

Energiebeleid

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid met betrekking tot het algemeen energiebeleid, de elektriciteitsvoorziening, de kernenergie en de energiebesparing en duurzame energie.

Energiebeleid

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid met betrekking tot het algemeen energiebeleid, de elektriciteitsvoorziening, de kernenergie en de energiebesparing en duurzame energie.

PIVOT-rapport nummer 84

Dit rapport is een gezamenlijke uitgave van
Rijksarchiefdienst
&
Ministerie van Economische Zaken

's-Gravenhage 2001

Tekst: drs. G. Beks, dr. J. Bervoets, C.I.L. Houbraken, G.F. van Neer, A.P. Smit, drs.
H.M. Schrauwers
Vormgeving: Rijksarchiefdienst
Illustraties: W.D. Küller
Druk: Krips bv

ISBN:

© Rijksarchiefdienst/PIVOT. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksarchiefdienst/PIVOT.

PROJECT INVOERING VERKORTING OVERBRENGINGSTERMIJN

Voor u ligt het rapport waarin de uitkomsten van een onderzoek, gehouden in het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT), zijn weergegeven. PIVOT is een projectorganisatie die in mei 1991 door de Algemene Rijksarchivaris in het leven is geroepen. De aanleiding daarvoor vormde de (voorgenomen) verkorting van de overbrengingstermijn conform de nieuwe Archiefwet van vijftig naar twintig jaar. Vanuit het oogpunt van democratisering van het openbaar bestuur moet deze termijnverkorting positief worden beoordeeld. Immers, eerder overgedragen archieven worden ook eerder volledig toegankelijk voor het publiek. Voor de Rijksarchiefdienst betekent deze termijnverkorting echter dat, wanneer er geen maatregelen worden genomen, hij overstroomd wordt met archiefmateriaal. De neerslag van dertig jaar overheidshandelen zou bij de invoering van de nieuwe wet in een korte periode moeten worden overgebracht naar de depots van de archiefdiensten. Voor de centrale rijksorganen wordt de omvang van deze stroom van gegevensbestanden geschat op ongeveer 600 strekkende kilometer over de periode 1943-1973 en over de periode 1973-1990 op nog eens eenzelfde hoeveelheid. Omdat een dergelijke hoeveelheid archiefmateriaal niet beheersbaar, noch hanteerbaar is en de opslag ervan te kostbaar, heeft de Rijksarchiefdienst in het kader van PIVOT tezamen met de verschillende Hoge Colleges van Staat en de ministeries maatregelen getroffen om deze vloed te kanaliseren.

Bij het uitvoeren van deze inhaaloperatie moesten reeds bestaande problemen bij de archiefzorg van de rijksoverheid in versneld tempo worden opgelost. Onder de Archiefwet 1962 zijn grote achterstanden ontstaan in het selecteren van naoorlogs archiefmateriaal en in het overbrengen van archief van vóór 1940 naar de Rijksarchiefdienst. In inspectierapporten van de Rijksarchiefdienst werd daar al op gewezen, maar door het rapport 'Archiefbeheer en -behoud bij het Rijk' dat de Algemene Rekenkamer in 1988 uitbracht, is dit probleem pas in zijn volle omvang tot politiek Den Haag doorgedrongen.

PIVOT is mogelijk geworden door de inzet van extra financiële middelen die de minister van WVC in 1991 heeft toegezegd: fl. 17 miljoen over een periode van tien jaar (de looptijd van het project). Daarnaast zetten de ministeries en de Hoge Colleges van Staat, verantwoordelijk voor selectie en overdracht van hun archieven, elk eigen middelen in om deze operatie mogelijk te maken. Afspraken daarover zijn vastgelegd in convenanten die de verschillende secretarissen-generaal of vertegenwoordigers van de Hoge Colleges van Staat met de Algemene Rijksarchivaris hebben gesloten.

1. De uitgangspunten van PIVOT

Om de hierboven beschreven papiervloed op een verantwoorde manier te kunnen beperken heeft PIVOT een nieuw selectie-instrument ontworpen. De traditionele selectiemethoden zijn voor een operatie van deze omvang niet toereikend: zij zijn te arbeidsintensief en dus te kostbaar, terwijl de basis van de gevoerde selectie niet altijd duidelijk is geformuleerd. Bij de traditionele selectie worden als criteria gebruikt: de inhoudelijke of informatieve waarde van documenten en de plaats die zij innemen in het geheel van een dossier, een archief of verzameling archieven. Aangezien men bij die manier van selecteren geen model hanteert waarmee men de context van de gegevens in kaart kan brengen, kan men aan de gegevens op zich moeilijk een waarde toekennen. De functie van de gegevens is in dat geval niet te achterhalen. Het gevolg hiervan is een subjectieve selectie omdat iedereen die selecteert een eigen interpretatie aan de gegevens geeft.

PIVOT gaat ervan uit dat de selectie moet worden uitgevoerd vanuit het gezichtspunt van het overheidsorgaan of de organen die deze documenten in het kader van hun taak en het daaruit voortvloeiende handelen hebben ontvangen of geproduceerd: niet de informatiewaarde van documenten, maar de waardebepaling van handelingen van overheidsorganen staat centraal. Met de gegevensbestanden die naar de Rijksarchiefdienst worden overgebracht moet het handelen van de overheid in relatie tot haar omgeving op hoofdlijnen te reconstrueren zijn. Daarbij wil PIVOT met het resultaat van de selectie op basis van deze doelstelling bronnen voor de kennis van en het inzicht in de Nederlandse samenleving (en cultuur) veiligstellen voor blijvende bewaring.

De methode om dit te bereiken is de methode institutioneel onderzoek van PIVOT. Deze methode is in de afgelopen jaren ontwikkeld aan de hand van praktijkervaringen en nieuwe, theoretische inzichten uit binnen- en buitenland. Via wet- en regelgeving en andere bestuurlijk-organisatorische bronnen wordt nagegaan welke handelingen overheidsorganen verrichten. Op basis van de handelingen kan achterhaald worden welke neerslag er in principe zou *moeten* zijn. Met andere woorden, de selectie zal niet meer plaatsvinden op basis van het archiefstuk zelf, maar op basis van de handeling. Handelingen worden gewaardeerd in het kader van de context.

Uiteindelijk zal PIVOT de overbrenging van het geselecteerde materiaal naar de depots van de Rijksarchiefdienst begeleiden. De rijksorganen zijn zelf verantwoordelijk voor de fysieke selectie en bewerking die de archieven en andere gegevensbestanden moeten ondergaan om ze geschikt te maken voor overdracht. Desgewenst zal PIVOT hen daarbij adviseren. Richtsnoer voor de bewerking na het institutioneel onderzoek en de institutionele selectie vormen de

door de Permanente Commissie Documentaire Informatievoorziening (PCDIN) in september 1991 aanvaarde 'Normen voor goede en geordende staat' (zie hiervoor ook de PIVOT-brochure 'Om de kwaliteit van het behoud: normen 'goede en geordende staat' (Rijksarchiefdienst/PIVOT, 's Gravenhage 1993).

2. Het institutioneel onderzoek

Om het voor de selectie noodzakelijke inzicht te krijgen in het handelen van de overheidsorganen is PIVOT institutionele onderzoeken gestart bij de verschillende ministeries. De onderzoekers worden door PIVOT zelf en door de verschillende ministeries ingezet. Zij nemen gezamenlijk ongeveer 130 onderzoeksgebieden of beleidsterreinen voor hun rekening. Per beleidsterrein beschrijft de onderzoeker de historische ontwikkeling van dat beleidsterrein als context van de handelingen die er sinds 1940 zijn verricht. De onderzoeksperiode verschilt per beleidsterrein, maar bestrijkt in het algemeen de periode 1940 tot heden.

Uitgangspunt bij de onderzoeken vormt de Methode van Institutioneel Onderzoek (MIO), neergelegd in de brochure 'Handelend optreden' (PIVOT-brochure, 's Gravenhage 1994). De resultaten van een institutioneel onderzoek worden beschreven in een Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO). Een RIO is de contextbeschrijving van een beleidsterrein waarop overheidsorganen handelend optreden en omvat:

1. een historische schets van het beleidsterrein waarop het onderzoek betrekking heeft, inclusief:
 - de doelstellingen van de overheid op het beleidsterrein;
 - de overheidsorganen en overige actoren;
 - de onderlinge relaties tussen de actoren;
 - de beleidsinstrumenten;
 - een beschrijving van het taakgebied waartoe het beleidsterrein behoort.

2. een overzicht van de handelingen die overheidsorganen verrichten of hebben verricht, inclusief:
 - de looptijd van elke handeling (begin- en einddatum);
 - de grondslag (bron) van elke handeling;
 - het product van de handeling (indien bekend).

Zo mogelijk worden de handelingen thematisch of procedureel geordend, waardoor men de handelingen in hun context kan zien.

Een belangrijk begrip in het institutioneel onderzoek vormt de 'handeling'. Een handeling is een complex van activiteiten, gericht op het totstandbrengen van een product, dat een actor verricht ter vervulling van een taak of op grond van een bevoegdheid. Aangezien we niet alleen willen beschrijven wat de overheid moet doen maar ook wat zij daadwerkelijk doet, gebruiken we als bron voor het beschrijven van het handelen niet alleen officiële wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen en beschikkingen zoals instellings-, opheffings- en organisatiebesluiten als onderzoeksbron, maar ook jaarverslagen en jaaroverzichten, staatsalmanakken, memories van toelichting op de rijksbegroting en op bovengenoemde wetten, beleidsnota's, archieven en literatuur. Daarnaast vormen interviews met beleidsmedewerkers en andere deskundigen - in en buiten de overheid- op het beleidsterrein een bron van informatie.

Naast het begrip 'handeling' neemt het begrip 'actor' in het institutioneel onderzoek een belangrijke plaats in. 'Actor' volgens de PIVOT-methode wordt gedefinieerd als "een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of persoon die een rol speelt op een beleidsterrein". Strekten de PIVOT-onderzoeken zich tot 1995 uit tot de handelingen van overheidsorganen in de strikte zin van het woord, in de Archiefwet 1995 wordt, gebaseerd op de Algemene wet bestuursrecht, onder 'overheidsorgaan' verstaan "organen van overheidsstichtingen, verenigingen en vennootschappen die, ook voor zover zij niet krachtens publiekrecht zijn ingesteld, toch met openbaar gezag zijn bekleed of waaraan toch één of meer overheidstaken zijn opgedragen en de daarvoor benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend". Het begrip 'overheidsorgaan' is hiermee aanzienlijk verbreed.

In de onderzoeksrapporten worden de handelingen van particuliere instellingen niet opgenomen. Wel wordt hun rol op het beleidsterrein beschreven. Op grond van het acquisitieprofiel van het Algemeen Rijksarchief wordt bepaald of de archieven van particuliere instellingen voor overbrenging in aanmerking komen.

3. De toepassingsmogelijkheden

De resultaten van het institutioneel onderzoek, neergelegd in het RIO, worden daarna verwerkt in een wettelijk voorgeschreven selectie-instrument: de selectielijst, in PIVOT-termen het "basis selectiedocument" (BSD). De selectielijst is een lijst van handelingen die elk voorzien zijn van de waardering 'bewaren' of 'vernietigen'. De selectielijst volgt uit de beschrijving van het RIO. In overleg met de betreffende instelling(en) wordt aan de hand van deze selectielijst gezien welke gegevensbestanden voor 'de eeuwigheid' geselecteerd moeten worden en uitein-

delijk overgebracht worden aan de Rijksarchiefdienst. De ontwerp selectielijst wordt ter inzage gelegd bij verscheidene instanties en de zorgdrager(s) bied(t)(en) de ontwerp-selectielijst aan de minister van OCenW. De definitieve selectielijst wordt vastgesteld door de zorgdrager(s) in kwestie en de minister/staatssecretaris van OCenW.

Wanneer de inhaaloperatie eenmaal voltooid is, zijn we er nog niet. In de toekomst moet worden voorkomen dat nieuwe achterstanden ontstaan bij selectie en overbrenging van gegevensbestanden. Om de toepassingsmogelijkheden van het institutioneel onderzoek ook voor de toekomst te kunnen garanderen, is het daarom noodzakelijk om ontwikkelingen in taken, handelingen en organisatie van de overheid, alsmede de grondslag van die taken en handelingen bij te houden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de zorgdragers. Het RIO en het BSD kunnen gebruikt worden als basis voor de ontwikkeling van een structureel documentair informatieplan teneinde het beheer van de gegevensbestanden die de Rijksarchiefdienst na 20 jaar verwerft en het beheer van de gegevensbestanden bij de verantwoordelijke organen zelf te verbeteren.

Zo kan in samenwerking met de betreffende organen worden voorkomen, dat zich in de toekomst nieuwe, onbeheersbare stuwmeren van archief en andere gegevensbestanden zullen vormen.

4. Volumevermindering archieven en vergroting opslagcapaciteit

Ook op deze terreinen is PIVOT werkzaam. Volumevermindering kan voor bepaalde archieven worden bereikt door middel van substitutie: het overzetten van de informatie op een andere drager, bijvoorbeeld microfilm, microfiches en in de toekomst wellicht beeldplaat. Inmiddels is uitbreiding van de opslagcapaciteit met ca. 25 km. van bestaande depots in het Algemeen Rijksarchief gerealiseerd door de installatie van verrijdbare stellingen (compactus).

Gewapend met de opgedane ervaring zal PIVOT ook over deze kwesties de rijksorganen kunnen adviseren, die daarvan bij het moderne gegevensbeheer weer hun voordeel kunnen doen.

Algemeen Rijkarchief/PIVOT/Den Haag, juni 1995.

1 Opzet en verantwoording

Dit is het onderzoeksrapport naar het Energiebeleid van de overheid. Het rapport is het resultaat van de afspraak over het bewaren van historisch archiefmateriaal, vastgelegd in het convenant van 27 juli 1995, tussen de algemeen rijksarchivaris en de secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken. De afspraak behelst het in kaart brengen van de beleidsterreinen van het ministerie samen met het handelen van de verantwoordelijken voor het beleid van 1945 tot heden. Het in kaart gebrachte Energiebeleid is de eerste uit de reeks beleidsterreinen van Economische Zaken. De minister van Economische Zaken is weliswaar hoofdactor op dit beleidsterrein, maar daarnaast zijn er een aantal medeverantwoordelijken. Zij zijn zoveel mogelijk beschreven in de actorenlijst en/of de context. Als men zich met dit beleidsterrein bezighoudt zal men vanwege die gedeelde verantwoordelijkheid soms ook bij andere pivotrapporten te raad moeten gaan. Wie zich bijvoorbeeld bezighoudt met kernenergie doet er verstandig aan ook eens te zoeken in de PIVOT-rapporten van het Ministerie van Defensie (kernwapens) of Volksgezondheid of Werkgelegenheid (arbeidsomstandigheden). Sommige actoren behoren niet tot de (rijks)overheid, de zogeheten niet-overheidsorganen. Hun archieven vallen niet onder de archiefwet van 1995, en dientengevolge worden van hen geen handelingen opgenomen in een PIVOT-rapport. Grote niet-overheidsorganen die een belangrijke rol spelen op een beleidsterrein worden wel opgenomen in de geschiedbeschrijving. Hun archieven kunnen voor de onderzoeker belangrijk zijn. Men denke bijvoorbeeld aan DSM, waarvan de archieven te raadplegen zijn bij het rijksarchief in Limburg.

Op grond van een beleidsterreinrapport wordt een selectieinstrument gemaakt dat de mogelijkheid biedt neerslag van handelingen wel of niet over te dragen aan de rijksarchiefdienst.

Dit rapport geeft een overzicht van de ontwikkeling van het overheidsbeleid op Energiegebied. Aan de hand van wet- en regelgeving, nota's en begrotingen worden de handelingen van de verantwoordelijke actoren op dit beleidsterrein beschreven¹. Ook de actoren zelf worden beschreven. Voor het schrijven van de geschiedenis van het Energiebeleid werden allerlei bronnen en literatuur geraadpleegd. Een lijst hiervan is opgenomen in het rapport.

In verband met de omvang is het rapport in twee delen opgedeeld. Het eerste deel bestaat uit:

- algemeen energiebeleid;
- elektriciteitsvoorziening;
- kernenergie;
- energiebesparing en duurzame energie.

Het tweede deel bestaat uit het hoofdstuk delfstoffen.

De bijlagen zijn per hoofdstuk opgenomen.

Aan dit rapport hebben verschillende mensen hun bijdrage geleverd. Voor de verschillende hoofdstukken zijn respectievelijk de volgende personen verantwoordelijk:

Algemeen Energiebeleid:	drs. G. Beks, C.I.L. Houbraken en dr. J. Bervoets
Elektriciteitsvoorziening:	mw. A.P. Smit en G.F. van Neer
Kernenergie nationaal:	drs. G. Beks en dr. J. Bervoets
Kernenergie internationaal:	mw. drs. H.M. Schrauwers
Energiebesparing en Duurzame energie:	mw. A.P. Smit, mw. drs. H.M. Schrauwers en G.F. van Neer
Delfstoffen:	dr. L. Hovy en dr. J. Bervoets
- hoofdstuk Aardgasbeleid	mw. A.P. Smit
- paragraaf Mijnsluiting en herstructurering van Zuid-Limburg	mw. drs. H.M. Schrauwers
- paragraaf De herintroductie van kolen	mw. drs. H.M. Schrauwers

Doordat verschillende personen bijdragen hebben geleverd lopen de deelbeleidsterreinen in de wijze waarop zij zijn uitgewerkt uiteen.

ALGEMEEN ENERGIEBELEID, 1946 - 1996	8
1.1 INLEIDING	8
1.1.1 <i>Verantwoording</i>	8
1.1.2 <i>Afbakening en definitie van het beleidsterrein</i>	8
1.2 ONTWIKKELING VAN HET TAAKVELD ALGEMENE ENERGIEPOLITIEK/ALGEMEEN ENERGIEBELEID.	9
1.2.1 <i>De periode tot 1940</i>	9
1.2.2 <i>De periode 1940 tot 1973</i>	10
1.2.3 <i>De periode na 1973</i>	11
1.3 ORGANISATIE VAN HET MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN	13
1.3.1 <i>Ontwikkeling sinds 1946</i>	13
Huidige situatie	13
1.3.2 <i>Adviesorganen</i>	15
Organisatie van de Algemene Energieraad	17
1.4 HANDELINGEN	18
1.5 BIJLAGEN	22
1.5.1 <i>Overzicht van de belangrijkste wet -en regelgeving.</i>	22
1.5.2 <i>Literatuurlijst</i>	23
2 ELEKTRICITEITSVOORZIENING, 1946-1995.....	23
2.1 INLEIDING	23
2.1.1 <i>Afbakening</i>	23
2.1.2 <i>Geschiedenis van de elektriciteitsvoorziening</i>	23
2.2 BELEID(SVOORBEREIDING) EN REGELGEVING.....	26
2.2.1 <i>Inleiding</i>	26
Handelingen	26
2.3 ORGANISATIE	30
2.3.1 <i>Inleiding</i>	30
Handelingen	32
2.3.2 <i>Advies- en overlegorganen</i>	37
Handelingen	38
2.4 PLANNING ELEKTRICITEITSVOORZIENING.....	40
2.4.1 <i>Structuurschema en elektriciteitsplan</i>	40
Handelingen	41
2.4.2 <i>Elektriciteitswerken</i>	44
Handelingen	45
2.4.3 <i>Uitvoering, aanleg van hoogspanningsverbindingen</i>	47
Handelingen	48

2.5	KOSTEN EN TARIEVEN	49
2.5.1	<i>Inleiding</i>	49
	Handelingen	50
2.6	INTERNATIONALE SAMENWERKING	51
2.6.1	<i>Inleiding</i>	51
	Handelingen	52
2.7	BIJLAGEN	53
2.7.1	<i>Overzicht actoren</i>	53
2.7.2	<i>Afkortingenlijst</i>	56
2.7.3	<i>Bronnen</i>	58
3	KERNENERGIE, 1946-1995	59
3.1	OPZET EN VERANTWOORDING VAN HET ONDERZOEK	59
3.2	KERNENERGIE IN NEDERLAND	61
3.3	DE KERNENERGIEWETGEVING	65
3.4	ACTOREN OP HET BELEIDSTERREIN KERNENERGIE	67
3.5	NATIONALE ASPECTEN VAN KERNENERGIE	72
3.5.1	<i>Beleidsvoorbereiding en -evaluatie</i>	72
3.5.2	<i>Inrichtingen waarin kernenergie kan worden vrijgemaakt</i>	83
3.5.3	<i>Registratie van splijtstoffen en ertsen</i>	85
3.5.4	<i>Vergunningverlening</i>	87
3.5.5	<i>Bescherming tegen stralingsgevaar</i>	95
3.5.6	<i>Radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen</i>	100
3.5.7	<i>Ambtelijke bevoegdheden ingevolge de Kernenergiewet</i>	103
3.5.8	<i>Geheimhoudingsplicht</i>	106
3.5.9	<i>Beroepsmogelijkheden</i>	109
3.6	INTERNATIONALE ASPECTEN VAN KERNENERGIE	110
3.6.1	<i>Inleiding</i>	110
3.6.2	<i>Internationale instellingen</i>	112
	Euratom	112
	VN Commissie voor de atoomenergie	125
	VN Internationaal Atoom Energie Agentschap (IAEA)	126
	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	127
	OESO Nuclear Energie Agentschap (NEA)	133
	OESO Internationaal Energie Agentschap (IEA)	128
3.6.3	<i>Internationale projecten</i>	129
	Kalkar	129
	Urenco	135
3.6.4	<i>Overige internationale overeenkomsten en verdragen</i>	140
3.7	BIJLAGEN	141
3.7.1	<i>Overzichten van werkgroepen en (sub)commissies</i>	141
	Werkgroepen en (sub)commissies in EG-kader waarin Nederland is vertegenwoordigd	141

Werkgroepen en (sub)commissies in IAEA-kader waarin Nederland is vertegenwoordigd	141
Werkgroepen en (sub)commissies in VN-kader waarin Nederland is vertegenwoordigd	142
Werkgroepen en (sub)commissies in NEA-kader waarin Nederland is vertegenwoordigd.....	142
Overige internationale nucleaire fora	142
3.7.2 <i>Bronnen</i>	143
Regelgeving	143
Kamerstukken	144
Literatuur.....	145
Informanten.....	146
4 ENERGIEBESPARING EN DUURZAME ENERGIE, [1950]1973-1995.....	147
4.1 INLEIDING EN VERANTWOORDING	147
4.2 ALGEMEEN.....	147
4.2.1 <i>Inleiding</i>	147
4.2.2 <i>Instrumenten</i>	148
4.2.3 <i>Internationale Samenwerking</i>	149
4.3 ENERGIEBESPARING EN DUURZAME ENERGIE	154
4.3.1 <i>Beleidsontwikkeling en evaluatie, totstandkoming van wet- en regelgeving, verantwoordiging van beleid</i>	154
4.3.2 <i>Organisatorisch kader</i>	155
Beleid	155
Advies- en overleg	155
Onderzoek en uitvoering	156
Toezicht.....	169
4.3.3 <i>Informatieverstrekking</i>	173
4.3.4 <i>Subsidiëring</i>	173
4.3.5 <i>Fiscale regelingen</i>	173
4.4 ENERGIEBESPARING.....	173
4.4.1 <i>Inleiding</i>	173
4.4.2 <i>Sectoroverstijgende maatregelen</i>	175
Beleid, regelgeving, subsidies en voorlichting.....	175
4.4.3 <i>Sectorgebonden maatregelen</i>	190
Industrie	190
Agrarische sector.....	199
De Gebouwde Omgeving	203
4.5 DUURZAME ENERGIE	214
4.5.1 <i>Inleiding</i>	214
Algemeen: beleidsontwikkeling en evaluatie, totstandkoming van wet- en regelgeving	215
4.5.2 <i>Duurzame energieopties</i>	217
Windenergie	217
Zonne-energie	222
Waterkracht.....	226

	Biomassa en afvalverwerking	227
	Omgevingswarmte	229
	Aardwarmte.....	230
	Energieopslag.....	232
4.6	BIJLAGEN	237
4.6.1	<i>Bijlage 1 Overzicht actoren</i>	237
4.6.2	<i>Bijlage 2 Bronnen</i>	243
	Nationale regelgeving	244
	Kamerstukken	246
4.6.3	<i>Literatuur</i>	247

ALGEMEEN ENERGIEBELEID, 1946 - 1996

1.1 INLEIDING

1.1.1 *Verantwoording*

Dit hoofdstuk is het resultaat van een institutioneel onderzoek naar wet- en regelgeving, koninklijke besluiten, algemene maatregelen van bestuur, ministeriële regelingen, beleidsnotities, en literatuur op het taakgebied van de rijksoverheid inzake de algemene energiepolitiek in de periode na 1946. Daarnaast werd drs. I.G. Merison beleidsmedewerker bij het Directoraat Generaal voor Energie over het beleidsterrein geïnterviewd.²

Voor dit onderzoek is verder gebruik gemaakt van bestaande literatuur, publicaties en dossiers gevonden bij het Directoraat-Generaal Energie en de Algemene Energieraad en een vraaggesprek met dr. P. Cameron van het Internationaal Instituut voor Energierecht, verbonden aan de vakgroep Energierecht van de Rijksuniversiteit Leiden.

Dit hoofdstuk is als volgt ingedeeld:

Na de verantwoording wordt ingegaan op de ontwikkeling van het beleidsterrein algemene energiepolitiek / algemeen energiebeleid. Daarop volgend wordt het onderzochte taakveld afgebakend en gedefinieerd ten opzichte van de andere taakvelden op dit beleidsterrein, waarna een overzicht wordt gegeven van de actoren welke op het taakveld actief zijn. Daarna volgen de handelingen per actor, steeds voorafgegaan door een beschrijving van de organisatie en een inleiding op de handelingen. Een overzicht van de belangrijkste wet- en regelgeving betreffende de energievoorziening waarvan de handelingen in dit rapport zijn opgenomen en van de geraadpleegde literatuur vormen de inhoud van de laatste twee paragrafen.

1.1.2 *Afbakening en definitie van het beleidsterrein*

Na de Tweede Wereldoorlog probeerde het Rijk zo snel mogelijk de productie van steenkool, gas en electriciteit weer op gang te krijgen. Gezien het nationale belang van gas - en electriciteitsproductie achtte de centrale overheid het tijd om de greep op deze nutssectoren te verstevigen.

In de Staatsalmanak van 1952 werd voor het eerst melding gemaakt van een begin van een overkoepelend beleid "Het uitwerken van de richtlijnen ter coördinatie van het in nationaal verband te voeren beleid op het gebied van de energievoorziening". Verder was er binnen het Directoraat-Generaal een Economische Afdeling met onder meer als taak: "assistentie bij het algemeen beleid" als taak.³

De doelstelling van de Rijksoverheid op het taakveld algemene energiepolitiek tot aan de oliecrisis van 1973 is dan ook te omschrijven als ondersteunend. Pas na de oliecrisis werd er een duidelijke, beleidsvormende en coördinerende doelstelling opgesteld. Na 1973 probeerde de overheid haar greep op de elektriciteitssector te verstevigen.

De belangrijkste handelingen betreffende het algemene energiebeleid richten zich op het behandelen en coördineren van de hoofdlijnen van het Nederlandse energiebeleid. Dit geldt voor olie, gas, kernenergie, elektriciteit, energiebesparing en duurzame energie. Daarnaast wordt een bijdrage geleverd aan het internationale energiebeleid. Ook wordt het Nederlandse optreden voor wat betreft het beleidsterrein energievoorziening bij de Europese Economische Gemeenschap (EEG), de Europese Commissie voor Europa en de International Energy Agency (IEA). Binnen het Directoraat-Generaal voor Energie van het ministerie van Economische Zaken is de Directie Algemeen Energiebeleid (EB) met deze taken belast. Handelingen voortvloeiende uit het bovenvermelde zijn in dit hoofdstuk opgenomen. Derhalve blijven hier buiten beschouwing alle specifieke handelingen voortvloeiend uit de overige taakvelden van de energievoorziening zoals gas -en elektriciteitsvoorziening kolen en aardolie, kernenergie, de alternatieve energiebronnen en energiebesparende maatregelen. Deze onderdelen worden behandeld in de andere hoofdstukken van dit rapport. De Algemene Energieraad is in dit hoofdstuk opgenomen, aangezien zij is ingesteld vanuit het oogpunt van een integraal algemeen energiebeleid.

1.2 **Ontwikkeling van het taakveld algemene energiepolitiek/algemeen energiebeleid.**

In deze paragraaf wordt een historisch overzicht van de overheidsbemoeyenis op het gebied van de energievoorziening gegeven. Dit overzicht is te verdelen in drie perioden, waarbij telkens een energiecrisis als cesuur aan gehouden is. Tenslotte wordt aan het eind van deze paragraaf een overzicht gegeven van de belangrijkste adviesorganen op het terrein van de energievoorziening.

1.2.1 *De periode tot 1940*

Het eerste regelende overheidsoptreden op het gebied van de energievoorziening dat Nederland raakte, is de (Franse) Mijnwet van 1810. Met deze wet probeerde men een rationele ontginning en het eigendom van delfstoffen te regelen. Vanaf 1825 zien we overheidsoptreden, meer direct gericht op de energievoorziening. Gemeenten gaan zich meer en meer bemoeien met gas -en elektriciteitsvoorzieningen uit praktische en bedrijfseconomische overwegingen. Wat later volgt de provincie, met in hun kielzog de rijksoverheid.

Door de toenemende industrialisatie en gas -en elektriciteitsproductie neemt de vraag naar kolen toe. Dit is voor de Staat een mogelijkheid om meer invloed op de energievoorzie-

ning te krijgen, wat dan ook gebeurt met de instelling van de Rijksdienst der Staatsmijnen in 1902. De Staatsmijnen gingen vrij snel tevens gas en elektriciteit produceren.⁴

Door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog ontstaat er een tekort aan kolen in Nederland en daarmee een energiecrisis. Deze schaarsteperiode leidt tot centralistisch gedrag van de rijksoverheid. Er worden allerlei maatregelen getroffen om tot een besparing van het kolenverbruik te komen. Deze varieerden van geboden/verboden tot rantsoenering tot voorlichting. Uiteindelijk gaat men in 1916 over tot distributie van kolen.

Na de oorlog blijven er bij de verschillende kabinetten wel centralistische ideeën naar boven komen, maar deze stuiten op verzet van de Tweede Kamer, het bedrijfsleven en lokale overheden. Pogingen van het rijk om meer bevoegdheden te creëren op het gebied van elektriciteitsvoorziening hadden geen werkelijk succes (de belangrijkste bepalingen uit de Electriciteitswet van 1938 traden niet in werking) en de lagere overheden richtten zich op gas -en elektriciteitsvoorzieningen waarbij de gemeenten zich vooral bezig houden met de distributie van afstandsgas. Kort gezegd verandert er, afgezien van een korte crisisperiode in de Eerste Wereldoorlog, weinig ten opzichte van de vorige periode als het gaat om overheidsbemoediging.

1.2.2 *De periode 1940 tot 1973*

Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam er wederom een distributie van energiedragers. Aan het eind van de oorlog was het grootste deel van de infrastructuur voor energievoorziening verwoest of in zeer slechte staat.

Na de Tweede Wereldoorlog probeerde het rijk zo snel mogelijk de productie van steenkool, gas en elektriciteit weer op gang te krijgen. Gezien het nationale belang van gas - en elektriciteitsproductie achtte de centrale overheid het tijd om de greep op deze nutssectoren te verstevigen.

De elektriciteitsbedrijven ondervingen dit door al vrij snel op landelijke schaal te gaan samenwerken in de vorm van de SEP: de NV Samenwerkende Electriciteits-Productiebedrijven (1949). Ondertussen had zich wel een technische ontwikkeling voorgedaan die om overheidsoptreden vroeg.⁵ Het betrof hier de benutting van kernenergie voor de elektriciteitsopwekking. In samenwerking met de industrie en de elektriciteitsbedrijven werd het onderzoeksinstituut Reactor Centrum Nederland opgericht. In 1963 kwam er een alomvattende wettelijke regeling met betrekking tot de toepassing van kernenergie. Op de gasvoorziening kreeg het rijk meer houvast, al duurde de opstart wat langer dan bij de elektriciteitsvoorziening.⁶ In 1954 wordt de Rijksdienst voor de gasvoorziening opgericht, dat even later, in 1956, bij wet wordt omgezet in het Staatsgasbedrijf, waardoor de rol van de gemeenten bij de gasproductie verder verminderde. Voor het coördineren van de verschillende gasproducenten werd in 1958 de Nationale Gasmaatschappij opgericht. Bij het aanboren van het Groningen-veld bleek er een andere structuur nodig te zijn en werd er een (gecompliceerde) constructie opgezet waarbij het winnen van het gas door de Nederlandse Aardoliemaatschappij gebeurde en het transport door de Gasunie. In beide maatschappijen nam de overheid direct of indirect (via de

Staatsmijnen) deel. Verder kreeg de minister bepaalde bevoegdheden ten aanzien van het afzet - en tariefbeleid van de Gasunie en beperkten de lagere overheden zich tot de distributie van het door de Gasunie geleverde gas. Een speciale Gaswet is wel overwogen, maar er nooit gekomen. Met de Mijnwet continentaal plat van 1967 werd de winning van aardgas op het continentaal plat geregeld. Door middel van de daarin geregelde "winningsvergunning" neemt de staat, via de Staatsmijnen, deel in vrijwel alle gasconcessies.⁷

Na de Tweede Wereldoorlog werd de olievoorziening steeds belangrijker en al tijdens de Suez-crisis (1956) was duidelijk dat de afhankelijkheid van olie uit het Midden-Oosten met name West-Europa (en dus ook Nederland) in een kwetsbare positie bracht.⁸

In 1961 sloot de Nederlandse overheid met de grote oliemaatschappijen een gentlemen's agreement over de aan te houden voorraden van olie en olieproducten. Deze afspraak moest door de uitvoering van een EEG-richtlijn uit 1968 vervangen worden door een wettelijke regeling. In 1971 lag er de ontwerp-wet Voorraadvorming aardolieproducten, welke pas in 1977 in werking trad. Ondanks het gentlemen's agreement en de EEG-richtlijn waren er vèrgaande maatregelen van het rijk nodig tijdens de oliecrisis van 1973.

Na de sluiting van de laatste mijn in Limburg in 1974 is de rol van de Staatsmijnen als staatskolenmaatschappij voorlopig uitgespeeld.

1.2.3 *De periode na 1973*

De oliecrisis van 1973 leidde wederom tot overheidsingrijpen, ofschoon er geen fysieke schaarste was. Op grond van de Distributiewet werden aardolie en aardolieproducten aangewezen als distributiegoederen.

Na de oliecrisis probeerde de overheid haar greep op de elektriciteitssector te verstevigen. Toen de concentratieplannen vanuit de sector zelf in 1974/1975 afgeblazen werden, kondigde de regering in 1981 een wettelijke regeling aan voor de organisatiestructuur van deze sector. De Tweede Kamer zwakte het voorstel af en medio 1986 bereikt de Kamer een overeenkomend wetsvoorstel. Verder werd er ook een wet inzake de organisatiestructuur van de energiedistributie in het vooruitzicht gesteld.⁹

De inkomsten voor het Rijk uit de gassector waren aanzienlijk geworden, echter volgens de regering was de prijs van het geëxporteerde aardgas te laag. In 1980 werd onder andere hierom een Regeringscommissaris voor de aardgasexportprijzen benoemd die een verhoging van de gasexportprijzen bewerkstelligde.

Begin jaren tachtig escaleerde de discussie over de mate waarin de stijging van de olieprijs moest doorwerken in de aardgasprijzen voor kleinverbruikers. De Wet aardgasprijzen werd toegepast totdat een forse daling van de olieprijs in 1985 dit overbodig maakte.¹⁰

Afgezien van de wettelijke verplichting tot voorraadvorming en een gematigd prijsbeheersingssysteem voor aardolieproducten zijn er geen belangrijke overheidsmaatregelen met betrekking tot de oliesector gekomen.¹¹

Heel algemeen kan gesteld worden dat er voor 1973 geen integraal energiebeleid geformuleerd was,¹² ofschoon er wel enige stappen in die richting gezet waren: op deelterreinen als energiebesparing ter voorkoming van schaarste zijn er vanaf 1945 allerlei vormen van regeringsvoorlichting geweest. In de energienota van 1974 (en later ook in die van 1979) presenteerde de regering voor het eerst een integrale visie op de eindigheid van energievoorziening, waarbij een efficiënt gebruik van energie en een spaarzaam gebruik van de aardgasvoorraad de centrale thema's waren. Van de vele plannen die hieruit volgden, werden er veel niet gerealiseerd in de vorm van nieuwe wetgeving, of indien daarvan sprake was, werden de voorschriften sterk afgeslankt of afgezwakt. Vaak vindt men energiebeleid terug in de vorm van Europese regelgeving of normering, waaraan Nederland heeft bijgedragen. Nationale regels met betrekking tot industriële producten moeten ook worden aangemeld bij de Europese Commissie om concurrentievervalsing te voorkomen.

Voorbeelden van binnenlandse beleidsvoorstellen zijn de uitkomsten van het door het Rijk georganiseerde maatschappelijke discussie over kernenergie en het wetsvoorstel Energiebesparing toestellen. Het Nederlandse overheidsbeleid vindt echter vooral zijn weerslag in energieconvenanten met organisaties van het bedrijfsleven en de stimulering van keurmerken en certificaten voor energiezuinige toestellen. Indien er regelgeving wordt toegepast, moet men vooral denken aan uitvoeringsregels van bestaande wetten als de Warenwet of de Wet Milieubeheer, die – ter voorkoming van concurrentievervalsing door niet bij de convenanten aangesloten bedrijven - als stok achter de deur kunnen dienen.

Verder kwamen er subsidieregelingen voor energiebesparende activiteiten en richtte de staat een energieontwikkelingsmaatschappij (NEOM) op. Ook lokale overheden dienen concrete projecten voor energiebesparing te treffen, maar dit geschiedt kwantitatief voor een zeer klein onderdeel.

Op 20 december 1995 werd de derde Energienota door de Minister van Economische Zaken aan de Tweede Kamer gepresenteerd. De nadruk ligt in deze nota op de bevordering van de marktwerking in de energiesector (met name de levering van elektriciteit en gas) en op meer duurzame energie. Voor duurzame energie worden twee doelen nagestreefd: ten eerste het vergroten van de energie-efficiency en ten tweede een groter aandeel van duurzame energie. Ten aanzien van de marktwerking wordt in de nota ervan uitgegaan dat het niet langer vanzelfsprekend is dat de Rijksoverheid overal en altijd in de energievoorziening moet kunnen ingrijpen.

1.3 Organisatie van het Ministerie van Economische Zaken

1.3.1 Ontwikkeling sinds 1946

Na de Tweede Wereldoorlog was de algemene energievoorziening vooral gericht op ondersteuning van de wederopbouw. Dit betekent dat men de industrie van dienst was

met adviezen en diensten en dat de infrastructuur hersteld en uitgebreid werd. Tot 1947 viel de algemene energievoorziening onder het ministerie van Verkeer en Energie en vanaf dat jaar onder het ministerie van Economische Zaken. In deze tijd werd het algemene beleid per energiedrager door de betreffende afdeling, het betreffende Directoraat of Bureau bepaald.

Het gaat hier vooral om gas, elektriciteit en het mijnwezen.¹³ Er was geen coördinerend beleid vanuit het Directoraat-Generaal Energievoorziening.

Het ministerie van Economische Zaken kende in 1946 een aantal Directoraten (bijvoorbeeld het Directoraat voor Herstel en Voorziening, en het Directoraat voor de Middenstand), drie Directoraten-Generaal en een drietal Directies. De energievoorziening was ondergebracht in het Directoraat voor de Energievoorziening. Vanaf 1947 gewijzigd in het Directoraat-Generaal voor de Energievoorziening.

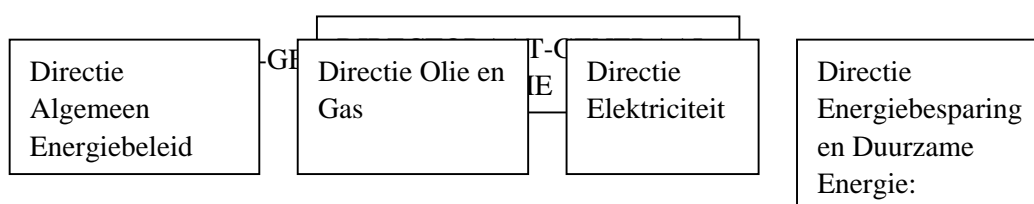
In 1954 gewijzigd in het Directoraat-Generaal voor de Energievoorziening en Industrialisatie. Dit geeft meteen aan waar het zwaartepunt lag in het energiebeleid. Overigens was het beleid niet duidelijk gestructureerd omtrent energiedragers: gas en elektriciteit vielen onder het Directoraat-generaal voor de Industrialisatie en Energievoorziening, terwijl kolen en aardolie vooral vertegenwoordigd waren in dat van Industrie en Handel, onder de hoofdafdeling Metalen. Daarnaast was er nog een aparte Directie Mijnwezen, en het Rijksproefstation met voorlichtingsdienst ten behoeve van de turfhandel en de turfindustrie (onder het kopje "Diensten behorende tot het Ministerie") dat onder andere aan proefnemingen doet met turf als brandstof. In 1957 kwam er een Directie Kernenergie, die onder "industrialisatie" ressorteerde. Langzaam nam het aantal soorten energiedragers toe - met ieder eigen specifieke problemen - en ging de overheid met betrekking tot het energiebeleid meer coördinerend optreden. Om de ontwikkelingen op de energiemarkt - nationaal, zowel als internationaal - te kunnen bijbenen en om tot een betere coördinatie van het beleid te komen werd op 16 januari 1965 een nieuw Directoraat-Generaal ingesteld: het Directoraat-generaal voor de Energievoorziening.

Huidige situatie

Er zijn in 1996 binnen het ministerie vier Directoraten-Generaal te onderscheiden, die verantwoordelijk zijn voor een beleidsterrein, te weten:

1. Het Directoraat-generaal voor de Buitenlandse Economische Betrekkingen;
2. Het Directoraat-generaal van Industrie en Diensten;
3. Het Directoraat-generaal voor Energie;
4. Het Directoraat-generaal voor Economische Structuur.

De organisatie van het Directoraat-Generaal voor Energie was in 1996 als volgt:

Het Directoraat-Generaal heeft tot taak het behandelen van aangelegenheden betreffende energie en daarnaast het bevorderen van een betrouwbare, betaalbare en schone energievoorziening. De taken per directie zijn als volgt:

Directie Algemeen Energiebeleid

Behandelen en coördineren van de hoofdlijnen van het Nederlandse energiebeleid; zorgdragen voor de integratie van het energiebeleid met andere terreinen van het overheidsbeleid (m.n. economisch en milieubeleid); bijdragen aan de formulering van het internationale energiebeleid; coördineren van het Nederlandse optreden in internationale fora (EU, IEA, ECE); behandelen en coördineren van financiële zaken en wetgevende en andere juridische aangelegenheden voor het Directoraat-generaal voor Energie.

Directie Olie en Gas:

Bevorderen van een optimale ontwikkeling en exploitatie van de Nederlandse natuurlijke rijkdommen en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond, een efficiënt georganiseerde en ongestoorde olie -en gasvoorziening; beperking van de belasting van het milieu bij winning, verwerking en verbruik van olie en gas; zorgdragen voor zodanige randvoorwaarden dat de aardolie-industrie en -handel zich in internationale concurrentie kunnen ontplooiën.

Directie Electriciteit:

Bevorderen van een betrouwbare en doelmatige elektriciteitsvoorziening op maatschappelijk verantwoorde wijze, tegen zo laag mogelijke kosten en met tarieven die zo goed mogelijk aansluiten bij die in ons omringende landen. Onder deze directie ressorteren ook kolen en kernenergie.

Directie Energiebesparing en Duurzame Energie:

Bevorderen van een efficiënt energiegebruik in alle sectoren van de energiehuishouding, zowel bij omzetting als gebruik; zorgdragen voor de ontwikkeling en introductie van duurzame energie.

1.1.2 *Adviesorganen*

Reeds vanaf het begin van deze eeuw waren er adviesorganen op het terrein van de energievoorziening. Deze adviesraden waren vooral van specialistische aard, gericht op een energievoorziening, een (groep van) afnemer(s) of een aangrenzend beleidsterrein. De eerste Energienota (1974) onderscheidde

- a. Externe adviescolleges (mede) ingesteld door de Minister van Economische Zaken:

1. De Mijnsraad, 1902;

2. De Electriciteitsraad, 1938;
 3. De Commissie Electriciteitswerken, 1949;
 4. De Industriële Raad voor de Kernenergie, 1963;
 5. Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie, 1963.
- b. Externe Commissies, Raden enz., ingesteld door andere ministers, al dan niet in overleg met de Minister van Economische Zaken:
1. De Raad inzake de Luchtverontreiniging, 1970;
 2. De Gezondheidsraad, 1956;
 3. De Commissie Reactor Veiligheid, 1969;
 4. De Saneringscommissie Rijnmond 1972;
 5. De Landelijke Stuurgroep voor Energie-onderzoek, 1974;
 6. Voorlopige Centrale Raad voor de Milieuhygiëne, 1974.
- c. De voor de energievoorziening belangrijkste interne adviesinstanties:
1. De Rijksplanologische Commissie, 1962;
 2. De Planologische Werkcommissie, 1964;
 3. De Commissie van Advies inzake van boorwerken te vrijwaren gebieden (Commissie Oele), 1973;
 4. De Stuurgroep Leidingstraten, 1970.

Door de diversificatie van energievoorzieners en de toenemende afhankelijkheid van de maatschappij van maar een beperkte hoeveelheid van deze voorzieners werd een integrale visie op het energievraagstuk en een daar aan gekoppeld stelsel van adviezen nodig.¹⁴ Dit kwam duidelijk naar voren tijdens de oliecrisis van 1973 en besloten werd om een Algemene Energieraad op te richten.

In de eerste Energienota (1974) werd aangegeven dat er een "Algemene Energie Raad" (AER) ingesteld zou worden. Reden hiervoor is, dat voor de besluitvorming op het gebied van energie een goede organisatiestructuur nodig was ter bevordering van een zo breed mogelijke maatschappelijke oriëntatie en inbreng van deskundigheid. Het zwaartepunt ligt dus expliciet niet bij de deelterreinen van het energiebeleid.

Met betrekking tot de bestaande adviesraden op energiegebied, moet de AER coördinerend optreden. Verder zal de Raad moeten adviseren over opschuivende vijfjarenplannen die het te voeren energiebeleid betreffen.¹⁵

De bestaande externe adviesstructuren waren bij het uitkomen van de eerste Energienota versnipperd, en bestreken tezamen niet het hele beleidsterrein. Dit versnipperde karakter kwam voort uit het feit dat de adviesinstanties waren ingesteld vanuit uiteenlopende, los van elkaar staande motieven. Juist een integraal advies over het energiebeleid leek te ontbreken.

Hoewel er al plannen waren om, op instigatie van de Voorlopige Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, een aantal organisatorische voorzieningen te treffen om deze leemte op te vullen, ¹⁶ meende de Minister "...dat er ook behoefte is aan een extern advieslichaam, dat de Minister op het gebied van de te ontwerpen energieplannen en het energiebeleid kan adviseren en dat tegelijk het werk van andere externe adviesinstellingen op het gebied van de energie op elkaar kan afstemmen". Daarnaast zou dit externe advieslichaam moeten bekijken of, en in hoeverre in de huidige organisatiestructuur "stroomlijning" nodig is. Verder zou het kunnen adviseren over "het in banen leiden van de publieke discussie over het energiebeleid". ¹⁷

De Wet op de Algemene Energieraad uit 1985 geeft aan dat de Raad uit eigen beweging of op verzoek, aan de minister van Economische Zaken advies geeft over het te voeren energiebeleid. Daarbij wordt naar de maatschappelijke ontwikkelingen en het te voeren overheidsbeleid op andere terreinen gekeken. Tevens dient rekening te worden gehouden met adviezen die door andere adviesorganen aan de minister werden gegeven. Tot slot dient de Raad informatie te geven die van belang kan zijn voor het te voeren energiebeleid. ¹⁸

Met de Wet houdende aanpassing van een aantal wetten aan de eerste tranche van de Algemene wet bestuursrecht vervalt in 1992 artikel 19 van de Wet op de AER 1985. Met dit artikel verdwijnt de geheimhoudingsplicht voor personen die betrokken zijn bij de uitvoering van deze wet en dit niet waren uit hoofde van hun ambt, beroep of een wettelijk voorschrift. ¹⁹

Organisatie van de Algemene Energieraad

Tussen het besef, aan het begin van de jaren zeventig, dat er een integraal advies bij het energiebeleid nodig was, en de Wet op de Algemene Energieraad 1985, ligt een lange weg van Koninklijke Besluiten, Commissies, Energienota's en uitgebrachte adviezen. In gevolge het Koninklijk Besluit (KB) van 25 februari 1976 (Stb. 99) werd op 13 maart van dat jaar de Voorlopige Algemene Energieraad ingesteld. Deze maatregel gold voor drie jaar en moest dit college voldoende tijd geven om te bepalen welke de taak en de structuur van een permanent adviescollege zouden worden.

Deze periode bleek niet toereikend te zijn, en op 5 januari 1979 werd de werking van het KB uit 1976 met twee jaar uitgebreid. Een nieuw Koninklijk Besluit, van 2 februari 1981, verlengde de werkingsduur later nogmaals met twee jaar. Ondertussen was wel duidelijk dat een permanent adviesorgaan noodzakelijk was.

Dergelijke adviescolleges van blijvende aard dienen ingevolge artikel 87 van de Grondwet²⁰ een wettelijke grondslag te hebben, en daarom bereikte op 29 mei 1982 een wetsvoorstel de Tweede Kamer, dat betrekking had op de instelling van een algemene energieraad.²¹ Het wetsvoorstel werd op 11 november door de Tweede Kamer aangenomen en kwam uiteindelijk op 17 mei 1985 tot stand.²²

De Wet op de Algemene Energieraad uit 1985 geeft enige richtlijnen voor de organisatie van de AER omtrent de vergadering, de leden en het secretariaat.

De Raad stelt tot regeling van zijn werkzaamheden een Reglement van Orde vast.²³ De vergaderingen geschieden zo vaak als de Raad het nodig acht en kunnen door de voorzitter of door drie andere leden van de Raad bijeen geroepen worden.²⁴ Er bestaan openbare en gesloten vergaderingen.²⁵

De ten hoogste twintig leden van de Algemene Energieraad worden door de Minister van Economische Zaken benoemd voor een periode van vier jaar en hebben zitting op persoonlijke titel. Zij kunnen daarna eenmaal herbenoemd worden. Het Presidium van de Raad bestaat uit vijf leden, waarvan de voorzitter, op voordracht van de Minister, door de Kroon benoemd wordt. De overige leden worden door de Raad uit zijn midden gekozen.

²⁶ De Minister van Economische Zaken voorziet de Raad van een secretariaat dat de Raad en zijn Presidium bijstaat.²⁷ De AER mag, voor ten hoogste een jaar, commissies instellen die helpen bij de voorbereiding van adviezen.²⁸

Met de reorganisatie in 1992 verandert er het een en ander. Door een nieuwe opzet van de organisatie (voortvloeiende uit een aanpassing van taken van de AER; zie ook "De Algemene Energieraad en het energiebeleid") kan het secretariaat in mankracht verminderd worden, evenals het Presidium en de Raad. Het Presidium zal bestaan uit de voorzitter en de vice-voorzitter en de Raad wordt teruggebracht tot 10 leden.²⁹ Voor de "nieuwe" AER (Wet op de AER 1997) verandert er weinig.

In het kader van een herziening van het adviesstelsel, waarbij men wil komen tot een nieuw, soberder systeem, zal per 1 januari 1997 zal de AER worden opgeheven en als gevolg van de Wet op de Algemene Energieraad 1997, vervangen door een nieuwe Algemene Energieraad, zonder overigens de taak en instelling wezenlijk te veranderen. Om de

continuïteit te waarborgen is het de bedoeling dat deze twee handelingen naadloos op elkaar aansluiten.³⁰ De wet is ondertussen door beide kamers aangenomen.

1.4 Handelingen

(1.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het instellen van het Directoraat-Generaal voor de Energievoorziening van het ministerie van Economische Zaken.
Periode: 1947 –
Product(en): Instellingsbeschikking; Organisatiebeschikking.
Bron: Staatsalmanak 1947

(2.)

Actor: Minister van Verkeer en Energie, Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het (mede-) instellen van adviescommissies en raden betreffende het te voeren beleid inzake de energievoorziening.
Periode: 1946 -
Product(en): Instellingsbeschikking van o.a. de Algemene Energieraad.
Bron: Dossier Raden en Commissies en hun relaties met de Directie Kernenergie; Staatsalmanak 1946 e.v.; Energienota 1974; H.G. de Maar (red.), Energierecht (Alphen aan den Rijn 1978).

(3.)

Actor: Minister van Verkeer en Energie, Minister van Economische Zaken
Handeling: Het (mede-) voorbereiden, wijzigen en intrekken van (bijzondere) wetten betreffende het algemene energiebeleid.
Periode: 1946 -
Product(en): Wet op de Algemene Energieraad 1985 (Stb. 287, 1985)
Bron: Art. 181 Grondwet (GW) 1946, art. 181 GW 1948, art. 188 GW 1953

(4.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid inzake de energievoorziening.
Periode: 1946 -
Product(en): Bij voorbeeld:
Energienota 1974;
Nota energiebeleid 1979.
Integrale nota LPG (1984)
Bron: Art. 181 Grondwet (GW) 1946, art. 181 GW 1948, art. 188 GW 1953

(5.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van de Kamers der Staten-Generaal inzake de energievoorziening.
Periode: 1946 -
Product(en): brieven, notities.
Bron: -

(6.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van bijdragen aan de formulering van het internationale energiebeleid.
Periode: 1957 -
Product(en): bijdrage
Bron: Staatsalmanak 1996-1997

(7.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de vergaderingen van de Europese Economische Gemeenschap, de Europese Commissie voor Europa en de International Energy Agency.
Periode: 1957 -
Product(en): -
Bron: Staatsalmanak

(8.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het behandelen en coördineren van financiële zaken en wetgevende en andere juridische aangelegenheden voor het Directoraat-Generaal voor Energie.
Periode: 1946 -
Product(en): -
Bron: Diverse Staatsalmanakken

(9.)

Actor: Algemene Energieraad
Handeling: Het op verzoek van de minister van Economische Zaken, dan wel uit eigen beweging, adviseren omtrent:
a. het te voeren energiebeleid en daarbij aandacht te besteden aan de

wisselwerking tussen het te voeren energiebeleid enerzijds en maatschappelijke ontwikkelingen en het te voeren overheidsbeleid op andere gebieden anderzijds;

b. door andere adviesorganen aan een of meer vakministers uitgebrachte en openbaar gemaakte adviezen, voor zover deze naar het oordeel van de raad belangrijke gevolgen voor het te voeren energiebeleid kunnen hebben.

Periode: 1985 -

Product(en): bij voorbeeld:
Klein vademecum voor de energie 1980 (1980);
Energiescenario's (1980);
Afval- en restwarmte als energiebron (1980);
Een versnelde procedure voor de Brede Maatschappelijke Discussie (1980);
Klein vademecum voor de energie 1982 (1982);
Kommentaar op het concept-voorstel voor een nieuwe Electriciteitswet (1985);
Kanttekeningen bij het energiebeleid in 1986 (1986);
Energie en 1992 (1988);
Nederlands energiebeleid op de drempel van de 21e eeuw (1996);
Energie-onderzoek in Nederland (1996)
Naar een nieuwe electriciteitswet (1996)

Opmerking: Om tot een advies te komen heeft de Raad de mogelijkheid om uit haar midden tijdelijk commissies in te stellen, evenals inlichtingen van derden in te winnen. Deze adviezen worden tijdens een openbare vergadering vastgesteld.

Bron: Wet van 17 mei 1985 (Stb. 287), houdende instelling van een Algemene Energieraad (Wet op de Algemene Energieraad), art. 3 lid 1.

(10.)

Actor: Algemene Energieraad

Handeling: Het aan de minister van Economische Zaken op diens verzoek of uit eigen beweging informatie verschaffen die van belang kan zijn voor het te voeren energiebeleid.

Periode: 1985 -

Product(en): Informatie; nota's; rapporten; etc.

Bron: Wet op de Algemene Energieraad, art. 3 lid 1.

(11.)

Actor: Algemene Energieraad

Handeling: Het jaarlijks aan de minister van Economische Zaken rapporteren omtrent de voortgang, welke is gemaakt bij de ontwikkeling en uitvoering van het gevoerde energiebeleid.
Periode: 1985 -
Product(en): Jaarrapportage.
Bron: Wet op de Algemene Energieraad, art. 3 lid 4.

(12.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het voordragen van leden en de voorzitter van de Algemene Energieraad.
Periode: 1985 -
Product(en): Voordracht.
Bron: Wet op de Algemene Energieraad, art. 5 lid 1; art. 8 lid 1.

(13.)

Actor: Algemene Energieraad.
Handeling: Het uit hun midden aanwijzen van de plaatsvervangende voorzitter en overige leden van het presidium.
Periode: 1985 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Wet op de Algemene Energieraad, art. 8 lid 2-3.

(14.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het, na overleg met de Algemene Energieraad, voorzien in het secretariaat van de Algemene Energieraad.
Periode: 1985 -
Product(en): Aanstellen van een secretariaat.
Opmerking: Het secretariaat staat de Algemene Raad en het presidium bij in de uitvoering van hun taak.
Bron: Wet op de Algemene Energieraad, art. 10.

(15.)

Actor: Algemene Energieraad
Handeling: Het overleggen met de minister van Economische Zaken over het voorzien in het secretariaat voor de Algemene Energieraad.
Periode: 1985 -
Product(en): Vergaderstukken.
Bron: Wet op de Algemene Energieraad, art. 10.

(16.)

Actor: Minister van Economische Zaken.

Handeling: Het aanwijzen van personen die vergaderingen van de Algemene Energieraad bijwonen.

Periode: 1985 -

Product(en): Beschikking.

Bron: Wet op de Algemene Energieraad, art. 15 lid 1.

(17.)

Actor: Algemene Energieraad.

Handeling: Het aan de minister van Economische Zaken verzoeken om de door hem aangewezen personen vergaderingen van de Algemene Energieraad bij te laten wonen.

Periode: 1985 -

Product(en): Verzoek aan de minister.

Bron: Wet op de Algemene Energieraad, art. 15 lid 2.

(18.)

Actor: Algemene Energieraad.

Handeling: Het vaststellen van een reglement van orde dat dient tot regeling van de werkzaamheden van de Algemene Energieraad.

Periode: 1985 -

Product(en): Reglement van orde.

Bron: Wet op de Algemene Energieraad, art. 18 lid 1.

(19.)

Actor: Minister van Economische Zaken.

Handeling: Het goedkeuren van het reglement van orde van de Algemene Energieraad.

Periode: 1985 -

Product(en): Goedkeuringsbesluit van het Reglement van orde.

Bron: Wet op de Algemene Energieraad, art. 18 lid 2.

1.5 Bijlagen

1.5.1 *Overzicht van de belangrijkste wet -en regelgeving.*

Grondwet 1983;

Wet op de Algemene Energieraad 1985;

Wet van vier juni 1992, houdende aanpassing van een aantal wetten aan de eerste tranche van de Algemene Wet Bestuursrecht;

Wet op de Algemene Energieraad 1997;

Koninklijk Besluit van 25 februari 1976, houdende de instelling van een "Voorlopige Algemene Energieraad" ;

Koninklijk Besluit van 5 januari 1979, houdende een verlenging van de werking van het KB van 25 februari 1976;

Koninklijk Besluit van 2 februari 1981, houdende een verlenging van de werkingsduur van de "Voorlopige Algemene Energieraad".

1.5.2 *Literatuurlijst*

'Betrokkenheid van de nationale overheid bij de energievoorziening', K.F. Schorer. In: *Energiericht*, H.G. de Maar (red.) (Alphen aan den Rijn, 1987);

Memorie van Toelichting, kamerstuk 17446, nrs 1-4 ('s-Gravenhage, 1981-1982);

Nota naar aanleiding van het verslag: Wet op de Algemene Energieraad, kamerstuk 24582, nr. 5 ('s-Gravenhage, 1995-1996);

Energienota 1974 ('s-Gravenhage 1974);

Tweede Energienota ('s-Gravenhage 1979);

Derde Energienota ('s-Gravenhage 1997);

Staatsalmanak 1946 - 1996/97;

Staatsblad 1985;

"Handelend optreden". Overheidshandelen: modellen, onderzoeksmethoden en toepassingen, Rijksarchiefdienst/PIVOT ('s-Gravenhage, 1994).

2 ELEKTRICITEITSVOORZIENING, 1946-1995

2.1 INLEIDING

2.1.1 *Afbakening*

Dit deel richt zich op de opwekking, invoer, transport en afzet van elektriciteit in het kader van de elektriciteitsvoorziening.

De opslag van elektriciteit zal apart worden behandeld, in het hoofdstuk energiebesparing en duurzame energiebronnen onder de paragraaf opslagsystemen voor de elektriciteitsvoorziening.

De niet duurzame energiebronnen die gebruikt worden voor de opwekking van elektriciteit zullen ook in aparte deelrapporten onder de loep worden genomen. De maatregelen die de overheid neemt in verband met het milieu en om te komen tot energiebesparing, in de vorm van subsidieregelingen en het ontwikkelen van nieuwe technieken voor de opwekking van elektriciteit, zullen ook nader worden onderzocht in een apart deelrapport. De stukken die betrekking hebben op de bescherming van de elektriciteitsvoorziening zullen worden beschouwd in de paragraaf economisch crisisbeheer.

In de Electriciteitswet 1938 werd aangegeven dat de Minister van Economische Zaken amvb's kon opstellen. Dit is ook gebeurd en heeft geresulteerd in diverse Elektriciteitsbesluiten omtrent de deugdelijkheid, veiligheid en doelmatigheid van elektrotechnische producten. Gedurende de periode van inwerkingtreding van het eerste elektriciteitsbesluit in 1953 tot 1989 was de Minister van Economische Zaken belast met de zorg.

Met ingang van 1 november 1989 is via het besluit herindeling ministeriële taak Stb. 1989, 331, de minister van WVC³¹ belast met deze zorg, vastgelegd in de Warenwet besluit elektrotechnische produkten Stb. 1992, 385. Dit impliceert dat met terugwerkende kracht alle documenten die betrekking hebben op het onderwerp deugdelijkheid, veiligheid en doelmatigheid van elektrotechnische producten door VWS in kaart worden gebracht via een institutioneel onderzoek inzake de Warenwet.

2.1.2 *Geschiedenis van de elektriciteitsvoorziening*

De elektriciteitsvoorziening in Nederland is in 1886 begonnen met de in bedrijfstelling van de eerste elektriciteitsfabriek te Kinderdijk. Rond de eeuwwisseling gingen de eerste gemeenten zich met elektriciteitsvoorziening bezighouden en successievelijk zijn alle elektriciteitsbedrijven in gemeentelijke en provinciale handen overgegaan. In 1920 was

de elektriciteitsvoorziening nogal versnipperd en waren er zo'n 550 elektriciteitsbedrijven. Dit aantal is teruggelopen tot 38 bedrijven in 1991.

De redenen voor deze teruggang in het aantal bedrijven zijn:

- technische ontwikkelingen die leidden tot schaalvergroting in de productie
- vergroting van de betrouwbaarheid van de elektriciteitsvoorziening en kostenbesparingen door coördinatie bij de bouw van centrales en onderlinge koppeling van de centrales
- de toenemende rol van de rijksoverheid die via wet- en regelgeving streeft naar een landelijk elektriciteitsproductiesysteem

In 1958 en in 1970 verschenen achtereenvolgens rapporten van de commissies Hupkes en Rietveld waarbij aangedrongen werd op verticale integratie i.e. productie en distributie in één hand.

Op basis van de adviezen van bovengenoemde commissies vermindert vanaf de jaren zeventig de consensus tussen de Rijksoverheid en de elektriciteitssector over het te voeren beleid. Vanuit overwegingen van efficiency vindt de Rijksoverheid een meer geconcentreerde productie en distributie van elektriciteit gewenst. Dit botst met de belangen van afzonderlijke productie- en distributiebedrijven. De greep op de elektriciteitssector wordt door Economische Zaken versterkt door het afsluiten van een overeenkomst met de SEP in 1975. Hierin verplicht de SEP zich haar elektriciteitsplan aan de minister van Economische Zaken ter goedkeuring voor te leggen. Via een convenant tussen de minister van Economische Zaken en de sector in 1988 wordt geregeld dat de elektriciteitsdistributiesector gesaneerd zal worden. Het streven is het aantal distributiebedrijven in 1990 terug te brengen tot 58.

Anno 1995 zijn er nog vier productiebedrijven EPON, EPZ, Economische Zaken en UNA, deze werken samen in en zijn aandeelhouders van de NV Samenwerkende Elektriciteits Productie-bedrijven (SEP).

De SEP voert in samenwerking met de productiebedrijven de volgende taken uit:

- planning van vervanging en uitbreiding van het productiepark en het hoogspanningskoppelpnet
- import en export van elektriciteit
- besturing en bewaking van de productie en het transport van elektriciteit
- de dagelijkse optimalisatie van de productie
- pooling van de productiekosten

Iedere twee jaar stellen SEP en de vier productiebedrijven een Elektriciteitsplan op dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de Minister van Economische Zaken.

De distributiebedrijven verzorgen de inkoop, distributie en levering van elektriciteit.

Daarnaast kunnen zij zelf elektriciteit produceren door middel van decentraal vermogen.

Deze bedrijven zijn alle lid van EnergieNed, tot 1992 VEEN, de overkoepelende organisatie van elektriciteit, gas en warmte distribuerende bedrijven in Nederland.

Samenwerking en overleg vindt plaats over o.a. (inkoop)tarieven, leverings- en aansluitvoorwaarden, milieu en veiligheid.

In de Derde Energienota³² wordt ingegaan op de toenemende liberalisering en internationalisering van energiemarkten. De elektriciteitsproducenten zullen zich in toenemende mate richten op wat de klant vraagt. (Demand-side management) De eind juni door de Eerste Kamer aanvaarde Elektriciteitswet 1998 is op 1 augustus 1998 gedeeltelijk in werking getreden. De nieuwe wet, die uiteindelijk de Elektriciteitswet uit 1989 zal gaan vervangen, beoogt individuele vragers en aanbieders op de elektriciteitsmarkt geleidelijk meer keuze te geven, op voorwaarde dat de elektriciteitsvoorziening even betrouwbaar, duurzaam en doelmatig blijft functioneren als nu het geval is. De wet geeft daarmee uitvoering aan de Europese richtlijn uit 1996.

2.2 BELEID(SVOORBEREIDING) EN REGELGEVING

2.2.1 Inleiding

Voordat de Elektriciteitswet 1938 in werking trad, was deze in zekere zin achterhaald door de technische ontwikkelingen in de elektriciteitsproductiesector. De artikelen betreffende het concessiestelsel zijn nooit in werking getreden. In 1970 werd opnieuw een voorontwerp van wet opgesteld. Men kon het echter niet eens worden over de meeste gewenste organisatiestructuur. De eerste oliecrisis in 1973 leidde ertoe dat de regering voor het eerst een integraal energiebeleid presenteerde. De rijksoverheid moest een actievere rol gaan spelen. In 1975 kwam een convenant tot stand tussen de Staat en de elektriciteitssector. Vervolgens wordt in 1978 de Commissie Concentratie Nutsbedrijven ingesteld. Deze commissie kreeg tot taak advies uit te brengen over de meest gewenste organisatiestructuur van de nutssector. In het eindrapport van deze commissie werd benadrukt dat reorganisatie van de nutssector wettelijk geregeld moest worden. In 1984 wordt de regering via een motie verzocht over de herstructurering van de elektriciteitsproductie en -distributie wetgeving te formuleren. De Elektriciteitswet uit 1938 wordt daarom in 1989 vervangen door een nieuwe wet³³. Deze wet sluit aan bij de nieuwe organisatiestructuur van de elektriciteitsvoorziening. Er is een scheiding aangebracht tussen de productie en de distributie van elektriciteit. Volgens deze wet zijn NV SEP en de nieuw te vormen productiebedrijven gezamenlijk verantwoordelijk voor het betrouwbaar en doelmatig functioneren van de landelijke elektriciteitsvoorziening tegen zo laag mogelijke kosten. De wet regelt de zeggenschap van de overheid ten aanzien van wie mag produceren voor het openbare net, de planning van nieuw vermogen en de brandstofinzet, de tarieven voor de distributiebedrijven en de maximumtarieven voor diverse groepen verbruikers. De wet verplicht de NV SEP en de distributiebedrijven om, tegen redelijke vergoedingen, elektriciteit te transporteren voor een ieder die dit wenst.

In de Elektriciteitswet 1989 is de verplichting opgenomen om deze voor het eerst uiterlijk in 1995 en vervolgens om de vijf jaar te evalueren. In de Derde Energienota 1996 is deze evaluatie als bijlage opgenomen. De evaluatie wordt in de Derde Energienota in een breder perspectief gezet.

Handelingen

(20.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid betreffende elektriciteitsvoorziening
Producten: o.a. beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties.
Periode: 1945-
Bron : Grondwet art. 82
Waardering: b (1,2)

(21.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging en intrekking van wet- en regelgeving betreffende elektriciteitsvoorziening
Producten: o.a. wetten, algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten; bijvoorbeeld de Wet houdende regelen omtrent het betrekken van elektriciteit uit het buitenland, de Elektriciteitswet 1938, de Elektriciteitswet 1989 en de Elektriciteitswet 1998.
Periode : 1946-
Bron : Grondwet art. 82

(22.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het voorbereiden van amvb's waarbij voorschriften worden vastgesteld omtrent de deugdelijkheid, veiligheid en doelmatigheid van elektriciteitscentrales
Product : nog niet gerealiseerd
Periode : 1946-
Bron : Electriciteitswet 1938 Stb 1938, 523, art. 12 lid 1a.

(23.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het opstellen van periodieke verslagen betreffende elektriciteitsvoorziening.
Producten: series jaarverslagen, kwartaalverslagen, maandverslagen
Periode: 1946-

(24.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het uitbrengen van verslag, uiterlijk in 1995, en vervolgens om de vijf jaar aan de beide Kamers der Staten-Generaal over de werking van de Elektriciteitswet 1989.
Product : verslagen
Periode : 1995 -
Bron : Elektriciteitswet 1989, Stb 1989, 535, art 52.

(25.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beantwoorden van kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van leden van of commissies uit de Kamers der Staten Generaal betreffende elektriciteitsvoorziening.
Producten: brieven, notities
Periode: 1946-

(26.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het informeren van de Commissies voor de Verzoekschriften en andere tot onderzoeken van klachten bevoegde commissies uit de Kamers der Staten Generaal en de Nationale Ombudsman naar aanleiding van klachten over de uitvoering of de gevolgen van het beleid betreffende elektriciteitsvoorziening
Producten: brieven, notities
Periode: 1946-

(27.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beslissen op beroepschriften naar aanleiding van beschikkingen betreffende elektriciteitsvoorziening en het voeren van verweer in beroepschriftprocedures voor administratief rechterlijke organen.
Producten: beschikkingen, verweerschriften
Periode: 1946-

(28.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden van een KB waarin ambtenaren worden aangewezen belast met het toezicht op de naleving van de Electriciteitswet 1938.
Product: KB Stb. 1958, 381 en KB Stb. 1965, 305
Periode : 1946-1990
Opmerking : In 1958 werden de ambtenaren van de invoerrechten en accijnzen aangewezen. In 1965 werden de ambtenaren van de Economische controle dienst aangewezen. Deze laatsten werden opsporingsambtenaren

genoemd en hadden dus ook meer bevoegdheden. De genoemde KB's zijn ingetrokken in 1990 Stb 1990, 84. De ambtenaren die dan worden aangewezen zijn controleambtenaren van de Rijkskeuringsdienst van Waren.

Bron : Electriciteitswet 1938 Stb 1938,523, art 15 en Ad art 15.

(29.)

Actor:: Ambtenaren van invoerrechten en accijnzen

Handeling : Het uitoefenen van toezicht op handhaving van de Electriciteitswet en de Electriciteitsbesluiten.

Periode : 1958-1990

Bron : Electriciteitswet 1938 Stb 1938,523, art 15 en Ad art 15. KB Stb 1958, 381 ingetrokken KB Stb 1990, 84

(30.)

Actor:: Ambtenaren van de Economische Controle Dienst

Handeling : Het uitoefenen van toezicht op handhaving van de Electriciteitswet en de Electriciteitsbesluiten.

Periode : 1965-1990

Opmerking : Opsporingsambtenaren kunnen een woning binnentreden op vertoon van een schriftelijke bijzondere last verleend door de Minister van Economische Zaken, Electriciteitswet Stb 1938, 523, art 16.

Bron : Electriciteitswet 1938 Stb 1938,523, art 15 en Ad art 15. KB Stb 1965, 305 ingetrokken KB Stb 1990, 84

(31.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het verstrekken van subsidies aan personen, bedrijven en instellingen die actief zijn op het beleidsterrein elektriciteitsvoorziening.

Producten: beschikkingen

Periode: 1946-

(32.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beantwoorden van vragen van individuele burgers, bedrijven en instellingen betreffende elektriciteitsvoorziening.

Producten: brieven, notities

Periode: 1946-

(33.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het uitvoeren van voorlichtingsactiviteiten op het terrein van elektriciteitsvoorziening.
Producten: voorlichtingsmateriaal
Periode: 1946-

N.B. Van het gedrukte voorlichtingsmateriaal wordt één exemplaar bewaard. De voorbereidende stukken worden vernietigd.

(34.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het geven van adviezen of het verstrekken van inlichtingen over de elektriciteitsvoorziening.
Periode : 1946-
Opmerking : De minister is belast met de uitvoering van de wet daartoe dient hij gevraagd of ongevraagd informatie te verstrekken.
Bron : de Elektriciteitswetten.

(35.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden van intern (wetenschappelijk) onderzoek en het vaststellen van onderzoeksrapporten betreffende elektriciteitsvoorziening.
Producten: nota's, notities, onderzoeksrapporten
Periode: 1946-

(36.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden en begeleiden van extern (wetenschappelijk) onderzoek betreffende elektriciteitsvoorziening.
Producten: nota's, notities
Periode: 1946-

2.3 ORGANISATIE

2.3.1 Inleiding

Aan het eind van de tweede wereldoorlog werd nauwelijks meer elektriciteit geproduceerd. Na de bevrijding nam het rijk de nodige maatregelen om de elektriciteitsproductie weer op gang te brengen. Gelet op het nationale belang van de gas- en elektriciteitsvoorziening achtte het rijk de tijd gekomen om zijn greep deze nutssectoren te versterken. Wat betreft elektriciteit werd nog in 1945 de Rijksdienst voor de elektriciteitsvoorziening ingesteld, die echter geen blijvende rol kreeg te vervullen en in 1954 weer werd opgeheven. De elektriciteitsproductiebedrijven begrepen het signaal

en gingen in 1949 op landelijke schaal samenwerking in het kader van de NV Samenwerkende Elektriciteitsproductiebedrijven (SEP).

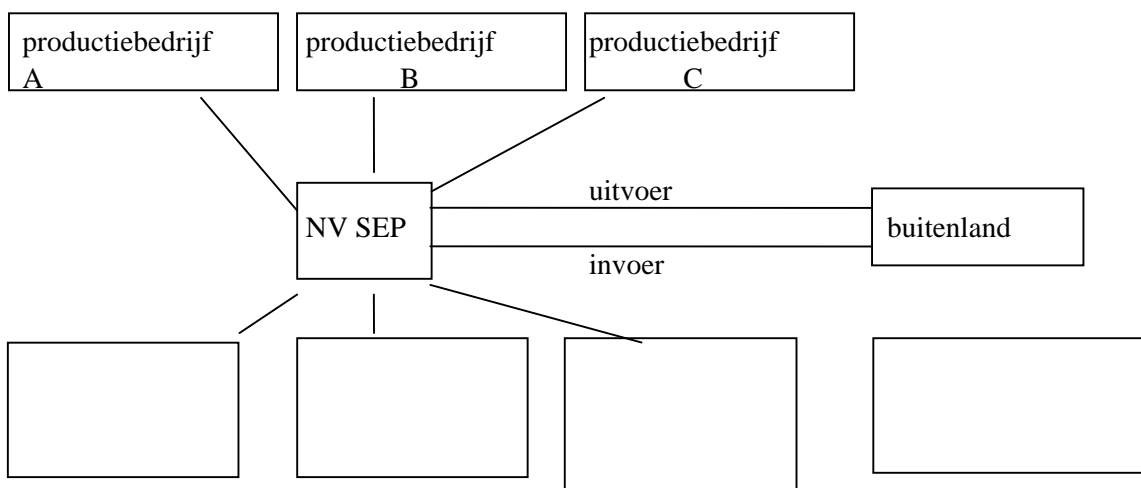
Na de oliecrisis trachtte de rijksoverheid wederom haar greep op de elektriciteitssector te versterken. Toen in 1974/1975 concentratieplannen van de sector zelf niet doorgingen kondigde de regering in 1981 een wettelijke regeling aan inzake de elektriciteitsvoorziening, waarbij ook de organisatiestructuur geregeld zou worden. Plannen om in dit verband te komen tot één landelijk elektriciteitsproductiebedrijf werden door de Tweede Kamer afgezwakt tot een sterke vermindering van het aantal bestaande productiebedrijven.

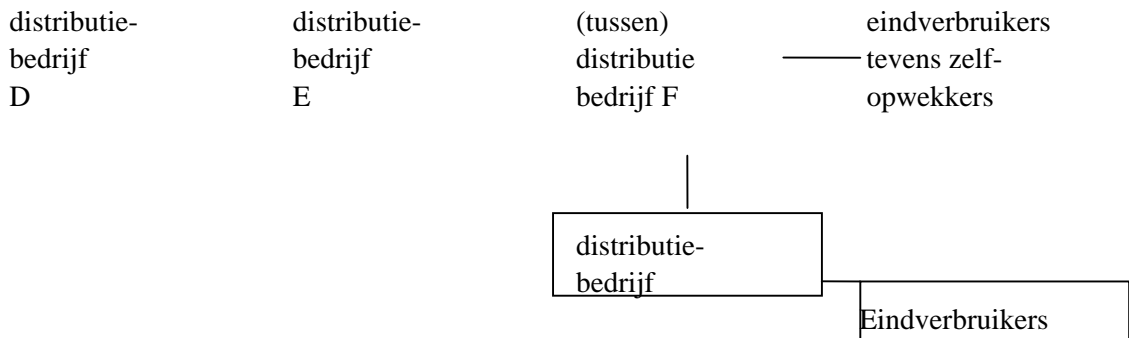
De Commissie Concentratie Nutsbedrijven, bij beschikking van 8 juni 1978 ingesteld, in 1983 opgeheven, heeft een advies uitgebracht over de mogelijkheden van de concentratie van de nutsvoorzieningen in de sectoren gas, water en elektriciteit.

In de loop van 1986 kwam in de elektriciteitsproductiesector een concentratieproces op gang, mede onder invloed van een aangekondigde elektriciteitswet, die medio 1986 bij de tweede kamer werd ingediend.³⁴

In 1988 is een convenant met elektriciteitsdistributiebedrijven ter sanering van de elektriciteitssector gesloten. Het convenant tussen Economische Zaken enerzijds en VEEN, VEGIN en VESTIN anderzijds is een uitvloeisel van de exercitie Coconut en de vervolgstudie door Krekel van der Woerd en Wouterse.

De elektriciteitsvoorziening is momenteel op hoofdlijnen als volgt geregeld. De productiebedrijven leveren alle opgewekte stroom tegen vergoeding aan de NV Samenwerkende Elektriciteitsproducenten (SEP). De SEP poolt de productiekosten en levert tegen door de Minister van Economische Zaken goedgekeurd uniforme pooltarief aan distributiebedrijven. De NV SEP voert in en uit in het kader van de openbare voorziening. Distributiebedrijven kopen (via tussenproductiebedrijven) in van de NV SEP, wekken zelf decentraal elektriciteit op en kopen elektriciteit in van zelfopwekkers. Zij leveren deze elektriciteit aan eindverbruikers tegen tarieven die lager zijn dan of gelijk zijn aan door de Minister van Economische Zaken goedgekeurde maximale eindverbruikers tarieven. Eindverbruikers kunnen voor eigen verbruik stroom invoeren.

Handelingen

(37.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
 Handeling : Het instellen en opheffen van de Rijksdienst voor de elektriciteitsvoorziening
 Periode : 1945-1954
 Bron: Maar, H.G. de, p. 86

(38.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
 Handeling : Het aanwijzen of intrekken van een aanwijzing, van een naamloze- of een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid die te samen met de vergunninghouders de taak heeft krachtens de wet zorg te dragen voor de landelijke openbare elektriciteitsvoorziening
 Product : Min. Beschikking.
 Periode : 1989-
 Opmerking : Dit vennootschap is de NV SEP.
 Bron : Elektriciteitswet 1989 Stb 1989, 535, art. 2 en 8.

(39.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
 Handeling : Het goedkeuren van de benoeming van de voorzitter v/d Raad van Commissarissen tevens voorzitter van de Raad van Toezicht en voorzitter van de Aandeelhoudersvergadering van de NV SEP.
 Product : Min. beschikking.
 Periode : 1949-
 Bron : Statuten van de NV SEP 1971 art. 16 lid 1, Elektriciteitswet 1989 Stb 1989, 535, art. 8.

(40.)

Actor:: Minister van Economische Zaken/DGE
Handeling : Het voorzitten van de Raad van Commissarissen, de Raad van Toezicht en de Aandeelhoudersvergaderingen van de NV SEP.
Periode : 1949-
Bron : Statuten van de NV SEP 1971 art. 16, 22, 29.

(41.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het afgeven van vergunningen voor het betrekken van elektriciteit uit het buitenland.
Periode : 1946-
Opmerking : De Elektriciteitswet 1989 art. 34 geeft aan dat alleen elektriciteit tbv de openbare voorziening geïmporteerd mag worden door de NV SEP. Wel zou er stroom geïmporteerd mogen worden door bedrijven die zelf stroom opwekken, zelfopwekkers. Dezen mogen echter geen stroom doorleveren aan derden volgens art. 37 lid 1 van de wet van 1989.
Bron : Wet houdende regelen omtrent het betrekken van elektriciteit uit het buitenland Stb 1936, 524 art. 1, gewijzigd Stb 1988, 77 art VII C, ingetrokken Elektriciteitswet 1989 art. 59 Stb 1989, 524.

(42.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het goedkeuren van door de NV SEP af te sluiten importovereenkomsten waarbij elektrisch vermogen wordt gecontracteerd.
Product : Ministeriële beschikking.
Periode : 1989-
Opmerking : De NV SEP heeft o.a. contracten afgesloten met Vereinigte Elektrizitätswerke Westfalen AG (VEW) en Electricité de France. Ook is er een overeenkomst met het Belgische elektriciteitsbedrijf Electrabel over wederzijdse bijstand bij vermogenstekorten. Met Noorwegen is er een uitvoeringsbesluit voor een kabelverbinding waarmee waterkracht-energie geleverd kan worden, deze biedt de mogelijkheid om zowel vermogen te ontvangen als te restitueren.
Bron : Elektriciteitswet 1989, Stb 1989, 535, art. 35 en 36.

(43.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het verlenen, wijzigen, intrekken of weigeren van een vergunning voor het in werking hebben van één of meer elektriciteitscentrales groter dan 5 MW tbv van de openbare elektriciteitsvoorziening
Periode : 1989-

Opmerking : Bij deze handeling is inbegrepen het opvragen van nadere gegevens door de Min. (tot 1-1-1994 Stb 1992, 422 art 33. en Stb 1993, 693) en het plegen van overleg met de vergunninghouder en de SEP. Voorwaarde is dat de NV of BV waaraan vergunning wordt verleend in totaal minimaal 2500 MW, nu of in de toekomst, moet kunnen opwekken. In de overgangperiode van inwerkingtreding v/d wet tot 31/12/1992 is het toegestaan dat het totale op te wekken vermogen minder dan 2500 MW bedraagt, mits via het elektriciteitsplan blijkt dat dit vermogen op termijn 2500 MW of meer bedraagt.

Bron : Elektriciteitswet 1989 Stb 1989, 535, art. 3 t/m 7 en 53.

(44.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het al dan niet goedkeuren van verzoeken tot statutenwijzigingen van vergunninghouders van elektriciteitscentrales.
Product : Ministeriële beschikking.
Periode : 1989-
Bron : de Elektriciteitswet 1989 Stb 1989, 535, art. 10.

(45.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het behandelen van beroepen van distributiebedrijven inzake weigering door de NV SEP voor het bouwen of in werking hebben van een installatie voor het opwekken van elektriciteit met een totaal vermogen van 25 MW of meer.
Product : Ministeriële Beschikking.
Periode : 1991-
Bron : Elektriciteitswet 1989, Stb 1989, 535, art. 40 lid 3 inwerking KB Stb 1991, 241.

(46.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het stellen van nadere regels aan distributiebedrijven, inzake opgave van gegevens over installaties voor het opwekken van elektriciteit aan de NV SEP.
Periode : 1989-
Opmerking : Voordat regels m.b.t. opgave van gegevens worden vastgesteld pleegt de Min overleg met de NV SEP en de distributiebedrijven.
Bron : Elektriciteitswet 1989, Stb. 1989, 535, art. 44 lid 3

(47.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het beschikken op schriftelijke verzoeken aan neteigenaren om te komen tot een passend aanbod voor transport van elektriciteit ten behoeve van de openbare voorziening, een bijzondere grootverbruiker of ingevoerde elektriciteit.

Product : Ministeriële beschikking

Periode : 1989-

Opmerking : Voor vaststelling aanbod stelt de Minister beide partijen in de gelegenheid van hun gevoelen blijk te geven. Tegen een besluit van de Minister staat beroep open bij het College van beroep voor het bedrijfsleven.

Bron : Elektriciteitswet 1989, Stb. 1989, 535, art. 48 en 49.

(48.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het verzoeken om inlichtingen benodigd voor uitvoering van de wet, aan de vergunninghouders, de NV SEP of degene aan wie een distributiebedrijf toebehoort.

Periode : 1989-

Bron : Elektriciteitswet 1989, Stb. 1989, 535, art. 50.

(49.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het sluiten van een overeenkomst tussen de Staat der Nederlanden en de NV SEP inzake doorvoer van elektriciteit via de hoofdnetten.

Periode : 1990-

Bron : Richtlijn Raad v/d EEG 90/547/EEG PBEG 1990, L313/30.

(50.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het zich laten informeren door de NV SEP inzake het onderhandelen en het sluiten van doorvoerovereenkomsten met bedrijven die in de Lid-Staten verantwoordelijk zijn voor het hoogspanningshoofdnet.

Periode : 1991-

Opmerking : Het betreft doorvoerovereenkomsten met een minimale looptijd van één jaar. Deze gegevens dienen ook verstrekt te worden aan de Commissie van de Europese Gemeenschappen.

Bron : Richtlijn Raad v/d EEG 90/547/EEG, PB EG L 313 art 2, 4, 5

(51.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het sluiten van een overeenkomst tussen de Staat der Nederlanden, de Vereniging van Exploitanten van Elektriciteitsbedrijven in Nederland,

sedert 1991 EnergieNED, en de elektriciteitsdistributiebedrijven ter uitvoering van richtlijn 90/377/EEG betreffende een communautaire procedure inzake de doorzichtigheid van de prijzen van gas en elektriciteit voor industriële eindverbruikers.

Periode : 1990-

Bron : Richtlijn Raad v/d EEG 90/377/EEG, PB EG 1990 L 185

(52.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het zich laten informeren door de Vereniging van Exploitanten van Elektriciteitsbedrijven in Nederland, sedert 1991 EnergieNED, over de verkoopprijzen en -voorwaarden die worden gehanteerd voor industriële eindverbruikers van elektriciteit en het geldende prijsstelsel.

Periode : 1991-

Opmerking : EnergieNED bewerkt de halfjaarlijkse gegevens en maakt iedere twee jaar een onderverdeling van de verbruikers en van de overeenkomstige volumes per verbruikscategorie. EnergieNed heeft ook de verplichting om de bovengenoemde gegevens ter beschikking te stellen aan het Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen BSEG.

Grondslag : Richtlijn Raad v/d EEG 90/377/EEG, PB EG 1990, L 185 Art. 3 en 4b.

(53.)

Actor:: Commissie Concentratie Nutsbedrijven (COCONUT)

Handeling : Het geven van adviezen om te komen tot de oordeelsvorming over de wenselijkheid, alsmede over de verschillende vormen en mogelijkheden van de concentratie van de nutsvoorzieningen in de sectoren gas, water en elektriciteit

Product : eindrapport organisatiestructuur

Periode : 1978-1983

Opmerking : De Coconut stelde voor het onderzoek te laten verrichten door adviesbureau Krekel van der Woerd en Wouterse, in het eindrapport, dd 8 februari 1981, werd aangedrongen op meer wettelijke bevoegdheden voor de elektriciteitssector en concentratie van de elektriciteitsproductiebedrijven

Bron : Beschikking 8 juni 1978.

(54.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het sluiten van een convenant met elektriciteitsdistributiebedrijven ter sanering van de elektriciteitssector

Product : convenant met elektriciteitsdistributiebedrijven 1988

Periode : 1981-

Opmerking : Het convenant tussen Economische Zaken enerzijds en VEEN, VEGIN en VESTIN anderzijds is een uitvloeisel van de exercitie Coconut en vervolgstudie door Krekel van der Woerd en Wouterse. Andere betrokken partijen die geraadpleegd werden waren het IPO en VNG.

Bron : Economische Zaken profiel van een ministerie (blz. 83), bruijn J.A., 's-Gravenhage 1989.

(55.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het, in overeenstemming met de Minister van BIZA, goedkeuren van beschermingsplannen van elektriciteitsbedrijven

Product : verklaring

Periode : 1958-

Opmerking : Elektriciteitsbedrijven zijn op grond van dit besluit gehouden tot het treffen van regelingen voor bedrijfszelfbescherming, instellen van beschermingsorganisaties en vaststellen van beschermingsplannen. De ministers van BIZA en Economische Zaken kunnen vrijstellingen of ontheffingen verlenen.

Bron : Besluit bescherming gas- en elektriciteitsbedrijven Stb. 1957, 580 art. 4

2.3.2 *Advies- en overlegorganen*

Er zijn interne en externe, permanente en tijdelijke advies- en overlegorganen³⁵. Een van de belangrijkste adviesorganen is de Electriciteitsraad. De Electriciteitsraad is sinds 1933 werkzaam en officieel ingesteld bij wet in 1939. Zij bestaat uit ten minste negen en maximaal 15 leden die door de Minister van Verkeer en Waterstaat, vanaf 1946 Minister van Economische Zaken, worden aangesteld. De leden worden telkens voor vier jaar aangesteld. Bijzondere leden zijn de voorzitter, de secretaris en eventueel één of meerdere adjunct-secretarissen. De Raad kan voor het behandelen van onderwerpen vaste of bijzondere commissies instellen.

In die commissies kunnen ook personen zitting hebben die geen lid zijn van de Raad. Voor de vergaderingen kunnen deskundigen worden uitgenodigd. Dit kunnen ambtenaren zijn maar ook personen uit het bedrijfsleven. In de vergaderingen van de Raad zitten vertegenwoordigers van zowel de Minister van Economische Zaken als de andere departementen van algemeen bestuur. Deze vertegenwoordigers hebben gelijke bevoegdheid voor zover het onderwerpen betreft die onder het betreffende departement ressorteren

Verder is er nog een Bureau van de Raad dat belast is met de voorbereiding van zaken. Het hoofd en de leden van dit bureau worden op voordracht van de Voorzitter van de Raad door de Minister in dienst gesteld.

De Electriciteitsraad heeft tot taak om op verzoek of uit eigen beweging de Minister te adviseren over al hetgeen verband houdt met de elektriciteitsvoorziening. Zij moet

bovendien jaarlijks een verslag uitbrengen aan de Minister waarover hij de Staten Generaal informeert. De Electriciteitsraad is in 1985 opgeheven. Haar taken zijn ondergebracht bij de Algemene Energie Raad. Deze adviseert over het energiebeleid in het algemeen, maar ook over allerlei aspecten daarvan zoals elektriciteitsvoorziening.³⁶

Handelingen

(56.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het vaststellen of voorbereiden van besluiten tot instelling van advies- en overlegorganen betreffende elektriciteitsvoorziening.
Periode: 1974-

(57.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het vaststellen of voorbereiden van besluiten tot samenstelling van advies- en overlegorganen betreffende elektriciteitsvoorziening.
Periode: 1974-
Bron : Electriciteitswet 1938 Stb 1938,523, art. 14 lid 2, lid 7

(58.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het aanstellen, ontslaan van het hoofd en het personeel van het bureau van de Electriciteitsraad.
Periode : 1946-1985
Bron : Besluit tot vaststelling van regelen omtrent de Electriciteitsraad Stb 1940, 560.

(59.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het na overleg met de Voorzitter regelen van de organisatie en werkzaamheden van het bureau van de Electriciteitsraad en de wijze van samenwerking met de andere Rijksdiensten.
Periode : 1946-1985
Bron : Besluit tot vaststelling van regelen omtrent de Electriciteitsraad Stb 1940, 560.

(60.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het verlenen van toestemming tot openbaarmaking van door de Electriciteitsraad en haar commissies behandelde zaken.
Periode : 1946-1985

Bron : Besluit tot vaststelling van regelen omtrent de Electriciteitsraad
Stb 1940, 560, art. 6

(61.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het al dan niet goedkeuren van de reglementen van de werkzaamheden van de electriciteitsraad en haar commissies.

Periode : 1946-1985

Bron : Besluit tot vaststellen van regelen omtrent de Electriciteitsraad Stb 1940, 560, art 14 lid 2

(62.)

Actor:: Minister van Economische Zaken/ DGE

Handeling : Het aanwijzen van één of meer vertegenwoordiger(s) ten behoeve van het deelnemen aan de vergaderingen van de Electriciteitsraad.

Periode : 1946-1985

Bron : Besluit regelen omtrent de Electriciteitsraad Stb. 1940, 560.

(63.)

Actor:: Minister van Economische Zaken/ DGE

Handeling : Het deelnemen aan de vergaderingen van de Electriciteitsraad door één of meer aangewezen vertegenwoordiger(s).

Periode : 1946-1985

Bron : Besluit regelen omtrent de Electriciteitsraad Stb. 1940, 560.

(64.)

Actor:: Electriciteitsraad

Handeling : Het adviseren van de Minister van Economische Zaken omtrent al hetgeen verband houdt met de elektriciteitsvoorziening

Product : adviezen

Periode : 1946-1985

Bron : Electriciteitswet 1938 Stb 1938, 523, art. 14 en Besluit tot vaststelling van regelen omtrent de Electriciteitsraad Stb 1940, 560

(65.)

Actor:: Electriciteitsraad

Handeling : Het verstrekken van vergaderverslagen van de Raad en haar commissies.

Periode : 1946-1985

Bron : Besluit tot vaststelling van regelen omtrent de Electriciteitsraad
Stb 1940, 560, art. 9

(66.)

Actor:: Electriciteitsraad
Handeling : Het uitbrengen van jaarverslagen aan de Minister, omtrent de verrichtte werkzaamheden.
Periode : 1946-1985
Opmerking : De minister zorgt er voor dat dit verslag wordt meegedeeld aan de Staten-Generaal.
Bron : Elektriciteitswet 1938 Stb. 1938, 523, art. 14 lid 11.

(67.)

Actor: (voorlopige) Algemene Energieraad
Handeling: Het geven van adviezen inzake het te voeren beleid op het gebied van elektriciteitsvoorziening.
Periode: 1985-
Bron: Energienota 1974, HdTK 1974-1975, 13 122

2.4 PLANNING ELEKTRICITEITSVOORZIENING

2.4.1 *Structuurschema en elektriciteitsplan*

In 1947 wordt door het Directoraat voor de Energievoorziening van Economische Zaken voor het eerst een Plan voor de Elektriciteitsvoorziening opgesteld. Voor dit plan was goedkeuring vereist van de Raad voor de Economische Aangelegenheden (REA) een onderraad van de ministerraad. Het kwam tot stand in samenwerking met de elektriciteitsbedrijven. Het plan gaf aan welke ontwikkelingen op het gebied van de elektriciteitsvoorziening te verwachten c.q. noodzakelijk waren voor de komende 5 tot 9 jaar. In 1949 wordt de NV SEP opgericht, een samenwerkingsverband van elektriciteitsproductiebedrijven in Nederland. Vanaf dat moment werden Elektriciteitsplannen opgesteld door de NV SEP en ter goedkeuring voorgelegd aan de minister van Economische Zaken. Een wettelijk kader voor elektriciteitsplannen bestond er toen nog niet. Pas met de inwerkingtreding van de Elektriciteitswet 1989 schrijft de wet voor dat iedere twee jaar een Elektriciteitsplan moet worden uitgebracht. In dit plan zijn voor een periode van 20 jaar ramingen opgenomen van de elektriciteitsbehoefte en de door derden (distributiebedrijven en verbruikers) opgewekte hoeveelheden elektriciteit. Voor een periode van tien jaar vooruit wordt voor alle centrales aangegeven het type, de vestigingsplaats, het vermogen, de brandstof en eventueel tijdstip van in of uit gebruik nemen. Het Elektriciteitsplan wordt opgesteld door de NV SEP en behoeft goedkeuring van de minister van Economische Zaken. Hierbij kan de minister de Algemene Energie Raad vragen hem te adviseren. Het Elektriciteitsplan wordt getoetst aan het Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEV), waarbij tevens rekening moet worden gehouden met de gevolgen voor het milieu zoals die naar voren komen in de milieueffectrapportage (m.e.r.). Het eerste SEV wordt in 1980 uitgebracht, maar de

voorbereidingen beginnen al in 1971, dan heet het nog landelijk elektriciteitsplan. De planologische besluitvorming verloopt op rijksniveau waarbij er gebruik gemaakt wordt van heel wat adviesorganen enkele belangrijke hiervan zijn de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening (RARO), de Rijks Planologische Commissie (RPC), de Commissie Elektriciteitswerken (CEW) en de Elektriciteitsraad (vanaf 1985 de Algemene Energie Raad AER). Ook moet er overleg gevoerd worden met de provincies en gemeenten om het SEV af te stemmen met streek- en bestemmingsplannen. Het tweede SEV dat wordt uitgebracht heeft een officieel wettelijk kader namelijk de Wet op de ruimtelijke ordening 1985 art. 2a. Dit artikel stelt dat de Minister van Economische Zaken met de Minister van VROM een SEV moet voorbereiden. Het SEV wordt dan uiteindelijk vastgesteld in de Ministerraad, het is een zogenaamde planologische kernbeslissing. Enkele aspecten van het SEV zijn, mogelijke vestigingsplaatsen van grotere elektriciteitscentrales en trajecten van hoogspanningsleidingen.

Handelingen

(68.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
 Handeling : Het in overleg met de Minister van VROM en de NV SEP voorbereiden van het structuurschema elektriciteitsvoorziening (SEV).
 Product : ontwerp SEV
 Periode : 1971-
 Opmerking : het SEV geldt telkens voor een periode van 15 jaar en moet worden vastgesteld in de Ministerraad. Het eerste SEV (1975) verscheen in 1981. Zie ook art 55 over de termijn wanneer het SEV gereed moet zijn. Een jaar voordat de termijn van een SEV afloopt dient de Staten Generaal te worden geïnformeerd over een nieuw SEV.
 Bij alle voorbereidingen zal er natuurlijk uitgebreid onderzoek plaatsvinden en zal de Minister van Economische Zaken diverse organen om advies vragen, bijvoorbeeld het CPB. NB. De Minister van VROM is niet als actor opgenomen aangezien de handeling deel uitmaakt van een algemene handeling namelijk het overleggen met vakministers over planologische kernbeslissingen.
 Bron : Wet op de Ruimtelijke Ordening Stb 1985, 626 art. 2a en de Elektriciteitswet 1989 Stb 1989, 535 art. 14.

(69.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
 Handeling : Het voeren van overleg, samen met de Minister van VROM, met provincies, gemeenten, waterschappen en openbare lichamen over ontwerpstructuurschema's elektriciteitsvoorziening
 Periode : 1971-

Opmerking : Het SEV is een planologische kernbeslissing. Deze wordt afgestemd met de provinciale streekplannen en de gemeentelijke bestemmingsplannen. De Minister van VROM kan via de WRO art 6 en art 37 aanwijzingen geven over de inhoud van streek- en bestemmingsplannen.

Bron : Wet WRO Stb. 1985, 623, 624, 625. (eventueel wet stb. 1962, 286)

(70.)

Actor:: Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening

Handeling : Het geven van adviezen over het ontwerp structuurschema elektriciteitsvoorziening

Periode : 1971-

Bron : Wet op de Ruimtelijke Ordening 1962, Stb 286 art 54.

(71.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het in samenwerking met de Minister van VROM doen opstellen van een milieu effect rapportage (m.e.r.) tbv het structuurschema elektriciteitsvoorziening

Product : milieueffectrapport

Periode : 1979-

Opmerking : Het SEV is m.e.r.-plichtig ten aanzien van de oprichting, of ombouw naar kolen, van elektriciteitscentrales met een vermogen vanaf 300 Mw, oprichting windenergiecentrales met een vermogen groter dan 20 Mw, aanleg ondergrondse opslag van water of stoom tbv elektriciteitsvoorziening groter dan 1 miljoen kubieke meter en hoogspanningsverbindingen van 220 Kv over een afstand van meer dan één kilometer door kwalitatief kwetsbaar aangeduide gebieden. De activiteiten van bovengenoemde handeling omvatten: het opstellen van een startnotitie, het organiseren van inspraak en advisering ten behoeve van de richtlijnen en het vaststellen van de richtlijnen voor het MER, het organiseren van inspraak en advisering over het MER, en het zorgdragen voor de evaluatie van de werkelijk optredende milieueffecten.

Bron : Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (WABM) Stb. 1979, 442

(72.)

Actor:: Commissie voor de milieueffectrapportage

Handeling : Het adviseren over de richtlijnen voor het milieueffectrapport dat opgesteld wordt tbv het structuurschema elektriciteitsvoorziening en het uitbrengen van toetsingsadviezen.

Periode : 1979-

Bron : Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (WABM) Stb. 1979, 442

(73.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het na vijf jaar evalueren van het structuurschema elektriciteitsvoorziening en het bijbehorende milieueffectrapport MER.
Periode : 1998-
Bron : Tweede structuurschema elektriciteitsvoorziening

(74.)

Actor:: Rijksplanologische Commissie
Handeling : Het adviseren van de Minister van Economische Zaken inzake elektriciteitsplannen op basis van toetsing aan de hand van structuurschema's elektriciteitsvoorziening
Product : adviezen
Periode : 1980-
Opmerking : De minister van Economische Zaken en de minister van VROM zijn volgens de WRO Stb 1962, 286 art. 3 verplicht de RPC te horen inzake het SEV.
Bron : Kamerhandelingen II 88,89 blz. 1157 - 1158 bij de Elektriciteitswet 1989, Stb. 1989, 535. Art. 14 lid 1 en Art. 17 lid 4.

(75.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het opstellen van elektriciteitsplannen waarin de ontwikkeling van de elektriciteitsvoorziening in Nederland wordt aangegeven.
Product : elektriciteitsplannen
Periode : 1947-1949
Opmerking : In de periode 1947 tot 1949 werden deze plannen door Economische Zaken zelf opgesteld vanaf, 1949 werden ze opgesteld door de NV SEP. Aanvankelijk werden elektriciteitsplannen ieder jaar opgesteld en bedroeg de periode waar ze betrekking op had 5 tot 9 jaar. Momenteel komt er iedere 2 jaar een E-plan uit, even jaren, dat betrekking heeft op de komende 20 jaar. Enkele punten die in het plan aan de orde komen zijn: de totale elektriciteitsbehoefte, de hoeveelheid die kan worden opgewekt en zal worden ingevoerd, een omschrijving van in werking gehouden en op te richten elektriciteitscentrales, aan te leggen en in werking gehouden hoogspanningsverbindingen, het beleid tav inzet brandstoffen en splijtstoffen en ramingen inzake de investeringen die noodzakelijk zijn om het plan te realiseren.
Bron : Grondwet art. 82

(76.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het sluiten van een convenant met NV SEP inzake het opstellen en vaststellen van Elektriciteitsplannen
Product : Convenant Staat-SEP 1975
Periode : 1975-1989
Opmerking : Het convenant regelt oa de bevoegdheid van de minister E-plannen goed te keuren. Met de totstandkoming van de Elektriciteitswet in 1989 werd deze bevoegdheid wettelijk geregeld en was het convenant niet meer nodig.
Bron : Energienota 1974, (kamerst 13122)

(77.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het al dan niet (gedeeltelijk) goedkeuren van een door de NV SEP ingediend elektriciteitsplan of wijziging daarvan.
Product : Ministeriële Beschikking.
Periode : 1950-
Opmerking : Tot 1975 was er niet sprake van officiële goedkeuring, hooguit werd via de DGE die Voorzitter van de Raad van Commissarissen was enigszins gestuurd. Pas vanaf het convenant in 1975 had de Minister officiële bevoegdheid die wettelijk werd via de E-wet 1989. Vanaf dat jaar geldt dat bij onthouding (gedeeltelijke) goedkeuring de Minister aanwijzingen kan geven tbv een nieuw plan en pleegt overleg met NV SEP. De commissie Electriciteitswerken, de Electriciteitsraad en later de Algemene Energieraad adviseren bij de totstandkoming van het elektriciteitsplan.
Bron : Convenant Staat - NV SEP 1975 en Elektriciteitswet 1989 Stb 1989, 535 art. 15 t/m 21.

(78.)

Actor:: Algemene Energie Raad (AER) voorheen Electriciteitsraad (ER) / Commissie Electriciteitswerken (CEW)
Handeling : Het adviseren van de Minister van Economische Zaken inzake elektriciteitsplannen.
Product : adviezen
Periode : 1975-
Opmerking : De voorlopers waren de voorlopige AER KB Stb 1976, 99 en de Electriciteitsraad. De laatste wordt in een aparte paragraaf behandeld.
Bron : Convenant Staat - NV SEP 1975 / Elektriciteitswet 1989 Stb 1989, 535 Art.17 lid 4, art. 15 t/m 21.

2.4.2 *Elektriciteitswerken*

De planning van elektriciteitswerken vindt plaats langs twee lijnen:

- de sectorlijn, d.w.z. de elektriciteitsvoorziening
- de facetlijn, d.w.z. de besluitvorming in het kader van de Wet RO (streek- en bestemmingsplannen).

De doelstellingen van het beleid op lange termijn en de ruimtelijke consequenties daarvan zijn aangegeven in het Structuurschema elektriciteitsvoorziening (SEV).

Het betreft hier hoogspanningslijnen van 220/380 kV en vestigingsplaatsen voor centrales van tenminste 1000 MW.

Voor centrales en verbindingen van 220/380 kV vindt een nadere detaillering plaats, zowel ruimtelijk als in de tijd, in het Electriciteitsplan, dat sedert 1975 de goedkeuring behoeft van de Minister van Economische Zaken. Hij wordt hierbij geadviseerd door de RPC, de CEW en de Electriciteitsraad. Plannen voor de bouw van 110/150 kV-infrastructuur op lange termijn zijn indicatief opgenomen in de bijlage bij het Electriciteitsplan. Deze toelichting is niet onderworpen aan de goedkeuring van Economische Zaken.

Voor de bouw van concrete projecten is, overeenkomstig de voorwaarden van verleende rijksconcessies, de goedkeuring van de Minister van Economische Zaken vereist. Hij wordt hierbij geadviseerd door de CEW.

De CEW dient de Minister van Economische Zaken van advies omtrent plannen betreffende de openbare elektriciteitsvoorziening:

- voor de aanleg of wijziging van hoogspanningslijnen
- voor de bouw of wijziging van schakel- of transformatorstations
- voor de bouw van centrales
- in de vorm van het Electriciteitsplan

De ruimtelijke planning van elektriciteitswerken vindt plaats in het kader van streek- en bestemmingsplannen. Daarnaast is een bouwvergunning vereist.

Voor de realisatie van een project zijn dus diverse procedures relevant: in de "eigen" sector: SEV, E-plan, vergunning Economische Zaken. In de facetlijn SEV, streekplan, bestemmingsplan, bouwvergunning.

De vergunning van Economische Zaken voor een project wordt doorgaans verleend na een positief advies van de CEW. De CEW houdt ten behoeve van haar advies één of meer hoorzittingen, informeert naar de mening van de provincie en gemeente en beziet de noodzaak van de realisatie van een project.

Handelingen

(79.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het verlenen, wijzigen, intrekken of weigeren van een vergunning voor het bouwen van één of meer elektriciteitscentrales groter dan 5 MW tbv de openbare elektriciteitsvoorziening

Periode : 1989-

Opmerking : Bij deze handeling is inbegrepen het opvragen van nadere gegevens door de Min. (tot 1-1-1994 Stb 1992, 422 art 33. en Stb 1993, 693) en het plegen van overleg met de vergunninghouder en de SEP. Voorwaarde is dat de NV of BV waaraan vergunning wordt verleend in totaal minimaal 2500 MW, nu of in de toekomst, moet kunnen opwekken. In de overgangperiode van inwerkingtreding v/d wet tot 31/12/1992 is het toegestaan dat het totale op te wekken vermogen minder dan 2500 MW bedraagt, mits via het elektriciteitsplan blijkt dat dit vermogen op termijn 2500 MW of meer bedraagt.

Bron : Elektriciteitswet 1989 Stb 1989, 535, art. 3 t/m 7 en 53.

(80.)

Actor:: Commissie Elektriciteitswerken (CEW)

Handeling : Het adviseren van de Minister van Economische Zaken inzake de planologische aspecten van elektriciteitswerken.

Product : adviezen

Periode : 1946-

Opmerking : De adviezen beperkten zich aanvankelijk tot natuurschoonbelangen bij aanleg van hoogspanningstracés Sinds 1982 zijn dit belangen van zowel de rijksoverheid mbt openbare elektriciteitsvoorziening als die van lagere overheden tav doelstellingen op het gebied van de ruimtelijke ordening. Het betreft dan adviezen mbt tracés voor hoogspanningsverbindingen, bouw of wijziging van transformatorstations 110 kV of hoger, bouw elektriciteitscentrales van 35 MW of hoger en het Elektriciteitsplan.

Bron : Beschikking 1-12-1932 Minister van Waterstaat, gewijzigd bij beschikking 23-09-1949 Minister van Economische Zaken, gewijzigd 10-03-1982 Stcrt. 1982, 51 en laatstelijk gewijzigd 23-09-1982

(81.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het benoemen van de leden van de commissie elektriciteitswerken.

Periode : 1946-

Opmerking : De commissie bestaat maximaal uit 13 leden. Drie leden rechtstreeks, waaronder een deskundige op het gebied van elektriciteitsvoorziening. Twee leden op voordracht van LAVI, en telkens één door tussenkomst van VROM, V&W, CRM, Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting, het Landbouwschap, de Stichting Natuur en Milieu, de VDEN en VoMil .

Bron: Beschikking 1-12-1932 Minister van Waterstaat, gewijzigd bij beschikking 23-09-1949 Minister van Economische Zaken, gewijzigd 10-03-1982 Stcrt. 1985, 51 en laatstelijk gewijzigd 23-09-1982.

(82.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het goedkeuren van het reglement van orde en het geven van aanwijzingen met betrekking tot de uitvoering van de taak van de commissie elektriciteitswerken.

Periode: 1982-

Bron : Instellingsbeschikking CEW Stcrt. 1982, 51

(83.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het voorzien in een secretaris en een secretariaat voor de commissie elektriciteitswerken.

Periode : 1982-

Bron : Instellingsbeschikking CEW Stcrt. 1982, 51

2.4.3 *Uitvoering, aanleg van hoogspanningsverbindingen*

Voor het transport van elektriciteit wordt gebruik gemaakt van een tweetal netten. Het zogenaamde landelijke koppelnet voor 220 kV en meer dat de grote elektriciteitscentrales met elkaar verbindt en tevens aangesloten is op de elektriciteitsnetten met de buurlanden. Dan is er het distributienet waarmee elektriciteit getransporteerd wordt van de distributiebedrijven naar de individuele verbruikers.

Tot 1989 moesten alle elektriciteitsbedrijven een concessie vragen bij de Minister van Economische Zaken. Als de concessie was afgegeven werd door de betreffende elektriciteitsmaatschappij een procedure aangezwengeld voor de onteigening van grond op basis van de Belemmeringenwet Privaatrecht via de Minister van V&W.

De Elektriciteitswet 1989 regelt de aanleg van hoogspanningsverbindingen van het koppelnet. Deze mogen alleen worden aangelegd door de NV SEP. De E-wet 1989 stelt: "voor de toepassing van de Belemmeringenwet Verordeningen³⁷ en de Belemmeringenwet Privaatrecht³⁸ worden hoogspanningsverbindingen, die in overeenstemming met het Elektriciteitsplan worden aangelegd of in werking gehouden, door de NV SEP aangemerkt als openbare werken van algemeen nut". Dit betekent dat per project niet iedere keer een nieuwe vergunning door de Minister van Economische Zaken hoeft te worden verleend.

Voor wijzigingen in het distributienet is er niets veranderd en worden op vrijwillige basis vergunningen/concessies aangevraagd bij de Minister van Economische Zaken. De betrokken partijen hierbij zijn de elektriciteitsbedrijven, de provincies, VNG en de CEW. De procedures die gelden zijn gebaseerd op de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Handelingen

(84.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het afgeven van een concessie met een erkenning van openbaar belang aan de NV SEP voor aan te leggen en in werking te houden hoogspanningsverbindingen van 220 kV en meer.

Periode : 1989-

Opmerking : De door de SEP aan te leggen hoogspanningsverbindingen moeten wel in het kader van het Elektriciteitsplan zijn goedgekeurd door de Minister van Economische Zaken. Tot 1989 moest de SEP voor ieder project een rijksconcessie aanvragen die dan onder voorwaarden werd verstrekt.

Bron : Elektriciteitswet 1989, Stb. 1989, 535, art. 46.

(85.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het afgeven van concessies aan elektriciteitsbedrijven voor aanleg en exploitatie van inrichtingen en werken tot voortbrengen, geleiden transformeren, verdelen en leveren van elektriciteit.

Periode : 1946-

Opmerking : Het aanvragen gaat op basis van vrijwilligheid, de eerste dateren al van 1930. Aan de concessies zijn voorwaarden verbonden die degene aan wie een vergunning/concessie is verleend noodzaken toestemming te vragen aan de Minister voor zaken zoals investeringen, arbeidsvoorwaarden en algemene leveringsvoorwaarden, bouwprogramma's.

Bron : Algemene bestuursbevoegdheid van de Kroon.

(86.)

Actor:: Minister van Economische Zaken

Handeling : Het goedkeuren van bouwprogramma's van elektriciteitsbedrijven voor aanleg en exploitatie van inrichtingen en werken tot voortbrengen, geleiden transformeren, verdelen en leveren van elektriciteit.

Periode : 1946-

Bron : Algemene bestuursbevoegdheid van de Kroon.

2.5 **KOSTEN EN TARIEVEN**

2.5.1 *Inleiding*

De Financieringscommissie Elektriciteitsbedrijven werd ingesteld bij besluit van 18 december 1951 en heeft twee jaar bestaan. De taak van deze commissie was te onderzoeken hoeveel geld nodig was om de elektriciteitsbedrijven in staat te stellen voldoende productie- en distributievermogen te leveren om het elektriciteitsprogramma te realiseren. Ze moest tevens voorstellen doen om in tekorten te voorzien en voorwaarden opstellen, zodat de gelden die voortvloeiden uit verhoging van de elektriciteitstarieven tbv de elektriciteitsbedrijven konden worden aangewend. De commissie stond onder voorzitterschap van de DGE, terwijl het secretariaat gevoerd werd door Economische Zaken. De samenstelling van de commissie bestond verder uit afgevaardigden van de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, gedeputeerde staten van Friesland, Noord- en Zuid Holland, de departementen BIZA en Financiën en de NV SEP.

Tot de invoering van de Elektriciteitswet 1989 werden de tarieven bepaald door de Vereniging van Directeuren van Elektriciteitsbedrijven in Nederland (VDEN) in overleg met de Vereniging van Exploitanten van Elektriciteitsbedrijven (VEEN). De minister van Economische Zaken had enige invloed op de tarieven via de Prijzenwet. Vanaf 1989 zijn de tarieven geregeld via de structuur zoals gesteld in de Elektriciteitswet. Zo is er het Landelijk Basis Tarief (LBT). Dit tarief is samengesteld uit “de leveringsprijs” van de productiebedrijven aan de SEP gebaseerd op door de SEP vastgestelde normen voor vergoeding van productiekosten. Door toevoeging van de SEP-kosten ontstaat de verkoopprijs aan de productiebedrijven, het LBT. Alvorens het LBT kan worden goedgekeurd en vastgesteld door de Minister van Economische Zaken moet er overeenstemming zijn bereikt tussen de VEEN, thans EnergieNed, en de SEP. Een ander tarief is het Regionaal Basistarief (RBT). Dit is het tarief waartegen distributiebedrijven worden beleverd door de productiebedrijven. Het omvat het LBT en de resterende productiekosten van de productiebedrijven. Voor het RBT geldt alleen een goed te keuren maximumtarief dat op dezelfde manier als het LBT tot stand komt. De consument die uiteindelijk de elektriciteit echt gaat gebruiken betaalt dan het zogenaamde eindverbruikerstarief. Binnen de consumenten treffen we nog een bijzondere verbruikersgroep aan namelijk de bijzondere grootverbruikers ook wel giganten genoemd. Deze speciale groep van verbruikers heeft de keuze uit twee tarieven. Enerzijds bestaat de mogelijkheid voor levering op basis van het LBT, anderzijds kan gekozen worden voor het zogenaamde zakelijk beleidstarief (ZBT). In het eerste geval heeft zo'n verbruiker alleen te maken met het distributiebedrijf. Indien de verbruiker kiest voor het ZBT dan wordt er onderhandeld met de SEP en het betrokken productie- en distributiebedrijf.

Handelingen

(87.)

Actor:: Financieringscommissie Elektriciteitsbedrijven

Handeling : Het verrichten van onderzoek naar de financieringsbehoefte van elektriciteitsbedrijven en het geven van adviezen hierover.
Product : onderzoeksrapporten en adviezen
Periode : 1951-1952
Opmerking : In de begroting voor 1952 van Economische Zaken werd in de Nota inzake de Elektriciteitspolitiek gesteld dat de elektriciteitstarieven moesten worden verhoogd. Deze tariefsverhoging was met name bedoeld om de toenmalige slechte financiële situatie van de elektriciteitsbedrijven te ontlasten en daardoor waarborgen te verschaffen mbt produktie- en distributievermogen.
Bron : Besluit 18 december 1951

(88.)

Actor:: Minister van Economische Zaken/ DGE
Handeling : Het voeren van jaarlijks overleg met de Vereniging van Exploitanten van Elektriciteitsbedrijven in Nederland inzake de elektriciteitstarieven
Periode : 1961-1989
Opmerking : De VDEN nemen in de eerste plaats beslissingen over de tarieven, de VEEN adviseert. De overheid oefent invloed uit door het jaarlijks overleg en de goedkeurings eis in de rijksconcessies mbt de leveringsvoorwaarden.
Bron : Prijzenwet Stb. 1961, 135

(89.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het al dan niet (gedeeltelijk) goedkeuren van overeenkomsten van samenwerking (OVS) tussen productiebedrijven en NV SEP inzake kosten van opwekking en transport van elektriciteit (Pooling).
Product : Ministeriële Beschikking.
Periode : 1989 -
Opmerking : De minister van Economische Zaken heeft mbt de OVS alleen tav de poolingregeling een wettelijke goedkeuringsbevoegdheid. Wel stuurt de SEP het OVS ter toetsing aan de minister van Economische Zaken.
Bron : Elektriciteitswet 1989 Stb. 1989, 535, art. 22 en 23.

(90.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het aanwijzen of vaststellen van een overeenkomst van samenwerking (OVS) voor productiebedrijven en NV SEP, inzake kosten van opwekking en transport van elektriciteit indien geen goedgekeurde overeenkomst tot stand is gebracht.
Product : overeenkomst van samenwerking

Periode : 1989 -
Bron : Elektriciteitswet 1989 Stb. 1989, 535, art. 23.

(91.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het al dan niet goedkeuren van de vaststelling van (maximum) tarieven voor de levering van elektriciteit dan wel elektrisch vermogen.
Product : Ministeriële Beschikking
Periode : 1989 -
Opmerking : De tarieven waar het om gaat zijn het landelijk basis tarief (LBT), het regionaal basis tarief (RBT) en het eindverbruikerstarief. Alvorens deze tarieven tot stand komen zal de Minister de Vereniging van Exploitanten van Elektriciteitsbedrijven in Nederland (VEEN), horen. Ook voert de Minister overleg met de betrokken partijen namelijk de vergunninghouders, NV SEP en de distributiebedrijven. Als er bij inwerkingtreding van de wet geen goedgekeurde tarieven zijn kan de Min zodanige tarieven vaststellen.
Bron : Elektriciteitswet 1989 Stb 1989, 535, art. 25 t/m 32 en 56.

(92.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het beschikken op verzoeken door een vergunninghouder of distributiebedrijf om ontheffing inzake maximum tarieven.
Product : Ministeriële beschikking, ontheffing.
Periode : 1989 -
Opmerking : Een ontheffing kan onder beperkingen worden verleend. Ook kunnen aan een ontheffing voorschriften worden verbonden.
Bron : Elektriciteitswet 1989 Stb 1989, 535, art. 33.

2.6 INTERNATIONALE SAMENWERKING

2.6.1 *Inleiding*

Nederland is lid van de in 1925 te Parijs opgerichte Union Internationale des Producteurs et Distributeurs d'Énergie Électrique (UNIPÉDE). Het doel van deze organisatie is op internationaal niveau de problemen te bestuderen en oplossingen aan te dragen die een bijdrage vormen voor de ontwikkeling op het gebied van de elektrische toeleveringsindustrie, en de opwekking, distributie en het transport van elektrische energie.

In 1951 werd in Parijs de Union pour la coordination de la production et du transport de l'électricité (UCPTE) opgericht als onderdeel van de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking OEES, later OESO. De oprichting had tot doel de koppeling

van elektriciteitsnetten en beschikbaarstelling van elektrisch vermogen tussen de lidstaten.

Andere internationale samenwerking vindt plaats in EG-verband. Op het gebied van de elektriciteitsvoorziening worden door de EG richtlijnen uitgevaardigd. Voorbeelden daarvan zijn twee richtlijnen uit 1990 betreffende doorvoer van elektriciteit via de hoofdnetten³⁹ en de prijsdoorzichtigheid van elektriciteit.⁴⁰ Een ander voorbeeld is de Europese richtlijn uit 1996, uitgevoerd in de Electriciteitswet 1998.

Handelingen

(93.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het mede-voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van internationale regelingen betreffende elektriciteitsvoorziening en het presenteren van Nederlandse standpunten in intergouvernementele organisaties.
Producten: internationale regelingen, nota's, notities, rapporten
Periode: 1945-
Waardering: b (1,2)

(94.)

Actor:: Minister van Economische Zaken / DGE
Handeling : Het bepalen van standpunten en leveren van bijdragen in de vergaderingen van de Union pour la Coördination de la production et du Transport de l'Électricité (UPCTE).
Periode : 1951-
Opmerking : In de UPCTE waren tevens afgevaardigd 2 directeuren uit de NV SEP. In de UCPTE waren oorspronkelijk de volgend landen vertegenwoordigd: Oostenrijk, Duitsland, België, Italië, Frankrijk, Luxemburg, Nederland en Zwitserland.
Bron : Statuten UCPTTE opgericht in Parijs in 1951.

(95.)

Actor:: Minister van Economische Zaken
Handeling : Het bepalen van standpunten en leveren van bijdragen in de organen van de Europese Gemeenschappen inzake elektriciteitsvoorziening
Product : verslagen vooroverleg, standpunten etc.
Periode : 1990-
Bron : Richtlijnen Raad v/d EEG 90/547/EEG PBEG 1990, L 313/30 en 90/377/EEG PB EG 1990, L 185/16.

2.7 BIJLAGEN

2.7.1 *Overzicht actoren*

Overheidsorganen

1. Minister van Economische Zaken

Vanaf 3 juli 1946 is het departement van Economische Zaken ingesteld en daarmee is de minister van Economische Zaken belast met het elektriciteitsbeleid.

2. DGE (de directeur generaal van het Directoraat Generaal voor de Energievoorziening van het ministerie van economische zaken)

Geeft leiding aan het DGE dat belast is met voorbereiding en uitvoering van het elektriciteitsbeleid. Vanaf 1947-1953 DGE, van 1953-1964 DGIE en vanaf 1965 DGE.

3. Ambtenaren invoerrechten en accijnzen

De Electriciteitswet 1938, Stb. 1938, 523, bood via art. 15 de mogelijkheid ambtenaren aan te stellen voor toezicht op en handhaving van de Electriciteitswet en de Elektriciteitsbesluiten. Pas in 1958 werden deze ambtenaren aangesteld KB stb. 1958, 381. Dit Besluit werd ingetrokken bij KB Stb. 1990, 84 ivm de intrekking van het Elektriciteitsbesluit en de verandering van de Warenwet.

Zij waren belast met de controle op de naleving van de Electriciteits-wet en de Elektriciteitsbesluiten in de periode 1958-1990.

4. Ambtenaren van de Economische Controle Dienst

De Electriciteitswet 1938, Stb. 1938, 523, bood via art. 15 de mogelijkheid ambtenaren aan te stellen voor toezicht op en handhaving van de Electriciteitswet en de Elektriciteitsbesluiten. Pas in 1965 werden opsporingsambtenaren van de ECD aangesteld KB stb. 1965, 305. Dit Besluit werd ingetrokken bij KB Stb. 1990, 84 ivm de intrekking van het Elektriciteitsbesluit en de verandering van de Warenwet.

Deze opsporingsambtenaren waren belast met de controle op de naleving van de Electriciteitswet en de Elektriciteitsbesluiten in de periode 1965-1990.

5. Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening

Deze commissie werd ingesteld via de Wet op de ruimtelijke ordening Stb. 1962, 286 art. 54. Sedert de eerste aanzet voor het opzetten van een structuurschema elektriciteitsvoorziening in 1971 geeft ze adviezen.

6. Commissie voor de milieueffectrapportage

Deze commissie, aanvankelijk voorlopige commissie, werd ingesteld via de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne Stb. 1979, 442.

Ze geeft adviezen over richtlijnen voor het Milieu Effectrapport (MER), dat opgesteld wordt voor het structuurschema elektriciteitsvoorziening (SEV). Ook geeft zij sedert 1979 toetsingsadviezen voor het SEV.

7. Rijksplanologische Commissie

Deze adviescommissie werd ingesteld bij de Wet op de ruimtelijke ordening, Stb. 1962, 340 art. 51. Via het besluit op de ruimtelijke ordening Stb. 1985, 667 kan de minister van Economische Zaken drie leden benoemen.

Op basis van het structuurschema elektriciteitsvoorziening geeft de commissie sedert 1981 adviezen voor het elektriciteitsplan.

8. Algemene Energie Raad

Adviseert onder andere over elektriciteitsvoorziening. Op 13 maart 1976 is de voorlopige AER ingesteld, KB Stb 1976, 99. Vanaf 1 december 1985 werd de AER definitief ingesteld, Wet AER stb 1985, 287 en 611. Met de instelling van de AER werd de Elektriciteitsraad opgeheven.

De Raad bestaat uit maximaal 20 leden op persoonlijke titel. Zij worden benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen in principe slechts eenmaal worden herbenoemd. Er is een presidium dat maximaal uit vijf leden bestaat. Het secretariaat wordt gevoerd onder supervisie van de minister van Economische Zaken. De Raad kan commissies instellen voor maximaal één jaar, hierin kunnen personen zitting hebben die geen lid zijn van de Raad. De minister van Economische Zaken kan door daartoe via door hem aangewezen personen de vergaderingen van de Raad doen bijwonen. Er is een reglement van orde dat goedkeuring behoeft van de minister van Economische Zaken. De voorzitter wordt door de Kroon aangewezen op voordracht van de minister van Economische Zaken.

9. Commissie Elektriciteitswerken

Deze commissie werd ingesteld op 1 december 1932 destijds onder de minister van Waterstaat, gewijzigd bij beschikking van 23 september 1949 en laatstelijk in 1982, Stcrt 1982, 51. De commissie bestaat maximaal uit 13 leden. Drie leden worden rechtstreeks gekozen door de minister van Economische Zaken waaronder één deskundige op het gebied van de elektriciteitsvoorziening. Twee leden op voordracht van LAVI, en telkens één lid door tussenkomst van VROM, V&W, CRM, VoMil, Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting het Landbouwschap, de Stichting Natuur en Milieu en de VDEN. Het reglement van orde van de commissie behoeft goedkeuring van de minister van Economische Zaken. Het secretariaat wordt gevoerd door Economische Zaken.

10. Elektriciteitsraad

Is sinds 1933 werkzaam, beschikking Economische Zaken 3 april 1933, maar pas in 1939 officieel bij wet ingesteld, Electriciteitswet Stb. 1938, 253, art. 14. Met de officiële instelling van de AER in 1985, werd de Elektriciteits-raad opgeheven, Wet op de

Algemene Energie Raad Stb. 1985, 287 en 611. Zij bestaat uit tenminste 9 en maximaal 15 leden die door de minister van Economische Zaken worden aangesteld. Benoeming is telkens voor een periode van vier jaar. Er kunnen voor onderwerpen vaste of bijzondere commissies worden ingesteld, in deze commissies kunnen personen zitting hebben die geen lid zijn van de Raad. In de vergaderingen van de Raad zitten vertegenwoordigers zowel van Economische Zaken, als andere departementen van algemeen bestuur. Deze vertegenwoordigers hebben gelijke bevoegdheid voor zover het onderwerpen betreft die onder het betreffende departement ressorteren. Er is nog een bureau van de Raad, dat belast is met de voorbereiding van zaken.

11. Financieringscommissie Elektriciteitsbedrijven

Deze commissie heeft slechts 2 jaar bestaan en werd ingesteld bij besluit van 18 december 1951. De taak van deze commissie was te onderzoeken hoeveel geld nodig was om de elektriciteitsbedrijven in staat te stellen voldoende productie- en distributievermogen te leveren om het elektriciteitsprogramma te realiseren. Ze moest tevens voorstellen doen om in tekorten te voorzien en voorwaarden opstellen, zodat de gelden die voortvloeiden uit verhoging van de elektriciteitstarieven tbv de elektriciteitsbedrijven konden worden aangewend.

De commissie stond onder voorzitterschap van de DGE, terwijl het secretariaat gevoerd werd door Economische Zaken. De samenstelling van de commissie bestond verder uit afgevaardigden van de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, gedeputeerde staten van Friesland, Noord- en Zuid Holland, de departementen BIZA en Financiën en de NV SEP.

12. Commissie Concentratie Nutsbedrijven (COCONUT)

Deze commissie werd bij beschikking van 8 juni 1978 ingesteld, in 1983 werd ze opgeheven.

De taak van deze commissie was te adviseren over:

- 1) een te verstrekken opdracht aan een organisatieadviesbureau, dit werd Krekel van der Woerd en Wouterse te Rotterdam, tot het uitbrengen van een advies over de mogelijkheden van de concentratie van de nutsvoorzieningen in de sectoren gas, water en elektriciteit;
- 2) het te voeren beleid naar aanleiding van het door het organisatieadviesbureau uit te brengen advies;
- 3) de uitvoering begeleiden van de aan het organisatieadviesbureau te verstrekken opdracht. De instelling gebeurde op last van de Minister van Economische Zaken, de minister van Volksgezondheid en Milieu en de staatssecretaris van BIZA, dd. 8.6.78. In de commissie zaten 3 leden van Economische Zaken, 3 leden van BIZA, 1 lid van VoMil, en verschillende vertegenwoordigers van oa Nutsbedrijven, Gedeputeerde Staten en van de vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Actoren niet-overheidsorganen

13. NV Samenwerkende Elektriciteits Productiemaatschappijen (SEP)

De NV SEP werd op 3 juni 1949 bij notariële acte opgericht. Het doel is de bevordering van de samenwerking der Nederlandse elektriciteitsbedrijven op het gebied van productie transport en levering van elektriciteit. Ook ten aanzien van de levering van elektriciteit naar en het betrekken van elektriciteit uit het buitenland. Volgens de gewijzigde statuten van 1 juni 1971 beschikt de NV SEP over 200 aandelen waarvan er destijds 102 geplaatst waren bij twee provincies, één gemeente en 7 elektriciteitsbedrijven.

De vennootschap wordt bestuurd door een directie onder toezicht van een Raad van Commissarissen en een Raad van Toezicht. Ook is er nog een algemene vergadering van aandeelhouders. De voorzitter van de Raad van commissarissen is tevens voorzitter van de Raad van Toezicht en voorzitter van de Aandeelhoudersvergadering. Deze voorzitter was gedurende de periode 1949- (1980 +) de DGE van het ministerie van Economische Zaken.

Sinds 1949 stelt de NV SEP Elektriciteitsplannen op. Deze verantwoordelijkheid is in artikel 15 van de Elektriciteitswet 1989 wettelijk vastgelegd.

14. de Vereniging van Exploitanten van Elektriciteitsbedrijven in Nederland (VEEN), sedert 1991 opgenomen in EnergieNED.

De vereniging is in 1952 opgericht en had tot doel het behartigen van de algemene belangen van de elektriciteitsvoorziening, vooral op het gebied van de levering van elektriciteit, de coördinatie van de tarieven, het onderhouden van de contacten met de centrale overheid, het geven van voorlichting. Alle eigenaren van elektriciteitsbedrijven in Nederland zijn aangesloten.

15. de Vereniging van Directeuren van Elektriciteitsbedrijven in Nederland (VDEN).

De vereniging is opgericht in 1913 en heeft tot taak het behandelen van en adviseren in technische, financieel-economische, juridische en organisatorische vraagstukken van de elektriciteitsvoorziening ten behoeve van de leden en de belangenbehartiging naar buiten. Uitsluitend directeuren van openbare elektriciteitsbedrijven kunnen lid zijn.

2.7.2 *Afkortingenlijst*

AER	Algemene Energie Raad
amvb	algemene maatregel van bestuur
BIZA	ministerie van Binnenlandse Zaken
BSEG	Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen
COCONUT	Commissie Concentratie Nutsbedrijven
CEW	Commissie Elektriciteitswerken
CRM	ministerie van Cultuur Recreatie en Maatschappelijk werk
E-plan	Elektriciteitsplan
EEG	Europese Economische Gemeenschap

EnergieNed	Vereniging van energiedistributiebedrijven in Nederland
EPON	NV Elektriciteitsproductiemaatschappij Oost- en Noord-Nederland
EPZ	NV Elektriciteitsproductiemaatschappij Zuid-Nederland
EZ	ministerie van Economische Zaken
EZH	NV Elektriciteitsbedrijf Zuid-Holland
KB	Koninklijk Besluit
LAVI	ministerie van Landbouw en Visserij
LBT	Landelijk Basis Tarief
MER	Milieu Effect Rapport
m.e.r.	milieu effect rapportage
OEES/OECE	
/OEEC	Organisatie voor Europese Economische Samenwerking
OVS	Overeenkomst van Samenwerking
pkb	planologische kernbeslissing
PB EG	Publicatieblad Europese Gemeenschap
RARO	Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening
RPC	Rijksplanologische Commissie
RBT	Regionaal Basis Tarief
REA	Raad voor Economische Aangelegenheden
SEP	NV Samenwerkende Elektriciteits Productiebedrijven
SEV	Structuurschema Elektriciteits Voorziening
SOZAW	ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Stb.	Staatsblad
Stert.	Staatscourant
UCPTE	Union pour la Coördination de la Production et du Transport de l'Électricité
UNA	NV Energieproductiebedrijf UNA
UNIPED	International Union for the Coordination of Production and Transmission of Electricity
VDEN	Vereniging van Directeuren van Elektriciteitsbedrijven in Nederland
VEEN	Vereniging van Exploitanten van Elektriciteits- bedrijven in Nederland
VEW	Vereinigde Elektrizitätswerke Westfalen AG
VoMil	ministerie van Volksgezondheid en Milieu
VROM	ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu
VWS	ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (94)
WABM	Wet algemene bepalingen milieuhygiëne
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening
WVC	ministerie van Welzijn Volksgezondheid en Cultuur
ZBT	Zakelijk Beleids Tarief

2.7.3 Bronnen

Wet- en regelgeving

(1) Internationaal

Richtlijn Raad v/d EEG betreffende een communautaire procedure inzake de doorzichtigheid van de prijzen van gas en elektriciteit voor industriële eindverbruikers, 90/377/EEG, PB EG 1990 L 185

Richtlijn Raad v/d EEG betreffende de doorvoer van elektriciteit via de hoofdnetten, 90/547/EEG PBEG 1990, L313/30.

(2) Nationaal

Wet houdende regelen omtrent het betrekken van elektriciteit uit het buitenland, Stb. 1936, 524

Electriciteitswet 1938, Stb. 1938,523 en de wijzigingen daarop

Elektriciteitsbesluit 1953, Stb. 1953, 215 en de wijzigingen daarop tot en met de intrekking in Stb. 1992, 385

Elektriciteitswet 1989, Stb. 1989, 535 en aanvullingen daarop

Kamerstukken

Nota energievoorziening 1952

HdTK 1974-1975, 13 122, nr. 2
[Eerste] Energienota

HdTK 1979-1980, 15 802, nrs. 1-3
Nota energiebeleid

HdTK 1984-1985, 18 830, nrs. 1-4
Nota elektriciteitsvoorziening in de jaren negentig

HdTK 1992-1993, 22 606, nrs. 1-5
Tweede structuurschema elektriciteitsvoorziening
Milieueffectrapport bij tweede structuurschema elektriciteitsvoorziening

Literatuur en achtergrondinformatie

Economische Zaken profiel van een ministerie,
Bruijn, J.A. de, 's-Gravenhage, 1989

Energierecht,
Maar, H.G. de, Alphen a/d Rijn 1987

Elektriciteitsplan 1995-2004
NV SEP, Arnhem 1994.

Inventaris van het Directoraat-generaal voor de Energievoorziening van
het Ministerie van Economische Zaken (1936-)1946-1965(1966)

Inventaris van het centraal archief van het Ministerie van Economische Zaken (1906-)
1944-1965(-1975)

3 KERNENERGIE, 1946-1995

3.1 Opzet en verantwoording van het onderzoek

Dit hoofdstuk beschrijft het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein energievoorziening, onderdeel kernenergie. De Minister van Economische Zaken is hiervoor als eerste verantwoordelijk. Naast de Kernenergiewet is er een aantal andere wetten die eveneens betrekking hebben op kernenergie en ioniserende straling. Deze wetten hebben betrekking op onder andere arbeidsomstandigheden, de landsverdediging, de aansprakelijkheidsverzekering bij ongevallen en het milieu. Derhalve blijven de volgende wetten en besluiten buiten beschouwing: het Vrijstellingsbesluit landsverdediging Kernenergiewet,⁴¹ de Wet Aansprakelijkheid Kernenergie en de Wet aansprakelijkheid exploitanten nucleaire schepen.⁴² De Wet houdende machtiging tot deelneming in het aandelenkapitaal van de Centrale Organisatie Verwijdering Radioactief Afval (COVRA) is in het rapport Staatsdeelnemingen opgenomen.⁴³ Het vervoer van radioactieve stoffen en ertsen ligt op het terrein van de Minister van Verkeer en Waterstaat.⁴⁴ Dit geldt ook voor de lozing van afvalwater. De bescherming van mensen, planten en dieren tegen stralingsgevaar was tot 1971 de taak van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid; voor de periode tot 1983 de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne. En na 1983 de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). Ook de bescherming tegen stralingsgevaar is een verantwoordelijkheid van de Minister van VROM.⁴⁵ De Ministers van Economische Zaken en Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (thans Welzijn, Volksgezondheid en Sport) zijn hierbij betrokken. Dit alles houdt in dat naast de Minister van Economische Zaken ook de Ministers van Verkeer en Waterstaat, Defensie, Financiën, Sociale Zaken en Volksgezondheid (sedert 1981 Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid), Welzijn,

Volksgezondheid en Cultuur (sinds 1993: WVS), op bepaalde aspecten van de kernenergie en ioniserende straling een taak hebben en handelingen kunnen verrichten.

In dit hoofdstuk zijn de handelingen opgenomen die door de in het vorige hoofdstuk opgesomde actoren verricht worden ten aanzien van de kernenergie in Nederland. Niet opgenomen zijn de handelingen met betrekking tot arbeidsomstandigheden, de landsverdediging, de aansprakelijkheidsverzekering bij ongevallen, de bescherming van mensen, planten en dieren tegen stralingsgevaar en het milieu.

Het overheidshandelen wordt beschreven door middel van handelingen die voorafgegaan worden door een inleiding. De handelingen zijn als volgt geclusterd:

(nummer)
Actor
Handeling
Periode
Product(en)
Bron

Een actor "is een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of persoon die een rol speelt op een beleidsterrein."⁴⁶ Onder 'handeling' wordt verstaan een complex van activiteiten, gericht op de omgeving, die een orgaan op grond van attributie of delegatie verricht ter vervulling van een taak en voor het verrichten waarvan dat orgaan verantwoordelijk is.

Onder 'bron' wordt verstaan de wet, regelgeving, het besluit, etc. met vermelding van het artikel (de artikelen) waarop de handeling gebaseerd is. In het merendeel van de gevallen gaat het hierbij om wet- en regelgeving, in enkele gevallen is geen bron bekend. Deze is dan ook in die gevallen niet opgenomen.

Het 'product' is het resultaat van een door een actor verrichte handeling. Wanneer niet duidelijk is welk product de neerslag van de handeling is, staat vermeld 'onbekend'; indien het product of het soort product bekend is dan wordt dit opgenomen. Sommige handelingen leveren dermate veel producten op dat slechts een aantal is opgenomen. Ook komt het voor dat niet alle producten bekend zijn maar slechts enkele.

De 'periode' heeft betrekking op het tijdvak waarin een bepaalde handeling werd of wordt verricht. De vermelding '1946' als beginjaar houdt niet in dat de handeling voor dat jaar niet verricht werd.

In dit rapport is een onderscheid gemaakt tussen internationale en nationale aspecten van kernenergie. Aangezien het nationale beleid veelal is afgeleid van het internationale zijn eerst de handelingen van internationale organisaties als het Internationaal Energie Agentschap (IEA), de Europese Economische Gemeenschap (EEG); de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom); de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling

(OESO) en de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA) opgenomen. Vervolgens komen de nationale aspecten aan bod.

Onderstaande indeling geldt voor de nationale aspecten van kernenergie:

1. Beleidsvoorbereiding en -evaluatie;
2. Inrichtingen waarin kernenergie kan worden vrijgemaakt;
3. Registratie van splijtstoffen en ertsen;
4. Vergunningverlening;
5. Bescherming tegen stralingsgevaar;
6. Radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen;
7. Ambtelijke bevoegdheden ingevolge de Kernenergiewet;
8. Geheimhoudingsplicht;
9. Beroepsmogelijkheden.

De diverse handelingen worden vooraf gegaan door een inleiding waarin de context beschreven is.

Het onderdeel met betrekking tot de internationale aspecten van kernenergie is als volgt ingedeeld:

1. Inleiding;
2. Euratom;
3. VN: commissie voor de Atoomenergie;
4. VN: IAEA;
5. OESO: NEA;
6. OESO: IEA;
7. Internationale projecten: Kalkar, Urenco;
8. Overige internationale overeenkomsten en verdragen;
9. Overige internationale nucleaire fora.

3.2 Kernenergie in Nederland

In 1939 verwierf de Nederlandse regering enige tonnen uraniumconcentraat waarmee de eerste aanzet voor kernenergie werd gegeven. Op grond hiervan was het mogelijk direct na de Tweede Wereldoorlog een samenwerkingsverband aan te gaan met Noorwegen. Dat land beschikte namelijk over het vereiste zwaar water om te kunnen werken met natuurlijk uranium. Dit leidde tot de gezamenlijke bouw van een kernreactor⁴⁷ in Noorwegen die in 1951 gereed kwam. Met de daar opgedane ervaring besloot de Nederlandse regering ook in Nederland een reactor te bouwen.⁴⁸ Nog niet duidelijk was welk type reactor gebouwd zou worden.⁴⁹

In 1955 werd het Reactorcentrum Nederland (RCN) opgericht⁵⁰ waarin onder meer de elektriciteitswereld via de KEMA participeerde. Er werd besloten om in Petten een Hoge Fluxreactor (HFR) als onderzoeksreactor te bouwen. Daarnaast werd in dat jaar de interdepartementale Commissie voor Atoomenergie opgericht; deze commissie kreeg als taak het adviseren van de regering over de ontwikkeling van de vreedzame toepassing van kernenergie en richtlijnen te ontwerpen voor de regeringsvertegenwoordigers in het bestuur van het Reactorcentrum Nederland. Het secretariaat van deze commissie berustte bij een ambtenaar van het ministerie van Economische Zaken. Tot dan waren diverse Directoraten-generaal binnen het ministerie belast met diverse aspecten van kernenergie. Op 15 maart 1956 werd de Directie Kernenergie ingesteld die belast werd met "de coördinatie en de behandeling van alle vraagstukken betrekking hebbende op het te voeren beleid op het gebied van de kernsplijting".⁵¹In hetzelfde jaar werd in de Verenigde Staten voor het RCN een zogenaamde hoge neutronenfluxreactor besteld. De HFR te Petten werd in 1961 overgedragen aan de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) aangezien het in het Euratom-verdrag bedoelde Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (GCO) aldaar gevestigd zou worden. Tot 1972 maakte de HFR deel uit van het Euratom-programma: de andere EG-lidstaten hadden inmiddels hun eigen onderzoeksreactoren en waren derhalve niet langer bereid een bijdrage te leveren. In 1983 werd (voorlopig) het laatste meerjarenplan voor de HFR vastgesteld. De Europese Commissie (20 %), de Bondsrepubliek Duitsland (40 %) en Nederland (40 %) financierden het programma.⁵² De elektriciteitsbedrijven besloten vervolgens tot de bouw van kerncentrales in Dodewaard en Borssele.

In de jaren zestig werd het beleidsaccent verschoven naar specifieke onderzoeksterreinen waarbij vooral de snelle kweekreactoren en het gasultracentrifugeproces veel aandacht kregen. Naast plannen voor meer kerncentrales, begon er echter ook twijfel en verzet te komen. Dit uitte zich in het weigeren van de zogenaamde Kalkar-heffing waaruit de bouw van een snelle kweekreactor in Duitsland betaald zou worden.

De oliecrisis van 1973 deed het besef toenemen dat naast de traditionele energiebronnen als aardolie, aardgas en steenkool ook uitgekeken moest worden naar alternatieve bronnen. Het tij keerde ten gunste van kernenergie. In de Energienota 1974 nam de regering het principebesluit tot de bouw van drie kerncentrales op grond van een aantal nadere studies. De Energienota kondigde aan dat betreffende kernenergiestudies verricht zouden worden. Het ging hierbij om de Risicoanalyse van de Splijststofcyclus in Nederland (RASIN),⁵³ een advies van de Gezondheidsraad getiteld Kerncentrales en Volksgezondheid. Invloed van kernenergie op volksgezondheid en milieu in Nederland bij een totale capaciteit van 3500 MW,⁵⁴ en het Advies van de Commissie Reactorveiligheid over de veiligheidsaspecten van de splijststofcyclus in Nederland. Deze drie rapporten werden in september 1975 aan de Staten-Generaal aangeboden. In deze Energienota werd gesteld dat beslissingen met betrekking tot kernenergie in fasen tot stand zouden moeten komen. De regering besloot om een Aanvullend Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (ASEV) op te laten stellen.⁵⁵

Vanaf het midden van de jaren zeventig werd door de regering nagedacht over nieuwe vestigingsplaatsen voor kerncentrales. Het Structuurschema Elektriciteitsvoorziening, deel a van de Ministers van Economische Zaken en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

uit 1975 voorzag in 32 locaties waar eventueel een kerncentrale gebouwd kon worden. Het totale productievermogen van deze centrales zou geschikt moeten zijn voor ten minste 1000 Mwe. Uiteindelijk bleken na nader onderzoek slechts 12 plaatsen daadwerkelijk in aanmerking te komen. In het ASEV werd geen definitieve keuze voor één of meer vestigingsplaatsen gemaakt.

Ook had de regering het voornemen de overheid bij de bouw en exploitatie van kerncentrales een veel grotere zeggenschap te geven. Er werd een aanvullend structuurschema voor de elektriciteitsvoorziening opgesteld met daarin mogelijke vestigingsplaatsen voor toekomstige centrales. Dit werd begin 1977 uitgebracht als onderdeel van een planologische kernbeslissing (PKB).

Eind jaren zeventig werd door een aantal maatschappelijke groeperingen naar aanleiding van het vraagstuk van de vestiging van kerncentrales aangedrongen op een brede maatschappelijke discussie over de algehele energieproblematiek. De Minister van Economische Zaken verzocht de voorlopige Algemene Energieraad (AER) advies uit te brengen over de opzet van een dergelijke discussie. Dit leidde tot het op 7 juni 1978 uitgebrachte advies "inzake een brede maatschappelijke discussie over (kern)energie". Het doel van deze discussie was drieledig:

1. het objectiveren en aanvullen van de informatie over voor de toekomst reëel bestaande keuzen op energiegebied;
2. participatie van de bevolking bij de meningsvorming;
3. het registreren van meningen op grond waarvan de regering en het parlement een beslissing zouden kunnen nemen.⁵⁶

Op 17 juli 1980 presenteerde de toenmalige Minister van Economische Zaken, G.M.V. van Aardenne, de nota Energiebeleid. Deel 3 Brandstofinzet centrales.⁵⁷ In deze nota stond een tweetal vragen centraal: is kernenergie als middel voor de opwekking van elektriciteit in ons land aanvaardbaar? En is kernenergie wenselijk in afweging met onder meer energiepolitieke, milieuhygiënische en financieel-economische aspecten?

Hierbij ging het er met name om of de risico's van kernenergie aanvaardbaar zijn voor Nederland. Risico's die samenhangen met:

- radioactiviteit, milieu en volksgezondheid;
- reactorveiligheid;
- radioactief afval;
- non-proliferatie;
- overige neveneffecten.

De Regering zag, net als de Gezondheidsraad, vanuit het oogpunt van stralingsbelasting geen reden om kernenergie af te wijzen.

In 1982 werd de Centrale organisatie voor radioactief afval (COVRA B.V.) opgericht. De ministeries van VROM en Financiën waren actief bij de oprichting betrokken. Naast deze ministeries waren ook de radioactief afval producerende bedrijven PZEM (Provinciale Zeeuwse Elektriciteitsmaatschappij), de GKN (N.V. Gemeenschappelijke Kernenergiecentrale Nederland) en het ECN (Energieonderzoekscentrum Nederland) betrokken. De COVRA is het enige bedrijf in Nederland dat belast is met het verzamelen, verwerken, conditioneren en opslaan van radioactief afval. Een aanwijzing hiertoe wordt gedaan door de Ministers van SZW en VROM. Door middel van een regeringscommissaris in de Raad van Commissarissen houdt de overheid toezicht; daarnaast bezit de overheid 10 % van het aandelenkapitaal. De PZEM, de GKN en het ECN bezitten elk 30 % van de aandelen.

Op grond van nadere studies en een gedetailleerde nota van de Interdepartementale commissie voor de kernenergie over opslag van het radioactieve afval kondigt de regering aan tot proefboringen in zoutkoepels over te gaan. Politiek en maatschappelijk komen er nu steeds meer insprekers waarbij kernenergie zelfs ten principale ter discussie staat.

In 1979 werd vervolgens de zogenaamde Opzetnota uitgebracht waarin aangekondigd werd dat er een Maatschappelijke Discussie (MD) zou plaatsvinden onder leiding van een stuurgroep, welke in 1984 een eindrapport zou uitbrengen. Na afloop van deze discussie lag politiek de weg vrij voor het nemen van nieuwe beslissingen. Er werden nu voorstellen gedaan om nieuwe kerncentrales te bouwen. De Kamers gingen akkoord onder voorwaarde dat, alvorens de vergunning voor de bouw van een centrale werd verleend, er oplossingen met betrekking tot radioactief afval gerealiseerd dienden te zijn.

In 1985 werd een zestal locaties geschikt geacht om een kerncentrale te bouwen: Borssele, Eems, Ketelmeer, Maasvlakte, Moerdijk en de Westelijke Noordoostpolderdijk. De regering besloot in januari 1986 dat Borssele, Maasvlakte en Eems als locatie gehandhaafd moesten blijven; de Moerdijk en de Westelijke Noordoostpolderdijk moesten nader onderzocht worden, terwijl het Ketelmeer als mogelijke locatie definitief geschrapt werd. Na het ongeval met de kerncentrale te Tsjernobyl werd de beslissing over uitbreiding van het aantal kerncentrales in Nederland opgeschort. In 1988 werd een Interdepartementale Stuurgroep Herbezinning ingesteld welke samen met de Commissie Reactor Veiligheid en de Algemene Energie Raad advies moest uitbrengen aan de regering.

De regering besloot vervolgens geen nieuwe kerncentrales te bouwen en te onderzoeken of de huidige centrales vernieuwd c.q. gesloten moesten worden. Eind 1994 volgde na een heftige parlementaire discussie hierover het regeringsstandpunt: de centrale Dodewaard blijft open tot 2004. Twee jaar later werd besloten Dodewaard reeds in 1998 te sluiten.

De derde Energienota werd op 20 december 1995 door de Minister van Economische Zaken aan de Tweede Kamer gepresenteerd. De nadruk ligt in deze nota op de bevordering van de marktwerking in de energiesector en op meer duurzame energie. Voor duurzame energie worden twee doelen nagestreefd: ten eerste het vergroten van de energie-efficiency en ten tweede een groter aandeel van duurzame energie. De bouw van nieuwe kerncentrales is de komende jaren dan ook niet aan de orde. Ten aanzien van de marktwerking wordt in de nota ervan uitgegaan dat het niet langer vanzelfsprekend is dat de Rijksoverheid overal en altijd in de energievoorziening moet kunnen ingrijpen.

3.3 De kernenergiewetgeving

Voordat de Kernenergiewet in werking trad werden regels inzake de toepassing van kernenergie en het gebruik van splijtstoffen, ertsen, radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen op basis van de Veiligheidswet 1934 gesteld. Het Veiligheidsbesluit ioniserende stralen uit 1958 (Stb. 587) was hierop gebaseerd. In dit besluit is de wettelijke bescherming van werknemers, die bij hun werk, aan ioniserende straling kan worden blootgesteld geregeld. Aan de Röntgenstralenwet uit 1931 (Stb. 299) met betrekking tot ioniserende stralen uitzendende toestellen en het op deze wet gebaseerde Besluit lijken is nooit uitvoering gegeven. De Röntgenstralenwet werd met het in werking treden van de Kernenergiewet ingetrokken. In afwachting van de totstandkoming van een wettelijke regeling voor kernenergie en radioactiviteit werd in 1958 op grond van de Warenwet een tijdelijke regeling getroffen voor de bereiding, de invoer, het vervoer, en het onder zich houden van radioactieve stoffen. Radioactieve stoffen werden aangewezen als "waren" in de zin van de Warenwet. Met de controle op de naleving van het bepaalde in de Warenwet waren de ambtenaren van de keuringsdiensten belast. In 1963 verving het Radioactieve-stoffenbesluit de Warenwet.

In de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp Kernenergiewet werd de taak van de overheid met betrekking tot deze energievorm omschreven als "het bevorderen van kernenergie en het aan regels binden van de toepassing daarvan". Hierbij ging het om een vreedzame toepassing van kernenergie. De wet stelt regels inzake het toepassen van kernenergie, het gebruik van splijtstoffen, ertsen, radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen en het treffen van maatregelen ter bescherming tegen stralingsgevaar. In deze wet is onder andere het volgende geregeld:

- * advisering van andere Ministers met betrekking tot splijtstoffen, ertsen en ioniserende stralen uitzendende toestellen;
- * registratie van splijtstoffen, ertsen en ioniserende stralen uitzendende toestellen;
- * verstrekking van vergunningen m.b.t. splijtstoffen, ertsen en ioniserende stralen uitzendende toestellen;
- * ambtelijke bevoegdheden;
- * beschermingsmaatregelen tegen stralingsgevaar;
- * geheimhouding.

De Kernenergiewet definieert in artikel 1 de begrippen kernenergie, splijtstoffen, ertsen, radioactieve stoffen, ioniserende straling en ioniserende stralen uitzendende toestellen als volgt:

- * kernenergie: energie, vrijkomend bij splijting of versmelting van atoomkernen;

- * splijtstoffen: stoffen, welke ten minste een bij algemene maatregel van bestuur te bepalen percentage uranium, plutonium, thorium of andere daarbij aangewezen elementen bevatten;
- * ertsen: bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen ertsen, waaruit splijtstoffen kunnen worden verkregen;
- * radioactieve stoffen: materie, welke ioniserende stralen uitzendt, alsmede stoffen en voorwerpen, welke zodanige materie bevatten, een en ander met uitzondering van splijtstoffen en ertsen;
- * ioniserende stralen: röntgen- en gammastralen, alsmede corpusculaire stralen, welke in staat zijn ionenvorming te veroorzaken;⁵⁸
- * ioniserende stralen uitzendende toestellen: toestellen, welke ioniserende stralen kunnen uitzenden.

Het tweede hoofdstuk (advisering) van de Kernenergiewet trad in werking op 26 maart 1963. De hoofdstukken I en III t/m XI traden pas in 1970 in werking. Het vergunningstelsel is in de hoofdstukken III en IV opgenomen. Aan vergunningen worden voor de vergunninghouder individueel geldende voorschriften verbonden. Hierbij gaat het voornamelijk om de bescherming van de volksgezondheid en de bescherming van werknemers. De vergunningverlening geschiedt in overeenstemming met de Ministers, wie het mede aangaat. Zo is de Minister van Verkeer en Waterstaat betrokken bij het vervoer en bij de lozing van afvalwater. De aansprakelijkheid bij ongevallen met een reactor of soortgelijke installaties is een afzonderlijke wet geregeld.⁵⁹ Een belangrijke rol was weggelegd voor de Centrale Raad voor de Kernenergie. Hij was belast met het adviseren van de Ministers van Economische Zaken en van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Dit gold met name voor de algemene maatregelen van bestuur die op grond van de Kernenergiewet gemaakt moesten worden. Daarnaast waren taken weggelegd voor de Gezondheidsraad, de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie en de Industriële Raad voor de Kernenergie. Bij de behandeling van de Kernenergiewet in de Eerste Kamer werd er op aangedrongen dat een Energieraad ingesteld moest worden. Diverse kamerleden waren van mening dat het kernenergiebeleid niet los gezien kon worden van het totale energiebeleid. Pas halverwege de jaren zeventig werd hieraan gehoor gegeven.

3.4 Actoren op het beleidsterrein kernenergie

Op het beleidsterrein kernenergie is een drietal type van actoren te onderscheiden. Het gaat om betrokken ministers, adviesraden en -commissies, en toezichthoudende ambtenaren en instanties.

Betrokken ministers

Minister van Economische Zaken, 1946 -

Op 3 juli 1946 werd het departement van Economische Zaken ingesteld en daarmee is de Minister van Economische Zaken (EZ) belast met onder meer het beleidsterrein energievoorziening. Sinds het eind van de jaren '40 maakt kernenergie deel uit van dit beleidsterrein. Binnen het ministerie is het Directoraat Generaal voor Energie (vanaf 1956) belast met onder andere de voorbereiding en uitvoering van het beleid op het gebied van kernenergie. De betrokkenheid van de Minister van Economische Zaken inzake kernenergie ligt op het gebied van de energievoorziening en het belang van de bescherming van de werknemers in de mijnindustrie.

Op het internationale vlak, het deelnemen aan allerlei commissies, werkgroepen etc. behorende tot of vallende onder internationale organisaties als EURATOM, IAEA, NEA, IEA, levert de Minister van Economische Zaken samen met de vakministers (afhankelijk van het onderwerp) inhoudelijke bijdragen, terwijl de coördinatie van het Nederlandse optreden in internationale nucleaire fora in veel gevallen in handen is van de Minister van Buitenlandse Zaken.

Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, 1970 -

Bij beschikking van 8 juni 1933 (Stb. 311) werd het ministerie van Sociale Zaken opgericht. Het beleid met betrekking tot de arbeidersbescherming (arbeidsomstandigheden) werd aldaar ondergebracht. Sedert 1933 is het beleidsterrein ondergebracht bij:

- Ministerie van Sociale Zaken, 1933 - 1951;
- Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid, 1951 - 1971;
- Ministerie van Sociale Zaken, 1971 - 1981;
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 1981 -

De bescherming van mensen (werknemers), dieren, planten en goederen tegen gevaar, schade of hinder ten gevolge van het vrijkomen van ioniserende straling behoorde tot de verantwoordelijkheid van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Later waren de Ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Welzijn Volksgezondheid en Cultuur (WVS) hiermee belast.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid levert inhoudelijke bijdragen aan internationale nucleaire fora.

Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, 1983 -

De Minister van VROM is belast met de bescherming van mens en milieu (waaronder ook planten en dieren worden verstaan) tegen stralingsgevaar. De Minister levert tevens inhoudelijke bijdragen aan internationale nucleaire fora.

Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, 1980 -

Deze Minister is sedert 1980 verantwoordelijk voor het handhaven van de volksgezondheid en derhalve ook belast met de bescherming van mensen tegen stralingsgevaar en besmetting met radioactieve stralen. Thans valt dit onder de verantwoordelijkheid van de Minister van VWS. Levert inhoudelijke bijdragen aan internationale nucleaire fora.

Minister van Financiën, 1973 - 1976

Was gedurende deze periode belast met het aanwijzen van een ambtenaar van de belastingdienst welke bevoegd is met de betekening en de tenuitvoerlegging van een dwangbevel. Daarnaast verstrekke hij een bijdrage in de kosten van de bouw en inrichting van een kernreactor in Nederland.

Gemeenschappelijk Onderzoek op nucleair gebied in het kader van het Euratom-verdrag werd medegefinancierd door de Minister van Financiën Ook is de Minister betrokken bij internationale verdragen (en hun nationale uitwerking) inzake wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie.

Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen (OKW), 1954 -

De Minister van OKW verstrekke een bijdrage in de kosten van de bouw en inrichting van een kernreactor in Nederland. De Minister van OKW was tevens betrokken bij het Centrum voor Gemeenschappelijk Onderzoek, dat in het kader van het Euratom-verdrag in Petten werd gerealiseerd. Bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1994, nr. 006521 werd de naam van het ministerie gewijzigd in ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Minister van Buitenlandse Zaken, 1970 -

Is onder andere betrokken bij het Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet) en de Regeling van 6 maart 1989, Stcrt. 52 (Toepassing Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet).

De coördinatie van het Nederlandse optreden in internationale nucleaire fora valt voor een belangrijk deel onder de Minister van Buitenlandse Zaken. Deze coördineert het buitenlandspolitiek beleid inzake atoomvraagstukken, waaronder de uitvoering van het Euratom-verdrag en de samenwerking krachtens het Verdrag van Almelo (Urenco).

Minister van Justitie, 1970 -

Is onder andere betrokken bij het Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet) en de Regeling van 6 maart 1989, Stcrt. 52 (Toepassing Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet).

Levert op het internationale terrein o.a. bijdragen aan nucleaire juridische fora en verricht potentiële handelingen in het kader van o.a. het Euratom-verdrag.

Minister van Verkeer en Waterstaat, 1970 -

De Minister van LNV is bevoegd tot het toekennen van een schadevergoeding aan personen voor wie uit de toepassing van de Kernenergiewet schade is ontstaan. Ook bij het vaststellen van een alarmregeling is hij betrokken.

Op internationaal gebied is de Minister van Verkeer en Waterstaat betrokken bij de tot standkoming en uitvoering van vervoersovereenkomsten. Het betreft vervoer van o.a. radioactieve stoffen over land, zee, en door de lucht.

Minister van Defensie, 1970 -

Samen met andere ministers wijst hij ambtenaren aan welke belast zijn met het toezicht op de naleving van de Kernenergiewet en/of met het meten van doses ioniserende stralen en het bepalen van radioactieve besmetting.

Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV), 1970 -

De Minister van LNV is bevoegd tot het toekennen van een schadevergoeding aan personen voor wie uit de toepassing van de Kernenergiewet schade is ontstaan. Ook bij het vaststellen van een alarmregeling is hij betrokken.

Adviesraden en -commissies

Op grond van de Kernenergiewet werd in 1963 een drietal adviesraden ingesteld. Het ging hierbij om de Centrale Raad voor de Kernenergie, en de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie en de Industriële Raad voor de Kernenergie. Toen in 1985 de voorlopige Algemene Energieraad werd omgezet in de Algemene Energieraad gingen de adviestaken naar deze raad over.

Centrale Raad voor de Kernenergie, 1963 - 1974

Deze adviesraad adviseerde de Ministers van Economische Zaken, Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en Sociale Zaken en Volksgezondheid op het gebied van de kernenergie en de ioniserende stralen en bracht jaarlijks verslag uit over zijn werkzaamheden. Op voordracht van de bovengenoemde ministers werden 9 leden benoemd. De leden werden aanbevolen door en gekozen uit de Industriële Raad voor de Kernenergie (2), de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie (2), de Gezondheidsraad (2), de Stichting Reactor Centrum Nederland (1), de Nederlandse Centrale Organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek (1) en de Nederlandse organisatie voor zuiver wetenschappelijk onderzoek. Uit de leden werden een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter benoemt. Naast de leden werden tevens 9 plaatsvervangende leden benoemd. De ministers zijn bevoegd de vergaderingen van de Raad te doen bijwonen door maximaal vier door hen aangewezen ambtenaren welke een raadgevende stem hebben. De ministers kunnen regels stellen betreffende de werkwijze van de Raad en voorzien op zijn voorstel in het secretariaat. De Raad kan voor bepaalde aangelegenheden commissies instellen waarvan de leden door hem worden benoemd. De leden van de commissies hoeven geen lid te zijn van de Raad. De Raad werd op 5 juni 1974 bij wijziging van de Kernenergiewet opgeheven.

Industriële Raad voor de Kernenergie (IRK), 1963 - 1985

De IRK adviseerde de Ministers van Economische Zaken, Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en Sociale Zaken en Volksgezondheid over de industriële toepassingen van de kernenergie en betreffende de ioniserende stralen. De Raad brengt de ingekomen adviesaanvragen en de uitgebrachte adviezen ter kennis van de Centrale Raad voor de Kernenergie. De Raad bestaat uit ten minste vijf en maximaal negen leden. De leden worden benoemd op voordracht van de Minister van Economische Zaken. Uit de leden worden door de Raad op voordracht van de minister een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter gekozen. De Raad kan voor bepaalde aangelegenheden commissies instellen, de leden daarvan hoeven geen lid te zijn van de Raad. De minister kan regels instellen betreffende de werkwijze van de Raad. Op voorstel van de Raad voorziet de minister in het secretariaat. Bij de instelling van de Algemene Energieraad in 1985 werd de IRK opgeheven.

Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie, 1963 - 1985

Het adviseren van de Ministers van Economische Zaken, Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en Sociale Zaken en Volksgezondheid over aangelegenheden van wetenschappelijke en wetenschappelijk-technische aard, welke met het onderzoek inzake en de toepassing van de kernenergie en ioniserende stralen verband houden behoorde tot zijn taak. Ook het adviseren over de samenwerking tussen instellingen werkzaam op de wetenschappelijke terreinen van de kernenergie, de coördinatie van nationale en internationale activiteiten en over de opleiding op het gebied van kernenergie behoorde tot de taak van de Raad.

De leden werden benoemd op voordracht van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen gehoord. De Raad werd opgeheven bij de instelling van de Algemene Energieraad in 1985.

Commissie Reactorveiligheid, 1969 -

De commissie werd op 30 december 1969 bij beschikking van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid ingesteld (Stcrt. 1970, 6). Later veranderde de taakstelling hetgeen leidde tot een hernieuwde instelling in 1987.⁶⁰ De commissie werd toen omgevormd tot een onafhankelijk niet-ambtelijk adviesorgaan. In 1992 (Stb. 148), werd de commissie uiteindelijk bij Wet ingesteld. De taken van de commissie bestaan uit het geven van advies aan de Ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en Sociale Zaken en Werkgelegenheid over aangelegenheden van technische en organisatorische aard betreffende de veiligheid van kernenergie-inrichtingen. Op verzoek van de AER en de Raad voor het milieubeheer worden adviezen gegeven over de veiligheid van inrichtingen. Op verzoek van de Tweede Kamer adviseert de commissie over wetsvoorstellen inzake de veiligheid van kernenergie-inrichtingen.

Stichting Reactor Centrum Nederland, 1955 -

Om op nucleair gebied te kunnen samenwerken met de Verenigde Staten moesten de Nederlandse nucleaire activiteiten gecentraliseerd worden. Op 6 juli 1955 werd daarom de Stichting Reactor Centrum Nederland opgericht. In deze organisatie werkten overheid, onderzoekers en industrie samen. In de stichting zaten vier partners: de Staat, de Stichting

FOM, de NV KEMA en het bedrijfsleven. Bij oprichting kreeg de Stichting een Curatorium (vier maal tien leden en een voorzitter) en een Bestuur (vier maal twee leden en dezelfde voorzitter als het Curatorium). De Reactor Commissie van de Stichting FOM werd opgeheven en al haar activiteiten werden door de RCN overgenomen. De RCN zou zich gaan bezighouden met toegepast nucleair onderzoek met name op het gebied van kernreactoren. Op 20 juli 1976 werd de RCN opgeheven en bij notariële akte geïncorporeerd in de Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland.

(voorlopige) Algemene Energieraad (AER), 1976 -

In gevolge het Koninklijk Besluit (KB) van 25 februari 1976 (Stb. 99) werd op 13 maart van dat jaar de Voorlopige Algemene Energieraad ingesteld. De Wet op de Algemene Energieraad (Stb. 287) uit 1985 geeft enige richtlijnen voor de organisatie van de AER omtrent de vergadering, de leden en het secretariaat. Hiermee kwam tegelijkertijd het voorlopige karakter van de raad te vervallen. De AER is een adviesorgaan van de Minister van Economische Zaken. Hij adviseert de Minister op diens verzoek of uit eigen beweging over het te voeren energiebeleid. Daarbij dient de Raad aandacht te besteden aan de wisselwerking tussen het te voeren energiebeleid en het te voeren overheidsbeleid op andere gebieden.

Commissie Heroverweging Verwijdering Radioactief Afval (HVRA), 1980 -

Doet onderzoek naar de mogelijkheden voor opslag van radioactief afval van Nederlandse afkomst.

Toezichthoudende instanties, ambtenaren

Namens de Minister van Economische Zaken houden ambtenaren van de Economische Controledienst (ECD), van de Accountantsdienst en van het Staatstoezicht op de Mijnen (SODM) toezicht op o.a. de naleving van de registratie van splijtstoffen en ertsen en de naleving van het Mijnreglement 1964 (Stb. 538). Zij werden tevens belast met het opsporen van strafbare feiten krachtens de Kernenergiewet. De aanstelling geschiedde op basis van artikel 1 onder d van de Beschikking opsporingsbevoegdheid Kernenergiewet (Stb. 1969, 514).

De opsporingsambtenaren van de ECD hebben krachtens de Beschikking opsporingsbevoegdheid Kernenergiewet (Stb. 1969, 514) de bevoegdheid strafbare feiten op te sporen. De controleurs van de ECD zijn krachtens de Beschikking toezicht naleving Kernenergiewet (Stb. 1969, 514) belast met het toezicht op de naleving van diverse artikelen van de Kernenergiewet. Dit geldt voor het binnen en buiten Nederlands grondgebied brengen en doen brengen van splijtstoffen alsmede de registratie van splijtstoffen en ertsen.

Ambtenaren aangewezen op grond van art. 25 lid 1 onder a van de Warenwet, 1970 -

Zij zijn belast met het in een register inschrijven van de gegevens waarvan aangifte wordt gedaan. Daarover rapporteren zij maandelijks de hoofdinspecteur van de volksgezondheid.

De belastingdienst, 1973 - 1976

Het betekenen en tenuitvoerlegging van dwangbevelen betreffende de heffing en invordering met betrekking tot:

- a. Leveringen van elektrische energie aan degenen, die deze in Nederland verbruiken;
- b. leveringen van goederen en diensten, welke worden verricht door degene, die leveringen als
 onder a bedoeld verricht, en welke samenhangen met leveringen als onder a bedoeld;
- c. verbruik van elektrische energie door degene, die deze met gebruikmaking van een of meer
 inrichtingen zelf heeft opgewekt behoorde tot de taak van de belastingdienst.

3.5 Nationale aspecten van kernenergie

3.5.1 *Beleidsvoorbereiding en -evaluatie*

Nadat met Noorwegen, de Verenigde Staten en Groot-Brittannië overeenkomsten waren gesloten werd in Nederland een begin gemaakt met het opstellen van een eigen kernenergiebeleid.⁶¹ Zo werd met Noorwegen een samenwerkingsverband aangegaan. Met de in Noorwegen opgedane ervaring besloot de Nederlandse regering ook in ons land een reactor te bouwen.⁶² De eerste Nota betreffende kernenergie verscheen in 1957. Om het beleid nader vorm te geven werd een aantal adviesraden en -commissies in het leven geroepen. De oorspronkelijke adviesstructuur bestond uit de Industriële Raad voor de Kernenergie (IRK), de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie (WRK) en een overkoepelende Centrale Raad voor de Kernenergie (CRK). Deze adviesraden hebben in de jaren zestig een aantal uitvoeringsregels opgesteld. De CRK werd in 1974 opgeheven. De IRK heeft een rol gespeeld bij het beschikbaar stellen van openbare middelen ter stimulering van de industriële nucleaire ontwikkeling, onder meer bij de totstandkoming van het Kalkarproject.⁶³ Met de instelling van de Algemene Energieraad (AER) in 1985 (Stb. 287), werden de IRK en de WRK opgeheven. Verder is bij advisering betrokken de Commissie Reactorveiligheid (CRV) die in 1969 bij beschikking door de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid is ingesteld en hem adviseert over aangelegenheden betreffende de reactorveiligheid. Deze commissie adviseert thans de Ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en VROM, de Raad voor het milieubeheer, de AER, de Gezondheidsraad, en de Tweede Kamer. De Gezondheidsraad adviseert in globale zin over de effecten van de toepassing van kernenergie op de volksgezondheid.

Tot 1985 was het Energieonderzoekscentrum Nederland belast met het verzamelen, conditioneren en verwerken van radioactief afval. Begin jaren '80 werd de Commissie Heroverweging Verwijdering Radioactief Afval (HVRA) opgericht. Deze commissie kreeg als taak een onderzoek in te stellen naar een wijze van verwijdering van laag- en middelradioactief afval. Advies werd gegeven over het te voeren beleid inzake kernenergie

en ioniserende straling en over het beleid inzake de verwijdering en opslag van radioactief afval.

In 1984 kreeg de Commissie Integraal Onderzoek Nucleair Afval (ILONA) een soortgelijke taak als de HVRA. Door ILONA werd een drietal studiecmissies ingesteld. Het gaat hierbij om de Commissie Opberging te land (OPLA), de Commissie Diepzee Opberging Radioactief Afval (DORA), en de Commissie Mogelijkheden Interim-opslag in Nederland van Bestraalde Spleijstofelementen en Kernsplijtingsafval (MINISK).

Verder kan hierbij gedacht worden aan de Commissie van advies inzake de bouw van kernreactor centrales, de Interdepartementale Commissie Kernenergie⁶⁴ en de Commissie Integraal Onderzoek Nucleair Afval.

Voor de financiering van het beleid werd een afzonderlijk fonds in het leven geroepen. De Minister van Economische Zaken is belast met het beheer daarvan. Tot het beheer kunnen de volgende activiteiten worden gerekend: het afleggen van verantwoording van het fonds door middel van een rekening, het zorgdragen voor de begroting van inkomsten en uitgaven conform de eisen gesteld aan de Rijksbegroting, het zorgdragen dat de energieheffing ter financiering van de ontwikkeling van een snelle kweekreactor wordt geheven en ingevorderd.

Handelingen

(96.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het voorbereiden, formuleren en evalueren van beleidsstandpunten op het gebied van kernenergie en het (laten) verrichten van studies en het vaststellen van beleidsnota's ter voorbereiding en/of evaluatie van het voorgenomen/ten uitvoer gelegde beleid inzake kernenergie.
Periode: 1946 -
Product(en): Nota kernenergie 3 juli 1957 HTK 1957, 4727; energienota's
Bron: -

(97.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het (mede-) voorbereiden, wijzigen en intrekken van wetten op het gebied van kernenergie en ioniserende straling.
Periode: 1946 -
Product(en): Wet tot financiering van de bouw en inrichting van een kernreactor in Nederland (Stb. 1954, 374);
Kernenergiewet (Stb. 1963, 82);
Wet van 27 oktober 1965 (Stb. 546), houdende regelen inzake wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie;
Besluit stralenbescherming Kernenergiewet (Stb. 1986, 465).
Bron: Kernenergiewet, art. 15b lid 3; art. 72 lid 2.

(98.)

Actor: Minister van Economische Zaken; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; van Verkeer en Waterstaat.

Handeling: Het (mede-) voorbereiden, wijzigen en intrekken van algemene maatregelen van bestuur op het gebied van kernenergie en ioniserende straling, radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen.

Periode: 1946 -

Product(en): Besluit inwerkingtreding Kernenergiewet (Stb. 1969, 514); Bijdragebesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 475); Bijdragebesluit Kernenergiewet 1981 (Stb. 1981, 455); Definitiebesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 358); Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet (Stb. 1971, 420); Uitvoeringsbesluit ex artikel 22 Kernenergiewet (Stb. 1969, 476); Besluit kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen (Stb. 1969, 403); Besluit registratie splijtstoffen en ertsen (Stb. 1969, 471); Besluit vervoer splijtstoffen, ertsen en radioactieve stoffen (Stb. 1969, 405); Beroepsbesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 473).

Bron: Kernenergiewet, art. 1; 13; 14; 16; 17; 18 lid 2; 19; 21; 26 lid 1; 35 lid 1; 49 lid 1; 56; 57; 67; 68.

(99.)

Actor: Minister van Economische Zaken; van Financiën; van Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; van Verkeer en Waterstaat; Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid;

Handeling: Het stellen van nadere regels betreffende de algemene maatregelen van bestuur welke op het gebied van kernenergie, ioniserende straling, radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen zijn vastgesteld.

Periode: 1946 -

Product(en): Beschikking aanwijzing eerste kantoren Kernenergiewet (Stcrt. 1969, 241); Bijdragebesluit Kernenergiewet 1969 (Stb. 1969, 475); Bijdragebesluit Kernenergiewet 1981 (Stb. 1981, 455); Beschikking aanvraag vergunning en aangifte toestellen Kernenergiewet (Stcrt. 1975, 203); Besluit ongevallen kerninstallaties (Stb. 1976, 138); Besluit van 31 augustus 1987 (Stcrt. 176), houdende de regeling aanvraag vergunning en aangifte toestellen Kernenergiewet.

Bron: Kernenergiewet, art. 26 lid 2; art. 35 lid 1; art. 49 lid 1; art. 56 lid 1; art. 73; art. 74.

(100.)

Actor: Minister van Economische Zaken.

Handeling: Het instellen van adviescommissies en raden betreffende het te voeren beleid inzake:
- kernenergie en ioniserende straling;
- het verwijderen en opslaan van radioactief afval;
- de bescherming van het milieu tegen het gevaar van schade door straling.

Periode: 1957 -

Product(en): Instellingsbeschikking Commissie van advies inzake de bouw van kernreactor centrales (commissie Roodenburg); Beschikking van 24 juni 1968, no. 368/4585/EK van de minister van Economische Zaken (Commissie Componenten Kweekreactoren); Interdepartementale Commissie Kernenergie; Commissie Heroverweging Verwijdering Radioactief Afval (HVRA); Commissie Integraal Onderzoek Nucleair Afval (ILONA).

Bron: Dossier Raden en Commissies en hun relaties met de Directie Kernenergie; diverse Staatsalmanakken.

(101.)

Actor: Interdepartementale Commissie Kernenergie (ICK).

Handeling: Het interdepartementaal voorbereiden van het beleid met betrekking tot de vreedzame toepassing van kernenergie.

Periode: 1964 -

Product(en): agenda's; notities.

Bron: Beschikking van 24 februari 1964, nr. 664/255 van de minister van Economische Zaken, de minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

(102.)

Actor: Minister van Economische Zaken.

Handeling: Het instellen, wijzigen en opheffen van organisatie-eenheden op het beleidsterrein kernenergie.

Periode: 1946 -

Product(en): Beschikking van 15 maart 1956, nr. 18/'56 D.A.Z.

Bron: -

(103.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het informeren van en het voeren van overleg met de Staten-Generaal betreffende het beleid inzake de kernenergie.
Periode: 1946 -
Product(en): Beleidsnotities, antwoorden op Kamervragen, (voortgang-) rapportages.

(104.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het beantwoorden van vragen van natuurlijke en rechtspersonen met betrekking tot kernenergie.
Periode: 1946 -
Product(en): Brieven.
Bron: art. 5 Grondwet (GW) 1938, art. 5 GW 1953.

(105.)

Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
Handeling: Het vaststellen van de waarde van de kwaliteitsfactor.
Periode: 1970 -
Product(en): Min. regeling; beschikking.
Bron: Definitiebesluit Kernenergiewet, art. 2 (art. 2 lid 2a)

(106.)

Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
Handeling: Het aangeven op welke wijze andere factoren dan de kwaliteitsfactor en de waarde van deze factoren worden gekozen.
Periode: 1987 -
Product(en): Min. regeling.
Bron: Definitiebesluit Kernenergiewet, art. 2 lid 2b.

(107.)

Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
Handeling: Het aangeven op welke wijze het effectief dosisequivalent wordt berekend.
Periode: 1987 -
Product(en): Min. regeling; min. voorschriften.

- Bron: Definitiebesluit Kernenergiewet, art. 2 lid 2c.
- (108.)
 Actor: Minister van Economische Zaken.
 Handeling: Het in overeenstemming met de ministers van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en Sociale Zaken en Volksgezondheid instellen van adviesorganen en commissies voor de uitvoering van de Kernenergiewet.
 Periode: 1962 -
 Product(en): Besluit van 20 maart 1962, no. 19 (Instelling Voorlopige Industriële Raad voor de Kernenergie); Beschikking van 24 februari 1964, nr. 664/225 van de minister van Economische Zaken, de minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid (Instellingsbeschikking van de Interdepartementale Commissie voor de Kernenergie); Beschikking nr. 131.469 van 30 december 1969 van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid (Stcrt. 1970, nr. 6) (Instelling Commissie Reactorveiligheid).
 Bron: Kernenergiewet, art. 2.
- (109.)
 Actor: Minister van Economische Zaken; Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen; Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
 Handeling: Het voordragen van (plaatsvervangende) leden, de (plaatsvervangend) voorzitter, secretaris van adviescommissies en raden betreffende kernenergie en ioniserende straling.
 Periode: 1957 -
 Product(en): Beschikking.
 Bron: Kernenergiewet, art. 3 lid 1-3 (art. 4 lid 2); art. 7 lid 2 (art. 5 lid 1).
- (110.)
 Actor: Minister van Economische Zaken.
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van bijdragen en standpunten in commissies en raden inzake kernenergie en ioniserende straling.
 Periode: 1946 -
 Product(en): Bijdrage; min. standpunt.
 Bron: -
- (111.)
 Actor: Commissie voor Atoomenergie; Commissie van advies inzake de bouw van kernreactorcentrales/commissie Roodenburg; Centrale

	Raad voor de Kernenergie; Industriële Raad voor de Kernenergie; Commissie Reactorveiligheid.
Handeling:	Het benoemen van de leden van door hen ingestelde werkgroepen en/of subcommissies.
Periode :	1952 -
Product(en):	Brieven, beschikking.
Bron:	Beschikking van 6 mei 1955, nr. 39388 van de minister van Algemene Zaken; Kernenergiewet, art. 5 lid 1 (art. 6 lid 1); art. 9a lid 1-2.
Opmerking:	Tussen haken is hieronder, voor zover bekend, aangegeven bij welk departement c.q. instelling het secretariaat berust(te). Commissie voor Atoomenergie: - subcommissie wetgeving (Justitie); - subcommissie verzekering (Financiën); - subcommissie buitenland/commissie Riemens (Buitenlandse Zaken); - subcommissie registratie splijtstoffen (Economische Zaken); - subcommissie splijtstof R.C.N. (Buitenlandse Zaken); - subcommissie gezondheidsvraagstukken/commissie Wester (Sociale Zaken en Volksgezondheid); - subcommissie vestigingsplaatsen (Verkeer en Waterstaat); - subcommissie onderzoek programma Euratom/commissie Boon; - subcommissie bevoegde ophaaldienst van radioactieve afvalstoffen (Sociale Zaken en Volksgezondheid). Commissie van advies inzake de bouw van kernreactor centrales: - subcommissie Calder Hall reactor (KEMA); - subcommissie beleidsvraagstukken (KEMA); - subcommissie vestigingsplaatsen (KEMA); - subcommissie algemene vraagstukken (KEMA).
(112.)	
Actor:	Commissie Componenten Kweekreactoren; Commissie Nucleaire Industriële Ontwikkeling; Centrale Raad voor de Kernenergie; Industriële Raad voor de Kernenergie, Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie; Commissie Reactorveiligheid; Interdepartementale Commissie Kernenergie; Commissie voor Atoomenergie.
Handeling:	Het adviseren van de vakministers over: <ul style="list-style-type: none"> a. het door de N.V. Neratoom uit te voeren onderzoek- en ontwikkelingswerk; b. het beleid betreffende kernenergie en ioniserende straling;

- c. aangelegenheden van wetenschappelijke en wetenschappelijk-technische aard inzake onderzoek en toepassing van kernenergie en ioniserende straling;
- d. de samenwerking tussen instellingen die wetenschappelijk onderzoek verrichten inzake toepassing van kernenergie en ioniserende straling;
- e. de coördinatie van nationale en internationale activiteiten en over de opleiding op het gebied van kernenergie en ioniserende straling;
- f. aangelegenheden van technische en organisatorische aard met betrekking tot de veiligheid van kernenergie-inrichtingen;
- g. het door de ministers te voeren beleid tot de vreedzame toepassing van de kernenergie;
- h. de ontwikkeling van de vreedzame toepassing van atoomkernwetenschappen;
- i. de toepassingsmogelijkheden van kernenergie voor de Nederlandse industrie.

Periode: 1955 -
 Product(en): Adviezen.
 Bron: Beschikking van 6 mei 1955, nr. 39388 van de minister van Algemene Zaken; Kernenergiewet, art. 2 lid 2 (art. 3 lid 1); art. 3 lid 2; art. 3 lid 3; art. 7 lid 2; art. 8 lid 5; art. 10 lid 2; art. 11 lid 6.

(113.)

Actor: Centrale Raad voor de Kernenergie; Industriële Raad voor de Kernenergie; Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie; voorzitter van de Gezondheidsraad; de Stichting Reactor Centrum Nederland; de Commissie Reactorveiligheid.

Handeling: Het doen van een aanbeveling van personen voor ieder voor te dragen lid van de Centrale Raad voor de Kernenergie; van de Industriële Raad voor de Kernenergie; van de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie; van de Commissie Reactorveiligheid.

Periode: 1963 -
 Product(en): Voordracht.
 Bron: Kernenergiewet, art.3 lid 4.

- (114.)
Actor: Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.
Handeling: Het, de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen gehoord, voordragen van leden, (plaatsvervangend) voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie.
Periode: 1963 - 1985
Product(en): Voordracht.
Bron: Kernenergiewet, art. 10 lid 2-3.
- (115.)
Actor: Commissie Reactorveiligheid.
Handeling: Het benoemen van een voorzitter van een werkgroep van de Commissie Reactorveiligheid..
Periode: 1991 -
Product(en): Benoemingsbesluit.
Bron: Kernenergiewet, art. 6 lid 2.
- (116.)
Actor: Minister van Economische Zaken; van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen; van Sociale Zaken en Volksgezondheid.
Handeling: Het aanwijzen van ten hoogste vier ambtenaren welke bevoegd zijn tot het bijwonen van vergaderingen van de Centrale Raad voor de Kernenergie en/of de Industriële Raad voor de Kernenergie.
Periode : 1963 - 1985
Product(en): Beschikking.
Bron: Kernenergiewet, art. 4; art. 8 lid 5; art. 9.
- (117.)
Actor: Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren als adviserende leden van de Commissie Reactorveiligheid.
Periode: 1970 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Kernenergiewet, art. 4 lid 5.
- (118.)
Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het voorzien in het secretariaat van de Industriële Raad voor de Kernenergie, en van de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie.
Periode: 1963 - 1985

Product(en):	Beschikking.
Bron:	Kernenergiewet, art. 8 lid 2.
(119.)	
Actor:	Commissie Reactorveiligheid.
Handeling:	Het jaarlijks aan de ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer overleggen van een ontwerpbegroting.
Periode:	1991 -
Product(en):	ontwerpbegroting; verslag van werkzaamheden.
Bron:	Kernenergiewet, art. 9.
(120.)	
Actor:	Commissie Reactorveiligheid.
Handeling:	Het telkens binnen een termijn van vijf jaar uitbrengen van een rapport aan de ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer betreffende de taakvervulling van de Commissie Reactorveiligheid.
Periode:	1991 -
Product(en):	Rapport.
Bron:	Kernenergiewet, art. 10 lid 1.
(121.)	
Actor:	Centrale Raad voor de Kernenergie; Commissie Reactorveiligheid.
Handeling:	Het jaarlijks uitbrengen van verslag over de werkzaamheden aan de ministers van Economische Zaken; Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen; Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; Sociale Zaken en Volksgezondheid.
Periode:	1963 -
Product(en):	Jaarverslag.
Bron:	Kernenergiewet, art. 2 lid 3 (art. 9).
(122.)	
Actor:	Minister van Economische Zaken; van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen; Commissie Reactorveiligheid.
Handeling:	Het vaststellen van nadere regels betreffende de werkwijze van de Centrale Raad voor de Kernenergie; Commissie Reactorveiligheid; van de Industriële Raad voor de Kernenergie; van de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie.
Periode:	1963 - 1985
Product(en):	Regels.
Bron:	Kernenergiewet, art. 6 lid 2; art. 8.

- (123.)
Actor: Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
Handeling: Het goedkeuren van de nadere regels betreffende de werkwijze van de Commissie Reactorveiligheid.
Periode: 1970 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Kernenergiewet, art. 8.
- (124.)
Actor: Commissie Heroverweging Verwijdering Radioactief Afval (HVRA)
Handeling: Het doen van onderzoek naar de mogelijkheden voor opslag van radioactief afval van Nederlandse afkomst.
Periode: 1980 -
Product(en): Onderzoeksrapport; verslag.
Bron: Radioactief afval in Nederland. De stand van Zaken. ('s-Gravenhage 1984).
- (125.)
Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het, zonodig in overeenstemming met andere ministers, aan de Algemene Energieraad verzoeken om advies omtrent:
- het te voeren energiebeleid en daarbij aandacht te besteden aan de wisselwerking tussen het te voeren energiebeleid enerzijds en maatschappelijke ontwikkelingen en het te voeren overheidsbeleid op andere gebieden anderzijds;
- door andere adviesorganen aan een of meer Onze Ministers uitgebrachte en openbaar gemaakte adviezen, voor zover deze naar het oordeel van de raad belangrijke gevolgen voor het te voeren energiebeleid kunnen hebben.
Periode: 1985 -
Product(en): Verzoek om advies.
Bron: Wet van 17 mei 1985 (Stb. 287), houdende instelling van een Algemene Energieraad (Wet op de Algemene Energieraad), art. 3 lid 1.
- (126.)
Actor: (voorlopige) Algemene Energieraad.
Handeling: de minister van Economische Zaken op diens verzoek, dan wel uit eigen beweging, adviseren omtrent:
a. het te voeren energiebeleid en daarbij aandacht te besteden aan de

wisselwerking tussen het te voeren energiebeleid enerzijds en maatschappelijke ontwikkelingen en het te voeren overheidsbeleid op andere gebieden anderzijds;

- a. door andere adviesorganen aan een of meer vakministers uitgebrachte en openbaar gemaakte adviezen, voor zover deze naar het oordeel van de raad belangrijke gevolgen voor het te voeren energiebeleid kunnen hebben.

Periode: 1976 -
Bron: Wet van 17 mei 1985 (Stb. 287), houdende instelling van een Algemene Energieraad (Wet op de Algemene Energieraad), art. 3 lid 1.
Product(en): Een Brede maatschappelijke Discussie over (kernenergie) (1978); Kolen en uraan (1979); Een versnelde procedure voor de Brede Maatschappelijke Discussie (1980); Kernenergie: advies inzake de heroverweging van uitbreiding van kernenergie in Nederland (19-89); advies naar aanleiding van het dossier kernenergie (1994).

3.5.2 *Inrichtingen waarin kernenergie kan worden vrijgemaakt*

De minister van Economische Zaken is belast met het toezicht op nucleaire installaties in Nederland voor wat betreft de naleving van beveiligingsvoorschriften.

In 1979 werd de zogenaamde Opzetnota uitgebracht waarin aangekondigd werd dat er een Maatschappelijke Discussie (MD) zou plaatsvinden onder leiding van een stuurgroep, welke in 1984 een eindrapport zou uitbrengen. Na afloop van deze discussie lag politiek de weg vrij voor het nemen van nieuwe beslissingen. Er werden nu voorstellen gedaan om nieuwe kerncentrales te bouwen. De Kamers gingen akkoord onder voorwaarde dat, alvorens de vergunning voor de bouw van een centrale werd verleend, er oplossingen met betrekking tot radioactief afval gerealiseerd dienden te zijn. In 1985 werd een zestal locaties geschikt geacht om een kerncentrale te bouwen: Borssele, Eems, Ketelmeer, Maasvlakte, Moerdijk en de Westelijke Noordoostpolderdijk. De regering besloot in januari 1986 dat Borssele, Maasvlakte en Eems als locatie gehandhaafd moesten blijven; de Moerdijk en de Westelijke Noordoostpolderdijk moesten nader onderzocht worden, terwijl het Ketelmeer als mogelijke locatie definitief geschrapt werd. Na het ongeval met de kerncentrale te Tsjernobyl werd de beslissing over uitbreiding van het aantal kerncentrales in Nederland opgeschort.

Handelingen

(127.)

Actor: Minister van Economische Zaken; van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

Handeling: Het verlenen van een vergunning voor het oprichten, in werking brengen, in werking houden of wijzigen van een inrichting, waarin kernenergie kan worden vrijgemaakt, splijststoffen kunnen worden

- vervaardigd, bewerkt of verwerkt, dan wel splijtstoffen worden opgeslagen.
- Periode: 1970 -
 Product(en): Beschikking.
 Bron: Kernenergiewet, art. 15 (art. 15a).
- (128.)
 Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
 Handeling: Het aanwijzen van een inrichting waarin kernenergie kan worden vrijgemaakt of splijtstoffen kunnen worden vervaardigd, bewerkt of verwerkt.
 Periode: 1976 -
 Product(en): Beschikking van 4 mei 1976 (Stcrt. 91); Beschikking van 15 juli 1981 (Stcrt. 137); Beschikking van 17 augustus 1981 (Stcrt. 181); Beschikking van 12 augustus 1985 (Stcrt. 157); Beschikking van 20 maart 1988 (Stcrt. 73).
 Bron: Besluit ongefallen kerninstallaties (Stb. 1976, 138), art. 2 lid 1.
- (129.)
 Actor: Minister van Economische Zaken; van Sociale Zaken en Volksgezondheid.
 Handeling: Het staken en/of sluiten van een inrichting waarin kernenergie kan worden vrijgemaakt, splijtstoffen worden vervaardigd, bewerkt of verwerkt, dan wel splijtstoffen worden opgeslagen.
 Periode: 1970 -
 Product(en): Beschikking.
 Bron: Kernenergiewet, art. 25 lid 1.
- (130.)
 Actor: Minister van Economische Zaken; van Sociale Zaken en Volksgezondheid.
 Handeling: Het beslissen op verzoeken van een burgemeester tot staking en/of sluiting van een inrichting waarin kernenergie kan worden vrijgemaakt, splijtstoffen worden vervaardigd, bewerkt of verwerkt, dan wel splijtstoffen worden opgeslagen.
 Periode: 1970 -
 Product(en): Beschikking.
 Bron: Kernenergiewet, art. 25 lid 2.
- (131.)
 Actor: Minister van Economische Zaken.

Handeling:	Het tezamen met de minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en van Financiën, onder te stellen voorwaarden, verstrekken van een bijdrage in de kosten van de bouw en inrichting van een kernreactor in Nederland.
Periode:	1954 -
Product(en):	Post op de begroting.
Bron:	Wet tot financiering van de bouw en inrichting van een kernreactor in Nederland, (Stb. 1954, 374), art. 1.

3.5.3 Registratie van splijtstoffen en ertsen

Artikel 13 van de Kernenergiewet voorziet in een register voor splijtstoffen en ertsen. Dit register splijtstoffen en ertsen moet zodanig ingericht zijn dat uit de registratie kan worden afgelezen hoeveel splijtstoffen en ertsen van de soorten waarvoor dat van enig belang is zich in Nederland bevinden en waar deze zich bevinden. Bij algemene maatregel van bestuur worden de gevallen geregeld waarover inlichtingen kunnen worden verstrekt. Het verstrekken van inlichtingen is echter beperkt. Artikel 3 van het Besluit registratie splijtstoffen en ertsen wijst personen of overheidsorganen aan die recht hebben op zodanige inlichtingen voor zover zij deze voor de vervulling van hun ambtelijke taak nodig hebben. Daarnaast kunnen aan anderen inlichtingen verstrekt worden met de restrictie dat deze geen gegevens mogen bevatten, waaruit gevolgtrekkingen ten aanzien van afzonderlijke personen, ondernemingen of instellingen kunnen worden gemaakt. Het amvb wordt ingevolge artikel 26 lid 2 van de Kernenergiewet voorbereid, vastgesteld, gewijzigd dan wel ingetrokken door de minister van Economische Zaken. De Centrale Raad voor de Kernenergie adviseert hem daarbij. Binnen het ministerie is het register splijtstoffen en ertsen ondergebracht bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer.

Handelingen

(132.)

Actor:	Minister van Economische Zaken; van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
Handeling:	Het bij of krachtens algemene maatregel van bestuur: <ul style="list-style-type: none"> a. vaststellen van de inrichting van het register splijtstoffen en ertsen; b. aanwijzen van de gevallen waarin inlichtingen uit het register splijtstoffen en ertsen kunnen worden verstrekt; c. bepalen van die gevallen waarin door de vergunninghouder een administratie gevoerd moet worden; d. stellen van regels voor de door de vergunninghouder te voeren administratie; e. bepalen van de gevallen waarbij een ieder die de aanwezigheid

van ertsen in de bodem heeft vastgesteld aangifte moet doen;
f. stellen van regels voor de aangifte van de aanwezigheid van ertsen in de bodem.
g. stellen van regels betreffende de inrichting van het register radioactieve stoffen.

Periode: 1970 -
Product(en): Besluit registratie splijtstoffen en ertsen (Stb. 1969, 471); Besluit registratie en kosten keuringsdiensten Kernenergiewet (Stb. 1969, 472).
Bron: Kernenergiewet, art. 13 lid 2; art. 14 lid 1; art. 14 lid 2.

(133.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het stellen van nadere regels met betrekking tot:
a. de inrichting van het register splijtstoffen en ertsen;
b. de wijze waarop aangifte van splijtstoffen en ertsen gedaan dient te worden bij de directeur van de CDIU.

Periode: 1970 -
Product(en): a. Beschikking van 4 december 1969 DGE no. 369/5271/EK.
b. Aangiftebeschikking splijtstoffen en ertsen (Stcrt. 1969, 240); beschikking aanwijzing landen Kernenergiewet (Stcrt. 1969, 240).
Bron: Besluit registratie splijtstoffen en ertsen (Stb. 1969, 471), art. 2, lid 2; art. 10.

(134.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het beheren en het verstrekken van inlichtingen uit het register splijtstoffen en ertsen.

Periode: 1970 -
Product(en): Inlichtingen; register houdende gegevens betreffende splijtstoffen en ertsen; Besluit registratie radioactieve stoffen en kosten keuringsdiensten Kernenergiewet (Stb. 1969, 472); Beschikking inrichting register radioactieve stoffen (Stcrt. 1969, 240).
Bron: Kernenergiewet, art. 13 lid 3; art 14 lid 1; art. 27 lid 2; Besluit registratie splijtstoffen en ertsen, art. 3 lid 1-4.

(135.)

Actor: Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu.
Handeling: Het toestemming verlenen om aan anderen dan aan wie een taak ter uitvoering van de Kernenergiewet is opgedragen inlichtingen uit het register splijtstoffen en ertsen te verstrekken.

Periode: 1970 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Besluit radioactieve stoffen en ertsen keuringsdiensten Kernenergiewet, art. 2 lid 5.

(136.)

Actor: Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu.

Handeling: Het aanwijzen van een hoofdinspecteur van de volksgezondheid aan wie de opgave van degenen aan wie inlichtingen uit het register zijn verstrekt wordt doorgegeven.

Periode: 1970 -

Product(en): Beschikking.

Bron: Besluit radioactieve stoffen en ertsen keuringsdiensten Kernenergiewet, art. 2 lid 5.

3.5.4 Vergunningverlening

De Kernenergiewet voorziet in een drietal vergunningen die afgegeven kunnen worden:

- a. vergunningen betreffende handelingen met betrekking tot splijtstoffen en ertsen;
- b. vergunningen betreffende handelingen met betrekking tot radioactieve stoffen;
- c. vergunningen betreffende handelingen met betrekking tot ioniserende straling uitzendende toestellen.

Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld aan de vergunningen voor splijtstoffen, ertsen, inrichtingen en uitrustingen als bedoeld in artikel 15 van de Kernenergiewet. De grondslag voor deze amvb's vormen de artikelen 16, 17 (17 en 17a) en 19 (15b) van dezelfde wet. Het Besluit kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen (Stb. 1969, 403) geeft nadere regels met betrekking tot een vergunningaanvraag. Daarnaast is in het Besluit stralenbescherming (Stb. 1986, 465) en het Besluit vervoer splijtstoffen, ertsen en radioactieve stoffen (Stb. 1987, 403) het vergunningstelsel nader uitgewerkt. Voor het oprichten c.q. bedrijven van nucleaire installaties, alsmede voor met kernenergie aan te drijven vaartuigen zijn eveneens vergunningen noodzakelijk. Laatstgenoemde categorie heeft tot dusver geen praktische betekenis gehad. Ook het vervoeren, in- of uitvoeren, voorhanden hebben en zich ontdoen van splijtstoffen en ertsen vereist een vergunning. Voor de afgifte van een vergunning is de vergunninghouder een bijdrage verschuldigd.

Vergunninghouders zijn verplicht tot het voeren van een administratie betreffende het vervoeren, voorhanden hebben, binnen of buiten Nederlands grondgebied brengen dan wel zich ontdoen van splijtstoffen of ertsen en radioactieve stoffen. Bij algemene maatregel van bestuur worden hiertoe nadere regels gesteld.

Vergunningen voor een kernenergie-inrichting

Voordat een vergunningaanvraag voor een kernenergie-inrichting kan worden ingediend adviseren de Commissie Reactorveiligheid en de Gezondheidsraad. De vergunningaanvraag en alle relevante documentatie die daar volgens de Kernenergiewet bij hoort dient ter inzage te worden gelegd; vervolgens is er een openbare hoorzitting terwijl ook bezwaren kunnen worden ingediend. De conceptvergunning dient zeven maanden na de aanvraag te worden gepubliceerd; na een maand kan deze in werking treden mits geen Kroonberoep met schorsende werking is ingediend. In zijn algemeenheid is tegen alle vergunningen Kroonberoep mogelijk.

De kerncentrales in Dodewaard en Borssele, de onderzoeksreactoren in Petten en Delft, de nucleaire onderzoekscentra van ECN en KEMA, als ook de installaties van UCN en Urenco in Almelo en het afvalopslaggebouw in Petten zijn allemaal inrichtingen in de zin van artikel 15 onder b Kernenergiewet. In principe is voor al deze instellingen een complexvergunning verleend. Dit geldt niet waar de vergunninghouder voor een aantal installaties niet dezelfde is. In Petten zijn bijvoorbeeld de ECN, COVRA en de Europese Commissie via het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (GCO) de vergunninghouders. Er is bovendien een onderscheid in oprichtingsvergunningen en exploitatievergunningen welke meestal gescheiden worden afgegeven, aangezien tussen het moment van oprichting en inbedrijfstelling enige jaren liggen. Op grond van het Vrijstellingsbesluit landsverdediging kan de minister van Defensie in een eigen vergunningstelsel voor splijtstoffen, ertsen, radioactieve stoffen en radioactieve straling uitzendende toestellen voorzien. In het kader van de Wet over de milieueffectrapportage (MER) is een aantal kernenergie-inrichtingen MER-plichtig. Deze rapportage zal daarbij onderdeel zijn van de vergunningsprocedure. Sinds de inwerkingtreding van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne in 1981 wordt er een onderscheid gemaakt tussen vergunningen die een bezwarenprocedure vereisen en vergunningen waarvoor dit niet het geval is. De bezwarenprocedure geldt voornamelijk voor oprichting van nieuwe kernenergie-inrichtingen zoals een kerncentrale.

Radioactieve stoffen en splijtstoffen en ertsen

Aan een vergunning worden voor de vergunninghouder individueel geldende voorschriften verbonden met betrekking tot de volksgezondheid en de veiligheid maar ook over de wijze waarop bij transporten politie moet worden ingeschakeld. Hierbij kan gedacht worden aan de wijze van lozing van afvalwater en aan de bewaking tegen spionage en sabotage.

Handelingen

(137.)

Actor: Minister van Economische Zaken; van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Handeling: Het, in overeenstemming met de ministers wie het mede aangaat, beslissen op de aanvragen van een vergunning voor:

- a. het vervoeren, voorhanden hebben, binnen of buiten Nederlands grondgebied te brengen of doen brengen, dan wel zich ontdoen van splijtstoffen of ertsen;
- b. een uitrusting, geschikt om een vaartuig of ander vervoermiddel door middel van kernenergie voort te brengen, daarin aan te brengen of aangebracht te houden, dan wel zodanige daarin aangebrachte uitrusting in werking te brengen, in werking te houden of te wijzigen.
- c. het voorhanden hebben van splijtstoffen;
- d. het zich ontdoen van splijtstoffen;
- e. het oprichten van een inrichting waarin kernenergie kan worden vrijgemaakt;
- f. het oprichten van een inrichting waarin splijtstoffen welke plutonium of verrijkt uranium bevatten, of bestraalde splijtstoffen kunnen worden vervaardigd, bewerkt of verwerkt;
- g. het oprichten van een inrichting waarin splijtstoffen worden opgeslagen;
- h. het oprichten van een inrichting waarin onbestraalde splijtstoffen welke geen plutonium of verrijkt uranium bevatten, of bestraalde splijtstoffen kunnen worden vervaardigd, bewerkt of verwerkt.

Periode: 1970 -
 Product(en): Beschikking.
 Bron: Kernenergiewet, art. 15 (art. 15a); art. 18 lid 1 (art. 19; 20; 20a; 30); art. 30 lid 1; Besluit kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen, art. 4 - 9.

(138.)

Actor: Minister van Economische Zaken; van Justitie; van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur bepalen dat de bij de Kernenergiewet gestelde verboden niet gelden betreffende splijtstoffen, ertsen, inrichtingen, of uitrustingen, behorende tot een bij die maatregel aangewezen categorie.

Periode: 1993 -
 Product(en): Algemene maatregel van bestuur.
 Bron: Kernenergiewet, art. 21 lid 2.

(139.)

Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Handeling:	Het vaststellen van de termijn waarbinnen de Raad voor het Milieubeheer de minister advies moet uitbrengen over de voordrachten van algemene maatregelen van bestuur.
Periode:	1993 -
Product(en):	Min. regels.
Bron:	Kernenergiewet, art. 76 lid 1.
(140.)	
Actor:	Minister van Economische Zaken; van Justitie; van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
Handeling:	Het bij of krachtens algemene maatregel van bestuur stellen van regels aan de wijze waarop de aanvraag om een vergunning als bedoeld in de Kernenergiewet dient te geschieden en aan de gegevens welke van de aanvrager kunnen worden verlangd.
Periode:	1970 -
Product(en):	Besluit kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen (Stb. 1969, 403).
Bron:	Kernenergiewet, art. 16 (art. 15c lid 3; art. 16 lid 1).
(141.)	
Actor:	Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
Handeling:	Het aanwijzen van plaatsen waar splijtstoffen in Nederland in de uitrusting mogen worden aangebracht of uit de uitrusting mogen worden genomen en/of het aanwijzen van plaatsen waar de uitrusting, na het inbrengen van splijtstoffen, in Nederland ter beproeving in werking mag worden gebracht.
Periode:	1970 -
Product(en):	Beschikking.
Bron:	Besluit kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen (Stb. 1969, 403), art. 34 lid 3 onder c-d.
(142.)	
Actor:	Minister van Economische Zaken.
Handeling:	Het tezamen met de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, verbinden van voorschriften aan vergunningen verstrekt krachtens de Kernenergiewet welke nodig zijn voor: <ul style="list-style-type: none"> a. de bescherming van mensen, dieren, planten en goederen; b. de veiligheid van de staat; c. de bewaring en bewaking van splijtstoffen en ertsen; d. de energievoorziening; e. het zeker stellen van de betaling van de vergoeding aan derden toekomende voor schade of letsel, hun toegebracht;

- f. de nakoming van internationale verplichtingen.
- Periode: 1970 -
Product(en): Besluit kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen (Stb. 1969, 403), art. 31-40.
Bron: Kernenergiewet, art. 19 lid 1; art. 20 lid 2; art. 31 lid 1.
- (143.)
Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het tezamen met de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid verlenen van vrijstellingen ten aanzien van vergunningen benodigd voor splijtstoffen en ertsen en kernenergieinrichtingen.
- Periode: 1970 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Besluit kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen (Stb 1969, 403), art. 41 - 44.
- (144.)
Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur aanwijzen van andere belangen dan de in de Kernenergiewet bedoelde belangen waarop vergunningen geweigerd kunnen worden.
- Periode: 1992 -
Product(en): Algemene maatregel van bestuur.
Bron: Kernenergiewet, art. 15b lid 2.
- (145.)
Actor: Minister van Economische Zaken; van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Justitie; van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur aanwijzen van overheidsorganen waaraan vergunningaanvragen meegedeeld worden.
- Periode: 1970 -
Product(en): Algemene maatregel van bestuur.
Bron: Kernenergiewet, art. 17 lid 1 (art. 17a lid 1).
- (146.)
Actor: Minister van Economische Zaken; van Justitie; van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur aanwijzen van overheidsorganen die advies kunnen uitbrengen over het ontwerp van de beschikking op een vergunningaanvraag.
Periode: 1994 -

Product(en):	Algemene maatregel van bestuur.
Bron:	Kernenergiewet, art. 17a lid 1.
(147.)	
Actor:	Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
Handeling:	Het vaststellen van het formulier waarop de aanvraag om een vergunning voor het gebruik van: <ul style="list-style-type: none"> a. deeltjesversnellers; b. toestellen voor röntgenspectrografie en diffractieapparaten; c. röntgentoestellen met een maximale buissparing van 100 kilovolt of meer kan worden gedaan.
Periode:	1987 -
Product(en):	Formulier.
Bron:	Regeling aanvraag vergunning en aangifte toestellen Kernenergiewet (Stcrt. 1987, 176), art. 1.
(148.)	
Actor:	Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij; van Verkeer en Waterstaat.
Handeling:	Het, met inachtneming van de bij algemene maatregel van bestuur gestelde regels, toekennen van een vergoeding aan personen die schade hebben ondervonden als gevolg van de werkzaamheden van een kernenergie-inrichting.
Periode:	1970 -
Product(en):	Brief met toekenning van een schadevergoeding.
Bron:	Kernenergiewet, art. 48.
(149.)	
Actor:	Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; Verkeer en Waterstaat; Landbouw, Natuurbeheer en Visserij; Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
Handeling:	Het na overleg met de Commissaris van de Koningin in de desbetreffende provincie vaststellen van een alarmregeling voor de door de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer aangewezen inrichting.
Periode:	1976 -
Product(en):	Min. regels.

- Bron: Besluit ongevallen kerninstallaties (Stb. 1976, 138), art. 2 lid 1.
- (150.)
- Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
- Handeling: Het verstrekken van vergunningen:
- a. voor het bereiden, het vervoeren, het voorhanden hebben, het toepassen, het binnen Nederlands grondgebied brengen of te doen brengen en het zich ontdoen van radioactieve stoffen;
 - b. voor het gebruik van ioniserende stralen uitzendende toestellen.
- Periode: 1970 -
- Product(en): Beschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 8 februari 1963, DGV, Afd. Gevaarlijke stoffen no. A-5/016899; Radioactieve-stoffenbesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 404); Besluit van 30 september 1991, no. MBS 27991004, Scrt. 223, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid inzake wijziging vergunningverlening Kernenergiewet.
- Bron: Kernenergiewet, art. 29 lid 1; art. 34.
- (151.)
- Actor: Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Justitie; van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur aanwijzen van radioactieve stoffen die met vergunning bereid, vervoerd, voorhanden hebben, toegepast mogen worden.
- Periode: 1970 -
- Product(en): Radioactieve-stoffenbesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 404); Regeling van 16 maart 1993, Stcrt. 78, inzake aanwijzing rookmelders Kernenergiewet 1993; Regeling aanwijzing rookmelders Kernenergiewet 1994; Regeling aanwijzing rookmelders Kernenergiewet 1995 (Stcrt. 1995, 62).
- Bron: Kernenergiewet, art. 29 lid 1.
- (152.)
- Actor: Minister van Economische Zaken; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
- Handeling: Het aan de vergunninghouder meedelen:
- a. welke bijdrage verschuldigd is;
 - b. op welke wijze betaling van de bijdrage plaats kan vinden;
 - c. binnen welke termijn deze bijdrage dient te geschieden.

Periode: 1981 -
Product(en): Mededeling.
Bron: Bijdragebesluit Kernenergiewet 1981, art. 15.

(153.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het verbinden van voorschriften aan een vergunning met inachtneming van de dienaangaande bij algemene maatregel van bestuur gestelde regels met het oog op de bescherming van mensen, dieren, planten en goederen.

Periode: 1970 -
Product(en): Min. voorschriften.
Bron: Kernenergiewet, art. 31 lid 1.

(154.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het na het overlijden van een vergunninghouder verstrekken van een vergunning aan hen die het bedrijf voortzetten.

Periode: 1989 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Kernenergiewet, art. 70 lid 1.
Opmerking: De vergunning gaat niet van rechtswege over op rechtverkrijgenden

(155.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het toestemming verlenen om een vergunning die krachtens de Kernenergiewet aan rechtspersonen is verleend aan een andere rechtspersoon over te dragen.

Periode: 1989 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Kernenergiewet, art. 70 lid 3.

(156.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het beschikken, in overeenstemming met de ministers die het mede aangaat, op verzoekschriften tegen beschikkingen waarin het overheidsorganen wordt toegestaan aan een vergunning nadere eisen te stellen.

Product(en): Beschikking.
Periode: 1970 - 1980
Bron: Beroepsbesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 473), art. 1.

3.5.5 Bescherming tegen stralingsgevaar

Op 1 februari 1958 trad het Veiligheidsbesluit ioniserende stralen (Stb. 1957, 587) in werking. Dit besluit voorzag in de wettelijke bescherming van werknemers, die bij hun arbeid, ongeacht waar of in wiens dienst verricht, aan ioniserende straling werden blootgesteld. In 1963 bij de totstandkoming van de Kernenergiewet werd de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid belast met de bescherming van mensen, dieren, planten en goederen tegen gevaar, schade of hinder ten gevolge van het vrijkomen van ioniserende stralen. Later, na de departementale herindelingen in 1971 en 1982, werd deze bevoegdheid overgedragen aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en de minister van Economische Zaken. De minister van WVC is verantwoordelijk voor:

- a. toepassingen van ioniserende straling voor geneeskundige of farmaceutische doelen en bij gebruik in particuliere huishoudens;
- b. bestralingstechnieken voor wat betreft de bestraling van producten of grondstoffen die worden gebruikt in de sfeer van de gezondheidszorg of in particuliere huishoudens;
- c. de medische aspecten bij calamiteiten.

De minister van Economische Zaken is verantwoordelijk voor wat betreft de bij mijnen behorende bovengrondse werken en inrichtingen, terwijl de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu voor de bescherming van mens en milieu verantwoordelijk is.

In de nota Energiebeleid. Deel 3 Brandstofinzet centrales kwam de regering net als de Gezondheidsraad tot de conclusie dat met het oog op "stralingsbelasting voor de Nederlandse bevolking en de gevolgen daarvan op de volksgezondheid geen reden bestaat om kernenergie af te wijzen."⁶⁵ Om de gewenste coördinatie bij een ongeval in een inrichting goed te laten verlopen wordt door de ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Verkeer en Waterstaat, en SZW overleg gevoerd. De minister van SZW in het geval van het arbeidsbelang. De minister van SZW heeft op grond van het Besluit stralenbescherming een model van een waarschuwbord vastgesteld dat gebruikt dient te worden op plaatsen waar gevaar voor stralingsgevaar bestaat.

Handelingen

(157.)

Actor: Minister van Economische Zaken; van Justitie; van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur ter bescherming van mensen, dieren, planten en goederen stellen van regels aan de toepassing van de op grond van de Kernenergiewet verleende vergunningen.

- Periode: 1993 -
Product(en): Algemene maatregel van bestuur; min. regels.
Bron: Kernenergiewet, art. 18a lid 3.
- (158.)
Actor: Minister van Economische Zaken; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; van Justitie.
Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur stellen van regels met het oog op de bescherming van mensen, dieren, planten en goederen met betrekking tot radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen, en betreffende splijtstoffen, ertsen, inrichtingen, of uitrustingen dan wel onderdelen van inrichtingen of uitrustingen.
Periode: 1970 -
Product(en): Radioactieve-stoffenbesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 404); Toestellenbesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 406); Besluit stralenbescherming Kernenergiewet (Stb. 1986, 465); Wijzigingsbesluit Besluit stralenbescherming Kernenergiewet (Stb. 1993, 317); algemene maatregel van bestuur; min. regels.
Bron: Kernenergiewet, art. 21 (art. 21 lid 1); art 32 lid 1; art. 34 lid 1.
- (159.)
Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
Handeling: Het aanwijzen van toestellen waarvoor het Besluit stralenbescherming Kernenergiewet niet van toepassing is.
Periode: 1987 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Besluit stralenbescherming Kernenergiewet, art. 4 lid 2.
- (160.)
Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur stellen van regels betreffende het meten van doses ioniserende stralen, het bepalen van radioactieve besmetting en de registratie daarvan.
Periode: 1970 -
Product(en): Algemene maatregel van bestuur.
Bron: Kernenergiewet, art. 37 lid 1.

(161.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het stellen van regels:
a. welke voor bij algemene maatregel van bestuur aangewezen personen de verplichting inhouden tot het bij zich dragen van een middel ter controle van de dosis ioniserende stralen waaraan zij blootgesteld zijn geweest;
b. welke voor bij algemene maatregel van bestuur aangewezen personen de verplichting inhouden tot het zich onderwerpen aan een geneeskundig onderzoek in verband met stralingsgevaar.
Periode: 1970 -
Product(en): Min. regels.
Bron: Kernenergiewet, art. 37 lid 2.

(162.)

Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; in overeenstemming met de ministers wie het aangaat.
Handeling: Het sluiten van kernenergie-inrichtingen in verband met zodanige dreiging van besmetting met radioactieve stoffen van bodem, water of lucht dat voor de openbare gezondheid aanmerkelijk gevaar te duchten is.
Periode: 1970 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Kernenergiewet, art. 38 lid 1.

(163.)

Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; in overeenstemming met de ministers wie het aangaat.
Handeling: Het beschikken op verzoeken van burgemeesters betreffende het sluiten van kernenergie-inrichtingen in verband met de dreiging van besmetting met radioactieve stoffen van bodem, water of lucht en het doen van mededeling daarvan.
Periode: 1970 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Kernenergiewet, art. 38 lid 3-4.

(164.)

Actor: Ministers wie het aangaat (minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en

- Handeling: Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur); van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij; van Verkeer en Waterstaat. Het, zo nodig met behulp van de sterke arm, treffen van maatregelen in verband met de dreiging van besmetting met radioactieve stoffen van bodem, (oppervlakte-)water of lucht:
- a. die zij voor de uitvoering van het sluiten van kernenergie-inrichtingen noodzakelijk achten;
 - b. ter bescherming van de gezondheid van dieren of planten, c.q. voor de deugdelijkheid van voortbrengselen van landbouw;
 - c. ter bescherming van de belangen betreffende de Waterhuishouding.
- Periode: 1970 -
- Product(en): Maatregel.
- Bron: Kernenergiewet, art. 38 lid 6; art. 40 lid 1; art. 41 lid 1.
- (165.)
- Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
- Handeling: Het bij verwacht gevaar van besmetting met radioactieve stoffen van bodem, water of lucht door middel van een algemene maatregel van bestuur stellen van regels die zij met het oog op de openbare gezondheid noodzakelijk achten.
- Periode: 1970 -
- Product(en): Algemene maatregel van bestuur.
- Bron: Kernenergiewet, art. 39 lid 1.
- (166.)
- Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; van Verkeer en Waterstaat; van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.
- Handeling: Het in verband met de dreiging van besmetting met radioactieve stoffen van bodem, (oppervlakte-)water of lucht in kennis stellen van de getroffen maatregelen aan de burgemeester der betrokken gemeente.
- Periode: 1970 -
- Product(en): Kennisgeving; brief.
- Bron: Kernenergiewet, art. 39 lid 3; art. 40 lid 3; art. 41 lid 2.
- (167.)

Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Handeling: Het van toepassing verklaren van artikel 39 wanneer personen of dieren ten gevolge van contact met of beïnvloeding anderszins door splijtstoffen, ertsen, radioactieve stoffen of ioniserende stralen uitzendende toestellen zodanig zijn bestraald of besmet, dat aanmerkelijk gevaar voor hun naaste omgeving of voor dieren in hun naaste omgeving te duchten is.

Periode: 1970 -

Product(en): Algemene maatregel van bestuur.

Bron: Kernenergiewet, art. 42; art. 43.

(168.)

Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur stellen van regels betreffende lijken van personen, die voor of na het overlijden, en betreffende stoffen en voorwerpen welke ten gevolge van contact met of beïnvloeding anderszins door splijtstoffen, ertsen, radioactieve stoffen of ioniserende stralen uitzendende toestellen, zodanig zijn bestraald of besmet, dat gevaar voor de openbare gezondheid te duchten is.

Periode: 1970 -

Product(en): Algemene maatregel van bestuur; min. regels.

Bron: Kernenergiewet, art. 45 lid 1; art. 46 lid 1.

(169.)

Actor: Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Handeling: Het aanwijzen van instellingen of personen aan wie de burgemeester bij gevaar voor de openbare gezondheid ten gevolge van ioniserende stralen dit gevaar kan melden.

Periode: 1970 -

Product(en): Beschikking.

Bron: Kernenergiewet, art. 47 lid 2.

3.5.6 *Radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen*

Voordat de Kernenergiewet in werking trad werden regels inzake de toepassing van kernenergie en het gebruik van splijtstoffen, ertsen, radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen op basis van de Veiligheidswet 1934 gesteld. Om te voldoen aan een goede bescherming tegen stralingsgevaar kwam het hierop gebaseerde Veiligheidsbesluit ioniserende stralen in 1957 (Stb. 587) tot stand.⁶⁶ In dit besluit is de wettelijke bescherming van werknemers, die bij hun werk aan ioniserende straling kunnen worden blootgesteld, geregeld. Vervolgens werd in de Kernenergiewet geregeld dat radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen geregistreerd worden.

Handelingen

(170.)

Actor: Minister van Economische Zaken; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Handeling: Het bij of krachtens algemene maatregel van bestuur vaststellen van de inrichting van registers waarin radioactieve stoffen geregistreerd worden en het aanwijzen van de gevallen waarin inlichtingen uit de registers kunnen worden verstrekt.

Periode: 1970 - 1988

Product(en): Besluit van 16 oktober 1969, Stb. 472; inlichtingen.

Bron: Kernenergiewet, art. 27 lid 2, art. 28 lid 5.

(171.)

Actor: Minister van Economische Zaken; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Handeling: Het stellen van nadere regels betreffende de inrichting van het register radioactieve stoffen.

Periode: 1970 -

Product(en): Beschikking inrichting register radioactieve stoffen van 2 december 1969, Stcrt. 240.

Bron: Besluit registratie radioactieve stoffen en kosten keuringsdiensten Kernenergiewet (Stb. 1969, 472), art. 2 lid 2.

(172.)

Actor: Ambtenaren aangewezen op grond van art. 25 lid 1 onder a van de Warenwet (Stb. 1988, 360).

Handeling: Het in een register inschrijven van de gegevens waarvan aangifte wordt gedaan.

Periode: 1970 - 1988

Product(en): Register van aangiften.

Bron: Kernenergiewet, art. 28 lid 3.

- (173.)
Actor: Ambtenaren aangewezen op grond van art. 25 lid 1 onder a van de Warenwet (Stb. 1988, 360).
Handeling: Het eenmaal per maand opgave doen van de geregistreerde gegevens aan de hoofdinspecteur van de volksgezondheid.
Periode: 1970 - 1988
Product(en): Maandrapportage.
Bron: Kernenergiewet, art. 27 lid 4.
- (174.)
Actor: Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid.
Handeling: Het aanwijzen van de hoofdinspecteur van de volksgezondheid bij wie eenmaal per maand de opgave van de geregistreerde gegevens gedaan kan worden.
Periode: 1970 - 1988
Product(en): Beschikking.
Bron: Kernenergiewet, art. 27 lid 4.
- (175.)
Actor: Minister van Economische Zaken; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Sociale Zaken en Volksgezondheid.
Handeling: Het aanwijzen van instellingen en personen waaraan de in bezit genomen splijtstoffen, ertsen en goederen worden overgedragen.
Product(en): Uitvoeringsbesluit ex art. 22 Kernenergiewet, (Stcrt. 1970, 140); Besluit aanwijzing instellingen ex art. 33 Kernenergiewet (Stcrt. 1991, 24); Aanwijzing Hoge Flux Reactor Petten (Stcrt. 1981, 137).
Periode: 1970 -
Bron: Kernenergiewet, art. 22 lid 4; art. 33 lid 4; Besluit van 15 augustus 1970, no. 20, Stcrt. 160, art. 1.
- (176.)
Actor: Stichting Reactor Centrum Nederland (RCN); Energieonderzoekcentrum Nederland (ECN).
Handeling: Het op last van de ministers van Economische Zaken en Sociale Zaken en Volksgezondheid overnemen van splijtstoffen en ertsen van onbevoegden en het kennisgeven van deze overdracht aan de Staatscourant en één of meer nieuwsbladen.
Bron: Kernenergiewet, art. 22 lid 4.
- (177.)

Actor:	Minister van Economische Zaken; Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid; Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat.
Handeling:	Het aanwijzen van landen waarop het Besluit vervoer splijtstoffen, ertsen en radioactieve stoffen van toepassing is.
Periode:	1970 -
Product(en):	Beschikking van 5 december 1969, Stcrt. 240.
Bron:	Besluit vervoer splijtstoffen, ertsen en radioactieve stoffen (Stb. 1969, 405), art. 2 lid 1 onder d en e; art. 2 lid 2; art. 3 lid 2 onder h; art. 5 lid 1 onder a en b; art. 5 lid 2; art. 6 lid 2 onder b; art. 14 onder b en c; art. 16 onder b en c; art. 19; lid 1 onder b; art. 22 lid b.

3.5.7 *Ambtelijke bevoegdheden ingevolge de Kernenergiewet*

De Warenwet voorzag vanaf 1958 in een voorlopige regeling met betrekking tot de controle op de bereiding, de invoer, het onder zich hebben en het vervoer van radioactieve stoffen. Op grond van artikel 58, eerste lid van de Kernenergiewet kunnen ambtenaren worden aangewezen die belast zijn met het toezicht op de naleving van het bij en krachtens deze wet bepaalde. Daarnaast zijn zij belast met het meten van doses ioniserende stralen en het bepalen van radioactieve besmetting. De inspectie, welke belast is met het toezicht op de milieuhygiëne, vervult een centrale rol bij het toezicht op stralingsgevaar. Zij werkt daarbij samen met de arbeidsinspectie. Daarnaast kan de minister die het aangaat personen aanwijzen die toezicht houden op de naleving van internationale overeenkomsten. Zij kunnen tevens belast worden met het toezicht op de naleving van de Kernenergiewet en met het meten van doses ioniserende stralen en het bepalen van radioactieve besmetting.

Het toezicht in het belang van de veiligheid van de Staat en de geheimhoudingsplicht berust bij een door de minister van Economische Zaken aangewezen beveiligingsambtenaar, een door de minister van Binnenlandse Zaken aangewezen ambtenaar en de hoofdamtenaar belast met de industriebeveiliging van het ministerie van Defensie. De opsporing van strafbare feiten is op grond van artikel 83 van de Kernenergiewet (nader) geregeld.

Handelingen

(178.)

Actor:	Ambtenaren aangewezen op grond van artikel 58 lid 1 Kernenergiewet.
Handeling:	Het in bezitnemen van ongeoorloofd aanwezig bevonden splijtstoffen en ertsen met de voorwerpen welke tot hun verpakking of berging dienen of hebben gediend.
Periode:	1970 -
Product(en):	Proces-verbaal van inbeslagname.
Bron:	Kernenergiewet, art. 22 lid 3.

- (179.)
 Actor: Minister van Economische Zaken; van Sociale Zaken en Volksgezondheid.
 Handeling: Het, bij overtredingen van de Kernenergiewet, uitvaardigen van bevelen tot staking van de oprichting of sluiting van een kernenergie-inrichting, dan wel het staken van het aanbrengen of het buitenwerking houden van een uitrusting geschikt voor de voortbeweging van een vervoermiddel door middel van kernenergie.
 Periode: 1970 - 1992
 Product(en): Beschikking.
 Bron: Kernenergiewet, art. 25.
- (180.)
 Actor: Ambtenaren aangewezen op grond van artikel 58 lid 1 Kernenergiewet.
 Handeling: Het nemen van zodanige maatregelen om te beletten dat personen die in bepaalde ruimten werkzaamheden verrichten of aldaar verblijven aan een aanmerkelijk gevaar blootgesteld worden.
 Periode: 1994 -
 Product(en): Maatregelen.
 Bron: Kernenergiewet, art. 36 lid 1.
- (181.)
 Actor: Minister van Economische Zaken; van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; van Financiën; van Verkeer en Waterstaat; van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij; van Defensie; van Binnenlandse Zaken; Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ministers die het aangaat).
 Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren welke belast zijn met het toezicht op de naleving van de Kernenergiewet en/of met het meten van doses ioniserende stralen en het bepalen van radioactieve besmetting.
 Periode: 1970 -
 Product(en): Regeling aanwijzing toezichthoudende ambtenaren inzake Kernenergiewet; Beschikking van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid en van verschillende ministers van 24 november 1969, no. 132.695 Dir.Gen.- Vgz./Dir. M.V.H./hafd. K. en S. (Beschikking toezicht naleving Kernenergiewet), Stcrt. 239; Beschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 12 december 1969, no. 2302, Stcrt. 244; Beschikking van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid van 18

december 1969, Dir.-Gen. Vgz./Dir. M.V.H./hafd. K. en S. no. 133.024, Stcrt. 253; Beschikking van de minister van Financiën van 29 december 1969, no. A 69/9720 Gen. Thes., Dir. Binn. Geldw. en Fin. Public. Lichamen, Stcrt. 252; Regeling van 10 januari 1986, Stcrt. 15; Regeling van 9 februari 1987, Stcrt. 38; Beschikking van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer van 17 november 1988, Stcrt. 288); Regeling van 28 april 1994, Stcrt. 83 (Beschikking toezicht naleving Kernenergiewet).

Bron: Kernenergiewet, art. 58 lid 1-3.

(182.)

Actor: Minister van Economische Zaken (ambtenaren van het Staatstoezicht op de Mijnen; ambtenaren van de Economische Controledienst; ambtenaren van de Accountantsdienst van Economische Zaken).

Handeling: Het houden van toezicht op de naleving van de Kernenergiewet voor zover het betreft:

- a. de bescherming bij arbeid op of in mijnwerken, op boorwerken en bij mijnbouwkundige onderzoeken;
- b. het binnen en buiten Nederlands grondgebied brengen en doen brengen van splijtstoffen;
- c. de registratie van splijtstoffen en ertsen.

Periode: 1970 -

Product(en): Controlerapporten.

Bron: Beschikking toezicht naleving Kernenergiewet (Stb. 1969, 514).

(183.)

Actor: Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid; minister van Binnenlandse Zaken.

Handeling: Het stellen van regels betreffende de taakvervulling van de ambtenaren die belast zijn met het toezicht op de naleving van de Kernenergiewet en/of belast zijn met het meten van doses ioniserende stralen en het bepalen van radioactieve besmetting.

Periode: 1970 -

Product(en): Besluit van 13 oktober 1969, Stb. 473; Besluit van 22 oktober 1969, Stb. 474 (Besluit taakvervulling ambtenaren keuringsdiensten Kernenergiewet); Beschikking van 12 december 1969, Stcrt. 244; Beschikking van 29 december 1969, Stcrt. 252; Beschikking van 18 december 1969, Stcrt. 253.

Bron: Kernenergiewet, art. 58 lid 4.

- (184.)
Actor: Minister die het aangaat tezamen met de minister van Justitie.
Handeling: Het afgeven van een algemene schriftelijke last voor het binnentre-
den van woningen aan de daartoe aangewezen ambtenaren.
Periode: 1970 -
Product(en): Beschikking.
Bron: Kernenergiewet, art. 61 lid 1.
- (185.)
Actor: Ministers die het aangaat.
Handeling: Het aanwijzen van personen die belast zijn om de naleving van
internationale overeenkomsten en door volkenrechtelijke
organisaties genomen besluiten, betrekking hebbende op het gebied
van de kernenergie of van de ioniserende stralen te controleren.
Periode: 1970 -
Product(en): Beschikking van de minister van Economische Zaken van 21
januari 1980/nr. 379/11/729/EEK (Stcrt. 1980, 19).
Bron: Kernenergiewet, art. 65 lid 1.
- (186.)
Actor: Minister van Justitie; van Sociale Zaken en Volksgezondheid; van
Economische Zaken; van Financiën; Staatssecretaris van Financiën
van Verkeer en Waterstaat; van Landbouw, Natuurbeheer en Visse-
rij.
Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren die belast zijn met de opsporing van
de in de Kernenergiewet strafbaar gestelde feiten.
Periode: 1970 -
Product(en): Beschikking van de minister van Justitie van 16 december 1969,
Stcrt. 248; Beschikking van 15 januari 1986, Stcrt. 15; Beschikking
van 12 september 1990, Stcrt. 180 (Beschikking opspo-
ringsbevoegdheid Kernenergiewet).
Bron: Kernenergiewet, art. 83.
- (187.)
Actor: Minister van Economische Zaken (ambtenaren van het
Staatstoezicht op de Mijnen; controleurs van de Economische
Controledienst).
Handeling: Het opsporen van de in de Kernenergiewet strafbaar gestelde feiten.
Periode: 1970 -
Product(en): processen-verbaal.
Bron: Beschikking opsporingsbevoegdheid Kernenergiewet, art. 1 onder
2.

3.5.8 *Geheimhoudingsplicht*

Op grond van artikel 19 lid 2 Kernenergiewet kunnen voorschriften gegeven worden ter voorkoming van sabotage en spionage. Naast de betrokken vakminister (Economische Zaken) is de minister van Binnenlandse Zaken hiermee belast. De minister van Defensie is de eerst verantwoordelijke minister in alle aangelegenheden met betrekking tot de landsverdediging, terwijl in alle overige gevallen de minister van Economische Zaken verantwoordelijk is. De minister van Economische Zaken kan deze verplichting opleggen voor alle gevallen waarin deze gevolgen hebben buiten het terrein van de landsverdediging. Degene(n) aan wie de verplichting tot geheimhouding is opgelegd dienen maatregelen te treffen ter verzekering van geheimhouding. De minister kan verlangen dat een aparte administratie wordt gevoerd waaruit blijkt wanneer en aan wie en voor hoelang gegevens, hulpmiddelen of materialen zijn verstrekt. Ook kan de minister eisen dat door hem aangegeven inlichtingen betreffende gegevens, hulpmiddelen en materialen aan hem worden verstrekt.

Ook is het mogelijk om op grond van de Kernenergiewet geheimhoudingsvoorschriften te geven. Ingevolge artikel 68 kunnen gegevens, hulpmiddelen en materialen en daarmee verrichte onderzoeken en toegepaste werkmethode aan geheimhouding worden onderworpen. Hiertoe worden bij algemene maatregel van bestuur nadere regels gesteld. Een voorbeeld hiervan is het Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet (Stb. 1971, 420). In 1961 werd het ultracentrifugeproject onder een geheimhoudingsregime gebracht. Dit omdat kennis van de ultracentrifugemethode de verspreiding van kernwapens zou kunnen bevorderen. Daarnaast is het mogelijk om aan de vergunning als bedoeld in artikel 15 voorschriften te verbinden met het oog op de veiligheid van de staat en op de nakoming van internationale verplichtingen. Een en ander is nader uitgewerkt in het Besluit kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen. Daarnaast is er samenhang met artikel 80quater van het Wetboek van Strafrecht Eerste Boek. Algemene bepalingen. Titel IX. Betekenis van sommige in het wetboek voorkomende uitdrukkingen waarin staat vermeld "Onder gegeven waarvan de geheimhouding door het belang van de staat wordt geboden, wordt mede verstaan een gegeven, behorende tot of ontleend aan gegevens, hulpmiddelen of materialen of met behulp daarvan verrichte onderzoekingen of toegepaste werkmethode, ter zake van de geheimhouding waarvan krachtens artikel 68 van de Kernenergiewet gestelde regelen gelden." Wanneer aanwijzingen als bedoeld in artikel 1 lid 1 onder a van het Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet een algemene strekking hebben, moet deze aanwijzing in de Staatscourant gepubliceerd worden. In verband met artikel 98 e.v. Wetboek van Strafrecht dienen alle betrokkenen ook van de overige aanwijzingen op de hoogte te worden gebracht. Ingevolge artikel 69 zijn de betrokken ministers⁶⁷ ook geheimhouding verplicht ten aanzien van wat hen ingevolge internationale overeenkomsten is opgedragen.

Handelingen

(188.)

Actor: Minister van Economische Zaken; van Binnenlandse Zaken.
Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur geven van voorschriften ter voorkoming van sabotage en spionage en het aanwijzen van andere belangen.
Periode: 1970 -
Product(en): Algemene maatregel van bestuur.
Bron: Kernenergiewet, art. 19 lid 2; Besluit registratie splijtstoffen en ertsen, art. 3 lid 4.
Activiteit: Het opleggen van de verplichting tot geheimhouding aan degene die inlichtingen verstrekt heeft.

(189.)

Actor: Minister van Economische Zaken; van Defensie; van Buitenlandse Zaken; van Justitie; van Onderwijs en Wetenschappen; van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (ministers die het aangaat).
Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur stellen van regels ter verzekering van de geheimhouding van:
a. gegevens, hulpmiddelen, en materialen voor de vrijmaking van kernenergie en voor de opslag, vervaardiging, bewerking of verwerking van splijtstoffen, voorzover deze gegevens, hulpmiddelen en materialen, hetzij rechtstreeks van de overheid, hetzij met instemming van het bevoegde gezag, onder verplichting tot geheimhouding zijn verkregen dan wel zijn aangewezen;
b. met behulp van zodanige gegevens, hulpmiddelen en materialen verrichte onderzoeken en toegepaste werkmethode, voor zover deze onderzoeken en werkmethode zijn aangewezen.
Periode: 1970 -
Product(en): Besluit van 17 juni 1971, Stb. 420 (Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet); Regeling van 6 maart 1989, Stcrt. 52 (Toepassing Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet).
Bron: Kernenergiewet, art. 68.

(190.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het opleggen van de verplichting tot geheimhouding in het belang van de Staat betreffende gegevens, hulpmiddelen en materialen voor de vrijmaking van kernenergie en voor de opslag, vervaardiging, bewerking of verwerking van splijtstoffen.
Periode: 1971 -
Product(en): Brief aan één of meer bepaalde personen; bekendmakingen in de Staatscourant. Bijvoorbeeld: Stcrt. 1971, 187 en Stcrt. 1989, 52.

- Bron: Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet (Stb. 1971, 420), art. 2
- (191.)
 Actor: Minister van Economische Zaken; van Defensie; van Buitenlandse Zaken; van Justitie; van Onderwijs en Wetenschappen; van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.
 Handeling: Het verlangen dat een administratie wordt gevoerd ten aanzien van de betrokken hulpmiddelen of materialen en ten aanzien van de gegevens, behorende tot of ontleend aan de betrokken gegevens, hulpmiddelen, materialen, onderzoeken of werkmethoden.
 Periode: 1971 -
 Product(en): Administratie.
 Bron: Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet, art. 2 lid 2 onder d.
- (192.)
 Actor: Minister van Economische Zaken; van Volksgezondheid, Welzijn en Sport; van Justitie.
 Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur buiten toepassing verklaren van regels voor zover de belangen, welke deze regels beogen te beschermen, naar het oordeel van de minister in voldoende mate door toepassing van de Kernenergiewet kunnen worden beschermd.
 Periode: 1993 -
 Product(en): Algemene maatregel van bestuur.
 Bron: Kernenergiewet, art. 72 lid 1.
- (193.)
 Actor: Minister van Economische Zaken.
 Handeling: Het, onder voorschriften, aan instellingen van wetenschap of in het belang van de landsverdediging bij algemene maatregel van bestuur vrijstelling verlenen van de benodigde vergunningen.
 Periode: 1970 -
 Product(en): Vrijstellingsbesluit landsverdediging Kernenergiewet van 12 februari 1987, Stb. 30.
 Bron: Kernenergiewet, art. 75 lid 1.

3.5.9 *Beroepsmogelijkheden*

De minister van Economische Zaken heeft de mogelijkheid tot het openstellen van beroep tegen beschikkingen afgegeven op grond van de Kernenergiewet. Daarnaast is hij belast met de voorbereiding van beschikkingen van de Kroon inzake beroepen tegen besluiten op het

gebied van kernenergie. Vanaf 1989 werd een dergelijk beroep afgehandeld door de Raad van Staten.

Handelingen

(194.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het openstellen van beroep tegen beschikkingen afgegeven op grond van de Kernenergiewet.
Periode: 1970 -
Product(en): -
Bron: Kernenergiewet, art. 50 - 53.

(195.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het voorbereiden van Kroonbeschikkingen op verzoeken om voorziening tegen beschikkingen die zijn afgegeven op grond van de Kernenergiewet.
Periode: 1970 - 1989.
Product(en): -
Bron: Kernenergiewet, art. 55.

(196.)

Actor: Minister van Economische Zaken.
Handeling: Het bij AMVB vaststellen van regels voor voorzieningen aan personen die door overheidsmaatregelen op het gebied van kernenergie onevenredig in hun belangen getroffen zijn..
Periode: 1970 - 1993
Product(en): Algemene maatregel van bestuur.
Bron: Kernenergiewet, art. 57 lid 1.

3.6 Internationale aspecten van kernenergie

3.6.1 *Inleiding*⁶⁸

In de jaren vijftig heerste de overtuiging dat kernenergie een belangrijke hulpbron zou gaan vormen in de toekomstige energievoorziening. De overige energiebronnen waren niet onuitputtelijk. Bovendien werd met de Suezcrisis in 1956, de afhankelijkheid van olie economisch voelbaar.

Men zag in kernenergie de oplossing om ook in de toekomst in energie te kunnen voorzien tegen een betaalbare prijs. De ontwikkeling ervan echter gaat gepaard met hoge kosten die alleen door internationaal gemeenschappelijke inspanning gedragen kunnen worden. Maar

ook gebrek aan voldoende expertise op kernenergetisch gebied, maakte internationale samenwerking voor Nederland noodzakelijk.

Nederland kocht in 1939 enige tonnen uraniumconcentraat en ging na de tweede wereldoorlog een samenwerkingsverband aan met Noorwegen, waarin o.a. de Stichting FOM participeerde, hetgeen leidde tot de bouw van een kernsplijtingreactor in 1951 in het Noorse Kjeller.

In 1955 ontstond het Reactorcentrum Nederland (RCN) waarin o.a. de elektriciteitswereld via de KEMA participeerde en werd besloten in het centrum te Petten een onderzoeksreactor te bouwen. Voor de bouw in 1965 van de Dodewaard-reactor die in 1969 in werking trad, werd gebruik gemaakt van Amerikaanse knowhow en financiële en andere steun van Euratom en de Nederlandse regering. In 1974 kwam de kerncentrale te Borssele in bedrijf.

De Nederlandse regering nam begin zestiger jaren ook deel in het Dragonproject (een gasgekoelde reactor in het VK) en in Eurochemic (opwerkingsfabriek in Mol, België). In 1970 kwam met de ondertekening van het Verdrag van Almelo de industriële en gouvernementele samenwerking op ultracentrifugegebied tot stand tussen het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Nederland: Urenco, waarover later meer. Een ander internationaal project waarin naast Duitsland ook Nederland, België en Luxemburg participeerden was de snelle kweekreactor in Kalkar.

De kerncentrales zijn economisch zelfstandig, maar de bijzondere splijtstoffen die zij gebruiken zijn juridisch eigendom van de Europese Gemeenschap sinds de inwerkingtreding van het Euratomverdrag in 1958.

Het optimisme van de vijftiger jaren ten aanzien van kernenergie werd nog extra gevoed doordat het commercieel interessant leek om uranium te bezitten omdat men in de veronderstelling verkeerde dat deze grondstof uitermate zeldzaam was. Inmiddels zijn er veel uraniummijnen gevonden, zijn de problemen rond kernenergie (veiligheid, proliferatie) duidelijk geworden, en bovendien maakte de Nederlandse gasvondsten andere energiebronnen minder belangrijk.

Hierdoor nam het maatschappelijk draagvlak voor kernenergie af, met als resultaat het parlementaire debat dat uitmondde in het besluit op termijn de Nederlandse kerncentrales te sluiten.

Nederland importeert momenteel (1997) circa 15% van haar elektriciteit, voortkomend uit Belgische en Franse kerncentrales.

Reeds vanaf het begin van de mogelijke civiele toepassingen van kernenergie werd ook in internationaal verband onderkend dat nader internationale regelgevende afspraken noodzakelijk waren. Deze regelgevende afspraken hadden in eerste instantie betrekking op de veiligheidsaspecten. Daarna werden de kaders gecreëerd van de regelgeving op het gebied van de stralingshygiëne de waarborgmaatregelen om misbruik c.q. militaire toepassingen van

nucleaire materialen tegen te gaan, regels inzake de aansprakelijkheid bij kernongevallen en tenslotte de fysieke beschermingsmaatregelen bij internationale transporten van nucleaire materialen.

Een groot deel van de Nederlandse wet- en regelgeving met betrekking tot dit beleidsterrein is gebaseerd op internationale afspraken en verdragen. Daarnaast bestaat in Nederland de kernenergiewet die een algehele regeling beoogt te geven voor alle aspecten verbonden aan de toepassing van kernenergie alsmede die van ioniserende straling. Deze wet schept zowel het organisatorische kader voor stimulering van kernenergie als ook de beperkingen die bij de toepassing van kernenergie in acht moeten worden genomen.

Naast het Euratomverdrag gelden als andere belangrijke documenten op het internationale beleidsterrein, het Non-proliferatieverdrag (NPV) dat de niet-kernwapenstaten die dit Verdrag ondertekenden de verplichting oplegt om nucleaire kennis vreedzaam te gebruiken, en het Verdrag van Almelo dat voorziet in een internationale samenwerking op het gebied van de uraniumverrijking door middel van ultracentrifuge: Urenco.

(197.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het mede-voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van internationale regelingen betreffende kernenergie en het presenteren van Nederlandse standpunten in intergouvernementele organisaties.

3.6.2 *Internationale instellingen*

Euratom

Europese Gemeenschap voor Atoomenergie, 1957-

Naamsvarianten:

Europäische Atomgemeinschaft

Communauté européenne de l'énergie atomique

EGA (Europese Gemeenschap voor Atoomenergie)

EAEC (European Atomic Energy Community)

Op de conferentie van Messina in juni 1955, werd door de ministers van de KSG-landen besloten een intergouvernementele commissie een rapport te laten samenstellen naar de oprichting van een gemeenschappelijke organisatie ter bevordering van de ontwikkeling op atoomgebied. De besprekingen van deze commissie te Brussel in 1955 en 1956, leidden tot de Intergouvernementele Conferentie voor de Gemeenschappelijke Markt en Euratom op 29 mei 1956 te Venetië ingesteld door de Ministers van Buitenlandse Zaken van België, Duitsland, Frankrijk, Italië Luxemburg en Nederland. Aan het slot van deze conferentie, werd op 25 maart 1957 te Rome o.a. het Verdrag tot Oprichting van de Europese Gemeenschap voor

Atoomenergie vastgesteld. Dit verdrag trad tegelijkertijd met het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap in werking op 1 januari 1958.

(198.)

Actor: Minister van Economische Zaken/BEB
Handeling: Het leveren van een bijdrage aan de totstandkoming van de EEG/Euratom.
Periode: 1955 -
Bron: EGA slotbepalingen art.7, MvT Euratom 29 april 1957.

Het Euratom-verdrag.⁶⁹

- Taken en doelstellingen (EGA art.1-2)

Het doel van Euratom is voorwaarden te scheppen ten behoeve van de totstandkoming en groei van de kernenergie-industrie, om zo bij te dragen tot de verhoging van de levensstandaard in de lidstaten en de ontwikkeling van de betrekkingen met derde landen. In het verdrag worden daartoe de volgende onderwerpen geregeld:

- Onderzoek ontwikkelen (art. 4-11); De Europese Commissie heeft als taak het onderzoek van de Lidstaten te coördineren o.a. door inventarisatie van de nationale onderzoeksprogramma's, door adviseren en door bepaalde vormen van technische ondersteuning. Ter uitvoering van de onderzoeksprogramma's, het vaststellen van een uniforme terminologie met betrekking tot kernenergie, en een uniform ijkstelsel is door de Commissie opgericht een Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (GCO). De Europese Unie heeft haar eigen Research en Development instituten GCO genoemd in België, Duitsland, Spanje, Nederland en Italië. De Hoge Flux Reactor van het Reactor Centrum Nederland te Petten is sinds de overeenkomst tussen Nederland en Euratom, 25 juli 1961, Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek⁷⁰.

De Board of Governors (BoG) van het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek houdt toezicht op het GCO. In de BoG zitten hoge vertegenwoordigers (ambtenaren) van alle 15 EU-lidstaten. De BoG komt circa 3 tot 4 maal per jaar bij elkaar en bespreekt zowel financiële als inhoudelijke zaken. Voor Nederland is de directeur Elektriciteit aangewezen als Nederlands lid van de BoG GCO. Via het zogenaamd Aanvullend Programma waaraan Duitsland, Nederland en Frankrijk, financieel bijdragen wordt het HFR-programma gefinancierd.⁷¹

- Verspreiding van kennis (art.12-29);

De taak van de Commissie met betrekking tot de verspreiding van kennis omvat het verwerven van licenties op octrooien en het anderszins verwerven van kennis (naast het eerder genoemde eigen onderzoek) en het onder voorwaarden beschikbaar stellen van die licenties op octrooien, alsmede van verworven kennis, aan Lidstaten.

Wanneer in een der Lidstaten een octrooiaanvraag of een gebruiksmodel wordt ingediend, dan moet hiervan mededeling worden gedaan aan de Commissie. Als de aanvrager hiervoor

geen toestemming geeft kan hij die mededeling ten hoogste anderhalf jaar ophouden. De Commissie kan die licenties gebruiken met toestemming van de aanvrager, bij arbitrage of ambtshalve. Er zijn strikte geheimhoudingsvoorschriften, nader uitgewerkt in een Beveiligingsverordening van de Raad. De verdragsvoorschriften hebben vooral betrekking op de bescherming van defensiebelangen en belangen van het bedrijfsleven.

- Bescherming van de gezondheid (art.30-39);

Voor de bescherming van de gezondheid van de bevolking en werknemers tegen de aan ioniserende straling verbonden gevaren worden binnen de Gemeenschap basisnormen vastgesteld. Onder basisnormen worden verstaan:

- a. de met voldoende veiligheid maximaal toelaatbare doses,
- b. de maximaal toelaatbare bestraling en besmetting,
- c. de grondbeginselen van het medisch toezicht op werknemers.

De basisnormen worden voorbereid door de Commissie, na advies van een groep personen, aangewezen door het Wetenschappelijk en Technisch Comité uit wetenschappelijk deskundigen van de Lidstaten. Op voorstel van de Commissie stelt de Raad de basisnormen vast.

Radioactieve afvalstoffen die niet worden opgewerkt moeten worden geloosd, gedumpt of gedeponerd, op zee, op land of in de lucht. Afgewerkte splijtstoffen worden in een opwerkingsfabriek geschikt gemaakt voor hergebruik. De kerncentrales hebben daartoe contracten met opwerkingsfabrieken; zo heeft GKN (Dodewaard) een contract met Sellafield (VK) en de PZEM (Borssele) met een fabriek in Cap la Hague (Fr).

Elke lidstaat moet elke radioactieve lozing aan de Commissie melden. Deze onderzoekt de consequenties ervan, en adviseert de betrokkenen.

- Investerings (art.40-44);

Teneinde het initiatief van personen en ondernemingen aan te wakkeren en een gecoördineerde ontwikkeling van hun investeringen op het gebied van de kernenergie te vergemakkelijken, publiceert de Commissie op gezette tijden indicatieve programma's die met name betrekking hebben op de doeleinden van de productie van kernenergie en op de daarvoor benodigde investeringen.

- Gemeenschappelijke ondernemingen (art.45-51);

Ondernemingen welke van fundamenteel belang zijn voor de ontwikkeling van de kernenergie-industrie binnen de Gemeenschap, kunnen worden opgericht als Gemeenschappelijke Ondernemingen in de zin van dit Verdrag.

De Gemeenschappelijke Ondernemingen worden opgericht door de Raad op advies van de Commissie. De Raad kan beslissen dat een Gemeenschappelijke Onderneming wordt medegefinancierd door de Gemeenschap en dat aan een Gemeenschappelijke Onderneming alle of een gedeelte van de in bijlage III van het Verdrag genoemde gunsten worden verleend en daarbij dan desgewenst voorwaarden vaststellen. Die gunsten houden o.a. in: het verlenen van een licentie, ontheffing van verschillende rechten en belastingen.

- De Voorziening (art.52-76);

De voorziening van erts, grondstoffen en bijzondere splijtstoffen geschiedt volgens het beginsel van gelijke toegang tot de hulpbronnen en door middel van een gemeenschappelijk voorzieningsbeleid. Elke handelwijze welke beoogt aan bepaalde gebruikers een bevoorrechte positie te verschaffen, is verboden. Bovendien heeft het Agentschap optierecht op erts, grondstoffen en bijzondere splijtstoffen, voortgebracht op het grondgebied van de Lidstaten, alsmede het monopolie om contracten te sluiten voor de levering van erts, grondstoffen of bijzondere splijtstoffen, herkomstig uit landen binnen of buiten de Gemeenschap.

- Veiligheidscontrole (art.77-85);

De Commissie moet zich ervan vergewissen of op het grondgebied van de Lidstaten:

- a. de erts, grondstoffen en bijzondere splijtstoffen niet voor andere doeleinden worden aangewend dan waarvoor de gebruikers verklaard hebben ze te bestemmen;
- b. de bepalingen met betrekking tot de voorziening en elke bijzondere verbintenis betreffende controle, die de Gemeenschap heeft aangegaan in een akkoord met een derde Staat of een internationale organisatie, worden nageleefd.

Sinds 1976 voert de Commissie deze controle gezamenlijk uit met de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA).

- Regeling van het eigendomsrecht (art.86-91);

De bijzondere splijtstoffen (plutonium-239, uranium-233 en uranium verrijkt in de isotopen 235 of 233, alsmede elk product dat een of meer van deze isotopen bevat), zijn eigendom van de Gemeenschap. Het economische eigendomsrecht over deze nucleaire stoffen is over een groot aantal verschillende personen verspreid, terwijl juridisch het eigendomsrecht in handen van de Gemeenschap is geconcentreerd.

- De gemeenschappelijke markt (art.92-100);

De bepalingen met betrekking tot de gemeenschappelijke markt beperken zich tot de afschaffing van alle douanerechten op de in- en uitvoer of andere heffingen en tot afschaffing van kwantitatieve beperkingen van in- en uitvoer. Ook wordt geregeld een onbelemmerde toegang van onderdanen van Lidstaten tot alle gekwalificeerde arbeid op het gebied van de kernenergie binnen de Lidstaten. Tevens zijn er bepalingen opgenomen met betrekking tot het afsluiten van verzekeringscontracten ter dekking van atoomrisico's.

- Betrekkingen met derden (art.101-106);

De Gemeenschap sluit verdragen met andere organisaties en staten. Verdragen die door de afzonderlijke Lidstaten gesloten worden, mogen niet in strijd zijn met het EGA-Verdrag.

- Algemene bepalingen;

Er is een geheimhoudingsplicht voor allen die in aanmerking komen om inzage te nemen of te krijgen van feiten, inlichtingen, kennis, documenten of voorwerpen die geheim moeten worden gehouden.

(199.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het mede-initiëren en medevoorbereiden van internationale nucleaire onderzoeksprogramma's
Periode: 1958-

(200.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het aanwijzen van een vertegenwoordiger van de Nederlandse overheid voor de Board of Governors van het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek.
Periode: 1958-
Bron: Inlichtingen mw. mr. M.M.G. Hoedemakers, beleidsmedewerker van Economische Zaken, 17 december 1998.

(201.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het verstrekken van inlichtingen over nucleaire onderzoek(programma's) aan de Europese Commissie.
Periode: 1958-
Bron: EGA art.5

(202.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het verlenen van toestemming aan de Europese Commissie om nucleaire onderzoeksprogramma's te publiceren.
Periode: 1958-
Bron: EGA art.5

(203.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het (mee) voorbereiden van en zitting nemen in (ad hoc) werkgroepen van de Europese Commissie betreffende nucleair onderzoek.
Periode: 1958-
Bron: EGA art.5

(204.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het medefinancieren van Gemeenschappelijk (nucleair) onderzoek.
Periode: 1958-
Bron: EGA art.6d

(205.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het verlenen van licenties op verzoek van de Europese Commissie.
Periode: 1958-
Opmerking: Er zijn geen aanwijzingen dat deze handeling werkelijk heeft plaatsgevonden. Het betreft rechten betreffende uitvindingen, gebruiksmodellen etc. die rechtstreeks verband houden met onderzoeken op kernenergiegebied.
Bron: EGA art.21

(206.)

Actor: Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid
Handeling: Het indienen van een verzoek bij de Europese Commissie tot wijziging of aanvulling van de basisnormen met betrekking tot de (volks)gezondheid.
Periode: 1958-
Bron: EGA art.32

(207.)

Actor: Minister VROM
Handeling: Het inwinnen van advies van de Europese Commissie bij Gevaarlijke proefnemingen op het eigen grondgebied.
Periode: 1958-
Bron: EGA art.34

(208.)

Actor: Minister VROM
Handeling: Het (doen) verstrekken van inlichtingen betreffende de mate van radioactiviteit, alsmede elk plan tot lozing van radioactieve afvalstoffen aan de Europese Commissie.
Periode: 1958-
Opmerkingen: Zie pivotrapport VROM
Bron: EGA art.36-37

(209.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van een bijdrage aan de totstandkoming van internationale veiligheidsnormen.
Periode: 1958-

Bron: EGA art.

(210.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het geven van goedkeuring aan de Europese Commissie om (rechts)personen, ondernemingen, investeringsprojecten op kernenergetisch gebied die haar zijn meegedeeld, bekend te maken.

Periode: 1958-

Bron: EGA art.44

(211.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het medefinancieren van een Gemeenschappelijke Onderneming.

Periode: (1958)1961-

Bron: EGA art.46, lid 2d

(212.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE

Handeling: Het voorbereiden van standpunten en het zitting nemen in het Adviescomite Voorzieningenagentschap Euratom.

Bron: Overzichtslijst Nederlandse vertegenwoordigingen in internationale nucleaire fora per 1 oktober 1990.

(213.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het verstrekken of doen verstrekken van inlichtingen alsmede het (doen) nemen van waarborgmaatregelen op het nationale grondgebied die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van het optierecht van het agentschap en zijn uitsluitend recht om leveringscontracten te sluiten.

Periode: 1958-

Bron: EGA art.55-56

(214.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het rapporteren over de ontwikkeling van de opsporing en winning van delfstoffen aan de Europese Commissie.

Periode: 1958-

Bron: EGA art.70

(215.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het verzoeken om een herziening van de bepalingen van hoofdstuk VI van

het Euratomverdrag, betreffende de Voorziening van ertsen, grondstoffen, bijzondere splijtstoffen, alsook het Agentschap, bij de Europese Commissie.

Periode: 1958-
Opmerking: bijv. in geval van onvoorziene schaarste van bijzondere splijtstoffen. Een dergelijk verzoek heeft tot op heden (1997) nog niet plaatsgevonden.
Bron: EGA art.76

(216.)

Actor: Vergunninghouder
Handeling: Het meedelen aan de Europese Commissie van de fundamentele technische kenmerken van de nucleaire installatie, voor zover noodzakelijk voor de uitoefening van de veiligheidscontrole;
Periode: 1958-
Bron: EGA art.78.

(217.)

Actor: Minister van Buitenlandse en Economische Zaken
Handeling: Het indienen van een verzoek bij de Europese Commissie tot wijziging van de internationale controle-uitoefening op nucleaire installaties.
Periode: 1958-
Opmerking: Door het Verdrag van Almelo zijn specifieke beveiligingseisen van kracht. Op voorstellen van de Commissie en de IAEA betreffende de aanstelling van inspecteurs wordt soms afwijzend gereageerd (bijv. inspecteurs uit Irak of Pakistan worden in Nederland niet toegelaten).
Bron: EGA art.85

(218.)

Actor: Vergunninghouder
Handeling: Het mededelen aan de Europese Commissie van de hoeveelheid, de aard, de bewaarplaats, het vervoer en de overdracht van de aan controle onderworpen nucleaire materialen.
Periode: 1959-
Bron: Verordening no.8 van de Commissie van Euratom (Stcrt. 1959, 136), Verificatieverdrag Verordening 3227/76.

(219.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het indienen van een verzoek tot aanpassing van het eigendomsrecht betreffende bijzondere splijtstoffen bij de Europese Commissie.
Periode: 1958-
Opmerking: deze handeling heeft nog niet plaatsgevonden (1997).
Bron: EGA art.90

(220.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het indienen van wijzigingsvoorstellen van goederen- en produktenlijsten, van toepassing op de artikelen 92-100 van het Euratomverdrag bij de Europese Commissie.

Periode: 1958-

Opmerking: deze handeling heeft nog niet plaatsgevonden (1997).

Bron: EGA art.92

(221.)

Actor: Minister van Economische Zaken/BEB

Handeling: Het deelnemen aan overleg met betrekking tot en het medebepalen van een Gemeenschappelijk douanetarief.

Periode: 1958-

Bron: EGA art.94.

(222.)

Actor: Minister van Economische Zaken/BEB

Handeling: Het afschaffen van toegangsbeperkingen tot gekwalificeerde arbeid op het gebied van kernenergie ten aanzien van hen die de nationaliteit van een van de Lidstaten bezitten.

Periode: 1958-

Bron: EGA art.96.

(223.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het mededelen aan de Europese Commissie betreffende akkoorden of ontwerpovereenkomsten met een derde Staat, een internationale organisatie of een onderdaan vaneen derde Staat, voor zover deze akkoorden verband houden met de werkingssfeer van het Euratomverdrag.

Periode: 1958-

Opmerking: Voorbereiding vindt plaats door de betrokken minister(s), formele afhandeling loopt via Buitenlandse Zaken.

Bron: EGA art.103.

(224.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het mededelen aan de Europese Commissie van alle nationale bepalingen die de classificering en de geheimhouding regelen van inlichtingen, kennis, documenten of voorwerpen die binnen de werkingssfeer van het EGA-Verdrag vallen.

Periode: 1958-
Bron: EGA art.194 lid 2.

De instellingen van Euratom

Euratom kent de volgende organen:

- een Vergadering, ook wel Europees Parlement genoemd;
- een Raad;
- een Commissie;
- een Hof van Justitie;
- een Economisch en Sociaal Comité;
- een Rekenkamer.

Euratom heeft deze organen gemeenschappelijk met de EGKS en met de EEG. Dit is geregeld in de 'Overeenkomst betreffende bepaalde instellingen welke de Europese Gemeenschappen gemeen hebben' die tegelijk met het Verdrag is vastgesteld en daaraan als bijlage is toegevoegd (het betreft de Vergadering, het Hof en het Economisch en Sociaal Comité) en in het 'Verdrag tot instelling van één Raad en één Commissie van de Europese Gemeenschappen' (het Fusieverdrag) van 8 april 1965, dat op 1 juli 1967 in werking trad.⁷² Sinds 1 juni 1977 fungeert er ook één Rekenkamer in de drie Gemeenschappen.

In het Verdrag worden voorts nog genoemd:

- een Arbitragecommissie (art.18);
- Gemeenschappelijke Ondernemingen (art.45 e.v.);
- een Agentschap (art.53);
- een Wetenschappelijk en Technisch Comité (art.134).

Door het Fusieverdrag werd daaraan toegevoegd:

- het Comité van Permanente Vertegenwoordigers.

Het Europese parlement (EEG-verdrag art.107-114):

de leden werden aanvankelijk aangewezen door en uit de leden van de nationale parlementen, maar tegenwoordig rechtstreeks gekozen. Zij zijn vertegenwoordigers van de volkeren van de Staten; er bestaan dan ook geen landenfracties maar slechts politieke stromingen fracties. Nederland bezet 25 van de 434 zetels.

De Vergadering heeft een raadgevende functie. Bovendien oefent zij toezicht uit. Zo wordt de jaarlijkse begroting ter goedkeuring aan de Vergadering voorgelegd. De Vergadering kan (met een motie van afkeuring) de Commissie dwingen tot aftreden, een ontwerpbegroting afwijzen of amenderen. De Raad beslist echter over overname, afwijzing of wijziging van de ingediende amendementen.

De Raad (art. 115-123):

bestaat uit vertegenwoordigers van de Lidstaten. Elke regering zendt een afgevaardigde, meestal de minister of staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, vaak vergezeld van een collega die meer zakenkundig is met betrekking tot het te behandelen onderwerp. Vele raadsbesluiten moeten volgens het Verdrag met een gekwalificeerde meerderheid worden genomen, wat betekent dat de stem van elke minister wordt gewogen naar de grootte van diens land.

De Raad kan (ad hoc) werkgroepen instellen. Een ervan is de Raadwerkgroep Atoomzaken, waarin ambtenaren van de lidstaten zitting hebben.

Een hulporgaan van de Raad is het Comité van Permanente Vertegenwoordigers (Coreper; Comité des Représentants Permanents). Hierin hebben degenen zitting die met de rang van ambassadeur door elk van de Lidstaten aan het hoofd zijn gesteld van zijn Permanente Vertegenwoordiging bij de Gemeenschap. Het Comité bereidt de werkzaamheden van de Raad voor en voert Raadsopdrachten uit. Het Comité vormt een verbindingsorgaan voor de uitwisseling van informatie tussen de nationale administraties en de Gemeenschapsinstellingen en neemt deel aan de uitwerking van de nationale standpunten en hun coördinatie.

De Commissie (art.124-135):

van de Europese Gemeenschappen bestaat uit 20 leden. Elke Lidstaat benoemt, in onderlinge overeenstemming, een of twee (alleen de grootste lidstaten) leden voor een periode van telkens 5 jaar, die echter niet de Staat vertegenwoordigen die hen benoemt. Zij mogen geen instructies vragen of ontvangen van een regering of lichaam. Een Lidstaat kan de door haar benoemde Commissieleden niet ontslaan; dit kan alleen het Hof van Justitie doen op verzoek van de Raad of de Commissie.

De Commissie is geen ambtelijk college dat hiërarchisch ondergeschikt is aan de Raad. Zij is niet onderworpen aan ambtelijke bevelen van de Raad maar draagt een eigen politieke verantwoordelijkheid.

Het Wetenschappelijk en Technisch Comité (art.134, EGA-verdrag) is als adviescomité toegevoegd aan de Commissie. Het bestaat uit 28 onafhankelijke leden die door de Raad, na raadpleging van de Commissie, voor telkens 5 jaar worden benoemd. Het Comité moet worden geraadpleegd in de door het Verdrag bepaalde gevallen (bijv. EGA art.31: het Comité wijst de deskundigen aan die de z.g. basisnormen voorbereiden. Daarover moet het Comité advies uitbrengen aan de Commissie) en kan worden geraadpleegd in alle gevallen waarin de Commissie dit wenselijk acht.

De Commissie kan studiecómités instellen (EGA-verdrag,art.135)

Ook zijn er allerlei ambtelijke comités, waarin de betrokken ambtelijke diensten van de Lidstaten vertegenwoordigd zijn, en andere comités, bijv. met vertegenwoordigers van de directe belanghebbenden die door de Commissie geraadpleegd (moeten) worden (bijv. EGA art.177; financiële bepalingen).

De Raad en de Commissie worden bijgestaan door een Economisch en Sociaal Comité (art. 165-170). Zij bestaat uit drie groepen: werkgevers in de industrie, handel en landbouw, werknemers uit dezelfde sectoren, en een restgroep waarin o.a. vertegenwoordigd zijn consumenten en deskundigen in zaken van algemeen belang.

De leden van het Comité worden door de Raad, na raadpleging van de Commissie met eenparigheid van stemmen benoemd uit een dubbele voordracht van kandidaten, door de lidstaten ingediend. Zij worden op persoonlijke gronden benoemd en zijn niet gebonden aan imperatieve mandaten.

Het Comité kan ter voorbereiding van adviezen subcomités instellen.

Het Comité geeft vrijwillig of verplicht adviezen aan de Raad en de Commissie.

Het Agentschap (art.53-56); ookwel het Voorzieningsagentschap genoemd, staat onder toezicht van de Commissie en krijgt daarvan haar richtlijnen. (De Raad stelt echter op voorstel van de Commissie de statuten vast). De Commissie heeft een vetorecht in het Agentschap en benoemt o.a. diens directeur-generaal. Het Agentschap bezit rechtspersoonlijkheid en financiële zelfstandigheid. De verdeling van het kapitaal wordt in onderlinge overeenstemming door de Lidstaten vastgesteld.

Het Agentschap heeft optierecht op ertsen, grondstoffen en bijzondere splijtstoffen, voortgebracht op het grondgebied van de Lidstaten, alsmede het uitsluitend recht om contracten te sluiten voor de levering van ertsen, grondstoffen of bijzondere splijtstoffen, herkomstig uit landen binnen of buiten de Gemeenschap.

Voor de vervulling van hun taak stellen de Raad en de Commissie⁷³:

- verordeningen en richtlijnen vast;
- geven beschikkingen;
- brengen aanbevelingen of adviezen uit.

Een verordening:

- heeft een algemene strekking;
- is verbindend in al haar onderdelen;
- is rechtstreeks toepasselijk in elke Lidstaat.

Een richtlijn verplicht slechts de Lidstaten tot het treffen van dusdanige maatregelen dat het door de richtlijn gestelde resultaat wordt bereikt. De Lidstaten zelf bepalen op nationaal niveau vorm en middelen.

Een beschikking heeft steeds betrekking op een afzonderlijk geval en is bindend.

Aanbevelingen en adviezen zijn niet bindend.

(225.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het voorbereiden/adviseren van standpunten/beleidsvraagstukken in de Raad van de Europese Unie, en zijn (ad hoc) werkgroepen betreffende atoomenergie.

Periode: 1958-
Opmerking: bijv. de Raadswerkgroep Atoomzaken. Er vindt nauwe samenwerking plaats met het ministerie van Buitenlandse Zaken.
Bron: Interview met mw. R. Parzer, beleidsmedewerker ministerie Buitenlandse Zaken, 13 februari 1997.

(226.)
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van inhoudelijke bijdragen aan het Comité van Permanente Vertegenwoordigers.
Periode: 1958-
Bron: Fusieverdrag

(227.)
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het aanwijzen van departementale vertegenwoordigers voor contact met Nederlandse leden van het Wetenschappelijk en Technisch Comité van Euratom.
Bron: werkarchief DGE: Commissie voor Atoomenergie

(228.)
Actor: Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling: Het benoemen van een afgevaardigde voor de Europese Commissie.
Periode: 1958-
Bron: EGA art.

(229.)
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van een bijdrage aan (studie)comités en werkgroepen ingesteld door de Europese Commissie.
Periode: 1958-
Bron: EGA art.
Opmerking: het betreft bijvoorbeeld: PHARE, TACIS.

(230.)
Actor: Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling: Het voordragen van afgevaardigden voor het Economisch en Sociaal Comité.
Periode: 1958-
Bron: - - -

(231.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van bijdragen aan het Economisch en Sociaal Comité, o.a. door het zitting nemen in subcomités.
Periode: 1958-
Bron: - - -

VN Commissie voor de atoomenergie

Naamsvariant: Atomic Energy Commission (AEC), 1946-1947

Op 24 januari 1946 werd de Commissie voor de Atoomenergie ingesteld door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties. In deze Commissie zaten alle 11 staten die zitting hadden in de Veiligheidsraad. Nederland werd vertegenwoordigd door Minister zonder Portefeuille van Kleffens, die werd bijgestaan door Kramers als wetenschappelijk adviseur.

De Commissie kon aanbevelingen voorleggen aan alle VN-organen.

Haar taken bestonden uit het in kaart brengen van de problematiek op kernenergetisch gebied, en het indienen van uitgewerkte voorstellen betreffende:

- het internationaal uitwisselen van wetenschappelijke kennis voor vreedzame doeleinden;
- controle op atoomenergie om vreedzame doeleinden te verzekeren;
- het verwijderen van atoomwapens en andere wapens voor massavernietiging uit de nationale bewapening;
- het waarborgen van bescherming van meewerkende staten tegen gevaren van schending en ontduiking door middel van inspectie en andere middelen.

Toen Nederland op 1 januari 1947 ophield zitting te hebben in de Veiligheidsraad, kwam daarmee automatisch een einde aan het Nederlandse aandeel in de Commissie voor de Atoomenergie.

(232.)

Actor: Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling: Het medeoprichten van de Commissie voor de Atoomenergie.
Periode: 1945-
Bron: Commissie voor de Atoomenergie der Vereenigde Naties. Verslag van den plaatsvervangend vertegenwoordiger prof. Dr. H. A. Kramers, over de werkzaamheden der Commissie in 1946. No.3 april 1947.

(233.)

Actor: Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling: Het leveren van inhoudelijke bijdragen aan de Commissie voor de Atoomenergie.
Periode: 1945-1946
Bron: Verslag Kramers, zie boven

(234.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in werkgroepen van de VN met betrekking tot het VN kernenergiebeleid.
Periode: 1945-

VN Internationaal Atoom Energie Agentschap (IAEA)

Naamsvariant: International Atomic Energy Agency, 1956-

Het Internationaal Atoom Energie Agentschap is een intergouvernementele organisatie die in 1956 werd opgericht onder het aegis van de VN. Het IAEA heeft als doel de bijdrage van atoomenergie aan de vrede, gezondheid en welvaart in de gehele wereld te verhogen, en er op toe te zien dat de hulp die zij al dan niet op verzoek verleent, niet wordt aangewend voor militaire doeleinden. Belangrijkste taak is controle op naleving van de bepalingen van het verdrag inzake de niet-verspreiding is in 1970 in werking getreden.

Het IAEA houdt zich bezig met:

- het bevorderen en steunen van onderzoek op het terrein van de atoomenergie voor vreedzame doeleinden in de gehele wereld;
- het bemiddelen bij levering van nucleair materiaal, diensten, uitrusting en faciliteiten;
- het bevorderen van de uitwisseling van wetenschappelijke en technische informatie;
- het aanmoedigen van de uitwisseling en training van wetenschapsbeoefenaars en experts;
- het instellen en toepassen van waarborgen die ontworpen zijn om zeker te stellen dat bijzondere splijtstoffen en andere materialen diensten, apparatuur, faciliteiten en informatie die door middel van de organisatie ter beschikking zijn gesteld, niet gebruikt zullen worden voor militaire doeleinden (de toepassing van de waarborgen geschiedt in de regel op verzoek van partijen in bi- en multilaterale overeenkomsten; het komt echter ook voor dat het geschiedt op verzoek van een staat met betrekking tot activiteiten van die staat op het gebied van atoomenergie);
- het instellen van veiligheidsnormen.

Met betrekking tot de organisatiestructuur geldt dat het besluitvormingsorgaan wordt gevormd door de algemene vergadering waarin alle lidstaten zijn vertegenwoordigd. De algemene vergadering komt eenmaal per jaar bijeen.

Het voorbereidende werk wordt verricht door de Raad van Beheer, samengesteld uit vertegenwoordigers van de lidstaten, die door de algemene vergadering worden gekozen op basis van technologische als wel geografische criteria. Daarnaast fungeren onder de Raad van Beheer vele technische werkgroepen.

(235.)

Actor: Minister van Economische Zaken/ECD

Handeling: Het (mee) opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de vergaderingen van het Internationaal Atoom Energie Agentschap (IAEA) met betrekking tot kernenergie.

Periode: 1957-

Opmerking: De coördinatie berust bij Buitenlandse Zaken, inhoudelijke bijdragen worden geleverd door o.a. Economische Zaken

Bron: Interview met mw. Ir. R. Parzer, beleidsmedewerker ministerie van Buitenlandse Zaken, 13 februari 1997.

(236.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in (ad hoc) werkgroepen en/of (sub)commissies van het IAEA met betrekking tot kernenergie.

Periode: 1957-

Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)

Naamsvarianten: Organisation for European Economic Cooperation (OEEC)
Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), (1948)1960-

Onder mandaat van de Raad, het besluitvormingsorgaan van de OESO, werkt het in 1975 opgerichte Energie Comité. Met de oprichting ervan verdween het uit 1958 daterende Oliecomité

Taken zijn:

- samenwerking tussen de lidstaten op energiegebied te bevorderen;
- verrichten van studies;
- het informeren van de lidstaten over de activiteiten van het NEA en IEA.

OESO Nucleair Energie Agentschap (NEA)

Het Nucleair Energie Agentschap (NEA) werd opgericht in 1957 in het kader van de OESO⁷⁴, als Europees Nucleair Agentschap. In 1961 vond naamsverandering plaats: Nucleair Energie Agentschap, omdat Japan toetrad.

Uitvoerend orgaan is de Raad van Beheer, dat werkzaam is onder de autoriteit van de OESO-raad.

Taken:

- ontwikkelen van productie en gebruik van nucleaire energie voor vreedzame doeleinden door middel van samenwerking en harmonisatie van nationale maatregelen (standaardisering van de normen in de betrokken landen met betrekking tot stralingsbescherming, reactorveiligheid en wettelijke aansprakelijkheid);
- toezicht op dumpen radioactief afval;

- onderzoek naar mogelijkheden afvalopslag.

De Steering Committee (Raad van Beheer) is samengesteld uit vertegenwoordigers van de Lidstaten en komt in de regel tweemaal per jaar bijeen. Onder de Steering Committee werken vele commissies en werkgroepen. Het agentschap wordt bijgestaan door een secretariaat dat onderdeel vormt van het OESO-secretariaat.

(237.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de vergaderingen van het NEA met betrekking tot kernenergie.
Periode: 1957-
Bron: Overzicht Nederlands Lidmaatschap van NEA comités, werkgroepen etc. samengesteld door de Kernfysische Dienst van het ministerie van Sociale Zaken (1996).

(238.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in (ad hoc) werkgroepen en/of (sub)commissies van het NEA met betrekking tot kernenergie.
Periode: 1957-
Bron: Overzicht Nederlands Lidmaatschap van NEA comités, werkgroepen etc. samengesteld door de Kernfysische Dienst van het Ministerie van Sociale Zaken (1996).

OESO Internationaal Energie Agentschap (IEA)

Op 15 november 1974 werd naar aanleiding van de oliecrisis '73 op de Energieconferentie in februari 1974, door de OESO-raad het besluit genomen tot oprichting van het Internationaal Energie Agentschap, dat als autonoom lichaam binnen de OESO zou functioneren. Zij werd belast met de uitvoering van het Internationaal Energie Programma (IEP). Het Internationaal Energie Programma geldt als internationale overeenkomst; de overeenkomst is voor Nederland goedgekeurd bij wet van 10 maart 1976.⁷⁵

Doelstelling Internationaal Energie Programma:

- een veilige olievoorziening tegen redelijke prijzen;
- gemeenschappelijke energiebesparing, onderzoek en ontwikkeling van alternatieve energiebronnen, uraniumverrijking, waardoor olieafhankelijkheid afneemt.

Belangrijkste orgaan van IEA is de Governing Board, welke wordt gevormd door een of meer

ministers of hun gedelegeerden uit de deelnemende landen.
In geval van crisis heeft zij de bevoegdheid nog andere bindende maatregelen te treffen dan die welke specifiek in het IEP worden genoemd.

(239.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de vergaderingen van het IEA met betrekking tot kernenergie.
Periode: 1974-
Bron: Staatsalmanak 1995-1996, M8

(240.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in (ad hoc) werkgroepen en/of (sub)commissies van het IEA met betrekking tot kernenergie.
Periode: 1974-

3.6.3 *Internationale projecten*

Zoals in de inleiding al werd aangegeven is samenwerking op nucleair gebied noodzakelijk. Door het aangaan van internationale samenwerkingsverbanden kunnen de hoge kosten die gepaard gaan met onderzoek naar kernenergie worden gedeeld, en de nodige expertise worden verkregen en vergroot. Enkele grote internationale samenwerkingsprojecten zullen hieronder worden besproken.

*Kalkar*⁷⁶

Contacten die door TNO en de industrie waren gelegd leidden in 1967 tot een samenwerking met de Bondsrepubliek en België (en aanvankelijk ook Luxemburg). Gestart werd met een proefproject voor de bouw van een natriumgekoelde snelle kweekreactor. De betrokkenheid van de regeringen was noodzakelijk. Niet alleen het onderzoek- en ontwikkelingswerk werd met regeringsgelden gefinancierd, ook de bouw van het prototype kwam grotendeels met behulp van overheidssubsidies van de grond. Na goedkeuring van de diverse plannen door de Kamer werd besloten volledig met de kweekreactorontwikkeling mee te doen. De staat participeerde als volgt: -een subsidietoezegging aan SBK (een elektriciteitsbedrijf waarin de SEP samen met Duitse en Belgische elektriciteitsbedrijven participeerde) van 15% in de kosten van de bouw van de SNR-300 (snelle kweekreactor) te Kalkar;

- een overeenkomst tussen SBK enerzijds en ons land met België en de BRD anderzijds voor de dekking van de risico's van SBK gedurende de eerste jaren van de exploitatie; ook hierin was het Nederlandse aandeel 15%;
- een risico-overeenkomst met Neratoom, die de belangrijkste natriumcomponenten voor de SNR-300 zou leveren, waarbij de risico's voor Neratoom begrensd werden;
- de toezegging dat Nederland 5% van het benodigde plutonium ten behoeve van de eerste kernlading zou leveren;
- de toezegging dat de regering het benodigde ontwikkelingswerk voor de natriumcomponenten zou financieren; daartoe was in 1971 een testcircuit gebouwd in Hengelo.

Naast deze afspraken, verplichtingen en toezeggingen werd bij wet de financiering van de staatsbijdragen in het ontwikkelingswerk van de snelle kweekreactor geregeld. Deze wet voorzag in de vorming van een fonds, dat zijn middelen zou verkrijgen door een heffing op elektriciteitsverbruik (FOSK: Fonds Ontwikkeling Snelle Kweekreactor). Deze zogeheten Kalkarheffing, ingesteld in 1974, leidde tot zoveel protest dat het begin 1977 werd afgeschaft. Financiering werd toen uit de algemene middelen gefinancierd.

De belangrijkste oorzaken van de kostenstijgingen van het kalkar-project sinds 1972 waren de inflatie, de veranderende inzichten betreffende bouw en veiligheid, en politieke bezwaren tegen de vergunningverlening voor het project in de BRD. De traagheid waarmee nieuwe bouwvergunningen door de Duitse instanties werden afgegeven leidde tot snel stijgende kosten. De vaste kamercommissie voor kernenergie stelde zich op het standpunt dat Nederland hieraan niet hoefde bij te dragen.⁷⁷ Het leidde tot parlementaire discussies over de Nederlandse bijdragen aan het project. Na moeizame onderhandelingen lukte het in 1981 de Nederlandse (en Belgische) financiële bijdragen te plafonneren.⁷⁸

In de nota die de regering op 3 mei 1983 uitbracht stond de vraag centraal of Nederland contractuele verplichtingen had met betrekking tot Kalkar. Volgens de daarin verwoorde analyse was er sprake van een volkenrechtelijke verbintenis omdat:⁷⁹

- 1) de betrokken regeringen memoranda hadden gewisseld welke in 1967 door de betrokken ministers werden bevestigd en vervolgens uitgewerkt in meer gedetailleerde richtlijnen waarmee de minister van Economische Zaken zich in 1968 akkoord verklaarde;
 - 2) er in 1972 een regeling voor intergouvernementele besluitvorming tot stand kwam. Het oorspronkelijk alleen adviserende mandaat van de zogeheten Intergouvernementele Commissie kreeg in 1972 de bevoegdheid om bepaalde, voor de uitvoering van contracten met het bedrijfsleven nodige besluiten, namens de regeringen te nemen;
 - 3) er bovendien een risico-overeenkomst met SBK in 1973 was ondertekend.
- Deze verbintenissen waren geldig gedurende de bouw en de exploitatiefase van de SNR-300. Tijdens de geldigheidsduur mocht geen van de betrokken partijen zich terugtrekken uit het project tenzij daartoe gezamenlijk werd besloten. Deze volkenrechtelijke verplichtingen zijn niet onderworpen geweest aan de in de Grondwet voorgeschreven goedkeuring door het parlement. Het parlement was echter wel op de hoogte van alle regeringsafspraken en

verplichtingen en keurde alle financiële consequenties rond de SNR-300, zoals opgenomen in de rijksbegrotingen, goed.

De regering overwoog geen terugtrekking uit het project op basis van de verrichte juridische evaluatie, omdat er sprake was van een volkenrechtelijke overeenkomst, het project belangrijk werd geacht voor de Nederlandse industrie en werkgelegenheid alsook voor kennisvergroting voor wat betreft engineering en productietechnologie en men de relatie met de BRD politiek en economisch belangrijk vond.⁸⁰ In de parlementaire discussie die volgde aanvaardde een kamermeerderheid het bestaan van een 'mogelijk juridisch onduidelijke situatie' omtrent SNR-300.⁸¹

De kweekreactoren hadden half jaren tachtig aan aantrekkelijkheid ingeboet. De ontwikkeling ervan bleek technisch veel gecompliceerder dan gedacht. De kweekreactor werd in de jaren zestig nog gezien als een unieke mogelijkheid om de voorziene tekorten aan bruikbaar uranium te overwinnen, maar sindsdien zijn over de hele wereld nieuwe uraniumreserves ontdekt. Politiek gezien lag kernenergie gevoelig door de maatschappelijke tegenbeweging die wees op de gevaren en kosten verbonden aan kernenergie. De geschiedenis van Kalkar's SNR-300 lijkt er een van voortdurende vertragingen en overschrijdingen van het budget.⁸²

In 1991 trok Duitsland zich eenzijdig terug uit het project. De volkenrechtelijke verbintenis werd niet officieel ontbonden.

De snelle kweekreactor te Kalkar werd nooit in gebruik genomen. In 1996 werd zij voor het symbolisch bedrag van een gulden verkocht aan de Nederlandse zakenman Van der Most met de bedoeling op het terrein van SNR-300 het pretpark Kernwasser Wunderland GmbH te realiseren.

Buiten het Kalkar-project dient de samenwerking op kweekreactorgebied genoemd te worden met het Britse elektriciteitsbedrijf CEGB.

(241.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van bijdragen aan de totstandkoming van internationale verbintenissen en de daar uit voortvloeiende overeenkomsten en contracten ten behoeve van het SNR-300 project.
Periode: 1966-
Opmerking: De volkenrechtelijke verbintenis is niet officieel ontbonden.
Bron: Interview G. van Uitert, beleidsmedewerker DGE van het ministerie van Economische Zaken dd. 29 mei 1997

(242.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het namens de Staat deelnemen in en het leveren van bijdragen aan de Intergouvernementele Commissie van het project SNR-300.

Periode: 1967-
Bron: TK 1982-83, 17 600 XIII nr. 127

(243.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het namens de Staat samenwerken met de BRD en België in een proefproject voor de bouw van een natrium gekoelde snelle kweekreactor.
Periode: 1967-
Opmerking: Hieronder vallen ook de contacten met TNO en de industrie.
Bron: TK

(244.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het financieren van onderzoek en ontwikkelingswerk alsook de bouw van een prototype ten behoeve van het project SNR-300.
Periode: 1967-
Product: O.a. correspondentie
Opmerking: Hieronder valt o.a. een testcircuit te Hengelo, maar ook het voeren van onderhandelingen met Duitsland betreffende de plafonnering van de Nederlandse financiële bijdrage aan het project.
Bron: TK 1980-81, 16 400 nr. 114

(245.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het subsidiëren van SBK ter kostendekking van de bouw van de SNR-300.
Periode: 1967-
Bron: TK

(246.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van een bijdrage aan de tot stand koming van een risicodekkende overeenkomst tussen de SBK en de samenwerkende regeringen alsook met Neratoom.
Periode: 1967-
Bron: TK 1982-83, 17 600 XIII nr. 127

(247.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het namens de Staat zorgdragen voor de levering van 5% plutonium benodigd voor de SNR-300.
Periode: 1967-
Opmerking: Het betreft de eerste benodigde kernlading.

Bron: TK

(248.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het voorbereiden van de totstandkoming van de wet Fonds Ontwikkeling Snelle Kweekreactor (FOSK).

Periode: 1967-

Bron: TK

(249.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beheren van het Fonds Ontwikkeling Snelle Kweekreactor.

Periode: 1973-1976

Product: Begroting, berekening.

Bron: Wet van 8 mei 1973 (stb. 246), houdende voorzieningen ter dekking van de uitgaven in verband met de Nederlandse deelneming in de ontwikkeling van een natrium gekoelde snelle kweekreactor (Wet Financiering Ontwikkeling Snelle Kweekreactor), art. 11.

(250.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het geven van regels betreffende de te verminderen heffing voor:

- a. leveringen van elektrische energie aan degenen die deze in Nederland verbruiken;
- b. leveringen van goederen en diensten, welke worden verricht door degene die leveringen van elektrische energie verricht en welke samenhangen met leveringen van elektrische energie;
- c. verbruik van elektrische energie door degene, die deze met gebruikmaking van een of meer inrichtingen zelf heeft opgewekt.

Periode: 1973-1976

Product: Ministeriele regeling.

Bron: Wet Financiering Ontwikkeling Snelle Kweekreactor, art. 5 lid 2

(251.)

Actor: Belastingdienst

Handeling: Het betekenen en tenuitvoerleggen van dwangbevelen betreffende de heffing en invordering met betrekking tot:

- a. leveringen van elektrische energie aan degenen die deze in Nederland verbruiken;
- b. leveringen van goederen en diensten welke worden verricht door degene die leveringen van elektrische energie verricht en welke samenhangen met leveringen van elektrische energie;

c. verbruik van elektrische energie door degene die deze met gebruikmaking van een of meer inrichtingen zelf heeft opgewekt.

Periode: 1973-1976
Product: Dwangbevel
Bron: FOSK art. 6 lid 1

(252.)

Actor: Minister van Financiën
Handeling: Het aanwijzen van een ambtenaar van de belastingdienst welke bevoegd is met de betekening en de tenuitvoerlegging van een dwangbevel.

Periode: 1974-1976
Product: Beschikking
Bron: FOSK art. 6 lid 4

(253.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het ontheffing verlenen van de verschuldigde heffingen ter zake van:
a. leveringen van elektrische energie aan degenen die deze in Nederland verbruiken;
b. leveringen van goederen en diensten welke worden verricht door degene die leveringen van elektrische energie verricht en welke samenhangen met leveringen van elektrische energie;
c. verbruik van elektrische energie door degene die deze met gebruikmaking van een of meer inrichtingen zelf heeft opgewekt.

Periode: 1973-
Product: Beschikking
Bron: FOSK art. 10 lid 1

(254.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het jaarlijks door middel van rekening en verantwoording afleggen van het beheer van het Fonds Ontwikkeling Snelle Kweekreactor.

Periode: 1972-
Product: Rekening en (financiële) verantwoording
Bron: FOSK art. 12 lid 1

(255.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het in samenwerking met de ministers van Buitenlandse Zaken en Sociale Zaken en Werkgelegenheid analyseren van het project SNR-300.

Periode: 1979-
Product: O.a. Nota

Opmerking: Buitenlandse Zaken analyseerde de volkenrechtelijke aspecten terwijl Sociale Zaken en Werkgelegenheid de veiligheidsrisico's beoordeelden.

Bron: TK

(256.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het (doen) onderzoeken van mogelijke consequenties van de eenzijdige terugtrekking van de BRD uit het SNR-300 project.

Periode: 1991-

Product: O.a. correspondentie

Opmerking: O.a. overleg met de Belgische regering

Bron: Dossier EZ/WJA 96077513

Urenco

Urenco⁸³ is opgericht onder de bepalingen van het Verdrag van Almelo, dat de Britse, Nederlandse en Duitse regering in 1970 hebben ondertekend. Het Verdrag behelst de overeenkomst inzake de samenwerking bij de ontwikkeling en exploitatie van het gasultracentrifugeprocede voor de verrijking van uranium. Dit uranium is de basis voor reactorbrandstof.

Het Verdrag voorziet in een Gemengde Commissie (G.C.) Urenco. Deze bestaat uit overheidsvertegenwoordigers uit de drie Urenco-landen die toezicht houdt op de regels met betrekking tot de bescherming van gevoelige informatie en de non-proliferatievoorwaarden waaronder de technologie wordt toegepast. Het Nederlandse lid is de directeur Elektriciteit van het ministerie van Economische Zaken.

Voordat per 1 september 1993 de fusie een feit werd bestond de Urenco organisatie uit drie min of meer zelfstandige maatschappijen in Duitsland, Engeland en Nederland. Deze hadden een gemeenschappelijke dochter in Engeland die met name verantwoordelijk was voor de marketing (Urenco Ltd).

Ten gevolge van de zich verslechterende marktomstandigheden (Urenco-aandeel: 10 %), gekenmerkt door een overschot aan verrijkingcapaciteit in de wereld en lage prijzen voor nieuwe contracten ontstond de behoefte Urenco efficiënter en slagvaardiger te maken.

In hoofdlijnen ziet Urenco er nu als volgt uit:

- de marketingorganisatie Urenco Ltd. is omgevormd tot een holding met hoofdkantoor in het Britse Marlow; in deze holding participeren UCN N.V., INFL (VK) en Uranit (BRD) ieder voor een derde in de aandelen;

- de nieuwe holding Urenco Ltd. vormt een volledig geïntegreerde onderneming met werkmaatschappijen in de vorm van 100% dochterondernemingen, te weten: Urenco Nederland B.V. in Almelo, Urenco Deutschland GmbH in Gronau en Urenco Capenhurst Ltd. in Capenhurst. Daarnaast heeft Urenco twee dochters in de Verenigde Staten, te weten: Urenco Inc. dat de marketingbelangen aldaar behartigt en Urenco Investments Inc. dat is

opgericht om met enkele Amerikaanse ondernemingen deel te nemen in Louisiana Energy Services (LES) in het kader van de mogelijke bouw van een uraniumverrijkingsfabriek in de Verenigde Staten.

Urenco Ltd. wordt bestuurd door een Board naar Engels model bestaande uit vier executive directors en negen non-executives (van elke betreffende nationaliteit drie). De board besluit bij gewone meerderheid behalve voor een aantal belangrijke aangelegenheden zoals grote verandering van activiteiten.

De Nederlandse Staat is aandeelhouder gebleven van UCN (99% van de aandelen) en is via UCN aandeelhouder in Urenco Ltd.⁸⁴ De rest van de aandelen in UCN is in het bezit van DSM, Philips, Shell en Stork-VMF.

De fusie heeft niet geleid tot een wijziging van het Verdrag.

Bij artikel II (1) van het Verdrag werd een Gemengde Commissie ingesteld. Deze bestaat uit een door iedere Overeenkomstsluitende Partij daartoe aangewezen vertegenwoordiger, die door adviseurs kan worden bijgestaan. De Commissie neemt al haar beslissingen met eenparigheid van stemmen. Iedere vertegenwoordiger heeft een stem.

Het voorzitterschap van de Gemengde Commissie wordt bij toerbeurt door de vertegenwoordigers voor de termijn van een jaar uitgeoefend.

De Gemengde Commissie stelt haar eigen reglement van orde vast en beslist welke regelingen op bestuurlijk terrein voor een goede uitoefening van haar taken nodig zijn.

De kosten voor het functioneren van de Gemengde Commissie worden gezamenlijk gedragen.

De Gemengde Commissie heeft o.a. tot taak:

- voorstellen te bestuderen en beslissingen te nemen betreffende beveiligings- en rubriceringsmaatregelen;
- het adviseren betreffende voorwaarden waarop overeenkomsten gesloten zouden kunnen worden;
- het overbrengen naar gebieden buiten het grondgebied van de Overeenkomstsluitende Partijen van gegevens die zijn verkregen ten gevolge van de in artikel I omschreven samenwerking, danwel van gegevens waarvan de daarop berustende rechten zijn overgedragen aan de gezamenlijke industriële ondernemingen;
- het verlenen van (sub)licenties voor gebruik buiten het grondgebied, danwel van uitvindingen;
- de uitvoer buiten het grondgebied van apparatuur of materialen ontwikkelt, geproduceerd of verwerkt ingevolge de in de Overeenkomst omschreven samenwerking.

Voor ieder geschil dat tussen de Overeenkomstsluitende Partijen ontstaat betreffende toepassing of uitleg van de Overeenkomst of van een beslissing van de Gemengde Commissie wordt verwezen naar de Gemengde Commissie. Mochten de Overeenkomst-

sluitende Partijen noch met behulp van de Gemengde Commissie tot een schikking kunnen komen, dan wordt het geschil voorgelegd aan een Scheidsrechterlijke Commissie, die ad hoc wordt samengesteld. Ieder bij het geschil betrokken Partij benoemt een lid.

Door de Gemengde Commissie wordt een tijdstip bepaald waarop een Evaluatiegroep een vergelijkend onderzoek instelt naar de mate waarin de Overeenkomstsluitende Partijen en hun industriële rechten daadwerkelijk hebben bijgedragen tot het eerste gemeenschappelijke ontwerp voor een centrifugeverrijkingsfabriek.

(257.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van bijdragen aan de totstandkoming van het Verdrag van Almelo.
Opmerking: Economische Zaken is eerstverantwoordelijke voor Urenco. Er vindt nauwe samenwerking plaats met het ministerie van Buitenlandse Zaken.
Bron: Interview M. Hoedemakers, beleidsmedewerker EZ (E) 31 oktober 1996.

(258.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, in overeenstemming met de andere Overeenkomstsluitende Partijen, bevorderen van de oprichting en exploitatie van gezamenlijke industriële ondernemingen voor de bouw van fabrieken voor de verrijking van uranium volgens het gas-ultracentrifuge-procédé en voor het exploiteren van die fabrieken, alsmede het op andere wijze bevorderen van op commerciële grondslag exploiteren van dit procédé.
Periode: 1970-
Bron: Verdrag van Almelo art.I(2)

(259.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het aanwijzen van een commercieel lichaam deel te nemen in een gezamenlijke industriële onderneming.
Periode: 1970-
Bron: Verdrag van Almelo art.I(3)

(260.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het bevorderen van de integratie van onderzoeken ontwikkelingswerk op Kernenergetisch gebied tussen de Overeenkomstsluitende Partijen, met als doel een concurrerende positie ten opzichte van andere producenten van verrijkt uranium op te bouwen en te handhaven.
Periode: 1970-

- Bron: Verdrag van Almelo art.I(4)
- (261.)
 Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het toepassen van de bepalingen van Bijlage I bij de Overeenkomst betreffende octrooien en andere industriële rechten.
 Periode: 1970-
 Bron: Verdrag van Almelo art.IV(1), Bijlage I;
 Opmerking: het betreft:
 -het verlenen van niet-uitsluitende licenties en sublicenties voor het gebruik en de uitoefening van reeds bestaande en aan de Overeenkomstsluitende Partij toebehorende industriële rechten aan de daarvoor in aanmerking komende gezamenlijke industriële ondernemingen;
 -het in kennis stellen van de in aanmerkingkomende gezamenlijke industriële ondernemingen van alle aanvragen voor octrooien of voor de inschrijvingen van tekeningen en modellen;
 Bron: Verdrag van Almelo art.IV(1), Bijlage I;
- (262.)
 Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het nemen van maatregelen ter beveiliging van gerubriceerde stukken;
 Periode: 1970-
 Bron: Verdrag van Almelo art.V(1), Bijlage II(1)
- (263.)
 Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het aanwijzen van een instantie die verantwoordelijk is voor de uitvoering op haar grondgebied van zodanige regelen en maatregelen overeenkomstig een gemeenschappelijk rubriceringbeleid
 Periode: 1970-
 Bron: Verdrag van Almelo Bijlage II(4b)
- (264.)
 Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het financieel bijdragen aan UCN en gezamenlijke ondernemingen
 Periode: 1970-
 Bron: Verdrag van Almelo art.II(5h)
- (265.)
 Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het aanwijzen van een vertegenwoordiger en adviseurs voor de Gemengde Commissie zoals bedoeld in het Verdrag van Almelo.

Periode: 1970-
Bron: - - -

(266.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen in de Gemengde Commissie.

Periode: 1970-
Bron: - - -

(267.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het mededelen aan de Gemengde Commissie van technische en economische ontwikkelingen die de exploitatie op commerciële basis van het gasultracentrifuge-procédé door de gezamenlijke industriële ondernemingen beïnvloedt

Periode: 1970-
Bron: Verdrag van Almelo art.III(3)

(268.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het indienen van een verzoek om arbitrage bij de Scheidsrechterlijke Commissie.

Periode: 1970-
Bron: Verdrag van Almelo art.VIII(3)

(269.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het benoemen van een lid voor de Scheidsrechterlijke Commissie.

Periode: 1970-
Bron: Verdrag van Almelo art.VIII(4)

(270.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het zitting nemen in en het leveren van bijdragen aan de Scheidsrechterlijke Commissie.

Periode: 1970-
Bron: Verdrag van Almelo art.VIII(4)

(271.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het aanwijzen van een persoon voor de Evaluatiegroep.

Periode: 1970-
Bron: Verdrag van Almelo Bijdrage I(3)

(272.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van een inhoudelijke bijdrage aan de Evaluatiegroep.
Periode: 1970-
Bron: Verdrag van Almelo Bijdrage I(3)

3.6.4 *Overige internationale overeenkomsten en verdragen*

Het Verdrag van Parijs is een internationaal verdrag inzake wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie (Parijs 1960). Dit verdrag regelt de aansprakelijkheid jegens derden en de verzekering tegen kernenergie-risico's. Het is aangevuld door het Verdrag van Brussel (1963). Zie ook Wet Aansprakelijkheid Kernongevallen (WAKO).

(273.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het (mede) voorbereiden van en het leveren van bijdragen aan de totstandkoming van internationale verdragen die de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van kernenergie regelen.

Vervoersovereenkomsten

De Europese landen hebben een overeenkomst gesloten voor het vervoer van goederen (CIM = Convention International concernant le transport des Merchandises par chemins de fer) en deze vervoersovereenkomst uitgewerkt in een reglement voor gevaarlijke stoffen (RID = Reglement International concernant le transport des marchandises Dangereux par chemins de fer). Hierin is een onderdeel gewijd aan radioactieve- en splijtstoffen. Voor het internationale vervoer geldt dit reglement rechtstreeks.

Voor vervoer over de weg en de binnenwateren zijn eveneens Europese overeenkomsten gesloten (ADR en ADN = Accord européen relatif au transport international des marchandises Dangereux par voie de Route/par voie de Navigation intérieure).

Voor vervoer door de lucht is er een internationale organisatie (IATA) die haar eigen reglement heeft voor gevaarlijke stoffen.

Voor zover de hier genoemde vervoersreglementen betrekking hebben op splijtstoffen, ertsen en radioactieve stoffen zijn ze ontleend aan de IAEA aanbeveling 'Regulations for the safe transport of radioactive materials, as amended in 1979'.

(274.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van een bijdrage aan het tot stand brengen van internationale vervoers overeenkomsten inzake radioactieve stoffen.

3.7 Bijlagen

3.7.1 Overzichten van werkgroepen en (sub)commissies⁸⁵

Werkgroepen en (sub)commissies in EG-kader waarin Nederland is vertegenwoordigd

- commissie ex artikel 134 Euratom: GKN;
- commissie ex artikel 31 Euratom: ECN/VROM;
- commissie ex artikel 37 Euratom: SoZaWe/VROM/RIVO;
- EPS-werkgroep non-proliferatie: BZ;
- CBC 5 (Comité Beheer en Coördinatie kernsplijtstofenergie-reactoren en veiligheid): EZ/SoZaWe;
- CBC 6 (Comité Beheer en Coördinatie kernsplijtstofenergie-splijtstofcyclus en afval): EZ/VROM;
- CBC (Comité Beheer en Coördinatie-Stralingshygiene)
- DG XII en V expertgroep: LUW;
- Advisory Committee on Project Management-Plan of Action in the field of Radio-active waste management): EZ;
- Advisory Committee on Project Management-HFR: EZ;
- Adviescomité Voorzieningenagentschap Euratom: EZ/UCN/SEP;
- WG1 (Werkgroep voor veiligheid lichtwaterreactoren): SoZaWe;
- SWGFR (Werkgroep voor veiligheid snelle reactoren): SoZaWe;
- Coördinatiecomité Snelle Reactoren: EZ;
- Werkgroep inzake QA-praktijken in de Lidstaten: SoZaWe;
- EG werkgroep vervoer radioactieve stoffen: VROM;
- Werkgroep Member States Meeting on Early Notification: WVC/VROM;
- PHARE/TACIS: EZ/BZ.

Werkgroepen en (sub)commissies in IAEA-kader waarin Nederland is vertegenwoordigd

- Algemene Conferentie: EZ/BZ;
- NUSSAG (Nuclear Safety Standards Advisory Group): SoZaWe;
- CAS (Committee on Assurance of Supply): BZ/EZ;
- Standing Committee on Civil Liability for Nuclear Damage): Just/Fin/BZ;
- INWAC (International Waste Advisory Committee): VROM;
- International Consultative Group on Food Irradiation: ?.

Werkgroepen en (sub)commissies in VN-kader waarin Nederland is vertegenwoordigd

- UNSCEAR (Scientific Committee on the Effects of Atomic Radiation): VROM;
- WHO (World Health Organisation): VROM/WVC.

Werkgroepen en (sub)commissies in NEA-kader waarin Nederland is vertegenwoordigd

- Steering Committee: EZ/VROM/BZ;
- Radioactive Waste Management Committee (RWMC): EZ/VROM;
- Committee on Radiation protection and Public Health (CRPPH): VROM;
- FCC (Fuel Cycle Committee): EZ;
- Uranium Group: EZ;
- CSNI (Committee on the Safety of Nuclear Installations): SoZaWe/ECN;
- Groups of experts on Third Party Liability in the field of Nuclear Energy: Just/Fin;
- CSNI PWG2 on Coolant System Behaviour: SZW/ECN/KEMA;
- PWG2 Task Group on in Vessel Degraded Core Behaviour: ECN;
- PWG2 Task Group on Thermal Hydraulic System Behaviour: ECN;
- CSNI PWG3 on System Integrity: SZW/ECN;
- CSNI PWG4 on Confinement of Accidental Radioactive Releases: SZW/ECN;
- PWG4 TG on Fission Product Phenomena in Containment (FPC): KEMA/ECN
- PWG4 TG Severe Accident Phenomena in Containment (SAC): ECN;
- PWG4 TG on Containment Aspects of Severe Accidents Management (CAM): ECN;
- CSNI PWG5 on Risk Assessment: SWZ/ECN;
- Committee on Nuclear Regulatory Activities (CNRA): SZW;
- CNRA Working group on Inspection Practices: SZW;
- Committee for Technical and Economic Studies on Nuclear Energy Development and the Fuel Cycle (NDC): EZ;
- Nuclear Science Committee (NSC): ECN/ ? (IRI).

Overige internationale nucleaire fora

- INLA (International Nuclear Law Association): WVC/Just;
- NDKK (Nederlands-Duitse Commissie voor kerninstallaties in de grensstreek): SoZa-We/EZ/BiZa/WVC;
- Overleg uitwerking van de overeenkomsten wederzijdse bijstandverlening Nederland-Belgie resp. Nederland-BRD: BiZa;
- Contactgroep implementatie Nationaal Plan Kernongevallen bestrijding (inz. België): VROM/BiZa/SoZaWe/WVC;
- ICRP (International Commission on Radiological Protection);
- ENS (European Nuclear Society = een federatie van nationale verenigingen uit Oost- en West-Europa, die zich bezighouden met de toepassing van kernenergie en alles wat daarbij hoort);
- FORATOM (Europees atoomforum, overkoepelende organisatie van de atoomforums van een aantal West-Europese landen, opgericht in 1960);

-IRPA (International Radiation Protection Association, samenwerkingsverband van nationale en regionale verenigingen voor stralingsbescherming. Opgericht in 1966 ter bevordering van de internationale samenwerking op het gebied van bescherming van de mens en het milieu tegen ioniserende straling. Nederlands lid van de IRPA is de Nederlandse Vereniging voor Stralingshygiëne).

3.7.2 *Bronnen*

Regelgeving

Verdrag tot Oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom).
Bewerkt door L.J. Brinkhorst en R.H. Lauwaars. Editie Schuurmans en Jordens. nr. 159
(Zwolle 1967)

Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden, de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland inzake samenwerking bij de ontwikkeling en exploitatie van het gas-ultracentrifuge-procede voor de productie van verrijkt uranium, met bijlagen; Almelo, 4 maart 1970. Trb. 1970, 41.

Agreement on an international energy program (Parijs, 18 november 1974), Trb. 1975, 47.

Kernenergiewet: Wet van 21 februari 1963 (Stb. 82), houdende regelen tot de vrijmaking van kernenergie en de aanwending van radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen (Kernenergiewet).

Bijdragebesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 475).

Definitiebesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 358).

Besluit kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen (Stb. 1969, 403).

Besluit vervoer splijtstoffen, ertsen en radioactieve stoffen (Stb. 1969, 405). 893

Besluit registratie splijtstoffen en ertsen (Stb. 1969, 471).

Vrijstellingsbesluit landsverdediging Kernenergiewet (Stb. 1969, 471).

Beroepsbesluit Kernenergiewet (Stb. 1969, 473).

Besluit inwerkingtreding Kernenergiewet (Stb. 1969, 514).

Uitvoeringsbesluit ex artikel 22 Kernenergiewet (Stcrt. 1970, 140).

Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet (Stb. 1971, 420).

Bijdragebesluit Kernenergiewet 1981 (Stb. 1981, 455).

Besluit stralenbescherming Kernenergiewet (Stb. 1986, 465).

Wet tot financiering van de bouw en inrichting van een kernreactor in Nederland (Stb. 1954, 374).

Wet houdende regelen inzake wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie (Stb. 1965, 546).

Wet financiering ontwikkeling snelle kweekreactor (Stb. 1973, 246).

Goedkeuringswet Verdrag inzake fysieke beveiliging van kernmateriaal (Stb. 1987, 673).

Wet op de gevaarlijke werktuigen, Stb. 1952, 104, laatstelijk gewijzigd bij Wet van 23 November 1995, Stb. 598.

Kamerstukken

Hdtk 1952

Nota energievoorziening.

Bijl HdTK 1959-1960-1963 58611.

Kernenergie.

Bijl. HdTK 1974-1976, 13 122, nrs. 1-19:

Energienota 1974.

Bijl. HdTK 1976-1979, 14 312.

Kernenergie

Bijl. HdTK 1977, 14 627, nr. 1-3:

Wet uitvoering internationaal energieprogramma 1979.

Bijl. HdTK 1979-1980, 15 802, 1-16:

Nota energiebeleid 1979.

HdTK 1988-1989, 21 061, nrs. 1-2:
Het energiebeleid nader bezien.

HdTK 1988-1989, 21 087;
Kernenergie

Bijl. HdTK 1988-1991 , 21 163.
Kerncentrales.

Bijl. HdTK 1989-1990, 21 540, nr. 3, 5
Wet wijziging uitvoering internationaal energieprogramma 1979.

Bijl. HdTK 1990-1992, 22 177.
Kernenergie

Bijl. HdTK 1991-1993, 22 672.
Kernenergie

Literatuur

Algemene Energieraad, Een Brede Maatschappelijke Discussie over (kernenergie) ('s-Gravenhage 1978)

Algemene Energieraad, Een versnelde procedure voor de Brede Maatschappelijke Discussie ('s-Gravenhage 1980)

Algemene Energieraad, Kernenergie: advies inzake de heroverweging van uitbreiding van kernenergie in Nederland ('s-Gravenhage 1989)

Algemene Energieraad, Advies naar aanleiding van het dossier kernenergie ('s-Gravenhage 1994)

Andriessen, C.D. en Heertje, A. (red.), Kernenergie in beweging. Handboek bij vraagstukken over kernenergie. (Amsterdam 1982)

Boer, A.A. de, Economische aspecten van de ontwikkeling der kernenergie (Leiden [1962])

Europocket, Verdragsteksten van de Europese Unie. (Deventer 1992)

Heijn, J. (red.), ABC van kernenergie. (Petten 1993)

Horst, H.J.E. van der, Inventaris van het archief van de Directie Kernenergie (1947) 1956-1971 (1972). (Den Haag 1990)

Loon, A.J. van en J. Rietbergen (red.), Radioactief afval in Nederland (s.l. 1989)

Radioactief afval in Nederland. De stand van Zaken ('s-Gravenhage 1984)

Sauter, H.P.J., Inventaris van de archieven van de Centrale Raad voor de kernenergie en zijn commissies. (Zoetermeer 1987)

Staatsalmanak 1946 - 1996/97

Splunter, J.M. van, Kernsplijting en diplomatie. De Nederlandse politiek ten aanzien van de vreedzame toepassing van kernenergie, 1939-1957 (s.l. [1993])

Vergragt, J.H. Kernenergiewet Nederlandse Staatswetten. Editie Schuurmans en Jordens. nr. 88 (Zwolle 1970²)

Visser, R.C., Locatiekeuzes voor kerncentrales in Nederland ([Amsterdam] [1988])

Zwam, H.J., Kernenergierecht: een beschrijving van het internationale en nationale kernenergierecht. (Gouda 1985)

Informanten

M. Hoedemakers beleidsmedewerker EZ (E)

G.C. van Uitert beleidsmedewerker EZ (E)

4 ENERGIEBESPARING EN DUURZAME ENERGIE, [1950]1973-1995

4.1 **Inleiding en verantwoording**

De voorraden fossiele energie zijn eindig en het gebruik ervan kent milieunadelen. Het beroep op fossiele energie moet daarom worden beperkt. Dit kan tot stand komen door zuinig met energie om te gaan (energiebesparing) en door duurzame energievoorzieners te ontwikkelen en aan te wenden. De regering voert reeds geruime tijd een beleid gericht op bevordering van energiebesparing en duurzame energie.

Binnen het Directoraat Generaal Energie (DGE) van het ministerie van Economische Zaken is de Directie Energiebesparing en Duurzame Energie (EBD) werkzaam op dit gebied. Deze directie heeft tot taak het bevorderen van een efficiënt energiegebruik in alle sectoren van de energiehuishouding, zowel bij omzetting als gebruik, en het zorgdragen voor de ontwikkeling en introductie van duurzame energie⁸⁶.

EBD bestaat uit vier hoofdafdelingen: gebouwde Omgeving en Vervoer (GOV), Industriële Energiebesparing, Onderzoek Technologie en Coördinatie, Duurzame Energie⁸⁷.

Dit deelrapport van het institutioneel onderzoek naar energiebeleid is ingedeeld in drie hoofdstukken:

- Algemeen;
- Energiebesparing;
- Duurzame energie.

4.2 **Algemeen**

4.2.1 *Inleiding*

De energiecrisis in 1973 deed de overheid het belang inzien van een voorzieningszekerheid betreffende brandstoffen. In haar beleid richt zij zich op brandstofdiversificatie. Zo werden energiebesparing en grotere inzet van duurzame energiebronnen belangrijke doelstellingen.

Om deze doelstellingen te bereiken stelt de overheid zich tot taak dat de primaire energiebronnen, steenkool, aardgas en aardolie, doelmatiger benut moeten worden. Verder wil de overheid meer en beter gebruik maken van duurzame energie door het stimuleren van zowel het onderzoek naar, als de praktische toepassing en benutting van duurzame energiebronnen. De eerste twee energienota's uit 1974 en 1979 gingen vooral in op het belang van energiebesparing en brandstofdiversificatie. De Derde Energienota uit 1996 richt zich naast energiebesparing en brandstofdiversificatie vooral op het stimuleren van duurzame energie.

Algemeen valt op te merken dat het streven naar substantiële energiebesparing in de loop der jaren meer en meer geïntegreerd is geraakt met milieu- en economische doelstellingen.

4.2.2 *Instrumenten*

De overheid heeft om haar doelstellingen te bereiken een aantal instrumenten tot haar beschikking, zoals subsidies, fiscale regelingen, meerjarenafspraken, (samenwerkings)programma's en maatregelen ter bevordering van export en ontwikkelingssamenwerking.

Sinds 1992 worden in het kader van het energiebesparingsbeleid voor de industrie en andere sectoren (commerciële en non-profit dienstverlening, energieconversie en agrarische sectoren) Meerjarenaafspraken (MJA's) gemaakt over energiebesparing. MJA's zijn vrijwillige afspraken tussen het Ministerie van Economische Zaken en een sector in het bedrijfsleven over het leveren van inspanning om de energie-efficiency binnen een overeengekomen termijn met een specifiek percentage te verbeteren. De doelstelling van het energiebesparingsbeleid is gericht op verregaande energie-efficiencyverbetering zonder de economische groei en het concurrentievermogen van het Nederlandse bedrijfsleven aan te tasten. Meerjarenaafspraken⁸⁸ (MJA's) vormen het kerninstrument om aan deze doelstelling vorm te geven.

Partijen bij een MJA zijn de Minister van Economische Zaken, een brancheorganisatie en veelal ook het Interprovinciaal Overleg. Individuele bedrijven treden afzonderlijk toe. In een MJA worden onder andere verplichtingen opgenomen voor de bedrijven zoals het opstellen en uitvoeren van een energiebesparingsplan (EBP) en het jaarlijks monitoren van de energiegebruiken. Systematische toetsing van de gegevens vindt plaats door Noem De rapportage van de toetsing wordt besproken in de Overleggroep. Hierin hebben vertegenwoordigers zitting van Economische Zaken en andere betrokken overheden, de brancheorganisatie en Novem.

Ter stimulering van de energiebesparing stelt de Minister van Economische Zaken financiële middelen beschikbaar. Novem is belast met de uitvoerende taken met betrekking tot de voorbereiding en begeleiding van de MJA's. Tevens voert Novem verschillende subsidieregelingen uit, waarmee energiebesparingsprojecten van bedrijven worden ondersteund. Onder meer zijn van belang het Besluit subsidies energieprogramma's (BSE), de Tenders industriële energiebesparing (TIEB) en het Meerjarenprogramma Intersectorale Technologieën (MINT). Verder is sinds 1 januari 1997 de Energie-investerings-aftrekregeling (EIA) van kracht.

De EIA is een voorbeeld van fiscale regeling. Ondernemers die investeren in energiebesparing of in duurzame energie kunnen een deel van de investeringskosten van hun fiscale winst af trekken. Voor de EIA komen in aanmerking investeringen die staan vermeld op de zogenoemde energielijst die jaarlijks wordt geactualiseerd. De lijst valt in twee investeringscategorieën uiteen. Op de eerste plaats gaat het om investeringen in nieuwe apparaten die expliciet op de lijst moeten zijn vermeld. Op de tweede plaats kunnen in aanmerking komen vervangingsinvesteringen die moeten voldoen aan een bepaalde energiebesparingprestatie gemeten t.o.v. de oorspronkelijke situatie.

Voorbeelden van investeringen die in aanmerking komen zijn: isolatie, energiezuinige verlichting, warmteterugwinning, hoog rendement motoren en windturbines.

Een andere regeling voor investeerders die soms in combinatie met de EIA gebruikt wordt is de Vervroegde Afschrijving Milieu-investeringen (VAMIL). De vrije afschrijving in het kader van de VAMIL kan alleen worden toegepast op de aanschaf- en voortbrengingskosten van bedrijfsmiddelen die zijn opgenomen in de zogenaamde Milieulijst⁸⁹.

Een knelpunt bij het bevorderen van energiebesparing en duurzame energie is dat onder andere bij gemeenten vaak niet de benodigde kennis aanwezig is, waardoor veelal wordt gekozen voor conventionele energie-infrastructuur. Om deze reden zijn de ministeries van Economische Zaken en Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu gestart met het (samenwerkings)programma Optimalisering van de Energie Infrastructuur (OEI). Middels OEI probeert men op 'n bepaalde locatie een betere energieprestatie te bereiken door toepassing van duurzame opties als zonneboilers, warmtepompen, aardwarmte en warmte/koude-opslag. Met OEI tracht de overheid een draagvlak te creëren voor duurzame energie en energiebesparing bij gemeenten, energiebedrijven, bewoners, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, architecten installateurs etc., verkent men wettelijke sturingsmaatregelen en worden oplossingen voor financiële knelpunten gezocht. Het ligt in de bedoeling OEI-wijken te creëren die als demonstratie dienen van de mogelijkheid duurzame energie op grotere schaal toe te passen.

4.2.3 *Internationale Samenwerking*

De energiecrises van de jaren zeventig en de groeiende problemen op mondiale schaal inzake het milieu hebben geleid tot een aanpak op internationaal niveau.⁹⁰ Coördinatie van energieonderzoek, ontwikkeling en demonstratie van energietechnieken, wet- en regelgeving⁹¹, subsidies en heffingen, voorlichting zijn enkele voorbeelden van zaken waar internationaal wordt samengewerkt.

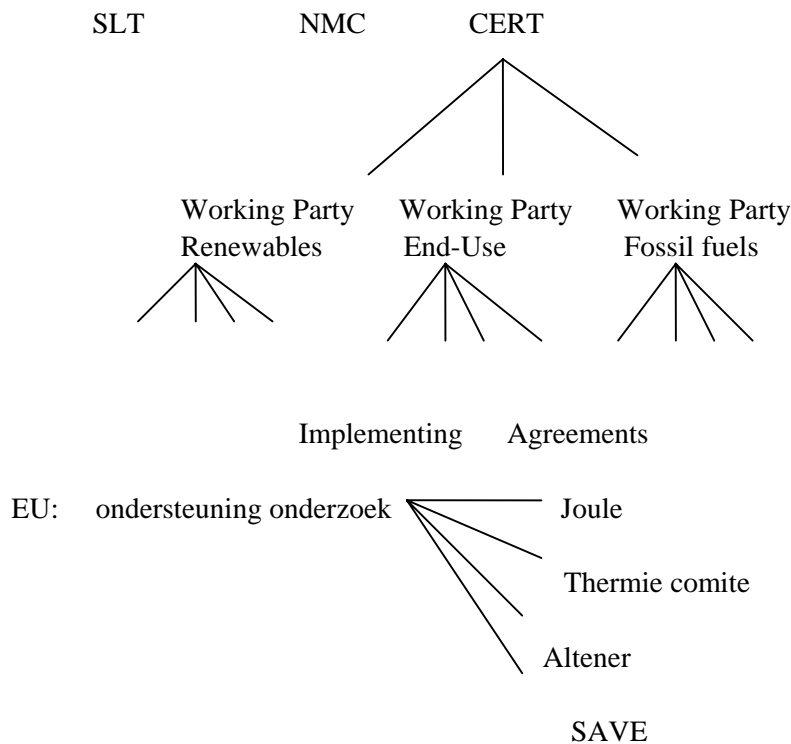
Voor het formuleren van gemeenschappelijke doelstellingen en het afstemmen van (beleid)maatregelen werkt Nederland samen met de overige leden van de Europese Unie en het Internationale Energie Agentschap (IEA). Belangrijk in dit verband zijn het vierde en vijfde kaderprogramma van de Europese Unie. Binnen de Europese Commissie zijn energiebesparingsprogramma's actief die tot doel hebben binnen de lidstaten energiebesparing en de toepassing van duurzame energie te bevorderen. Voorbeelden daarvan zijn Specific Actions for Vigorous Energy Efficiency (SAVE), Joint Opportunities for Unconventional or Longterm Energy-supply (Joule), Alternative Energy (Altener) en het EG-demonstratie-programma Energietechnologie (Thermie). Via Novem en Senter stimuleert de overheid de deelname van Nederlandse bedrijven en instellingen aan projecten en bemiddelt bij het vinden van partners in overige EG-lidstaten.

In 1988 werd het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) ingesteld. Nederland levert aan het IPCC een bijdrage betreffende energiebesparing en duurzame energie via de Subgroep Energie.

Schema Internationale Samenwerking⁹²

IEA: Governing Board

Import- en exportbeleid in het kader van energiebesparing en duurzame energie.

Het import- en exportbeleid richt zich met name op duurzame energie. Nederland is niet het enige land ter wereld waar wordt nagedacht over en gewerkt aan energiebesparing en nieuwe duurzame vormen van energie. Meer dan 90% van de huidige opgewekte duurzame elektriciteit in Europa is waterkracht. Nederland importeert waterkracht uit Noorwegen. Hoewel de Nederlandse regering het aandeel duurzame energie in de energievoorziening wil bevorderen door het energieproductievermogen in Nederland zelf uit te breiden, ziet zij de import van Noorse waterkracht toch als een bijdrage aan de doelstelling van het duurzame energiebeleid. In het licht van meer marktwerking in de energiesector en de Europese regelgeving op dat terrein kan geen bezwaar gemaakt worden tegen import van elektriciteit die ergens anders met duurzame bronnen is opgewekt. Probleem hierbij echter is dat aan stroom niet gezien kan worden met welke middelen zij is opgewekt. Iets anders waarvoor gewaakt moet worden, is dat er een kunstmatige allocatie van duurzame energie gaat plaatsvinden. Zolang hiervoor nog geen internationale oplossing is gevonden, moedigt de Nederlandse overheid de import van duurzame energie niet aan.

In Nederland is het percentage duurzame energie in de totale energievoorziening nog klein. Daarnaast is Nederland een dichtbevolkt land. Van export van duurzame energie is derhalve geen sprake. Nederland ontwikkelt wel aan duurzame energie en energiebesparing gerelateerde technologische- en managementexpertise; beide zijn exporteerbaar.

Met uitzondering van landen die veel met waterkracht opgewekte elektriciteit hebben, is het aandeel duurzame energie in andere landen nog gering. Nieuwe technologieën hebben doorgaans een lange termijn nodig voordat toepassing op grote schaal mogelijk is. Het beïnvloeden en versnellen van zo'n proces vergt een stevige en goed gecoördineerde aanpak. Een aanpak die bovendien ook nog nauw aan moet sluiten bij relevante internationale ontwikkelingen.

Met snellere technologische ontwikkelingen en wereldwijd aanvullend beleid zal handel in duurzame energie in de toekomst een belangrijker plaats innemen. Dit komt onder andere tot uiting in de Derde Energienota.⁹³

Exportinstrumenten.

Duurzame energie biedt het Nederlandse bedrijfsleven interessante kansen om met nieuwe producten en diensten een positie op te bouwen. Hoe meer duurzame energie in Nederland wordt ingezet, hoe belangrijker het ook voor de Nederlandse economie zal worden. Ook de afzet van duurzame energieproducten en diensten naar markten buiten Nederland is om een aantal redenen van belang:

- die afzet zorgt voor een versterking van de positie van de betreffende bedrijven en maakt daardoor verdere groei mogelijk;
- door de afzetvergroting treedt een verdere verlaging van de kostprijs op; dat is weer gunstig voor de penetratie op de Nederlandse thuismarkt;
- die afzet zorgt ervoor dat ook andere landen op deze manier bijdragen aan de vermindering van de uitputting van fossiele brandstoffen en de milieubelasting.

De bestaande instrumenten voor exportbevordering en ontwikkelingssamenwerking (OS) zijn toepasbaar voor duurzame energieprojecten. In de praktijk blijken een aantal instrumenten in het bijzonder gebruikt te worden voor de export van duurzame energiesystemen.

Voorbeelden van OS-instrumenten zijn Ontwikkelingsrelevante Exporttransacties (ORET) en Milieu en Economische Verzelfstandiging (MILIEV)⁹⁴.

(275.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het ontwikkelen van import- en exportbeleid in het kader van energiebesparing en duurzame energie.

(276.)

Actor: Minister van Economische Zaken/EBD
Handeling: Het mede-voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van internationale regelingen inzake het gebruik van duurzame energiebronnen en het presenteren van Nederlandse standpunten in intergouvernementele organisaties.
Producten: internationale regelingen, nota's, notities, rapporten.
Periode: 1973-
Bron: - - -

(277.)

Actor: Minister van Economische Zaken/EBD
Handeling: Het mede-voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van internationale regelingen inzake energiebesparing en het presenteren van Nederlandse standpunten in intergouvernementele organisaties.
Producten: internationale regelingen, nota's, notities, rapporten.
Periode: 1973-
Bron: - - -

(278.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het bepalen van standpunten en leveren van bijdragen in de organen van de Europese Gemeenschappen inzake energiebesparing en duurzame energie.
Producten: verslagen vooroverleg, standpunten
Periode: 1975-
Opmerking: Sinds 1990 is Nederland, via Economische Zaken en VROM, pleitbezorger voor een Europese regulerende energieheffing. Er is een interdepartementale werkgroep Europese Energieheffing op niveau plv DG's (FIN, VROM, Economische Zaken en BUZA). Zie dossier Economische Zaken/E/EB 94015421.
Bron: Resolutie EEG dd 17-12-75 PB EG C 289 vaststelling doelstelling korte termijn op gebied energiebesparing

(279.)

Actor: Minister van Economische Zaken/E/EBD
Handeling: Het bepalen van standpunten en leveren van bijdragen betreffende energiebesparing en duurzame energie in de organen van de International Energy Agency.
Producten: Bijvoorbeeld, bijdragen aan IEA conferenties over energiebesparingstechnologieën Stcrt. 1980, 246
Periode: 1974-

Opmerking: Organen als Standing Group on Long Term Coöperation/NMC/CERT
Het reilen en zeilen van de International Energy Agency en het beleid
inzake het crisisprogramma en -mechanisme wordt uiteengezet in het
hoofdstuk economische crisisbeheersing.

Bron: Overeenkomst inzake een internationaal energieprogramma 1974

(280.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het participeren in Implementing Agreements van de International
Energy Agency.

Periode: 1976-

Opmerking: b.v. het op verzoek van de International Energy Agency optreden als
Lead-country voor samenwerking op het gebied van windenergie-
onderzoek.

Bron: Stcrt. 1976, 25

(281.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE

Handeling: Het bepalen van standpunten en leveren van bijdragen op het gebied van
windenergie in internationale organisaties.

Periode: 1950-

Opmerking: Nederland was in 1950 Voorzitter van working party 2 van de OEES
inzake Wind Power.

Bron: - - -

4.3 **Energiebesparing en duurzame energie**

4.3.1 *Beleidsontwikkeling en evaluatie, totstandkoming van wet- en regelgeving, verantwoording van beleid*

(282.)

Actor: Minister van Economische Zaken/EBD

Handeling: Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het
beleid betreffende energiebesparing en duurzame energie.

Producten: bijvoorbeeld beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen en
evaluaties

Periode: 1973-

Bron: - - -

(283.)

Actor: Minister van Economische Zaken/EBD

Handeling: Het voorbereiden, van de totstandkoming, wijziging en intrekking van wet- en regelgeving betreffende energiebesparing en duurzame energie.
Producten: bijvoorbeeld wetten, algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten.
Periode: 1973-
Bron: - - -

(284.)

Actor: Minister van Economische Zaken/EBD
Handeling: Het opstellen van periodieke verslagen betreffende energiebesparing en duurzame energie.
Periode: 1973-
Bron: - - -

(285.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van leden van of commissies uit de Kamers der Staten Generaal betreffende energiebesparing en duurzame energie.
Producten: bijvoorbeeld brieven en notities.
Periode: 1973-
Bron: - - -

(286.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het informeren van de Commissies voor de Verzoekschriften en andere tot onderzoeken van klachten bevoegde commissies uit de Kamers der Staten Generaal en de Nationale Ombudsman naar aanleiding van klachten over de uitvoering of de gevolgen van het beleid betreffende energiebesparing en duurzame energie.
Producten: bijvoorbeeld brieven en notities.
Periode: 1973-
Bron: - - -

(287.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beslissen op beroepschriften naar aanleiding van beschikkingen betreffende energiebesparing en duurzame energie en het voeren van verweer in beroepschriftprocedures voor administratief rechterlijke organen.
Producten: bijvoorbeeld beschikkingen en verweerschriften.
Periode: 1973-

Bron: - - -

4.3.2 *Organisatorisch kader*

Beleid

Minister van Economische Zaken

Vanaf 3 juli 1946 is het departement van Economische Zaken ingesteld en daarmee is de minister van Economische Zaken belast met het beleidsterrein energievoorziening.

DGE (de directeur-generaal van het Directoraat-generaal voor Energie van het ministerie van Economische Zaken)

Geeft leiding aan het DGE dat onder meer belast is met de voorbereiding en uitvoering van het beleid op het gebied van energiebesparing en duurzame energie.

Advies- en overleg

Advies- en overlegorganen

Er zijn interne en externe, permanente en tijdelijke advies- en overlegorganen.⁹⁵

(288.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het vaststellen of voorbereiden van besluiten tot instelling van advies- en overlegorganen betreffende energiebesparing en duurzame energie.

Periode: 1974-

(289.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het vaststellen of voorbereiden van besluiten tot samenstelling van advies- en overlegorganen betreffende energiebesparing en duurzame energie.

Periode: 1974-

Algemene Energie Raad (AER)

Een van de belangrijkste adviesorganen is de AER. Deze adviseert over het energiebeleid in het algemeen, maar ook over allerlei aspecten daarvan zoals energiebesparing en duurzame energie. De voorlopige AER werd bij koninklijk besluit van 13 maart 1976 ingesteld, Stb. 1976, 99. Vanaf 1 december 1985 was de instelling definitief, Wet AER Stb. 1985, 287 en 611. De AER bestaat uit maximaal 20 leden aangesteld op persoonlijke titel. Zij worden benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen in principe slechts eenmaal worden herbenoemd. Er is een presidium dat maximaal uit vijf leden bestaat. Het secretariaat wordt gevoerd onder supervisie van de Minister van Economische Zaken. De

Raad kan commissies instellen voor de duur van maximaal één jaar. Hierin kunnen personen zitting hebben die geen lid zijn van de Raad. De Minister van Economische Zaken kan door daartoe door hem aangewezen personen de vergaderingen van de Raad doen bijwonen. Er is een reglement van orde dat goedkeuring behoeft van de minister van Economische Zaken. De voorzitter wordt door de Kroon aangewezen op voordracht van de Minister van Economische Zaken.

(290.)

Actor: (voorlopige) Algemene Energieraad
Handeling: Het geven van adviezen inzake het te voeren beleid op het gebied van energiebesparing en duurzame energie.
Producten: o.m. besparing in bedrijven (1978), toepassing andere tariefstructuur (1980), energiebesparing en ruimtelijke ordening (1981)
Periode: 1976-
Opmerking: In 1976 werd de voorlopige Algemene Energieraad opgericht Stb. 1976, 99, opgevolgd door de huidige Algemene Energieraad Stb. 1985, 287 en 611. Adviezen die een sector of duurzame energiebron betreffen zijn per sector bij de handelingen opgenomen.
Bron: Energienota 1974, HdTK 1974-1975, 13 122

Onderzoek en uitvoering

(291.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden van intern (wetenschappelijk) onderzoek en het vaststellen van onderzoeksrapporten betreffende energiebesparing en duurzame energie.
Producten: bijvoorbeeld nota's, notities en onderzoeksrapporten
Periode: 1973-
Bron: - - -

(292.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden en begeleiden van extern (wetenschappelijk) onderzoek betreffende energiebesparing en duurzame energie.
Producten: bijvoorbeeld nota's en notities
Periode: 1973-
Bron: - - -

Dienst Investeringsrekening (DIR)

Deze dienst van Economische Zaken heeft van 1979 tot 1992 gefunctioneerd en was onder andere belast met de uitvoering van:

- de energietoeslag en de milieutoeslag van de Wet Investeringsrekening
- de Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie voor wat betreft het deel investeringen in energiebesparingstechnieken diversificatie en aanvragen van energiedistributiebedrijven
- de subsidieregeling energiebesparingstechnieken
- de subsidieregeling Nox-arme en energiezuinige verwarmingstoestellen m.b.t. aanvragen van energiedistributiebedrijven.

SENER

Dit agentschap van Economische Zaken werd in 1992 opgericht en nam voor een deel de taken over van de DIR die werd opgeheven. Het is o.a. belast met de uitvoering van een aantal stimuleringsregelingen op het gebied van energietechnologieën onder meer het Besluit subsidies Energiebesparingstechnieken (BSET). In januari 1994 heeft SENTER een raamafpraak gemaakt met DGE inzake het uitvoeren van opdrachten in het kader van subsidieregelingen op energiegebied.

(293.)

Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het voorbereiden en sluiten van raamovereenkomsten met het agentschap Senter inzake het uitvoeren van subsidieregelingen in het kader van energiebesparing.
 Producten: Raamovereenkomsten
 Periode: 1994-
 Opmerking: Senter behandelt aanvragen van gasdistributiebedrijven krachtens besluit subsidies energiezuinige en emissie-arme verwarmingstoestellen
 Bron: - - -

(294.)

Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het voorbereiden en sluiten van raamovereenkomsten met het agentschap Senter, voorheen Dienst Investerings Rekening (DIR), inzake het uitvoeren van de energietoeslag en de milieutoeslag in het kader van de Wet Investerings Rekening (WIR)
 Producten: Raamovereenkomsten
 Periode: 1979-
 Bron: - - -

(295.)

Actor: Senter, voorheen Dienst Investerings Rekening (DIR)
 Handeling: Het uitvoeren van de energietoeslag en de milieutoeslag in het kader van Wet Investerings Rekening (WIR)
 Periode: 1979-

Bron: - - -

Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN)

De Stichting is op 20 juli 1976 bij notariële acte opgericht en voortgekomen uit de Stichting Reactor Centrum Nederland (die op 6 juli 1955 werd opgericht). Het ECN heeft na de eerste oliecrisis in 1974 een brede taakstelling gekregen, gericht op alle energiebronnen en op vraagstukken zoals die van het doelmatig en verantwoord energieverbruik. Deze taakverbreding heeft geleid tot een verschuiving van nucleair onderzoek naar niet nucleair onderzoek. De Stichting Reactor Centrum Nederland (RCN) en de nucleaire onderzoekstaken van ECN zullen worden behandeld in het deelrapport kernenergie.

ECN is belast met het ontwikkelen van fundamentele kennis en ervaring op diverse gebieden van de energievoorziening en stelt deze beschikbaar aan Nederlandse overheidsinstanties, instellingen en ondernemingen. Het onderzoek richt zich zowel op deelgebieden van energievoorziening zoals windenergie en brandstofcellen als op systeembenaderingen. Voor het uitvoeren van dit onderzoek ontvangt het centrum een bijdrage uit de begroting van Economische Zaken en OCW. Jaarlijks wordt een basissubsidie verstrekt voor de instandhouding van de onderzoeksinfrastructuur. Doelsubsidies worden verleend ter bekostiging van onderzoekprogramma's die voortvloeien uit het energiebeleid voor de (middel)lange termijn. Het gaat daarbij om een inspanningsverplichting die de basis vormt voor deze financiering.

Naast deze twee financieringsstromen welke in beginsel uit de overheid vloeien is een derde stroom te onderkennen: de inkomsten uit opdrachten.

Het bestuur bestaat uit ten hoogste veertien leden, waaronder de voorzitter welke benoemd wordt door de Ministers van Economische Zaken en OCW. Vijf leden zijn regeringsvertegenwoordigers van de departementen Economische Zaken, FIN, OCW, VROM en Wetenschapsbeleid (WB). De Minister van Economische Zaken benoemt vier leden op voordracht van de stichting FOM, de Centrale Organisatie TNO, NV KEMA en het bestuur. De Minister van Economische Zaken benoemt hoogstens vier leden, op voordracht van het bestuur, die geacht kunnen worden betrokken te zijn bij de industriële aspecten van de energievoorziening. De benoeming geldt voor vijf jaren. Naast het bestuur is er een directie en een wetenschappelijke adviesraad, die uit negen leden bestaat en door het bestuur wordt benoemd.

In 1996 zijn de statuten gewijzigd en wordt het bestuur omgevormd tot Raad van Toezicht. Een eerdere statutenwijziging leidde ertoe dat het bestuur tegenwoordig nog maar één overheidsvertegenwoordiger kent (Economische Zaken).

Op grond van het kabinetsstandpunt inzake het Advies van de Commissie voor de Uitbouw van het Technologiebeleid met betrekking tot de vaststelling van de missies van de onderzoeksorganisaties heeft de Minister van Economische Zaken in 1990 de missie van ECN vastgesteld. De missievaststelling is bedoeld om helderheid te verkrijgen in de relaties met andere onderzoeksorganisaties.

(296.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het benoemen van bestuursleden, later van een lid van de Raad van Toezicht van de Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN).
Periode: 1976-
Opmerking: Bij wijziging van de statuten in 1996 is het bestuur omgevormd tot Raad van Toezicht. Een eerdere statutenwijziging leidde ertoe dat het bestuur tegenwoordig nog maar één overheidsvertegenwoordiger kent (Economische Zaken).
Bron: Statuten ECN d.d. 20 juli 1976 art. 7 lid 2 en 3, Inl. dr. J.J. de Jong (DGE/EBD)

(297.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD
Handeling: Het benoemen van de regeringsvertegenwoordiger van Economische Zaken in de Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN).
Periode: 1976-
Bron: - - -

(298.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD
Handeling: Het via de regeringsvertegenwoordiger deelnemen aan de bestuursvergaderingen van de Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN).
Producten: standpunten, adviezen
Periode: 1976-
Opmerking: De departementen Economische Zaken, O&W, FIN, VROM en WB hebben een regeringsvertegenwoordiger. Bij bestuursbesluiten in verband met het buitenlandse beleid, de volksgezondheid of de veiligheid van mens en goed is instemming van de regeringsvertegenwoordiger vereist. De Minister onder wiens departement de betreffende kwestie ressorteert kan zijn regeringsvertegenwoordiger laten vergezellen door een door hem aangewezen adviseur.
Bron: Statuten ECN dd 20 juli 1976 art. 7 lid 3a, art. 13 lid 5, art. 19

(299.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het toekennen van een basis- en doelsubsidie aan de Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN).
Periode: 1976-
Bron: - - -

(300.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het vaststellen van de missie van de Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN).
Periode: 1990-
Opmerking: De missievaststelling is bedoeld om helderheid te verkrijgen in de relaties met andere onderzoeksorganisaties
Bron: Kabinetsstandpunt inzake het Advies van de Commissie voor de Uitbouw van het Technologiebeleid met betrekking tot de vaststelling van de missies van de onderzoeksorganisaties.

(301.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het in overeenstemming met de Minister van O&W goedkeuren van statutenwijzigingen van de Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland.
Periode: 1976-
Bron: Statuten ECN d.d. 20 juli 1976 art. 22 lid 2

(302.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het aangaan van een samenwerkingsovereenkomst met de NV SEP en de NV Gasunie, inzake oprichting van een nationale databank voor energieverbruik en -besparing.
Producten: Stichting NEEDIS
Periode: 1993-1998
Opmerking: De opdracht voor de uitwerking en invulling van Nationaal Energie en Efficiency Data InformatieSysteem (NEEDIS) is verstrekt aan ECN-beleidsstudies. De oorspronkelijke naam van de stichting was Nederlands Energie Efficiëntie Verbruik Informatie Systeem (NEEVIS). Omdat de reeds bestaande organisatie NEVIS bezwaar had tegen het gebruik van de naam NEEVIS, is gekozen voor een andere naam. Eind 1998 is de Stichting Needis opgeheven. De databank is overgegaan naar het CBS.
Bron: Vervolgnota energiebesparing blz 15, HdTK 1993/94 (kamerstuk 23 561 nr. 2)

Stichting PEO

Werd op 4 mei 1984 opgericht. Ze kwam voort uit projectbureaus van TNO en ECN. In 1988 werd ze met de NEOM BV geïntegreerd tot de Novem. De PEO had als taken: het doen van voorstellen inzake uit te voeren energieonderzoeksprogramma's; het bevorderen, beheren en evalueren van onderzoeksprojecten en door Economische Zaken vastgestelde onderzoeksprogramma's het sluiten van overeenkomsten met derden van

onderzoeksprojecten het ter beschikking stellen van de bij de Stichting aanwezige kennis en ervaring aan de Nederlandse overheid, instellingen ondernemingen; het bevorderen van en bemiddelen in samenwerking tussen Nederlandse onderzoekscentra op het gebied van energieonderzoek en het bedrijfsleven.

(303.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het benoemen van het bestuur van de Stichting Projectbeheerbureau Energie Onderzoek (PEO).
Periode: 1984-1988
Opmerking: Het bestuur bestond uit elf leden, waaronder de voorzitter. De leden worden benoemd door de Minister. De Minister wijst uit de leden een voorzitter en een vice-voorzitter aan. De leden van het bestuur worden benoemd voor een periode van drie jaar. De vice-voorzitter is een ambtenaar van DGE.
Bron: - - -

Stichting Voorlichting Energiebesparing Nederland (SVEN)

De SVEN werd op 31 augustus 1976 opgericht. Ze stelt zich ten doel energiebesparing te bevorderen door het geven van voorlichting en adviezen aan het bedrijfsleven, instellingen, particulieren en overheden. De Staat financiert de stichting. De SVEN is belast met de uitvoering van diverse subsidieregelingen op het gebied van energiebesparing met name de regelingen inzake energiebesparingadviezen. De Minister van Economische Zaken benoemt de leden van het dagelijks bestuur dat minimaal uit drie en ten hoogste uit vijf leden en een overeenkomstig aantal plaatsvervangend leden bestaat. Hij benoemt één lid rechtstreeks, twee leden worden achtereenvolgens voorgedragen door VROM en door TNO en nog twee leden worden voorgedragen door het dagelijks bestuur. Benoeming vindt plaats voor een termijn van maximaal vier jaar, herbenoeming is mogelijk. De minister benoemt tevens een secretaris die het dagelijks bestuur bijstaat. Jaarlijks wordt door het dagelijks bestuur de begroting van het komende boekjaar ter goedkeuring voorgelegd aan de minister. Deze kan controle laten verrichten door de accountantsdienst van Economische Zaken. De statuten kunnen door de minister worden gewijzigd, ook is hij bevoegd tot ontbinding van de stichting. Zowel bij statutenwijziging als bij ontbinding dient het dagelijks bestuur te worden gehoord. De SVEN is op 1 januari 1990 geïntegreerd in de Novem.

(304.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het oprichten, wijzigen en liquideren van de Stichting Voorlichting Energiebesparing in Nederland.
Producten: statuten
Periode: 1976-1990

Opmerking: Bij het wijzigen van de statuten dient het dagelijks bestuur te worden gehoord.

Bron: HdTK 1974-1975, 13 122, nr. 2: [Eerste] Energienota

(305.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het benoemen van de leden en plaatsvervangend leden van het dagelijks bestuur van de Stichting Voorlichting Energiebesparing in Nederland.

Periode: 1976-1990

Opmerking: Ook benoemt de minister een secretaris die het dagelijks bestuur bijstaat.

Bron: Statuten SVEN art. 7

(306.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het vernietigen van geschorste bestuursbesluiten van de Stichting Voorlichting Energiebesparing in Nederland.

Periode: 1976-1990

Bron: Statuten SVEN art. 8 lid 7

(307.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het goedkeuren van de jaarlijkse begroting van de Stichting Voorlichting Energiebesparing in Nederland.

Periode: 1976-1990

Opmerking: De minister kan de jaarrekening doen controleren door de accountantsdienst van Economische Zaken.

Bron: Statuten SVEN art. 15

Nederlandse Energie Ontwikkelingsmaatschappij BV (NEOM)

De NEOM BV werd in 1976 opgericht met een 100% deelname door de staat. In de Raad van Commissarissen werd de Minister ambtelijk vertegenwoordigd. De functie van NEOM was die processen aan te vatten, die uit energieoogpunt aantrekkelijk en uit economisch oogpunt, eventueel pas op langere termijn, rendabel lijken. Ze had dus een strategische taak bij de feitelijke toepassing van wat spuurwerk en ontwikkeling als mogelijkheden aanreiken.

In 1988 werd ze met de Stichting PEO geïntegreerd tot de Novem.

(308.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het deelnemen in de Nederlandse Energie Ontwikkelingsmaatschappij BV (NEOM) met 100%.

Periode: 1976-1988

Bron: Energierecht, Mr. H.G. de Maar.

(309.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het aanwijzen van een ambtelijke vertegenwoordiging in de Raad van Commissarissen van NEOM.

Periode: 1976-1988

Bron: Energierecht, Mr. H.G. de Maar.

Nederlandse Onderneming Voor Energie en Milieu NV (Novem)

De Novem werd in april 1988 gevormd uit het Projectbeheerbureau Energieonderzoek (PEO) en de Nederlandse Energie Ontwikkelings Maatschappij (NEOM). Het werkterrein van PEO was primair energieonderzoek en -ontwikkeling, dat van NEOM primair demonstratie en implementatie. In 1989 werd het takenpakket van Novem nog uitgebreid doordat de activiteiten van de toenmalige Stichting Voorlichting Energiebesparing Nederland (SVEN) in Novem werden geïntegreerd.

De activiteiten van Novem kunnen ingedeeld worden in drie hoofdgroepen: uitvoering van de overheidsregelingen, uitvoering van eigen programma's op het gebied van energie en milieu en internationale activiteiten.

De eerste groep van Novem-activiteiten betreft uitvoering van enkele subsidieregelingen op het gebied van energie en milieu, w.o.:

- besluit subsidies energieprogramma's (BSE);
- subsidieregeling tenders industriële energiebesparing (TIEB);
- subsidieregelingen energiebesparing- en milieuvragen en Haalbaarheidsonderzoeken WKK;
- subsidieregelingen demonstratieprojecten energiebesparing en stromingsenergie;
- subsidieregelingen windenergie;
- stimuleringsregeling milieutechnologie.

Voor de uitvoering van haar programma's en subsidieregelingen sluit Novem jaarlijks een programmaovereenkomsten met het ministerie van Economische Zaken. Hierin zijn de werkzaamheden en de financiële middelen voor dat jaar vastgelegd. Voor een aantal programma's worden middelen door andere ministeries ter beschikking gesteld, voornamelijk de ministeries van VROM en Verkeer en Waterstaat.

De programmawerkzaamheden van Novem zijn ondergebracht in een aantal sectoren of werkgebieden, o.a.:

- energievoorziening;
- kolentoeepassingen⁹⁶;
- gebouwde omgeving;

- industrie;
- agrarische sector;
- midden- en kleinbedrijf (MKB);
- regionaal netwerk;
- verkeer en vervoer;
- duurzame energiebronnen;
- nieuwe energieconversietechnieken (NECT);
- milieu.

Internationale activiteiten vormen de derde tak van Novem-activiteiten⁹⁷.

Namens het IEA (International Energy Agency) beheert Novem drie internationale kennis- en informatiecentra, namelijk CADDET (Centre for the Analysis and Dissemination of Demonstrated Energy Technologies), het HPC (Heat Pump Centre) en GREENTIE (Greenhouse Gas Technology Information Exchange).

Deze centra hebben zich ontwikkeld tot experts in het opzetten en exploiteren van internationale netwerken om informatie te verzamelen en te verspreiden. Het gezamenlijk uitvoeren van studies, het uitgeven van rapporten en brochures, de organisatie van bijeenkomsten, het ter beschikking stellen van databestanden en de 'websites' op Internet vormen de belangrijkste communicatiemiddelen van deze organisaties.

Ook is Novem door de EU te Brussel aangewezen als Organization for the Promotion of Energy Technologies (OPET). Door middel van de OPET-organisatie wil de EU de toepassing van nieuwe energietechnieken bevorderen en de samenwerking op dit gebied tussen de lidstaten verbeteren.

De EU-activiteiten van Novem betreffen met name Joule, Thermie, SAVE (Specific Actions for Vigorous Energy efficiency) en Altener. Het zijn de EU-programma's met subsidiemogelijkheden voor projecten specifiek op het gebied van energiebesparing en duurzame energie. Joule richt zich vooral op onderzoek- en ontwikkelingsprojecten, Thermie op de demonstratie- en marktintroductieprojecten van nieuwe energietechnieken. SAVE en Altener richten zich op niet-technologische maatregelen ter stimulering van energiebesparing respectievelijk duurzame energie binnen de EU.

De kennis en ervaring die Novem in twintig jaar heeft opgebouwd met werken aan energiebesparing en milieuverbetering wordt nu ingezet om landen in Centraal- en Oost-Europa (COE) bij te staan.

(-)

Actor:	Minister van Economische Zaken
Handeling:	Het benoemen van de leden van de Raad van commissarissen van energiemaatschappijen waarin de staat aandeelhouder is.
Periode:	1976-
Opmerking:	zie rapport Staatsdeelnemingen
Bron:	Statuten NEOM BV, Novem BV

(310.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD
Handeling: Het deelnemen aan de vergaderingen van de Raad van commissarissen van de NEOM BV en Novem BV.
Periode: 1976-
Bron: Statuten NEOM BV, Novem BV

(311.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het sluiten van een basisovereenkomst Novem-Staat ter uitvoering en financiering van programmaovereenkomsten energie(besparing).
Producten: Overeenkomst d.d. 12 maart 1984, gewijzigd 1988, 1989 en 1995
Periode: 1984-
Bron: Dossier Economische Zaken/E/EBD 88001083

(312.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het sluiten van programmaovereenkomsten energie(besparing) met PEO en NEOM.
Periode: 1984-1988
Bron: - - -

(113.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het sluiten van programmaovereenkomsten energie(besparing) met Novem.
Periode: 1988-
Bron: Dossier Economische Zaken/DGE/EBD 88001083

Landelijke Stuurgroep voor Energieonderzoek (LSEO)

De LSEO werd ingesteld op 25 februari 1974, Stcrt. 1974, 39. Ze werd onder de naam Stuurgroep Nationaal Programma wetenschappelijk onderzoek en technologische ontwikkeling op het gebied van de energie, officieel geïnstalleerd op 4 juni 1974, Stb. 1974, 254, door de Minister van Wetenschapsbeleid (WB), mede namens de Minister van Economische Zaken opgericht. De regering achtte het wenselijk dat een Nationaal Programma voor het wetenschappelijk onderzoek en de technologische ontwikkeling op energiegebied tot stand zou komen.

De Minister van WB stelde samen met de Minister van Economische Zaken de omvang en samenstelling van de Stuurgroep vast. De voorzitter en de leden werden benoemd, geschorst en ontslagen door de Minister van WB in overeenstemming met de Minister van Economische Zaken. De Minister van WB voorzag in het secretariaat. De groep

kreeg als taak het opstellen van een Nationaal Programma in hoofdlijnen, het opstellen van een werkplan en een financieringsplan, uitwerking van het Programma in projecten, toezicht op de uitvoering en rapportering over het Nationaal Programma alsmede evaluatie van de resultaten, en het desgevraagd of uit eigen beweging verstrekken van advies aan de Ministers.

In de Stuurgroep hadden zitting: ambtelijke leden van WB en Economische Zaken, leden van wetenschappelijke onderwijsinstellingen, TNO, RCN, KEMA NV, Shell.

De LSEO heeft het rapport Energie 1976 uitgebracht. Op basis van het rapport is een Nederlands Nationaal Programma voor energieonderzoek gestart betreffende o.a. windenergie, zonne-energie, hergebruik afvalstoffen en opslag. Advisering over het lange termijn energieonderzoek is in 1982 overgedragen aan de Algemene Energie Raad (AER) en de Raad van Advies voor het Wetenschapsbeleid (RAWB). De RAWB is inmiddels opgeheven en is opgevolgd door de Adviesraad voor Wetenschap en Technologie (AWT).

De LSEO werd officieel 14 juli 1980 opgeheven en in maart 1980 opgevolgd door de REO.

Het werkterrein van de REO lag vooral op het gebied van (incidentele) advisering over bijsturing van de lopende onderzoeksprogramma's

(314.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het overeenstemmen met de Minister van Wetenschapsbeleid tot instelling van de Landelijke Stuurgroep voor energieonderzoek.

Periode: 1974-1980

Opmerking: De LSEO werd onder de naam Stuurgroep Nationaal Programma wetenschappelijk onderzoek en technologische ontwikkeling op het gebied van de energie, officieel geïnstalleerd op 4 juni 1974, Stb 1974, 254.

Bron: [Eerste] Energienota, HdTK 1974-1975, 13 122, nr. 2

(315.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het overeenstemmen met de Minister van Wetenschapsbeleid m.b.t. benoemen, schorsen en ontslaan van de voorzitter en de leden van de Landelijke Stuurgroep voor energieonderzoek.

Periode: 1974-1980

Bron: [Eerste] Energienota.

(316.)

Actor: Landelijke Stuurgroep voor Energie Onderzoek

Handeling: Het adviseren over het te voeren beleid op het gebied van energieonderzoek.

Producten: adviesrapporten
Periode: 1974-1980
Opmerking: De stuurgroep werd in 1980 opgeheven, de opvolger was de voorlopige Raad voor het energieonderzoek.
Bron: Instellingsbeschikking Stcrt. 1974, 39.

Voorlopige Raad voor het Energieonderzoek (REO)

De REO werd in 1980 bij koninklijk besluit, Stb. 1980, 135, voorlopig voor vijf jaar ingesteld. Ze kreeg tot taak het adviseren van de Minister van Economische Zaken over het te voeren beleid op het gebied van energieonderzoek. Verder moest de raad de resultaten van het energieonderzoek evalueren en daarover rapporteren. Tenslotte moest de raad het overleg bevorderen tussen alle partijen die bij het Nederlandse energieonderzoek betrokken zijn. De Raad bestaat uit ten hoogste vijftien stemhebbende leden. Ten hoogste zes leden uit de kringen van onderzoekers van Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland, NV tot Keuring van Elektrotechnische Materialen, VEG-Gasinstituut NV, de Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek TNO en Nederlandse instellingen van wetenschappelijk onderwijs. Ten hoogste acht leden uit kringen van de industrie, werknemersorganisaties, consumentenorganisaties, milieubeschermingorganisaties en uit provinciale overheden. De voorzitter en de leden worden benoemd door de Minister van Economische Zaken in overeenstemming met de toenmalige Minister voor Wetenschapsbeleid. De secretaris wordt benoemd door de Minister in overeenstemming met de voorzitter. Zowel door de Minister van Economische Zaken als de Minister van WB wordt een adviserend lid aangewezen welke deelneemt aan de werkzaamheden van de Raad. In 1983 werd besloten de REO op te heffen, Stb. 1983, 705.

(317.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, in overeenstemming met de Minister van Wetenschapsbeleid, instellen en opheffen van een voorlopige Raad voor het energieonderzoek.
Producten: Kb houdende Instelling van een voorlopige Raad voor het energieonderzoek Stb. 1980, 135 opgeheven bij Kb Stb. 1983, 705.
Periode: 1980-1983
Bron: - - -

(318.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, in overeenstemming met de Minister van Wetenschapsbeleid, benoemen van de voorzitter en stemhebbende leden van de voorlopige Raad voor energieonderzoek.
Periode: 1980-1983

Opmerking: De Minister benoemt in overeenstemming met de voorzitter een secretaris van de Raad conform art. 8 lid 1.

Bron: Kb houdende Instelling van een voorlopige Raad voor het energieonderzoek Stb. 1980, 135 art. 6 lid 3.

(319.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het aanwijzen van een vertegenwoordiger die deel heeft aan de werkzaamheden van de voorlopige Raad voor energieonderzoek als adviserend lid.

Periode: 1980-1983.

Bron: Kb houdende instelling van een voorlopige Raad voor het energieonderzoek Stb. 1980, 135 art. 7

(320.)

Actor: (voorlopige) Raad voor het Energieonderzoek

Handeling: Het evalueren van de resultaten van het Energieonderzoek en het rapporteren daarover.

Periode: 1980-1983

Bron: Kb houdende instelling van een voorlopige Raad voor het Energieonderzoek Stb. 1980, 135 art. 3

(321.)

Actor: (voorlopige) Raad voor het Energieonderzoek

Handeling: Het bevorderen van het overleg tussen alle bij energieonderzoek betrokkenen en belanghebbenden.

Periode: 1980-1983

Bron: Kb houdende instelling van een voorlopige Raad voor het Energieonderzoek Stb. 1980, 135 art. 3

(322.)

Actor: (voorlopige) Raad voor het Energieonderzoek

Handeling: Het adviseren over het te voeren beleid op het gebied van energieonderzoek.

Producten: adviezen

Periode: 1980-1983

Opmerking: Deze Raad is de opvolger van de Landelijke Stuurgroep voor Energieonderzoek.

Bron: Kb houdende instelling van een voorlopige Raad voor het Energieonderzoek Stb. 1980, 135 art. 3

Toezicht

Economische Controle Dienst (ECD)

De ECD is sinds 1976 werkzaam en onder andere belast met de controle op de naleving van de Wet energiebesparing toestellen.

(323.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het regelen van de aanwijzing van ambtenaren belast met het toezicht op de naleving van de wet energiebesparing toestellen en het regelen van hun bevoegdheden.
Producten: besluit aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Wet energiebesparing toestellen, Stcrt. 1994, 243
Bron: Wet energiebesparing toestellen Stb 1986, 59 art 11 lid 1

(324.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren belast met het toezicht op de naleving van de wet energiebesparing toestellen en het regelen van hun bevoegdheden.
Periode: 1994-
Opmerking: De aangewezen ambtenaren zijn de controleurs van de ECD. Aanwijzing geschiedt in overeenstemming ministers VROM en V&W. In artikel 12 t/m 16 van de wet energiebesparing toestellen worden de bevoegdheden van de ambtenaren aangegeven.
Bron: Besluit aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Wet energiebesparing toestellen, Stcrt. 1994, 243

(325.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het vaststellen, wijzigen en intrekken van een regeling inzake het op verzoek vergoeden van schade aan een toestel of installatie voortvloeiend uit onderzoek door ambtenaren van de ECD.
Producten: schadevergoedingsregeling
Bron: AMvB krachtens art 12 lid 2 van de Wet energiebesparing toestellen (AMvB is er nog niet)

(326.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het op verzoek vergoeden van schade aan een toestel of installatie voortvloeiend uit onderzoek door ambtenaren van de ECD.
Periode: - - -

Bron: AMvB krachtens art 12 lid 2 van de Wet energiebesparing toestellen (AMvB is er nog niet)

(327.)

Actor: Ambtenaren van de ECD

Handeling: Het toezicht houden op de naleving van de wet energiebesparing toestellen, door onderzoek ter plaatse van toestellen en installaties.

Producten: onderzoeksrapporten, verslagen

Periode: 1994-

Opmerking: Tot het takenpakket van de ECD ambtenaren zal gaan behoren de controle van etikettering energiegebruik koel- en vriesapparatuur. Deze taak moet nog in werking gaan. Overigens kent Nederland geen fabrikanten van koel- en vriesapparatuur. Controle vindt dus plaats bij invoer van apparatuur van buiten de EG en bij officiële vertegenwoordigers.

Bron: Besluit aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Wet energiebesparing toestellen Stcrt. 1994, 243 en Wet energiebesparing toestellen Stb 1986, 59 art. 12 t/m 16.

Gastec NV

NV VEG Gasinstituut is opgericht in de jaren zestig en is per 1 september 1992 Gastec NV gaan heten. Gastec NV, Nederlands Centrum voor Gastechnologie, houdt zich bezig met onderzoek en ontwikkeling, voorlichting en advies, engineering, keuring, certificatie, opleiding en training. Dit doet zij voor de energiebedrijven, fabrikanten en andere bedrijven en instellingen die behoefte hebben aan gastechnologische expertise. In Europees verband heeft Gastec NV als eerste Notified Body (officieel erkende keuringsinstantie) in Europa een EG-type-onderzoek-certificaat uitgereikt. Dit certificaat is de basis van het Europese CE-keurmerk.

(328.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het in overeenstemming met de betreffende vakminister aanwijzen van instellingen die keuringen verrichten van toestellen en installaties genoemd in art 2 lid 2b van de wet energiebesparing toestellen.

Producten: Besluit wijziging aanwijzing instelling controle van gastoestellen, besluit aanwijzing instelling rendementsbeoordeling cv-ketels

Periode: 1986-

Opmerking: Op basis van zowel de Wet energiebesparing toestellen als het besluit gastoestellen Stb 1992, 124, art. 7 wordt door ministers van Economische Zaken en WVC aangewezen NV VEG Gasinstituut (GIVEG keur). Op basis van zowel de Wet energiebesparing toestellen als het besluit

Bron: rendementseisen cv-ketels Stb. 1993, 24, art. 8 door de ministers van Economische Zaken en VROM aangewezen Gastec NV (GASTEC keur)
Wet energiebesparing toestellen Stb 1986, 59 art 4 lid 1

(329.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het in overeenstemming met de minister van WVC aanwijzen van normen voor veiligheid en doelmatig energiegebruik van gastoestellen en toebehoren.
Producten: voorschriften
Periode: 1992-
Opmerking: Deze normen moeten eerst door de Europese normalisatieorganen zijn vastgesteld en in het publicatieblad van de EG zijn bekendgemaakt.
Bron: Besluit gastoestellen Stb 1992, 124, art. 4

(330.)

Actor: A) NV VEG Gasinstituut (ca. 1960-1992)
B) GASTEC NV (1992-)
Handeling: Het verrichten van EG-type-onderzoek, het verrichten van steekproeven, het houden van EG-toezicht en het doen van EG-keuring tav gastoestellen en toebehoren.
Producten: onderzoeken, keuringen
Periode: 1991-
Opmerking: Hoewel het besluit gastoestellen in 1992 in werking is gegaan was NV VEG-Gasinstituut vooruitlopend op het besluit reeds in 1991 aangewezen.
Bron: Besluit gastoestellen Stb 1992, 124, art 7 lid 1

(331.)

Actor: Gastec NV
Handeling: Het verrichten van EG-type-onderzoek, het verrichten van steekproeven, het houden van EG-toezicht en het doen van EG-keuring tav cv-ketels.
Producten: onderzoeken, keuringen
Periode: 1993-
Opmerking: De minister kan op verzoek inzage verkrijgen in de stukken.
Bron: Besluit rendementseisen cv-ketels Stb. 1993, 24, art 8

(332.)

Actor: Gastec NV
Handeling: Het behandelen van bezwaarschriften inzake schriftelijke beoordelingen van cv-ketels zoals omschreven in het besluit rendementseisen.
Periode: 1993-

Opmerking: Een schriftelijke beoordeling door Gastec NV is een publiekrechtelijke beschikking omdat een wettelijke taak wordt uitgeoefend Tegen zo'n beschikking kan beroep worden ingesteld, daarvoor moet eerst een bezwaarschrift worden ingediend dat door Gastec behandeld moet worden. Vervolgens kan dan beroep worden ingesteld bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven.

Bron: Wet energiebesparing toestellen Stb. 1986, 99, art. 10, Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie Stb. 1954, 416, art. 32b

(333.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het zich door de Raad voor de Certificatie laten informeren over het functioneren van de Gastec NV.

Producten: verslagen

Periode: 1993-

Opmerking: Gastec geeft een schriftelijke verklaring af aan de minister van Economische Zaken dat tegen deze informatie geen bezwaar bestaat en zich niet zal beroepen op enige geheimhoudingsverplichting van de RvC jegens Gastec.

Bron: Besluit aanwijzing instelling rendementsbeoordeling cv-ketels Stcrt. 1993, 184, art. 8

4.3.3 *Informatieverstrekking*

(334.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beantwoorden van vragen van individuele burgers, bedrijven en instellingen betreffende energiebesparing en duurzame energie.

Producten: bijvoorbeeld brieven en notities

Periode: 1973-

Bron: - - -

(335.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het uitvoeren van voorlichtingsactiviteiten op het terrein van energiebesparing en duurzame energie.

Producten: bijvoorbeeld voorlichtingsmateriaal

Bron: - - -

4.3.4 *Subsidiëring*

(336.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het verstrekken van subsidies aan personen, bedrijven en instellingen die actief zijn op het gebied van energiebesparing en duurzame energie.
Producten: bijvoorbeeld beschikkingen
Periode: 1973-
Bron: - - -

4.3.5 *Fiscale regelingen*

(337.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het ontwerpen en uitvoeren van fiscale regelingen die ondernemers stimuleren te investeren in energiebesparing of duurzame energie.
Producten: bijvoorbeeld EIA
Periode: 1997-
Bron: Publicatie op het EZ-web van de Directie Voorlichting, 14 januari 1997

4.4 **ENERGIEBESPARING**

4.4.1 *Inleiding*

De bewustwording van de noodzaak om zuinig om te gaan met energie is in Nederland goed op gang gekomen sinds de oliecrisis in 1973. In 1974 verschijnt de eerste Energienota⁹⁸. In deze nota wordt als nieuw centraal element in het energiebeleid aangedrongen op energiebesparingen van grote omvang. Als gevolg hiervan wordt gestart met voorlichtingsactiviteiten, aanpassing van energieprijzen en isolatie van woningen en andere gebouwen. Sinds de tweede helft van 1977 richt het beleid zich vooral op stimulering van energiebesparende maatregelen in het bedrijfsleven en op de aanleg van stadsverwarming.

Dat energiebesparing een steeds belangrijker beleidsterrein is voor de rijksoverheid moge blijken uit de gelden die de overheid beschikbaar stelt ten behoeve van energiebesparing. Het budget tussen 1975 en 1995 heeft echter sterk gefluctueerd (o.a. bezuinigingen) maar overall gezien is het omhoog gegaan. Tussen 1980 en 1989 is het besparingsbudget praktisch gehalveerd. In 1990 (parallel aan het NMP) worden weer extra budgetten vrijgemaakt.

Het voor het energiebesparingprogramma benodigde instrumentarium werd verder versterkt door wetgeving. In 1979 kwam de Wet uitvoering internationaal energieprogramma tot stand, in 1986 gevolgd door de Wet energiebesparing toestellen. In de tweede nota energiebeleid van 1979 en de nota's energiebesparing van 1990 en 1993 worden de volgende beleidsinstrumenten genoemd om de doelstelling, 20% bezuinigen in de jaren negentig, te realiseren:

- voorlichting en bewustwording omtrent het energieverbruik en de besparingsmogelijkheden alsmede specifieke informatie hierover naar doelgroepen;
- normstelling voor nieuwe woningen en gebouwen en voor veel energie gebruikende apparaten;
- financiële prikkels in de vorm van subsidies voor nieuwe besparingstechnieken en duurzame energie, nutsbedrijven, provincies en gemeenten zullen steun krijgen van de overheid voor financiering van energiebesparende investeringen, het voeren van besparingscampagnes en introductie van zuinige apparatuur, ook zal de overheid samenwerken met de elektriciteitssector om het aandeel Warmte/Kracht Koppeling (WKK) te verhogen, daarnaast blijft de regering streven naar een Europese regulerende energieheffing;
- het versterken van de marktwerking door zelfregulering, aansturing op het niveau van doelgroepen via de meerjarenafspraken;
- ontwikkeling van energietechnologie en het uitbouwen van de rol van duurzame energie. De rijksoverheid richt zich met haar energiebesparingsbeleid op een aantal sectoren, dit zijn: de industrie, de agrarische sector, de utiliteitsbouw, woningen en huishoudens en tot slot verkeer en vervoer.⁹⁹ De kaders waarbinnen de overheid haar energiebesparingsbeleid uitvoert vloeien voort uit de maatschappelijke afhankelijkheid van energie, de internationale samenwerkingsverbanden en de milieuproblematiek. Eind 1995 is de derde Energienota uitgebracht met nieuwe impulsen voor energiebesparing (en duurzame energie), waaronder extra budgetten en nieuwe fiscale stimulansen.

4.4.2 *Sectoroverstijgende maatregelen*

De Rijksoverheid concentreert zich in haar energiebesparingsbeleid op een aantal sectoren namelijk: industrie; agrarische sector; gebouwde omgeving; woningen en huishoudens; verkeer en vervoer.

Naast specifiek beleid per sector zijn er ook overheidsbemoeiingen op het gebied van energiebesparing in algemene zin, dat wil zeggen sector overstijgend. De handelingen die hieruit voortvloeien zullen eerst behandeld worden; daarna komen de verschillende sectoren aan bod.

Beleid, regelgeving, subsidies en voorlichting

(338.)

Actor:	Minister van Economische Zaken
Handeling:	Het voorbereiden van het strategisch lange termijn beleid op het gebied van energiebesparing.
Producten:	o.a. nota's energiebesparing 1990 en 1993 en energiebesparingsbeleid 1995
Periode:	1974-

- Bron: [Eerste] Energienota, HdTK 1974-1975, 13 122 nrs. 1-2
- (339.)
- Actor: Minister van Economische Zaken
- Handeling: Het leveren van bijdragen aan lange termijn plannen van andere departementen die raakvlakken hebben met energiebesparing.
- Producten: o.a. beleidsnota's
- Periode: 1974-
- Opmerking: Bij het departement VROM is gelijktijdig met de vervolgnota energiebesparing het Nationaal Milieu Plan + verschenen. De doelstellingen van beide plannen versterken elkaar, energiebesparing leidt tot minder uitstoot van gassen en vice versa. Het departement van V&W kent het Structuurschema Verkeer en Vervoer ook daarin wordt gestreefd naar energiebesparing en minder belasting van het milieu.
- Bron: Energienota HdTK 1974/75 (kamerstuk 13122)
- (340.)
- Actor: Minister van Economische Zaken
- Handeling: Het onderhandelen over en sluiten van meerjarenafspraken met specifieke profit en non-profit sectoren inzake energiebesparing.
- Producten: meerjarenafspraken (MJA's)
- Periode: 1992-
- Opmerking: MJA's worden onder andere gesloten met de dienstensector (bank, luchtvaart, verzekeringsmaatschappijen), non-profitsector (beroeps- en volwassenen educatie, hbo, intramurale gezondheidszorg), glastuinbouw (bloembollen en paddestoelen) en de industriële sector.
- Bron: Meerjarenafspraken over energie-efficiency, Resultaten 1996, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1997.
- (341.)
- Actor: Minister van Economische Zaken
- Handeling: Het jaarlijks rapporteren aan de Tweede Kamer over de voortgang van het energiebesparingsbeleid en de bereikte resultaten.
- Producten: o.a. rapportages, memories van toelichting.
- Periode: 1980-
- Opmerking: Rapportages kunnen vergezeld gaan van voorstellen tot beleidsbijstellingen met inbegrip van eventuele herverdeling van budgetten.
- Bron: Nota energiebeleid blz. 71, HdTK 1979-1980, 15 802, nrs. 1-2, Vervolgnota energiebesparing blz. 15, HdTK 1993-1994, 23 561, nr. 2
- (342.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging en intrekking van wetten op het gebied van energiebesparing.
Producten: o.a. Wet energiebesparing toestellen
Periode: 1974-
Bron: Energienota 1974, HdTK 1974-1975, kamerstuk 13 122, nrs. 1-2.

(343.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het verlenen van vrijstelling en, op aanvraag, ontheffing van voorschriften vastgesteld op grond van de Wet energiebesparing toestellen.
Periode: 1986-
Opmerking: In overeenstemming met Ministers van VROM en V&W
Bron: AMvB krachtens art 19 van de Wet energiebesparing toestellen (AMvB is er nog niet)

(344.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het vanuit het belang van energiebesparing leveren van bijdragen aan de totstandkoming, wijziging en intrekking van wetten van andere departementen die raakvlakken hebben met energiebesparing.
Producten: Wijziging Wet belasting op milieugrondslag i.v.m. de invoering van een regulerende energiebelasting
Periode: 1990-
Opmerking: In 1990 werd de Stuurgroep Regulerende Energieheffingen (Wolfson) ingesteld. In 1992 volgt een eindrapport. Economische Zaken bereid vervolgens een regeringsstandpunt voor en wint advies in bij de AER, SER, CRMH. Tevens komt er advies van de WRR. Begin 1993 wordt op initiatief van Economische Zaken een interdepartementale werkgroep Regulerende Energieheffingen (REH) ingesteld met als deelnemers Economische Zaken, FIN en VROM. Via het NMP2 volgt eind 1993 een kabinetsstandpunt. De REH gaat in 1994 verder met als extra deelnemer SOZAW. Inmiddels voert FIN het voorzitterschap en het secretariaat is ook bij FIN ondergebracht. In 1995 volgt er een wetsvoorstel met als ondertekenaars FIN, VROM en Economische Zaken. Begin 1996 is de Wijziging Wet belasting op milieugrondslag i.v.m. de invoering van een regulerende energiebelasting in werking getreden.
Bron: Memorie van toelichting bij wijziging van de Wet belastingen op milieugrondslag in verband met de invoering van een regulerende energiebelasting, HdTK 1995-1996, 24 250, nr. 3 Uitgangspunten voor het tweede Milieu Actie Plan van de energiedistributiesector,

EnergieNed, Arnhem 1993, dossier Economische Zaken/E/EB nr. 92007793.

(345.)

- Actor: Minister van Economische Zaken
- Handeling: Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging en intrekking van AMvB's op het gebied van energiebesparing.
- Producten: o.a.
- Besluit aanwijzing ministers Wet energiebesparing toestellen, Stb. 1988, 494
 - Besluit gastoestellen, Stb. 1992, 124
 - Besluit rendementseisen cv-ketels, Stb. 1993, 24
 - Besluit tot wijziging van het Besluit rendementseisen cv-ketels, Stb. 1993, 722
 - Besluit houdende wijziging van enige AMvB's ter voldoening aan de Richtlijn van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake CE-markering;
 - Besluit rendementseisen cv-ketels, Stb. 1994, 829
 - Besluit etikettering energieverbruik koel- en vriesapparatuur, Stb. 1994, 673
 - Kaderbesluit etikettering energieverbruik huishoudelijke apparatuur, Stb. 1995, 471
 - * Besluit subsidies energiezuinige en emissiearme verwarmingstoestellen Stb. 1993, 53 ingetrokken Stb. 1994, 147, in overeenstemming met de Minister van VROM
 - * Besluit subsidies energiebesparingstechnieken Stb. 1993, 186 laatstelijk gewijzigd Stb. 1995, 148,
 - * Besluit subsidies energieprogramma's Stb. 1994, 204
- Periode: 1993-
- Opmerking: De AMvB's voorafgegaan door een * zijn gebaseerd op de Kaderwet verstrekking financiële middelen, de overige AMvB's op de Wet energiebesparing toestellen. Voor de AMvB's krachtens de Wet energiebesparing toestellen geldt: een AMvB krachtens art. 2, 4, 5, 11, 18, 19, 20 en 21 wordt voorgedragen in overeenstemming met de Minister van VROM; voor art. 2, 4, 5, 6, 11, 17, 18, 19, 20 en 21 in overeenstemming met de Minister van V&W; voor art. 11 en 18 in overeenstemming met de Ministers van LNV en WVC. Bij alle AMvB's dient de Algemene Energieraad te worden gehoord. Het Besluit subsidies windenergie is hier niet genoemd, maar wordt apart behandeld onder de paragraaf windenergie. Ook het Besluit tenders industriële energiebesparing wordt hier niet genoemd. Die wordt apart behandeld onder de paragraaf handelingen sector industrie.

Bron: Wet energiebesparing toestellen Stb. 1986, 59, vermelding energieverbruik op etikettering koel- en vries-apparatuur, 92/75/EEG PbEG L 297 en uitvoeringsbepaling koel- en vriesapparatuur 94/2/EEG PbEG L 45, aanpassing wetgeving Lidstaten inzake veiligheid en energiegebruik van gastoestellen 90/396/EEG PbEG L 196, rendementseisen nieuwe olie- en gasgestookte cv ketels 92/42/EEG PbEG L 167, Kaderwet verstrekking financiële middelen Economische Zaken Stb. 1991, 767 laatstelijk gewijzigd Stb. 1993, 767

(346.)

Actor: Algemene Energieraad
Handeling: Het geven van adviezen bij de voorbereiding van AMvB's waarbij regels worden vastgesteld ter uitvoering van de Wet energiebesparing toestellen.
Producten: adviezen
Periode: 1986-
Bron: Wet energiebesparing toestellen Stb 1986, 59, art.18

(347.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het vaststellen van ministeriële subsidieregelingen op het gebied van energiebesparing.
- Subsidiebeschikking advisering energiebesparing in bedrijven Stcrt. 1977, 173, ingetrokken bij Stcrt. 1983, 168 wordt dan WKK 1983,
- Steun voor demonstratieprojecten energiebesparing Stcrt. 1977, 208, ingetrokken Stcrt. 1983, 253 wordt dan WKK 1984,
- Subsidiebeschikking energiebesparende investeringen in bedrijven Stcrt. 1977, 175, laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1978, 137,
- Subsidieregeling advisering energiebesparing en WKK 1983 Stcrt. 1983, 168, ingetrokken Stcrt. 1983, 253 wordt nieuwe regeling
- Steunregeling advisering energiebesparing, WKK en demonstratieprojecten energiebesparing 1984 Stcrt. 1983, 253 wordt gewijzigd in Stcrt. 1985, 86, en heet dan
- Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie Stcrt. 1985, 115 ingetrokken bij Stcrt. 1987, 250
- Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1988 Stcrt. 1987, 250 ingetrokken bij Stcrt. 1990, 98
- Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1990 Stcrt. 1990, 98 ingetrokken bij Stcrt. 1990, 251
- Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1991 Stcrt. 1990, 251
- Subsidieregeling energiebesparing in bestaande gebouwen Stcrt. 1991, 250 ingetrokken bij Stcrt. 1994, 51 looptijd tot 1 april 1994,

- Subsidieregeling energiebesparings- en milieuadviezen en haalbaarheidsonderzoeken WKK 1991 Stcrt. 1990, 252 ingetrokken Stcrt. 1992,48 deels verder via
- Subsidieregeling energiebesparings- en milieuadviezen 1992 Stcrt. 1992, 48 gewijzigd Stcrt. 1993, 14 verder jaarlijks budget
- Regeling financiële bijdragen energieprogramma's Stcrt. 1992, 63 vervangen bij
- Besluit subsidies energieprogramma's Stb. 1994, 204,
- Uitvoeringsregeling energieprogramma's Stcrt. 1994, 247
- Besluit subsidie energiezuinige en emissiearme verwarmingstoestellen (SEEV).

Periode: 1977-

Opmerking: Subsidieregelingen die uitsluitend bestemd zijn voor één sector of duurzame energiebron worden daar behandeld.

Bron: Energienota 1974, bijlage HdTK 1974/75 (kamers 13122), vanaf december 1991 wordt de grondslag gevormd door de Kaderwet verstrekking financiële middelen Economische Zaken Stb. 1991, 767 laatstelijk gewijzigd Stb. 1993, 650.

(348.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het eventueel laten verrichten van evaluatieonderzoek van de steunregeling energiebesparing en stromingsenergie.

Producten: onderzoeksrapporten

Periode: 1985-

Bron: Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie Stcrt. 1985, 115 art. 6 lid onder f.

(349.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het in overeenstemming met de minister van Financiën vaststellen van een ministeriële subsidieregeling waarbij, op basis van de wet inkomsten belasting, toeslagen worden verstrekt voor energiebesparende investeringen.

Producten: Aanwijzingsbeschikking energietoeslag Wet Investeringsrekening Stcrt. 1980, 136

Periode: 1980-1987

Opmerking: De uitvoering ligt bij de DIR.

Bron: Wet op de inkomsten belasting Stb. 1964, 519 art. 61eb, Wet investeringsrekening Stb 1980, 389 ingetrokken bij Stb. 1987, 624

(350.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het in overeenstemming met de minister van VROM vaststellen van ministeriële subsidieregelingen op het gebied van energiebesparing.
Producten: - Beschikking geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector Stcrt. 1981, 22 ingetrokken bij Stcrt. 1984, 69
- Regeling geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector 1984 Stcrt. 1984, 69 ingetrokken bij 1987, 250
- Bijdrageregeling NOx-arme verwarmingstoestellen Stcrt. 1990, 214 ingetrokken bij Stcrt. 1991, 250
- Subsidiereregeling Nox-arme en energiezuinige verwarmingstoestellen Stcrt. 1990, 252 laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1991, 250
Periode: 1980-
Opmerking: Subsidiereregelingen die uitsluitend bestemd zijn voor één sector of duurzame energiebron worden daar behandeld. Bijvoorbeeld Regeling milieupremie windenergie wordt in paragraaf 3 onder 2.1 behandeld.
Bron: Energienota 1974, bijlage HdTK 1974-1975, 13 122

(351.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van VROM, opstellen van een aandachtspuntenlijst voor energiebesparing en ruimtelijke ordening ten behoeve van alle gemeenten in Nederland.
Producten: aandachtspuntenlijst
Periode: 1981-1983
Opmerking: Het AER-advies “energiebesparing en ruimtelijke ordening” (1981) vormde de aanleiding voor het opstellen van deze lijst. Het advies stelde onder meer dat provincies en gemeenten in het kader van streek-, structuur- en bestemmingsplannen aandacht zouden moeten besteden aan ruimtelijke inpassing van wind- en zonne-energie
Bron: Energierecht, pagina 123 en 124, Maar H.G. de, Alphen aan de Rijn 1987

(352.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van bijdragen aan het ministerie van VROM, inzake energieaspecten bij de verlening van milieuvergunningen.
Producten: overleg, adviezen, circulaire “Omgaan met energieverbruik en meerjarenafspraken bij de milieuvergunning”
Periode: 1995-
Bron: Directieplan Lucht & Energie 1995, van het ministerie van VROM, Nota Energiebesparingsbeleid, HdTK 1994-1995, 24 242, nr. 1

(353.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voeren van overleg met de energiedistributiesector en de minister van VROM over de uitvoering van het Milieu Actie Plan.
Producten: Sets met afspraken, o.a. met EnergieNed.
Periode: 1991-
Bron: Nationaal Milieubeleidsplan actiepoint nr. 146.

(354.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het goedkeuren van wijzigingen in de MAP-toeslag.
Periode: 1991-
Bron: Uitgangspunten voor het tweede Milieu Actie Plan van de energiedistributiesector, EnergieNed, Arnhem 1993.

(355.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het tijdig voorlichten van het bedrijfsleven inzake voorschriften betreffende etikettering en productinformatie over het energieverbruik van huishoudelijke apparaten en het verbruik van andere hulpbronnen.
Periode: 1992-
Bron: Richtlijn 92/75/EEG PbEG L 297 art. 7, onderdeel c

(356.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden van voorlichtingscampagnes via massamedia, onderwijs en nutsbedrijven ter bevordering van energiebesparing bij de consument en het bedrijfsleven.
Producten: brochures, McPower energiekoffer, tv spots
Periode: 1989-
Opmerking: Veel campagnes worden verricht in samenwerking met andere departementen zoals V&W, OCW, VROM en LNV.
Bron: Nota energiebesparing HdTK 1989-1990, 21 570

(1) Subsidiëring

(357.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het via de begroting financieren van onderzoek naar en toepassing van technologie op het gebied van energiebesparing, waarvoor geen subsidieregeling geldt.
- toepassing energiebesparingstechnologie en duurzame energie
- onderzoek en ontwikkelingswerk op energiegebied

- energieonderzoek door Energie Centrum Nederland en TNO
Periode: 1976-
Bron: Memories van toelichting Economische Zaken begroting 1990-1995, nota energiebesparingsbeleid, HdTK 1994-1995, 24 242, nr. 1 bijlage 2 blz. 15

(358.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de subsidiebeschikking advisering energiebesparing in bedrijven.

Periode: 1977-1983

Opmerking: De uitvoering ligt bij Stichting Voorlichting Energiebesparing Nederland (SVEN). Deze regeling gaat over in de subsidieregeling advisering energiebesparing en WKK 1983.

Bron: Subsidiebeschikking advisering energiebesparing in bedrijven Stcrt. 1977, 173 ingetrokken bij Stcrt. 1983, 168

(359.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de subsidiebeschikking energiebesparende investeringen in bedrijven.

Periode: 1977-1979

Opmerking: De uitvoering ligt bij Economische Zaken zelf.

Bron: Subsidiebeschikking energiebesparende investeringen in bedrijven Stcrt. 1977, 175 laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1978, 137

(360.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de regeling Steun voor demonstratieprojecten energiebesparing.

Periode: 1977-1983

Opmerking: De uitvoering ligt bij Economische Zaken zelf. Deze regeling gaat over in de subsidieregeling advisering energiebesparing, WKK en demonstratieprojecten energiebesparing 1984.

Bron: Steun voor demonstratieprojecten energiebesparing Stcrt. 1977, 208 ingetrokken bij Stcrt. 1983, 253

(361.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Subsidieregeling advisering energiebesparing en WKK 1983.

Periode: 1983.

- Opmerking: De uitvoering ligt voor energiebesparingadviezen bij SVEN voor haalbaarheidsonderzoeken bij de Nederlandse Energie Ontwikkelingsmaatschappij bv (NEOM). Deze regeling gaat over in Steunregeling energiebesparing, WKK en demonstratieprojecten energiebesparing 1984.
- Bron: Steunregeling advisering energiebesparing en WKK 1983 Stcrt. 1983, 168 ingetrokken bij Stcrt. 1983, 253
- (362.)
- Actor: Minister van Economische Zaken
- Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Steunregeling advisering energiebesparing, WKK en demonstratieprojecten energiebesparing 1984 / Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie.
- Periode: 1984-1987
- Opmerking: De uitvoering ligt voor energiebesparingadviezen bij SVEN, voor haalbaarheidsonderzoeken, demonstratieprojecten en aanschaf windturbines bij NEOM BV en voor ontwikkelingsprojecten windturbines bij Stichting Projectbeheer Energie Onderzoek (PEO). Deze regeling gaat verder via steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1988.
- Bron: Steunregeling advisering energiebesparing, WKK en demonstratieprojecten energiebesparing 1984 Stcrt. 1983, 253 en Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie Stcrt. 1985, 86 ingetrokken bij Stcrt. 1987, 250
- (363.)
- Actor: Minister van Economische Zaken
- Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1988.
- Periode: 1988-1990
- Opmerking: De uitvoering ligt voor energiebesparingadviezen bij SVEN voor haalbaarheidsonderzoeken, demonstratieprojecten en investeringen in windturbines bij NEOM BV, voor ontwikkelingsprojecten windturbines bij PEO en voor investeringen in energiebesparingstechnieken en diversificatie bij de Dienst Investeringsrekening (DIR). Deze regeling gaat verder bij Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1990.
- Bron: Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1988 Stcrt. 1987, 250 ingetrokken bij Stcrt. 1990, 98
- (364.)
- Actor: minister van Economische Zaken

Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1990.

Periode: 1990.

Opmerking: Via Budget Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1990 Stcrt. 1991, 35 werd 40 miljoen extra toegezegd op subsidie aanvragen ingediend voor 31 december 1990. De uitvoering ligt voor energiebesparingadviezen haalbaarheidsonderzoeken, demonstratieprojecten en voor ontwikkelingsprojecten en investeringen in windturbines bij de Nederlandse Onderneming voor Energie en Milieu BV (Novem), voor investeringen voor energiebesparing in bestaande gebouwen bij Energiedistributiebedrijven en voor aanvragen van energiedistributiebedrijven en investeringen in energiebesparingstechnieken en diversificatie bij de DIR.

Bron: Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1990 Stcrt. 1990, 98 ingetrokken 1990, 251

(365.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1991.

Periode: 1991-

Opmerking: De uitvoering ligt voor energiebesparingadviezen haalbaarheidsonderzoeken, demonstratieprojecten en voor ontwikkelingsprojecten en investeringen in windturbines bij de Nederlandse Onderneming voor Energie en Milieu BV (Novem), voor investeringen voor energiebesparing in bestaande gebouwen bij Energiedistributiebedrijven en voor aanvragen van energiedistributiebedrijven en investeringen in energiebesparingstechnieken en diversificatie bij de DIR.

Bron: Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1991 Stcrt. 1990, 251 laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1992, 111

(366.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Subsidieregeling energiebesparing in bestaande gebouwen.

Periode: 1991-1994

Opmerking: De uitvoering ligt bij energiedistributiebedrijven zoals genoemd in bijlage I van de regeling, als energiedistributiebedrijven de aanvragers zijn bij Economische Zaken. Financiering van deze regeling gebeurde voor 50% door de energiedistributiebedrijven. Na 1 april 1994 zijn de

energiedistributiebedrijven helemaal belast met het financieren en uitvoeren van de subsidiëring.
Bron: Subsidieregeling energiebesparing in bestaande gebouwen Stcrt. 250 ingetrokken bij Stcrt. 1994, 51

(367.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidieaanvragen krachtens Regeling financiële bijdragen energieprogramma's.
Periode: 1992-1994
Opmerking: De uitvoering ligt bij Novem.
Bron: Regeling financiële bijdragen energieprogramma's Stcrt. 1992, 63 wordt Besluit subsidies energieprogramma's Stb. 1994, 204

(368.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidieaanvragen krachtens Subsidieregeling energiebesparing- en milieuadviezen en haalbaarheidsonderzoeken WKK 1991.
Periode: 1991-1992
Opmerking: De uitvoering ligt bij Novem.
Bron: Subsidieregeling energiebesparing- en milieuadviezen en haalbaarheidsonderzoeken WKK 1991 Stcrt. 1990, 252 ingetrokken bij Stcrt. 1992, 48

(369.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens Subsidieregeling energiebesparing- en milieuadviezen 1992.
Periode: 1992- (vanaf 1994 jaarlijks budget)
Opmerking: De uitvoering ligt bij Novem.
Bron: Subsidieregeling energiebesparing- en milieuadviezen 1992 Stcrt. 1992, 48 laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1993, 14

(370)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidieaanvragen krachtens het Besluit subsidies energiezuinige en emissiearme verwarmingstoestellen.
Periode: 1993-1994
Bron: Besluit subsidies energiezuinige en emissiearme verwarmingstoestellen Stb. 1993, 53 ingetrokken bij Stb. 1994, 147

(371.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beschikken op subsidieaanvragen krachtens het Besluit subsidies energiebesparingstechnieken

Periode: 1993-

Bron: Besluit subsidies energiebesparingstechnieken Stb. 1993, 186 laatstelijk gewijzigd Stb. 1995, 148

(372.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens het Besluit subsidies energieprogramma's.

Periode: 1994-

Bron: Besluit subsidies energieprogramma's Stb. 1994, 204

(373.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beschikken op bezwaarschriften tegen beschikkingen op subsidie aanvragen krachtens

- Subsidiebeschikking advisering energiebesparing in bedrijven
- Subsidiebeschikking energiebesparende investeringen in bedrijven
- Steun voor demonstratieprojecten energiebesparing
- Subsidieregeling advisering energiebesparing en WKK 1983 en 1984
- Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie, 1988, 90' en 91'
- Subsidieregeling NOX-arme en energiezuinige verwarmingstoestellen
- Subsidieregeling energiebesparing in bestaande gebouwen
- Subsidieregeling energiebesparing- en milieuadviezen en haalbaarheidsonderzoeken WKK 1991,
- Subsidieregeling energiebesparing- en milieuadviezen 1992
- Regeling financiële bijdragen energieprogramma's
- Besluit subsidies energieprogramma's
- Besluit subsidies energiebesparingstechnieken
- Besluit subsidies energieprogramma's.

Periode: 1977-

Bron: Bepalingen uit subsidieregelingen en -besluiten energiebesparing

(2) Subsidiëring in samenwerking met Financiën

(374.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Aanwijzingsbeschikking energietoelage Wet Investeringsrekening.

Periode: 1980-1987
Bron: Aanwijzingsbeschikking energietoeslag Wet Investeringsrekening Stcrt. 1980, 136

(375.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op bezwaarschriften tegen beschikkingen op subsidie aanvragen krachtens de Aanwijzingsbeschikking energietoeslag Wet Investeringsrekening.

Periode: 1980-1988
Bron: Aanwijzingsbeschikking energietoeslag Wet Investeringsrekening Stcrt. 1980, 136

(3) Subsidiëring in samenwerking met VROM

(376.)

Actor: Minister van VROM
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Beschikking geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector.

Periode: 1981-1984
Opmerking: De uitvoering ligt bij VROM
Bron: Beschikking geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector Stcrt. 1981, 22 ingetrokken Stcrt. 1984, 69

(377.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van een bijdrage aan het beschikken op subsidie aanvragen door de Minister van VROM krachtens de Beschikking geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector.

Periode: 1981-1984
Opmerking: De uitvoering ligt bij VROM
Bron: Beschikking geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector Stcrt. 1981, 22 ingetrokken Stcrt. 1984, 69

(378.)

Actor: Minister van VROM
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Regeling geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector.

Periode: 1984-1987
Opmerking: De uitvoering ligt bij VROM.
Bron: Regeling geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector Stcrt. 1984, 69 ingetrokken bij Stcrt. 1987, 250

(379.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van een bijdrage aan het beschikken op subsidie aanvragen door de Minister van VROM krachtens de Regeling geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector.
Periode: 1984-1987
Opmerking: De uitvoering ligt bij VROM.
Bron: Regeling geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector Stcrt. 1984, 69 ingetrokken bij Stcrt. 1987, 250

(380.)

Actor: Minister van VROM
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Bijdrageregeling Nox-arme verwarmingstoestellen.
Periode: 1990-1991
Opmerking: Uitvoering ligt bij de DIR, deels bij een energiedistributiebedrijf en bij VROM.
Bron: Bijdrageregeling Nox-arme verwarmingstoestellen Stcrt. 1990, 214 ingetrokken bij Stcrt. 1991, 250

(381.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van een bijdrage aan het beschikken op subsidie aanvragen door de Minister van VROM krachtens de Bijdrageregeling Nox-arme verwarmingstoestellen.
Periode: 1990-1991
Opmerking: Uitvoering ligt bij de DIR, deels bij een energiedistributiebedrijf en bij VROM.
Bron: Bijdrageregeling Nox-arme verwarmingstoestellen Stcrt. 1990, 214 ingetrokken bij Stcrt. 1991, 250

(382.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Subsidiereregeling Nox- arme en energiezuinige verwarmingstoestellen.
Periode: 1990-1994
Opmerking: De uitvoering ligt bij een energiedistributiebedrijf zoals genoemd in Bijlage I v.d. regeling, als de aanvrager een energiedistributiebedrijf is ligt de uitvoering bij de DIR.

Bron: Subsidieregeling Nox-arme en energiezuinige verwarmingstoestellen Stcrt. 1990, 252 laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1992, 9 looptijd tot 1 april 1994.

(383.)

Actor: Minister van VROM

Handeling: Het, in overeenstemming met de Minister van Economische Zaken, beschikken op bezwaarschriften tegen beschikkingen op subsidie aanvragen krachtens:

- Beschikking geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector Stcrt. 1981, 22 ingetrokken bij Stcrt. 1984, 69
- Regeling geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector 1984 Stcrt. 1984, 69 ingetrokken bij 1987, 250
- Bijdrageregeling NOx-arme verwarmingstoestellen Stcrt. 1990, 214 ingetrokken bij Stcrt. 1991, 250.

Periode: 1981-1991

Opmerking: Beschikkingen op bezwaarschriften krachtens de Regeling geldelijke steun proefprojecten rationeel energiegebruik in de gebouwde omgeving (PREGO) worden meegenomen in paragraaf 2.3 sector gebouwde omgeving.

Bron: Bepalingen uit de subsidieregelingen

(384.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het overeenstemmen met de Minister van VROM, inzake het beschikken op bezwaarschriften tegen beschikkingen op subsidie aanvragen krachtens:

- Beschikking geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector Stcrt. 1981, 22 ingetrokken bij Stcrt. 1984, 69
- Regeling geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector 1984 Stcrt. 1984, 69 ingetrokken bij 1987, 250
- Bijdrageregeling NOx-arme verwarmingstoestellen Stcrt. 1990, 214 ingetrokken bij Stcrt. 1991, 250.

Periode: 1981-1991

Bron: Bepalingen uit de subsidieregelingen

(385.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van VROM, beschikken op bezwaarschriften tegen beschikkingen op subsidie aanvragen krachtens:

- Subsidieregeling Nox-arme en energiezuinige verwarmingstoestellen
- Besluit subsidies energiezuinige en emissiearme verwarmingstoestellen.

Periode: 1990-1995
Bron: Subsidieregeling Nox-arme en energiezuinige verwarmingstoestellen Stcrt. 1990, 252 laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1991, 250 en Besluit subsidies energiezuinige en emissiearme verwarmingstoestellen Stb. 1993, 53 ingetrokken bij Stb. 1994, 147

4.4.3 *Sectorgebonden maatregelen*

Industrie

De Nederlandse industrie heeft een belangrijk aandeel, bijna de helft, van het binnenlands energiegebruik. Het is daarom logisch dat de rijksoverheid zich met name op deze sector richt om het energieverbruik te reduceren. Binnen de bedrijven vindt energiegebruik op sterk uiteenlopende wijzen plaats, variërend van complexe procestechnologieën tot relatief eenvoudige vormen van verwarming en verlichting. Deze verscheidenheid vereist sterk uiteenlopende beleidsinstrumenten om de besparingmogelijkheden optimaal te stimuleren.

Op basis van het advies van de Programmavoorbereidingscommissie Rationeel Energiegebruik in de Industrie (PVC-REI) is het energiebesparingonderzoek in de industrie in uitvoering genomen. De "PVC-REI" werd op 14 oktober 1982 ingesteld door de Minister van Economische Zaken. Deze commissie heeft tot taak:

- a. ten behoeve de Minister het bestaande beleidsinstrumentarium voor het stimuleren van energiebesparing in de industrie te evalueren;
- b. de Minister te adviseren over de opzet en de toekomstige uitvoering van een programma, in hoofdlijnen, van onderzoek met een fundamenteel of een toegepast karakter en demonstratieprojecten betreffende meer rationeel energiegebruik in de industrie, waarbij de commissie zich met name richt op technieken en kennis die kunnen leiden tot een vermindering op middellange en lange termijn van het energieverbruik in de Nederlandse industrie;
- c. de Minister te adviseren over de beleidsinstrumenten waarmee de verwezenlijking van de uitkomsten van het programma in de industrie kan worden bevorderd.

De commissie houdt in haar beschouwingen mede rekening met het gebruik als grondstof dat van primaire energiedragers wordt gemaakt. De commissie is per 1 maart 1985 opgeheven.

De Adviescommissie Industriële Energiebesparing, voorheen beoordelingscommissie tenders industriële energiebesparing werd per 1 november 1990 ingesteld, Stcrt. 1990, 211. De commissie bestaat ten hoogste uit acht leden. Deze worden op voordracht van de Novem door de Minister benoemd voor een termijn van twee jaar. De commissie bepaalt zelf haar werkwijze en in het secretariaat wordt door de Novem voorzien. Het is de taak

van de commissie om adviezen uit te brengen over de subsidieregeling en het Besluit tenders industriële energiebesparing. Negatieve adviezen zijn bindend.

In de periode 1980-1985 kon er jaarlijks zo'n 2% worden bespaard, dit tempo daalde tot 1% in de jaren 1985-1988. Om deze daling een halt toe te roepen diende het energiebesparingsbeleid geïntensiveerd te worden. De Nota Energiebesparing van 1990 kondigde daarom een uitbreiding van energiebesparinginstrumentarium aan in de vorm van voorlichtingscampagnes, financiële prikkels en het maken van meerjarenafspraken met een groot aantal sectoren in de industrie. De laatste genoemde stimulans bleek aan te slaan. Dankzij de gehanteerde methodiek, waarbij bedrijven in een bepaalde sector onder begeleiding van de Novem eerst grondig hun mogelijkheden voor energiebesparing verkennen, zijn goed onderbouwde meerjarenafspraken tot stand gekomen. Deze afspraken worden ondersteund door financiële steun van Economische Zaken, het Milieuplan voor de Industrie van de Nederlandse Gasunie en de inspanningen van de energiedistributiebedrijven. Voor de periode tot het jaar 2000 zal het beleid van de overheid zich richten op een drietal punten: de verdere uitbouw van de aanpak via meerjarenafspraken, voor kleinere bedrijven het zogenaamde Plan van aanpak lichte industrie en tot slot de versterking van de technologische basis.

(386.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het instellen van een programmavoorbereidingscommissie rationeel energiegebruik in de industrie (PVC-REI) ter voorbereiding van een programma van onderzoek ten behoeve van rationeel energiegebruik in de industrie.
Periode: 1982-
Opmerking: Karakter: ambtelijke commissie. De instellingsbeschikking werkt terug tot 23 april 1982. De commissie is op 01 maart 1985 opgeheven.
Bron: Instellingsbeschikking no 682/1042, 14 oktober 1982.

(387.)

Actor: Programmavoorbereidingscommissie rationeel energiegebruik in de industrie (PVC-REI)
Handeling: Het voorbereiden van een programma van onderzoek ten behoeve van rationeel energiegebruik in de industrie.
Periode: 1982-
Producten: rapporten
Bron: Instellingsbeschikking no 682/1042, 14 oktober 1982

(388.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het onderhandelen over en sluiten van meerjarenafspraken met de industriële branchevereniging en individuele bedrijven inzake energiebesparing.

Producten: Meerjarenafspraken (MJA's)

Periode: 1989-

Opmerking: De financiële instrumenten die Economische Zaken anno 1994 gebruikt voor het opzetten en uitvoeren van de meerjarenafspraken zijn: de subsidieregeling energiebesparing- en milieuadviezen, het besluit subsidies energiebesparingstechnieken de subsidieregeling tenders industriële energiebesparing en de Novem-programma's gericht op de industrie.

Bron: Nota energiebesparing pagina 34, HdTK 1989-1990, 21 570, nrs 1-2

(389.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met PEO en NEOM voor de uitvoering van energieprogramma's voor de sector industrie.

Producten: programmaovereenkomsten

Periode: 1984-1988

Bron: Rijksbegroting 1984 HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(390.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met de Novem voor de uitvoering van energieprogramma's voor de sector industrie.

Producten: programmaovereenkomsten

Periode: 1988-

Opmerking: De Novem heeft bevoegdheid namens Economische Zaken verschillende subsidieregelingen uit te voeren, Economische Zaken is opdrachtgever en Novem opdrachtnemer. Op basis van onderhandelingen, worden programmaovereenkomsten gesloten, waarin vastligt welke taken door Novem moeten worden uitgevoerd. Voor deze diensten stelt Economische Zaken de overeengekomen middelen ter beschikking, ter dekking van de begrote manuren en studiekosten, alsmede van de financiële middelen voor door derden uit te voeren projecten.

Bron: Rijksbegroting 1984 HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(391)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het vaststellen van ministeriële subsidieregelingen op het gebied van energiebesparing t.b.v. de sector industrie, waarbij onder meer het jaarlijks subsidiebudget wordt vastgesteld.

Producten: - Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing Stcrt. 1990, 211
ingetrokken bij Stcrt. 1992, 48
- Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing 1992 Stcrt. 1992,
48 ingetrokken bij Besluit tenders industriële energiebesparing Stb. 1994,
176, art. 24,
- Subsidieregeling energiebesparingstechnieken Stcrt. 1991, 250
ingetrokken via Besluit subsidies energiebesparingstechnieken Stb. 1993,
186
Periode: 1990-1994
Bron: Kaderwet verstrekking financiële middelen Economische Zaken Stb.
1991, 767 laatstelijk gewijzigd Stb. 1993, 650, art. 2

(392.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden van AMvB's op het gebied van energiebesparing in de
industriële sector.
Producten: Besluit tenders industriële energiebesparing Stcrt. 1994, 176
Periode: 1993-
Bron: Kaderwet verstrekking financiële middelen Economische Zaken Stb.
1991, 767 laatstelijk gewijzigd Stb. 1993, 650, art. 2

(393.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het vaststellen van ministeriële regelingen ter uitvoering van het Besluit
tenders industriële energiebesparing.
Producten: Ministeriële regelingen betreffende:
- programma's met een beschrijving van activiteiten en soorten projecten
gericht op energiebesparing en de bedrijfstakken waar ze voor gelden
- ontwerpen en vaststellen van modellen van formulieren voor subsidie
aanvragen
- subsidiebedragen per kalenderjaar
- periodes waarbinnen subsidieaanvragen moeten zijn ontvangen
Periode: 1994-
Bron: Besluit tenders industriële energiebesparing Stb. 1994, 176

(394.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het instellen van een beoordelingscommissie tenders industriële
energiebesparing.
Periode: 1990-
Opmerking: De leden worden benoemd op voordracht van de Novem.

Bron: Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing Stcrt. 1990, 211 art.5

(395.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het, op voordracht van de Novem, benoemen van de leden van de Adviescommissie industriële energiebesparing.

Producten: Aanstellingsbeschikking

Periode: 1994-

Opmerking: De leden worden telkens voor een periode van 2 jaar benoemd en zijn te allen tijde opnieuw benoembaar.

Bron: Besluit tenders industriële energiebesparing Stb. 1994, 176 art. 5

(396.)

Actor: Beoordelingscommissie tenders industriële energiebesparing / Adviescommissie industriële energiebesparing.

Handeling: Het geven van bindende adviezen voor de uitvoering van de subsidieregeling/besluit tenders industriële energiebesparing

Periode: 1990-

Opmerking: De leden worden, voor een termijn van twee jaar, door de Minister benoemd op voordracht van Novem. De Novem voorziet in het secretariaat.

Bron: Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing Stcrt. 1990, 211 art 11 lid 3 onder a, Stb. 1994, 176 art. 10

(397.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beschikken, mede op basis van adviezen van de Adviescommissie industriële energiebesparing, op subsidieaanvragen krachtens het besluit tenders industriële energiebesparing.

Producten: beschikkingen

Periode: 1994-

Bron: Besluit tenders industriële energiebesparing Stb. 1994, 176

(398.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing.

Periode: 1991-1992 (11 maart)

Opmerking: De uitvoering ligt bij de Novem.

Bron: Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing Stcrt. 1990, 211 ingetrokken bij Stcrt. 1992, 48

(399.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing 1992.
Periode: 1992-1994
Opmerking: De uitvoering ligt bij Novem.
Bron: Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing Stcrt. 1992, 48 ingetrokken bij Stb. 1994, 176

(400.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de Subsidieregeling energiebesparingstechnieken.
Periode: 1992-1993
Opmerking: De uitvoering ligt bij de DIR. Subsidieregeling is overgegaan in besluit subsidies energiebesparingstechnieken.
Bron: Subsidieregeling energiebesparingstechnieken Stcrt. 1991, 250 ingetrokken Stb. 1983, 186

(401.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op bezwaarschriften tegen beschikkingen op subsidie aanvragen krachtens:
- Subsidieregeling energiebesparingstechnieken
- Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing, en '92
- Besluit tenders industriële energiebesparing.
Periode: 1990-
Bron: aangegeven in subsidieregelingen

(402.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, in overleg met de minister van VROM, jaarlijks vaststellen van een lijst met milieuvriendelijke en energiebesparende technieken.
Producten: lijsten
Periode: 1993- (of eerder)
Opmerking: Deze lijst wordt opgesteld in het kader van de regeling VA-MIL Vervroegde Afschrijving Milieu-investering onderdeel energiebesparingstechnieken De minister van Financiën stelt jaarlijks een maximum bedrag beschikbaar voor de regeling.
Bron: Brochure energiebesparing in de industrie 1994 p. 11, MEZ 's-Gravenhage, 1994.

(1) Warmte/Kracht Koppeling (WKK).

Een belangrijke energiebesparing in de industrie wordt bereikt met behulp van Warmte/Kracht Koppeling. WKK is het combineren van de opwekking van elektriciteit en warmte. Door toepassing van WKK kan, afhankelijk van de specifieke toepassing, zo'n 30% brandstof bespaard worden vergeleken met gescheiden opwekking. Bij WKK wordt een onderscheid aangebracht tussen kleinschalige WKK < 2 MW en grootschalige WKK. De kleinschalige WKK geschiedt met behulp van een gasmotor en vindt haar toepassing in ruimteverwarming en productie van warm water. De grootschalige WKK gebeurt met behulp van gas- of stoomturbines of een combinatie daarvan. Het toepassingsgebied hiervan ligt vooral in de procesindustrie en in stadsverwarmingprojecten (SV). Sinds het midden van de jaren tachtig is mede door het stimuleringsprogramma WKK het geïnstalleerde vermogen met bijna één derde toegenomen. Bij de SV-bedrijven ontstonden er eind jaren tachtig, door lage gasprijzen, verminderde vraag naar warmte in verband met isolatie en energiezuinig gedrag, vertraging van woningbouwprogramma's en hogere kapitaal- en exploitatiekosten dan voorzien, financiële problemen. De overheid reageerde door het beschikbaar stellen van gelden voor sanering van de SV-leveranciers/bedrijven. De Commissie Warmte/Kracht-Koppeling (WKK) in de industrie (en vervolgc commissie) werd op grond van een advies van de AER medio 1979 in het leven geroepen (bestond al onofficieel eind 1978 HdTK 1982/83, 15802 nr. 52 blz. 3). Ze bestaat uit vertegenwoordigers van NV SEP, Gasunie, Vereniging Krachtwerktuigen, NEOM BV en het Ministerie van Economische Zaken. Ze kreeg als taak: nagaan wat de problemen zijn bij toepassing van WKK, het geven van aanbevelingen ter oplossing van deze problemen en gericht op de stimulering van toepassing van WKK in de industrie. Januari 1981 verschijnt het eindrapport. Begin 1982 wordt aan een vervolgc commissie met dezelfde samenstelling verzocht de resterende knelpunten aan te geven en oplossingen hiervoor aan te dragen. In 1984 wordt via een brief van de minister van Economische Zaken aan de Kamer (HdTK 1983/84 kamerstuk 18100 nr 104 blz. 3) verzocht de commissie nog niet op te heffen.

Om WKK verder te stimuleren worden inspanningen verricht van de zijde van de rijksoverheid, Economische Zaken en VROM, in de zin van subsidieregelingen, opstarten van onderzoek en het geven van voorlichting. De nutssector levert bijdragen middels regelingen voor afname van stroomoverschotten en een stimuleringsregeling gastarief. In het kader van de bezuinigingen wordt de subsidiefaciliteit voor WKK beëindigd per 1 januari 1995. Via een vrijstelling op de Regulerende Energieheffing (REH) op gasinkoop voor WKK-installaties blijft de overheid WKK toch stimuleren.

In het kader van o.a. de Derde Energienota (1996) is opnieuw een subsidieregeling op het gebied van WKK vastgesteld, de Subsidieregeling nieuwe energie-efficiënte combinaties met w/k systemen (NEWS). De regeling is gericht op het realiseren en demonstreren van vernieuwende energie-efficiënte w/k systemen.

(403.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het instellen van een commissie die zich richt op het analyseren van problemen en het geven van maatregelen ter oplossing van die problemen, bij toepassing van WKK in de industrie.
Producten: Commissies Warmte/Kracht-koppeling in de industrie I en II
Periode: 1978-
Bron: adviesrapport van de AER: energiebesparing in bedrijven (augustus 1978), HdTK 1980-1981, 16 566, nr. 1 blz. 1

(404.)

Actor: Commissie Warmte/Kracht-koppeling in de industrie
Handeling: Het adviseren van de minister over maatregelen ter oplossing van de problemen van toepassing van Warmte/Kracht-koppeling in de industrie.
Producten: adviesrapporten
Periode: 1979-1989
Opmerking: De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van NV SEP, Gasunie, Vereniging Krachtwerktuigen, NEOM en Economische Zaken.
Bron: - - -

(405.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, in samenwerking met de belanghebbenden, oprichten van een projectbureau Warmte/Kracht (PWK) dat zich speciaal richt op het geven van voorlichting over en advisering van WKK projecten.
Periode: 1987-1990
Opmerking: De belanghebbenden zijn VEEN, VEGIN en Gasunie, dezen hebben in 1991 dit bureau overgenomen door er een Projectbureau W/K BV van te maken. De activiteiten van het PWK waren het produceren van informatieve publicaties, begeleiding en advisering van WKK-projecten, het stimuleren van de totstandkoming van joint ventures van industrie en nutssector tbv investeringen in WKK. Naast het PWK waren er nog een stuurgroep van het PWK (in de periode 1988-1989) en een Adviescommissie Warmte/Kracht (AWK) die in 1990 de taak van de stuurgroep overnam.
Bron: Nota Energiebesparing pagina 88, HdTK 1989-1990, 21 570, nrs 1-2.

(406.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het vaststellen van subsidieregelingen op het gebied van Warmte/Kracht Koppeling
Producten: o.a. Subsidieregeling nieuwe energie-efficiënte combinaties met w/k systemen (NEWS).

Periode: 1978-
Bron: Stimuleringsregelingen voor energiebesparing en duurzame energie, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1998.

(407.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidieaanvragen voor Warmte/Kracht installaties en WKK stadsverwarmingprojecten.

Periode: 1988-
Bron: Subsidieregeling Energiebesparing en Stromingsenergie (SES) Stcrt. 1985, 115

(408.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het verlenen van financiële steun aan stadsverwarmingbedrijven om te komen tot sluitende saneringsplannen.

Periode: 1989-
Opmerking: De saneringsplannen worden beoordeeld door een commissie van deskundigen die verslag uitbrengt aan de minister van Economische Zaken.

Bron: Nota Energiebesparing pagina 89, HdTK 1993-1994, 23 561, nr. 2

(409.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van bijdragen voor de toepassing van Warmte/Kracht koppeling bij stadsverwarming in dichtbebouwde gebieden en grote nieuwbouw locaties.

Periode: 1993-
Opmerking: De bijdragen worden geleverd aan een werkgroep van de rijksoverheid, gemeenten, provincies, EnergieNed, Sep en Novem.

Bron: Vervolgnota Energiebesparing pagina 123, HdTK 1993-1994, 23 561, nr. 2

(410.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het in samenwerking met de Sep en de nutsbedrijven opzetten van proefprojecten voor een verbeterd gebruik van Warmte/Kracht Koppeling door de inzet van warmtepompen.

Periode: 1993-
Bron: Vervolgnota Energiebesparing pagina 122, HdTK 1993-1994, 23 561, nr. 2

Agrarische sector

De glastuinbouw heeft ten opzichte van de veehouderij en de akkerbouw het hoogste energieverbruik. Vandaar dat een groot deel van het besparingsbeleid zich op de glastuinbouw richt. Een groot deel van het besparingsbeleid richt zich op de glastuinbouw. Technologische ontwikkelingen op het gebied van licht, lucht, water en temperatuur vinden toepassing in de glastuinbouw en dragen bij aan energiebesparing. Het gaat hier om: het veredelen van energiearme gewassen; een nieuw (gesloten) kasconcept; verwarmingssystemen; klimaatregelingen en belichting. Net als in de industrie richt het overheidsbeleid in de agrarische sector zich op het afsluiten van meerjarenafspraken. Zowel de overheid als het bedrijfsleven stellen hiervoor middelen ter beschikking. Wat de overheidsfaciliteiten betreft, is vooral het Novem-programma van belang. In het kader daarvan ontvangen onderzoeks-, ontwikkelings- en demonstratieprojecten financiële stimulansen. Verder wordt ook via subsidie voor kleinschalige WKK-projecten gestreefd naar verdere energiebesparing. De sector draagt bij doordat het Productschap Tuinbouw (PT) een opslag op de gastarieven berekent tot en met het jaar 2000 die ten goede komt aan extra warmtekrachtkoppeling.

(411.)

Actor: Minister van LNV
Handeling: Het in overeenstemming met de minister van Economische Zaken vaststellen van ministeriële subsidieregelingen op het gebied van energiebesparing in de agrarische sector.
Producten: Beschikking energiebesparende maatregelen in de glastuinbouw Stcrt. 1981, 136 laatstelijk gewijzigd bij Stcrt. 1984, 253
Periode: 1980-1985
Bron: Energienota 1974, HdTK 1974-1975, 13 122

(412.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van LNV inzake het vaststellen van ministeriële subsidieregelingen op het gebied van energiebesparing in de agrarische sector.
Producten: Beschikking energiebesparende maatregelen in de glastuinbouw Stcrt. 1981, 136 laatstelijk gewijzigd bij Stcrt. 1984, 253
Periode: 1980-1985
Bron: Energienota 1974, HdTK 1974-1975, 13 122

(413.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het onderhandelen over en sluiten van meerjarenafspraken met het Productschap Tuinbouw, LTO en individuele bedrijven inzake energiebesparing in de glastuinbouwsector.

Producten: Meerjarenafspraken

Periode: 1989-

Opmerking: De ondertekening van de MJA werd gedaan in januari 1993 door de minister van Economische Zaken en LNV. Tot 2010 is convenant glastuinbouw en milieu gesloten door vier ministers (LNV, EZ, V&W en VROM) plus het bedrijfsleven en IP, VNG en UvW met integrale milieutaakstelling tot 2010, inclusief energiebesparing en duurzame energie. Zie voor de procedure van de totstandkoming van een MJA in de paragraaf Begrippen.

Bron: Nota energiebesparing pagina 34, HdTK 1989-1990, 21 570, nrs. 1-2

(414.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het sluiten van overeenkomsten PEO voor de uitvoering van energieprogramma's voor de agrarische sector.

Producten: programmaovereenkomsten

Periode: 1984-1988

Bron: Rijksbegroting 1984 deel Economische Zaken HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(415.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met NEOM voor de uitvoering van energieprogramma's voor de agrarische sector.

Producten: programmaovereenkomsten

Periode: 1984-1988

Bron: Rijksbegroting 1984 deel Economische Zaken HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(416.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met de Novem voor de uitvoering van energieprogramma's voor de agrarische sector.

Producten: programmaovereenkomsten

Periode: 1988-

Opmerking: De Novem heeft bevoegdheid namens Economische Zaken verschillende subsidieregelingen uit te voeren, Economische Zaken is opdrachtgever en Novem opdrachtnemer. Op basis van onderhandelingen waarbij

Economische Zaken zich laat adviseren door de AER worden programmaovereenkomsten gesloten, waarin vastligt welke taken door Novem moeten worden uitgevoerd. Voor deze diensten stelt Economische Zaken de overeengekomen middelen ter beschikking, ter dekking van de begrote manuren en studiekosten, alsmede van de financiële middelen voor door derden uit te voeren projecten.

Bron: Rijksbegroting 1984 deel Economische Zaken HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

De Stuurgroep Energiebesparingprojecten in de Glastuinbouw werd ingesteld op last van de Ministers van Economische Zaken en LNV in 1981, Stcrt. 1981, 87, en werkt terug tot 13 augustus 1980. Zij had tot taak: het opstellen van een bestedingsplan voor de door de Ministers ter bevordering van energiebesparing in de glastuinbouw beschikbaar gestelde gelden; het selecteren en beoordelen van investerings-, onderzoeks, en demonstratieprojecten die passen in het bestedingsplan; het bestedingsplan en de geselecteerde projecten aan de Ministers ter beslissing voorleggen; de Ministers adviseren over de voorbereiding van besluiten van het bestuur van de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw, in welke besluiten regels worden gesteld voor subsidiëring van door de Ministers goedgekeurde investeringsprojecten. In de stuurgroep zijn vertegenwoordigd: het Landbouwschap, de Nederlandse Energie Ontwikkelingsmaatschappij BV en de ministeries van Economische Zaken en LNV.

(417.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Landbouw, instellen van een Stuurgroep energiebesparingprojecten in de glastuinbouw.
Periode: 1980-
Bron: Instellingsbeschikking Stcrt. 1981, 87

(418.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Landbouw, aanwijzen van de leden van de stuurgroep energiebesparingprojecten in de glastuinbouw,
Periode: 1980-
Opmerking: Het voorzitterschap ligt bij het ministerie van LNV. Verder zijn er twee secretarissen één van Economische Zaken en één van LNV.
Bron: Instellingsbeschikking Stcrt. 1981, 87

(419.)

Actor: Stuurgroep energiebesparingprojecten in de glastuinbouw

Handeling: Het opstellen en ter beslissing voorleggen van een bestedingsplan voor door de ministers van Economische Zaken en LNV beschikbaar gestelde gelden ter bevordering van energiebesparing in de glastuinbouw.
Periode: 1980-1986
Opmerking: Voor het opstellen van een bestedingsplan worden door de Stuurgroep investerings-, onderzoeks- en demonstratieprojecten geselecteerd en beoordeeld
Bron: Instellingsbeschikking Stcrt. 1981, 87 art. 3 onder a

(420.)

Actor: Stuurgroep energiebesparingprojecten in de glastuinbouw
Handeling: Het adviseren van de ministers van Economische Zaken en LNV over de voorbereiding van besluiten van de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw inzake regels voor subsidiëring van goedgekeurde investeringsprojecten.
Producten: adviezen
Periode: 1980-1986
Bron: Instellingsbeschikking Stcrt. 1981, 87 art. 3 onder d

De Minister van LNV (/hoofdingenieur-directeur voor de bedrijfsontwikkeling in de provincie) wil energiebesparende maatregelen in de agrarische sector en met name in de glastuinbouw stimuleren. Hij doet dit door gelden vrij te maken van de begroting. Met de uitvoering van de genoemde maatregelen is belast de hoofdingenieur-directeur voor de bedrijfsontwikkeling in de provincie.

(421.)

Actor: Minister van LNV / hoofdingenieur-directeur voor de Bedrijfsontwikkeling in de provincie
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens Beschikking energiebesparende maatregelen in de glastuinbouw.
Periode: 1980-1986
Opmerking: Uitvoering ligt bij LNV, directeur bedrijfsstructurele aangelegenheden.
Bron: Beschikking energiebesparende maatregelen in de glastuinbouw Stcrt. 1981, 136 laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1984, 253

(422.)

Actor: Minister van LNV
Handeling: Het terugvorderen van gelden die zijn uitgekeerd krachtens de beschikking energiebesparende maatregelen in de glastuinbouw.
Periode: 1981-1986
Opmerking: Terugvorderingen kunnen geschieden uit hoofde van het niet halen van de genormeerde besparing van 20%, of bij terugbetaling van voorschotten

indien geen bijdrage is toegekend of als het voorschot de bijdrage overtreft.
Bron: Toelichting op Beschikking energiebesparende maatregelen in de glastuinbouw Stcrt. 1981, 136

(423.)

Actor: ` Minister van LNV
Handeling: Het beschikken op bezwaarschriften tegen beschikkingen op subsidie aanvragen krachtens Beschikking energiebesparende maatregelen in de glastuinbouw.
Periode: 1980-1986
Bron: Beschikking energiebesparende maatregelen in de glastuinbouw Stcrt. 1981, 136 laatstelijk gewijzigd bij Stcrt. 1984, 253

De Gebouwde Omgeving

In deze paragraaf zullen eerst de handelingen worden vermeld welke algemeen van aard zijn of betrekking hebben op meer dan één van de hieronder vermeldde onderdelen. De gebouwde omgeving kunnen we vervolgens in 3 onderdelen splitsen:

- utiliteitsbouw
- woningbouw en huishoudens
- rijksoverheid

(1) Algemene handelingen Gebouwde Omgeving

(424.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met PEO voor de uitvoering van energieprogramma's voor de gebouwde omgeving.
Producten: programmaovereenkomsten
Periode: 1984-1988
Bron: Rijksbegroting ministerie van Economische Zaken, HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(425.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met NEOM voor de uitvoering van energieprogramma's voor de gebouwde omgeving.
Producten: programmaovereenkomsten
Periode: 1984-1988
Bron: Rijksbegroting ministerie van Economische Zaken, HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(426.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met de Novem voor de uitvoering van energieprogramma's voor de gebouwde omgeving.
Producten: programmaovereenkomsten
Periode: 1988-
Opmerking: De Novem heeft bevoegdheid namens Economische Zaken verschillende subsidieregelingen uit te voeren, Economische Zaken is opdrachtgever en Novem. Op basis van onderhandelingen worden programmaovereenkomsten gesloten, waarin vastligt welke taken door Novem moeten worden uitgevoerd. Voor deze diensten stelt Economische Zaken de overeengekomen middelen ter beschikking, ter dekking van de begrote manuren en studiekosten, alsmede van de financiële middelen voor door derden uit te voeren projecten.
Bron: Rijksbegroting ministerie van Economische Zaken, HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(427.)

Actor: (voorlopige) Algemene Energieraad
Handeling: Het geven van adviezen inzake het te voeren energiebesparingsbeleid voor de sector gebouwde omgeving.
Producten: besparing in huishoudelijk gebruik (1977)
Periode: 1976-
Opmerking: In 1976 werd de voorlopige Algemene Energieraad opgericht Stb. 1976, 99, opgevolgd door de huidige Algemene Energieraad Stb. 1985, 287 en 611.
Bron: Energienota 1974, HdTK 1983-1984, 13 122

Het energiebesparingsbeleid dat in gang gezet is met de Energienota 1974, heeft geleid tot krachtige ondersteuning door de Minister van VROM. Diverse programma's en subsidieregelingen zijn geëntameerd zoals het Nationaal Isolatieprogramma, Stcrt. 1984, 220, en de PREGO-regeling, Stcrt. 1984, 168. Door deze regelingen wordt het energiezuinig (ver)bouwen van woningen en utiliteitsgebouwen gestimuleerd. Ook wordt de bouw/aanschaf van verwarmingstoestellen en - apparaten gestimuleerd die minder schadelijke gassen uitstoten en tevens energiezuinig zijn.

(428.)

Actor: Minister van VROM
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Economische Zaken vaststellen van de subsidieregeling Geldelijke steun proefprojecten rationeel energiegebruik in de gebouwde omgeving (PREGO).

Periode: 1980-1989
Bron: Energienota 1974, HdTK 1974-1975, 13 122

(429.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van VROM inzake het vaststellen van de subsidieregeling Geldelijke steun proefprojecten rationeel energiegebruik in de gebouwde omgeving.

Periode: 1980-1989
Bron: Energienota 1974, HdTK 1974-1975, 13 122

(430.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van bijdragen aan de minister van VROM voor de invoering van de Energie Prestatie Norm voor zowel de woningbouw als de utiliteitsbouw.

Producten: wijziging Bouwbesluit 1995

Periode: 1994-

Opmerking: Doel van de norm is het gebruik van energie in nieuwbouw met vijftien procent te verminderen. Via het bouwbesluit wordt vastgelegd welke EnergiePrestatiecoëfficiënt (EP) maximaal is toegestaan. De EP geeft een grove indicatie van de energie-efficiency van een nog te bouwen gebouw.

Bron: Werkplan 1995, DGE directie Energiebesparing en Duurzame Energie; Zonneboilers, stand van zaken begin 1995. Houtsma, R. en anderen, Delft 1995.

(431.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het leveren van bijdragen voor de instelling van een adviescommissie PREGO.

Periode: 1980.

Opmerking: Proefprojecten Rationeel Energiegebruik in de Gebouwde Omgeving (PREGO).

Bron: Instelling adviescommissie PREGO Stcrt. 1980, 168

(432.)

Actor: Minister van VROM
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens de subsidieregeling Geldelijke steun proefprojecten rationeel energiegebruik in de gebouwde omgeving (PREGO).

Periode: 1980-1989

Opmerking: De uitvoering ligt bij VROM c.q. de hoofdingenieur volkshuisvesting in de provincie.
Bron: Geldelijke steun proefprojecten rationeel energiegebruik in de gebouwde omgeving Stcrt. 1984, 69

(433.)

Actor: Minister van VROM
Handeling: Het in overeenstemming met de minister van Economische Zaken, beschikken op bezwaarschriften tegen beschikkingen op subsidie aanvragen krachtens de regeling Geldelijke steun proefprojecten rationeel energiegebruik in de gebouwde omgeving.
Periode: 1980-1989
Bron: Geldelijke steun proefprojecten rationeel energiegebruik in de gebouwde omgeving Stcrt. 1984, 69

(435.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, overeenstemmen met de minister van VROM, inzake het beschikken op bezwaarschriften tegen beschikkingen op subsidie aanvragen krachtens de regeling Geldelijke steun proefprojecten rationeel energiegebruik in de gebouwde omgeving.
Periode: 1980-1989
Bron: Geldelijke steun proefprojecten rationeel energiegebruik in de gebouwde omgeving Stcrt. 1984, 69

(2) Utiliteitsbouw

De utiliteitsbouw omvat alle gebouwen in Nederland behalve woningen. Dit betekent dat deze sector gekenmerkt wordt door een zeer grote diversiteit, variërend van winkels en horecavestigingen tot scholen, kantoren en ziekenhuizen. Het energieverbruik van deze sector bedroeg in 1989 ongeveer 9% van het binnenlands gebruik.

De belangrijkste mogelijkheden om te komen tot energiebesparingen liggen op de terreinen isolatie, installatie (waaronder verlichting) en energiebeheer. Verder zijn vrijwel voor de gehele utiliteitsbouw isolatienormen bij nieuwbouw van kracht geworden, en later energieprestatienormen en zijn energiebesparende investeringen door Economische Zaken en de nutssector gesubsidieerd. De stimuleringsregeling energiezuinige verlichting is door de energiedistributiebedrijven ingevoerd. De Novem verleende financiële stimulansen voor onderzoek en ontwikkeling van nieuwe technieken en het regionaal netwerk van Novem ontwikkelde de nodige adviesactiviteiten.

(435.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD

Handeling: Het onderhandelen over en sluiten van meerjarenafspraken met bedrijven inzake energiebesparing in de sector utiliteitsbouw.
Producten: meerjarenafspraken (MJA's)
Periode: 1994-
Bron: Werkplan 1995, DGE directie Energiebesparing en Duurzame energie, Nota Energiebesparingsbeleid, HdTK 1994-1995, 24 242, nr. 1

(3) Woningbouw en huishoudens

Het besparingsbeleid ten aanzien van woningen en huishoudens heeft zeker zijn vruchten afgeworpen. De verbetering van de woningvoorraad, via het Nationaal Isolatieprogramma, aanschaf van energiezuinige gasapparatuur en zuiniger stookgedrag door voorlichting aan de consument hebben er toe geleid dat het gasverbruik per woning tussen 1974 en 1989 met ruim 30% is gedaald. Het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) ligt primair op het beleidsterrein van VROM, zie daarom voor nadere gegevens het betreffende rapport institutioneel onderzoek van dat departement. In de Stuurgroep Nationaal Isolatieprogramma zijn vertegenwoordigd de Gasunie, VEGIN, VNG, het Stafbureau NIP en ambtelijke vertegenwoordigers van Economische Zaken en VROM. De Stuurgroep rapporteert jaarlijks aan de Ministers van VROM en Economische Zaken over de voortgang van het programma. Daarnaast brengt de stuurgroep, gevraagd of ongevraagd advies uit aan de bewindslieden aangaande het programma of omtrent de aanpassing van het programma of de regeling.

Er zijn enkele knelpunten. Zo is er nog onvoldoende kennis bij de eindgebruikers betreffende mogelijkheden van energiebesparing, het financiële voordeel van een investering is vaak onzeker en het besparingseffect van de afzonderlijke maatregelen is gering. Ook zijn er belemmeringen in de regelgeving. De rijksoverheid richt zich voor de komende jaren op een aantal punten namelijk: introductie van de energieprestatienorm voor nieuwe woningen en minimumrendementseisen voor veel energiegebruikende apparaten; het geven van een centrale rol van de energiedistributiebedrijven bij bestaande woningen; voorlichting naar diverse doelgroepen; starten van experimenten, onderzoek en overleg met betrekking tot beloningssystemen, fiscale stimuleringen en tariefprikkel; het wegnemen van belemmerende regelgeving.

(436.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD
Handeling: Het onderhandelen over en sluiten van meerjarenafspraken met woningbouwverenigingen en institutionele beleggers inzake energiebesparing in de sector woningbouw.
Producten: meerjarenafspraken (MJA's)
Periode: 1994-
Bron: Werkplan 1995, DGE directie Energiebesparing en Duurzame energie

(437.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van VROM, oprichten van een Stuurgroep Nationaal Isolatie Programma dat belast is met de uitvoering van het isolatieprogramma.
Periode: 1981-1991
Opmerking: De stuurgroep wordt in de uitoefening van haar taak bijgestaan door een stafbureau.
Bron: Instelling Stuurgroep Nationaal Isolatie Programma Stcrt. 1979, 60

(438.)

Actor: Stuurgroep Nationaal Isolatieprogramma (NIP)
Handeling: Het jaarlijks rapporteren aan de minister van Economische Zaken en VROM over de voortgang van het programma.
Producten: rapportages
Periode: 1978-1991
Opmerking: In de stuurgroep NIP zijn vertegenwoordigd de Gasunie, VEGIN, VNG, het stafbureau NIP en ambtelijke vertegenwoordigers van de ministeries van VROM en Economische Zaken.
Bron: Energierecht pagina 119, Maar H.G. de, Alphen a/d Rijn, Evaluatie 10 jaar Nationaal Isolatieprogramma, NIP, Rotterdam 1988.

(439.)

Actor: Stuurgroep Nationaal Isolatieprogramma
Handeling: Het gevraagd of ongevraagd uitbrengen van advies aan de ministers van Economische Zaken en VROM over het programma dan wel aanpassingen van het programma of de regeling.
Producten: adviezen
Periode: 1978-1991
Bron: Energierecht, pagina 119, Maar H.G. de, alphen a/d Rijn 1987, Evaluatie 10 jaar Nationaal Isolatieprogramma, NIP, Rotterdam 1988.

(440.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD
Handeling: Het deelnemen aan de vergaderingen van de Stuurgroep Nationaal Isolatieprogramma.
Periode: 1978-
Bron: Evaluatie 10 jaar Nationaal Isolatieprogramma, NIP, Rotterdam 1988.

(4) Rijksoverheid

De Rijksoverheid start in 1980 met een energiebesparingsprogramma. Dit programma zal worden uitgevoerd door het ministerie van Economische Zaken in samenwerking met VROM. Het programma is gericht op besparingsprojecten in gebouwen, installaties en transportmiddelen. Voor het eerste jaar stelt Economische Zaken 100 miljoen ter beschikking. Vanaf 1981 stellen alle departementen jaarlijks een percentage van hun materiële uitgaven ter beschikking. Het programma wordt gecoördineerd door de Stuurgroep Energiebesparing Rijksoverheid¹⁰⁰ (SERO) waarin vertegenwoordigers zitten van Economische Zaken, VROM, FIN, DEF, en O&W.

De Stuurgroep stelt een lange termijn raming van alle binnen de Rijksoverheid en Wetenschappelijk Onderwijs in aanmerking komende besparingsinvesteringen op. Ook regelt de Stuurgroep de werkzaamheden van de Rijksoverheids-energiecoördinatoren, wier taak het is door middel van voorlichting, motivatie en verbruiksanalyse het energieverbruik bij de rijksoverheid terug te dringen.

In 1991 stelt het kabinet zich ten doel 17% energie te besparen in alle gebouwen die de Rijksgebouwendienst beheert. Daartoe wordt een reeks convenanten gesloten tussen deze dienst en de departementen. Het programma is dan inmiddels primair gericht op milieudoelstellingen. De regering wil energiebesparen om de uitstoot te beperken van milieubelastende stoffen zoals koolmonoxide, stikstofdioxide en zwaveldioxide.

(441.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het in overeenstemming met de minister van VROM vaststellen van een ministeriële subsidieregeling op het gebied van energiebesparing voor de Rijksoverheid.

Producten: Energiebesparingsprogramma Rijksoverheid Stcrt. 1980, 205

Periode: 1980-

Opmerking: Dit energiebesparingsprogramma richt zich op het besparen van energie in gebouwen die door de Rijksoverheid worden gebruikt.

Bron: Energienota 1974, bijlage HdTK 1974-1975, 13 122

(442.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het leveren van bijdragen aan een plan voor energiebesparing in rijksgebouwen via convenanten tussen de ministeries en de Rijksgebouwendienst

Periode: 1991-

Opmerking: Het plan wordt uitgevoerd door de Novem, de Rijksgebouwendienst en Economische Zaken in nauwe samenwerking met alle ministeries.

Bron: Kabinetsbesluit juni 1991 Stcrt. 1991, 125

(443.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het leveren van bijdragen aan de Stuurgroep Energiebesparing Rijksoverheid (SERO) voor het energiebesparingsprogramma Rijksoverheid.
Periode: 1983-
Bron: Ministerraadsbesluit, 14 januari 1983 Stcrt. 1983, 11

(444.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidie aanvragen krachtens het Energiebesparingsprogramma Rijksoverheid.
Periode: 1980-1981.
Opmerking: Het budget voor dit programma is voor het jaar 1980 gelegd bij Economische Zaken. De departementen stellen vervolgens voor 1981, 1% en in 1982, 2% van hun materiële uitgaven ter beschikking. De activiteiten m.b.t. energiebesparing binnen de Rijksoverheid worden gecoördineerd door een Stuurgroep waarin Economische Zaken, VROM, FIN, DEF en O&W zitting hebben.
Bron: Energiebesparingsprogramma Rijksoverheid Stcrt. 1980, 205

(5) Verkeer en vervoer

Het beleid inzake verkeer en vervoer is aanbodgericht. Het besparingsbeleid richt zich voornamelijk op efficiencyverbetering van het voertuiggebruik. Daarnaast richt het beleid zich op de ontwikkeling van de mobiliteit, de keuze van de vervoerwijze en de bezettingsgraad van het transportmiddel. Zo verricht Novem in opdracht van Economische Zaken onder andere voorlichting over carpoolen en aan projecten met het oogmerk de beladingsgraad in het vrachtvervoer te verhogen. De ministeries van VROM, V&W en Economische Zaken werken nauw samen in een actieprogramma. Er worden campagnes gehouden met als kernthema's beïnvloeding van het aankoop- en rijgedrag van de automobilist. In EG-verband neemt Nederland het initiatief om tot afspraken te komen over de hoogte van brandstofaccijnzen en met automobielfabrikanten en -importeurs over de verbetering van energie-efficiency. Naast de bovengenoemde inspanningen stelt Economische Zaken jaarlijks een budget ter beschikking voor onderzoeks- en ontwikkelingsinspanningen waarvan het grootste deel gebruikt wordt voor het vrachtverkeer.

De Programmavoorbereidingscommissie Rationeel Energiegebruik in Verkeer en Vervoer (PVC-REV) is ingesteld per 11 december 1981. De commissie had tot taak de Minister te adviseren over de opzet en de toekomstige uitvoering van een samenhangend programma, in hoofdlijnen, van onderzoek met een fundamenteel, met een toegepast of met een demonstrerend karakter naar meer rationeel energiegebruik bij verkeer en vervoer, met name over de weg, over binnenwateren en per spoor in Nederland en vervoer over zee,

door de lucht en per pijpleiding, alsmede grensoverschrijdend verkeer op alle vervoerwijzen. De commissie is opgeheven per 14 juli 1983.

(445.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met PEO voor de uitvoering van energieprogramma's voor de sector verkeer en vervoer.
Producten: meerjarenprogramma's rationeel energiegebruik in verkeer en vervoer (REV)
Periode: 1984-1988
Bron: HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(446.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met NEOM voor de uitvoering van energieprogramma's voor de sector verkeer en vervoer.
Producten: meerjarenprogramma's rationeel energiegebruik in verkeer en vervoer (REV)
Periode: 1984-1988
Bron: HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(447.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met de Novem voor de uitvoering van energieprogramma's voor de sector verkeer en vervoer.
Producten: meerjarenprogramma's rationeel energiegebruik in verkeer en vervoer (REV)
Periode: 1988-
Opmerking: De Novem heeft bevoegdheid namens Economische Zaken verschillende subsidieregelingen uit te voeren, Economische Zaken is opdrachtgever en Novem opdrachtnemer. Op basis van onderhandelingen waarbij Economische Zaken zich laat adviseren door de AER worden programmaovereenkomsten gesloten, waarin vastligt welke taken door Novem moeten worden uitgevoerd. Voor deze diensten stelt Economische Zaken de overeengekomen middelen ter beschikking, ter dekking van de begrote manuren en studiekosten, alsmede van de financiële middelen voor door derden uit te voeren projecten.
Bron: HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(448.)

Actor: Novem

Handeling: Het uitvoeren van (energie)programmaovereenkomsten voor de sector verkeer en vervoer.

Periode: 1988-

Bron: HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 111

(449.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het onderhandelen over en sluiten van meerjarenafspraken met het bedrijfsleven in de vervoersector over terugdringing van het energiegebruik en de milieubelasting.

Periode: 1990-

Opmerking: Onder de naam "Transactie" wordt door V&W, VROM en Economische Zaken samen met drie brancheorganisaties gestreefd naar uitvoering van meerjarenafspraken, daartoe is op 8 mei 1995 een samenwerkingsverklaring getekend.

Bron: Nota energiebesparing pagina 34, HdTK 1989-1990,21 570, nrs 1-2, Nota energiebesparingsbeleid, HdTK 1994-1995, 24 242, nr.1

(450.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het voeren van overleg met de ministeries van V&W en VROM om te komen tot een betere coördinatie tussen de departementale programma's op het terrein van verkeer en vervoer.

Periode: 1994-

Bron: Vervolnota energiebesparing HdTK 1993-1994, 23 561, nr. 6

(451.)

Actor: (voorlopige) Algemene Energieraad

Handeling: Het geven van adviezen inzake het te voeren energiebesparingsbeleid voor de sector verkeer en vervoer.

Producten: energiebesparing in verkeer en vervoer (1984)

Periode: 1976-

Opmerking: In 1976 werd de voorlopige Algemene Energieraad opgericht Stb. 1976, 99, opgevolgd door de huidige Algemene Energieraad Stb. 1985, 287 en 611.

Bron: Energienota 1974, HdTK 1974-1975, 13 122, nrs 1-2.

(452.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het instellen van een programmavoorbereidingscommissie rationeel energiegebruik verkeer en vervoer ter voorbereiding van een programma

van onderzoek ten behoeve van rationeel energiegebruik bij verkeer en vervoer.

Periode: 1981-
Opmerking: Karakter: ambtelijke commissie.
Bron: Instellingsbeschikking no. 681/983, 11 december 1981

(453.)

Actor: Programmavoorbereidingscommissie rationeel energiegebruik verkeer en vervoer

(PVC-REV).

Handeling: Het voorbereiden van een programma van onderzoek ten behoeve van rationeel energiegebruik bij verkeer en vervoer.

Product: (advies)rapporten

Periode: 1981-

Bron: Instellingsbeschikking no. 681/983, 11 december 1981

4.5 DUURZAME ENERGIE

4.5.1 *Inleiding*

De belangstelling voor de ontwikkeling van duurzame energie in Nederland is sterk toegenomen door factoren als de oliecrisis en de milieubelangen. De oliecrisis van 1973 is aanleiding geweest tot een wereldwijde bezinning op het energievraagstuk. De eerste conclusie, waartoe men al gauw kwam, was dat in de loop der jaren het verkrijgen van energie veel te eenzijdig is gezien, en voorts dat men roekeloos is omgegaan met de energie die de wereld ter beschikking heeft. Voor de Nederlandse regering is deze situatie aanleiding geweest het energievraagstuk diepgaand te beschouwen. In de energienota van 1974 is voor het eerst een integraal energiebeleid geformuleerd. De regering achtte het bijvoorbeeld wenselijk dat een Nationaal Programma voor het wetenschappelijk onderzoek en de technologische ontwikkeling op dit gebied tot stand zou komen. Hiertoe werd o.a. de Landelijke Stuurgroep Energieonderzoek (LSEO) ingesteld op 25 februari 1974. De stuurgroep heeft het rapport "Energie 1976" uitgebracht. Op basis van het rapport "Energie 1976" wordt een Nederlands Nationaal Programma voor energieonderzoek gestart betreffende o.a. windenergie, zonne-energie, hergebruik afvalstoffen en aardwarmte en opslag. De LSEO werd in 1980 opgevolgd door de Raad voor het Energieonderzoek (REO). Het energieonderzoeksbeleid had bij de instelling van de REO in belangrijke mate zijn vorm gekregen op basis van de rapporten van de LSEO. Het werkkterrein van de raad zou daarom vooral liggen op het gebied van (incidentele) advisering over bijsturing van de lopende onderzoeksprogramma's Omdat er minder behoefte bleek te bestaan aan advisering dan aanvankelijk was verondersteld en een nieuwe organisatiestructuur voor het energieonderzoek werd voorzien waarin voor de REO geen plaats was, werd in 1983 besloten de REO op te heffen. Advisering over het

lange termijn energieonderzoek is ondergebracht bij de Raad van Advies voor het Wetenschapsbeleid en de AER.

In de derde energienota (1996) is een intensivering van onderzoek- ontwikkeling en demonstratie (O, O&D) inspanningen op het gebied van duurzame energie aangekondigd. De O, O&D-inspanningen op het gebied van duurzame energie worden vooral bekostigd door de overheid, waarmee Nederland niet afwijkt van het buitenland. In Nederland vindt de financiering voornamelijk plaats door het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu. Daarnaast wordt in het kader van het programma Economie-Ecologie-Technologie (EET) geldelijke steun door Economische Zaken aan duurzame energieprojecten toegekend.

Het vaststellen van de onderzoeksagenda gebeurt vanuit het besef dat Nederland 'n klein land is en niet alles zelf kan doen. Belangrijke stimulans voor internationale samenwerking wordt gevormd door het Vierde en Vijfde Kaderprogramma van de Europese Unie, waarin duurzame energie een belangrijke plaats krijgt. Het belangrijkste deel van de duurzame energie (overheid)programma's wordt onder beheer van Novem uitgevoerd.

Duurzame energie heeft als groot voordeel, dat bij het gebruik ervan geen emissie van verzurende gassen en kooldioxide optreedt en er bespaard wordt op fossiele brandstoffen. De voor Nederland relevante duurzame energiebronnen zijn: windenergie, fotovoltaïsche en thermische zonne-energie, aardwarmte, waterkracht, afvalverbranding en biomassa. Anno 1994 voorzien deze bronnen in ongeveer 1% van de nationale energievoorziening. Het beleid van de Rijksoverheid richt zich op een stijging tot 3% in het jaar 2000 en 5% in 2010. Via een speciale regeling binnen de regulerende energiebelasting die in 1996 van kracht werd, wordt energie uit duurzame energiebronnen bevorderd.

Duurzame energie-inpassing in de gebouwde omgeving

Besluiten die we vandaag nemen over de inrichting van de energie-infrastructuur op nieuwbouwlocaties beïnvloeden voor tientallen jaren het primaire energiegebruik in die gebieden. Dat geldt niet alleen voor woningen maar ook voor utiliteitsgebouwen, industrie en glastuinbouw. Om energiebesparing en duurzame energie in die gebieden een kans te geven, moet bij de ruimtelijke inrichting de energieaanbodstructuur al optimaal aansluiten bij de vraag.

De rijksoverheid bepaalt niet uniform welke technische oplossing voor een optimale energievoorziening moet worden gekozen; lokale omstandigheden geven de doorslag. De Algemene Energieraad (AER) heeft een advies opgesteld over criteria die een rol zouden moeten spelen bij de aanleg van nieuwe energie-infrastructuur.

Behalve bij infrastructuur, moet ook bij de verkaveling van nieuwbouwlocaties rekening worden gehouden met de inpassing van duurzame energie. Deze heeft invloed op de

mogelijkheid om passieve en actieve zonne-energie toe te passen. Novem stimuleert in opdracht van EZ het zongericht verkavelen door gemeenten in het kader van het programma Energie-efficiency en Ruimtelijke Ordening (ERO).

Algemeen: beleidsontwikkeling en evaluatie, totstandkoming van wet- en regelgeving

(454.)

Actor: Minister van Economische Zaken/EBD
Handeling: Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid inzake het gebruik van duurzame energiebronnen.
Producten: bijvoorbeeld beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties.
Periode: 1974-
Bron: [eerste] Energienota 1974, HdTK 1973-1974, 13 122

(455.)

Actor: Minister van Economische Zaken/EBD
Handeling: Het voorbereiden van de totstandkoming en intrekking van wet- en regelgeving betreffende het gebruik van duurzame energiebronnen.
Producten: bijvoorbeeld wetten, algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten
Periode: 1974-
Bron: - - -

(456.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het overleggen met de Europese Commissie betreffende selectieve BTW-verlaging in het kader van Duurzame Energie.
Opmerking: Het betreft bijvoorbeeld een verlaagd BTW-percentages voor particulieren die 'n zonneboiler aanschaffen.
Bron: Duurzame Energie in opmars, Actieprogramma 1997-2000, Ministerie van Economische Zaken 1997.

(457.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het mede ontwikkelen van fiscale maatregelen om het kostprijverschil tussen duurzame energieopties en het conventionele alternatief te verkleinen.
Product: o.a.
-Vrije Afschrijving Milieu-investeringen (VAMIL);
-Regeling Groen beleggen;
-Regulerende energiebelasting;

- Energie-investeringsaftrek;
-Groene BTW;
- Bron: Duurzame energie in opmars, Actieprogramma 1997-2000, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1997. p. 21.
- (458.)
- Actor: (voorlopige) Algemene Energieraad
- Handeling: Het geven van adviezen inzake het gebruik van duurzame energiebronnen.
- Producten: o.m.
- knelpunten bij introductie van duurzame energiebronnen (1982)
- energieonderzoek (inclusief energiebesparing en duurzame energie, 1987)
- de meerjaren-onderzoeksprogramma's energiebesparing en duurzame energie (1991)
- Periode: 1976-
- Opmerking: In 1976 werd de voorlopige Algemene Energieraad opgericht Stb. 1976, 99, opgevolgd door de huidige Algemene Energieraad Stb. 1985, 287 en 611.
- Bron: [eerste] Energienota 1974. HdTK 1973-1974, 13 122
- (459.)
- Actor: Minister van Economische Zaken
- Handeling: Het onderhandelen over en sluiten van meerjarenafspraken met het bedrijfsleven inzake het gebruik van duurzame energiebronnen.
- Producten: meerjarenafspraken (MJA's)
- Periode: 1994-
- Bron: Duurzame energie in opmars, Actieprogramma 1997-2000, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1997, blz. 50.

4.5.2 *Duurzame energieopties*¹⁰¹

Windenergie

In 1950 wordt via de Nijverheidsorganisatie TNO de commissie Windkrachtbenutting ingesteld, met daarin vertegenwoordigers van de ministeries van Financiën en Economische Zaken, die deze commissie financieel ondersteunen. Nederland was ook in internationaal verband actief onder andere via de Organisation for European Economic Co-operation. Economische Zaken nam ook deel in het bestuur van de stichting elektriciteitsopwekking door windmolens, opgericht in 1952. De rol van de overheid neemt pas gericht toe, als dankzij het werk van de Landelijke Stuurgroep Energieonderzoek (LSEO), opgericht in 1974¹⁰², er in 1976 een Nationaal

Onderzoekprogramma Windenergie (NOW I) wordt gestart. Dit vijf jaar durend onderzoeksprogramma werd uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van het Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN). De minister laat zich over de voortgang van het onderzoek adviseren door de begeleidingscommissie Windenergie.¹⁰³

De begeleidingscommissie windenergie werd op 7 december 1976 bij ministeriële beschikking ingesteld. Ze kreeg als taken: het adviseren omtrent de uitvoering van het nationaal onderzoekprogramma windenergie; het jaarlijks beoordelen van het door ECN ingediende werkplan en de begroting; evaluatie van halfjaarlijkse rapporten ingediend door de ECN/ Bureau Energie Onderzoek Projecten. Naast een EZ-waarnemer namen deel aan de commissievergaderingen vertegenwoordigers van ECN, Technische Hogescholen Delft en Eindhoven, Rijksuniversiteit Groningen, KEMA en LSEO. De commissie werd op 1 maart 1985 opgeheven, Stcrt. 1985, 45.

Het eindrapport Nationaal Onderzoekprogramma Windenergie dat in 1981 door de ECN werd uitgebracht, luidde een aantal overheidsmaatregelen in die productie en toepassing van windenergie stimuleren en ondersteunen. Enkele voorbeelden daarvan zijn het Nationaal Ontwikkelingsprogramma Windenergie (1981-1986), het Integraal Programma Windenergie (1986-1990), Subsidieregeling windenergie Stcrt. 1992, 250 en het Nationaal ondersteuningsprogramma Toepassing Windenergie in Nederland (Twin 1+2) (1990-1994), laatstelijk gewijzigd 1995 (TWIN) Stcrt 1995,69.

Toepassing van windenergie vindt doorgaans plaats in open gebieden (bijvoorbeeld kustlocaties) en de opgewekte elektriciteit wordt geleverd aan het net. In landen met een elektriciteitsnet dat zich niet uitstrekt tot alle gebieden, worden ook regelmatig op zich zelf staande (stand alone) of hybride (bijvoorbeeld wind/diesel) toepassingen gerealiseerd.

In Nederland wordt het gros van het opgesteld windvermogen geëxploiteerd door energiedistributiebedrijven, particuliere projectontwikkelaars, agrariërs en coöperaties. Windenergie-onderzoek vindt plaats bij ECN, TU-Delft en TU-Eindhoven. Om verdere verbetering van de prijs-prestatieverhouding te realiseren moet nog veel kennis worden ontwikkeld. Novem, ECN en de TU-Delft hebben daarvoor gezamenlijk een lange termijn ontwikkelingsstrategie opgesteld, het Nationaal O&O-plan Windenergie. De activiteiten en prioriteiten in dit plan zijn afgestemd met de Nederlandse windindustrie, waardoor een sterke technologiecluster ontstaat. De hiervoor genoemde verbetering van de prijs-prestatieverhouding moet vooral gestalte krijgen door de ondersteuning van de technologische ontwikkelingen binnen die industrie. Hierdoor kan de industrie haar marktpositie versterken en wordt de behoefte aan fiscale stimulansen geleidelijk aan minder.

De noodzakelijke kostprijzdaling krijgt voor een deel gestalte door schaalvergroting en serieproductie bij de Nederlandse turbinebouwers. Afzetvergroting is mogelijk dankzij een sterk groeiende wereldmarkt. Sterke regionale fluctuaties vereisen daarbij wel een

grote flexibiliteit van de industrie. Technologisch en qua kostprijs kan de Nederlandse turbine op de wereldmarkt concurreren met de buitenlandse concurrentie. Om het exportinstrumentarium van de belangrijkste concurrerende exportlanden (Denemarken en Duitsland) te pareren, werd in de loop van 1997 een financiële ondersteuning gecreëerd waardoor de Nederlandse windmolenfabrikanten een betere toegang tot de wereldmarkt verkrijgen.

De ruimtelijke inpassing vormt voor windenergie een belangrijk knelpunt. Bestuurlijk uit zich dit knelpunt op twee manieren: de ruimtelijke inpassing van windturbines concurreert met andere functies en bestuurlijke besluiten over de plaatsing van windturbines (bestemmingsplannen, bouw- en milieu- vergunningen) worden vaak geconfronteerd met tal van bezwaarschriften van omwonenden en natuur- en milieuorganisaties.

In het gevoerde beleid zijn 'n aantal maatregelen genomen om deze knelpunten op te lossen. Zo werd in 1991 de Bestuursvereenkomst Plaatsingsproblematiek Windenergie (BPW) gesloten tussen het rijk en de zeven windrijke provincies. De zeven provincies hebben daarbij ieder een taakstelling op zich genomen voor de ruimtelijke reservering van windturbines. De rijksoverheid heeft zich verplicht tot het faciliteren van het plaatsingsbeleid door het scheppen van randvoorwaarden en door interdepartementaal overleg over optredende knelpunten die voortkomen uit het rijksbeleid. Ook worden studies verricht om het draagvlak te verbreden, naar uiteenlopende onderwerpen, zoals hinder voor vogels, geluid en verkeersveiligheid. Ook werd het Landelijk Bureau Windenergie opgericht, een onafhankelijk informatiepunt. De afgelopen jaren werd in de meeste provincies een Regionaal Windenergie Overleg (RWO) opgericht om overleg tussen provincies, gemeenten, particuliere exploitanten, energiebedrijven, milieuorganisaties en rijksvertegenwoordigers te bevorderen.

Novem ondersteunt veel provincies en gemeenten bij de planontwikkeling voor de plaatsing van windturbines.

Daarnaast zijn ook 'n paar technische knelpunten. Windparken in Nederland worden vooral op die plaatsen gerealiseerd waar een zo hoog mogelijk gemiddelde windsnelheid gepaard gaat met goede aansluitingsmogelijkheden op het bestaande elektriciteitsnet. Dergelijke locaties zijn schaars en zullen bij het verwachte plaatsingstempo kort na de eeuwwisseling grotendeels benut zijn, terwijl ook vóór die tijd al windrijke locaties benut moeten worden waarbij dure versterkingen in de netinfrastructuur nodig zullen zijn. Nieuwe locaties kunnen landinwaarts of buitengaats worden gezocht. Landinwaarts is de windsnelheid aanmerkelijk lager zodat hogere turbines moeten worden gebouwd. Buitengaats is weliswaar de windsnelheid hoger maar moeten windturbines laag onderhoudsgevoelig zijn, bestand zijn tegen corrosie en moet bovendien een geheel nieuwe netinfrastructuur worden aangelegd.

Het in 1998 opgestelde Plaatsingsplan Wind Buitengaats maakt duidelijk aan welke voorwaarden voldaan moet zijn voor een succesvolle stap op zee.

In de afgelopen jaren zijn de activiteiten ter stimulering van zowel het O,O&D-werk als de daadwerkelijke plaatsing van windturbines uitgevoerd in het kader van het door Novem beheerde programma Toepassing Windenergie in Nederland (TWIN). Mede op basis van een evaluatie van dit programma, is in 1996 door Novem een nieuw meerjarenprogramma TWIN 1996-2000 geformuleerd en door Economische Zaken goedgekeurd.

Op basis hiervan zal Novem in opdracht van Economische Zaken de nodige initiatieven ontplooiën om de beoogde prijs-prestatieverhouding te verbeteren en planologische knelpunten op lokaal niveau te helpen oplossen.

(460.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het ontwikkelen van beleid op het gebied van windenergie.
Producten: o.a. beleidsnota's
Periode: 1974-
Bron: [Eerste] Energienota, HdTK 1974-1975, 13 122 nrs. 1-2

(461.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het (doen) uitvoeren van het Nationaal programma windenergie.
Producten: b.v. integraal programma windenergie
Periode: 1981-
Bron: - - -

(462.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het instellen van adviescommissies op het gebied van windenergie.
Producten: Begeleidingscommissie Windenergie
Periode: 1976-1981
Bron: Interim-rapport Landelijke Stuurgroep Energieonderzoek HdTK 1974-1975, 13 250 nrs. 1-2

(463.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD
Handeling: Het deelnemen, via een vertegenwoordiger, aan de vergaderingen van de begeleidingscommissie windenergie.
Producten: vergaderstukken
Periode: 1976-1985
Bron: Instellingsbeschikking begeleidingscommissie windenergie van 7 december 1976 art 2 lid 5, opgeheven 1 maart 1985 Stcrt. 1985, 45.

(464.)

Actor: Begeleidingscommissie Windenergie
Handeling: Het adviseren van de minister van Economische Zaken omtrent de uitvoering van het Nationaal Onderzoekprogramma Windenergie.
Producten: adviezen, rapporten
Periode: 1976-1985
Opmerking: In principe zal de ECN voorzien in het secretariaat van de commissie. De commissie kan zich doen bijstaan door projectleiders van onderzoeken en andere deskundigen.
Bron: Ministeriële beschikking 7 december 1976, opgeheven 1 maart 1985 Stcrt. 1985, 45.

(465.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden van AMvB's op het gebied van windenergie.
Producten: Besluit subsidies windenergie Stb. 1993, 187
Periode: 1991-
Bron: Kaderwet verstrekking financiële middelen Economische Zaken Stb. 1991, 767 art. 2

(466.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het vaststellen van ministeriële regelingen op het gebied van windenergie.
Producten: - Subsidieregeling Windenergie
- vaststelling bedragen die jaarlijks beschikbaar worden gesteld, ter uitvoering van het Besluit subsidies windenergie 1993
- vergoedingspercentages op jaarbasis voor windturbines waarvoor een lease-overeenkomst is afgesloten, ter uitvoering van het Besluit subsidies windenergie 1993
- vaststellen van formulieren voor aanvragen subsidie windenergie, ter uitvoering van het Besluit subsidies windenergie 1993
Periode: 1985-
Opmerking: De Subsidieregeling Windenergie is een gezamenlijke regeling van Economische Zaken en VROM.
Bron: [Eerste] Energienota 1974, HdTK 1974-1975, 13 122 nrs. 1-2, Besluit subsidies windenergie Stb. 1993, 187 laatstelijk gewijzigd bij Stb. 1995, 147

(467.)

Actor: Minister van VROM

Handeling: Het ter uitvoering van hoofdstuk IVB van de Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie vaststellen van een stimuleringsregeling.
Producten: Regeling milieupremie windenergie
Periode: 1986-
Bron: Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie IVB, Stcrt. 1986, 196

(468.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het aanwijzen van personen belast met het toezicht op naleving van de voorwaarden verbonden aan subsidies windenergie.
Producten: Ministeriële beschikking
Periode: 1993-
Bron: Besluit subsidies windenergie Stb. 1993, 187, art. 15

(469.)

Actor: Minister Economische Zaken
Handeling: Het beschikken op subsidieaanvragen inzake windenergie.
Periode: 1985-
Opmerking: De subsidieregeling windenergie 1992 wordt gefinancierd uit het budget van Economische Zaken en VROM
Bron: Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie Stcrt. 1985, 86 en 115, Besluit subsidies windenergie Stb. 1993, 187, subsidieregeling windenergie 1992 Stcrt. 1991, 250

(470.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beslissen op beroepschriften inzake subsidieaanvragen in het kader van windenergie.
Periode: 1985-
Bron: Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie Stcrt. 1985, 115 art. 24

(471.)

Actor: Minister van VROM
Handeling: Het behandelen van beroepschriften inzake subsidie aanvragen in het kader van de Regeling milieupremie windenergie.
Periode: 1986-
Bron: Regeling milieupremie windenergie Stcrt. 1986, 249 art. 7 lid 1

Zonne-energie

In Nederland is het onderzoek op het gebied van toepassingsmogelijkheden van zonne-energie¹⁰⁴ voor een belangrijk deel gebundeld in een Nationaal Onderzoeksprogramma Zonne-energie (NOZ), dat in 1978 van start ging. Onder auspiciën van Economische Zaken en aanvankelijk onder coördinatie van het Bureau Energie Onderzoek Projecten verbonden aan de ECN is dit programma er op gericht om introductie van zonne-energie in de Nederlandse samenleving mogelijk te maken. De Begeleidingscommissie Zonne-energie werd in 1980 ingesteld, Stcrt. 1980, 29, ter begeleiding van het Nationaal Onderzoeksprogramma Zonne-energie. De commissie bestond bij instelling uit 5 leden (inclusief de voorzitter) en had als taken: de minister gevraagd of uit eigen beweging te adviseren omtrent uitvoering en vormgeving van het programma; evaluatie van tussentijdse en eindresultaten; adviseren over het ingediende werkplan en begroting en over halfjaarlijkse rapporten van de stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN). De Minister kan een waarnemer aanwijzen die bevoegd is vergaderingen van de begeleidingscommissie bij te wonen en inzage te hebben in de stukken. De commissie werd op 1 maart 1985 opgeheven, Stcrt. 1985, 45.

Aanvankelijk ging het bij het NOZ alleen om thermische toepassing van zonne-energie. Rond 1986 werd binnen het NOZ een hoofdlijn opgenomen met betrekking tot fotovoltaïsche zonne-energie via de Stichting Technische Wetenschappen (STW). Vanaf 1990 ontstond naast NOZ-thermisch een apart NOZ-fotovoltaïsch (NOZ-pv).

Bij zonthermische energie (zon-th) wordt een medium (water, lucht) door zonlicht verwarmd, waarbij dit medium nuttig wordt ingezet voor tapwater, ruimteverwarming of bedrijfsmatige processen.

Een onderscheid wordt gemaakt tussen actieve en passieve zon-th: bij actieve zon-th wordt een toestel gebruikt om de omzetting te bewerkstelligen, bij passieve zon-th wordt de lucht in een gebouw door het binnenvallende zonlicht verwarmd. Door een goede oriëntatie en gebouwoontwerp kan de hoeveelheid passieve zonne-energie verhoogd worden.

Op dit moment speelt de zonneboiler voor huishoudelijk gebruik de hoofdrol. Hiermee wordt water verwarmd waarmee vervolgens tapwater opgewarmd wordt. Sinds kort is er een geïntegreerd zonneboiler-CV-ketel-toestel op de markt waardoor zonne-energie ook bijdraagt aan ruimteverwarming. Daarnaast zijn er actieve systemen die in feite ook zonneboilers zijn, maar die veel groter zijn en toegepast worden in de utiliteitsbouw met een hoog tapwater verbruik.

Voor verdere penetratie van de zonneboiler is het nodig dat de kostprijs binnen enkele jaren op een commercieel haalbaar niveau moet zitten. Ten behoeve daarvan zal ondersteuning worden gegeven aan technologie- product- en productieontwikkeling bij de industrie. Dit gebeurt in het kader van het Meerjarenprogramma thermische zonne-

energie. Verder wordt aandacht besteed aan nieuwe componenten en materialen. Ter ondersteuning hiervan is in 1994 tussen Economische Zaken, Novem, zonneboilerfabrikanten en groothandel, de Vereniging van Nederlandse Installateurs (VNI), EnergieNed en een aantal energiedistributiebedrijven een meerjarenafspraak (MJA) gemaakt waarin bepalingen zijn opgenomen over het streven naar prijsreductie, financiële ondersteuning en marktstimulering van zonneboilers.

Om het gat te dichten tussen de (huidige) prijs van de zonneboiler en de prijs die de markt wil betalen, zijn er diverse financiële instrumenten. Tot 1997 was er de Economische Zaken subsidieregeling Actieve zonthermische systemen. Er zijn tal van energiedistributiebedrijven die in het kader van het Milieu Actie Plan (MAP) aanvullende subsidie verlenen. Bij de aanschaf van zonneboilers door bedrijven kan gebruik worden gemaakt van een aantal fiscale faciliteiten.

Fotovoltaïsche zonne-energie (in de internationale literatuur aangeduid als pv) staat voor de directe omzetting van zonlicht in elektriciteit. Zon-pv kent vele toepassingsmogelijkheden, bijvoorbeeld netgekoppelde systemen in de gebouwde omgeving (woning- en utiliteitsbouw), autonome systemen voor toepassing op plaatsen waar een elektriciteitsnetwerk ontbreekt (schepen, boeien wegen etc.) en in rurale gebieden in ontwikkelingslanden waar geen elektriciteitsnet aanwezig is.

Net als windenergie kan zon-pv niet los worden gezien van de toepassing van andere (duurzame) bronnen. Het leveringspatroon wordt gestuurd door het fluctuerend aanbod van zonlicht. Bij onvoldoende licht zullen andere bronnen moeten bijspringen of zal gebruik gemaakt moeten worden van opslag.

Zon-pv kan beschouwd worden als de belangrijkste duurzame elektriciteits optie voor de verre toekomst. Gelet op de verwachte prijsontwikkeling tot 2020, waarin zowel een forse ontwikkeling van de technologie als het geproduceerde volume van pv-cellen verondersteld is, zal pv pas daarna echt doorbreken. Het overheidsbeleid is er op gericht om die doorbraak mogelijk te maken.

Het onderzoek naar zon-pv is geconcentreerd bij ECN en enkele universiteiten.

Novem beheert het zon-pv-programma voor de overheid.

Knelpunt voor substantiële bijdrage van zon-pv aan de Nederlandse energievoorziening betreft de prijs. Hiertoe is door Novem, ECN en bedrijfsleven een introductieplan PV in de Nederlandse Energievoorziening opgesteld, waarbij in eerste instantie nadruk ligt op onderzoek en ontwikkeling, later op marktintroductie.

Om de verschillende activiteiten op zon-pv-gebied in Nederland te bundelen wordt een meerjarig convenant gesloten waarbij ook de energiedistributie- en productiesector en de bouwwereld betrokken zijn. In dit convenant spreken partijen doelstellingen en inspanningen met elkaar af die het streven naar een verdere groei van zon-pv ondersteunen.

In gebieden waar geen elektriciteitsnet aanwezig is, is pv onder andere vanuit kostenperspectief aantrekkelijk. Op initiatief van de Stichting Natuur en Milieu is een Strategiegroep Zon-pv opgericht waarin onder andere Novem, ECN en bedrijfsleven zitting hebben. Deze groep richt zich vooral op kansrijke mogelijkheden voor zon-pv in ontwikkelingslanden. Zij publiceerde in het voorjaar van 1997 een strategie voor de bevordering van export van zon-pv.

(472.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het ontwikkelen van beleid op het gebied van zonne-energie.
Producten: o.a. beleidsnota's
Periode: 1974-

(473.)

Actor: Novem
Handeling: Het sluiten van meerjarige convenanten met energiedistributie- en productiesector en de bouwwereld met als doel de verdere groei van zon-pv te ondersteunen.

(474.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het sluiten van een meerjarenafpraak met Novem, EnergieNed, en de zonne-energie-industrie inzake marktintroductie van zonneboilers door verbetering van de prijs-prestatieverhouding.
Periode: 1993-
Bron: Vervolgnota energiebesparing pagina 33 en 114, HdTK 1993-1994, 23 561, nr. 2

(475.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met PEO en NEOM voor het maken van programma's in het kader van het nationaal onderzoekprogramma zonne-energie.
Periode: 1986-1988
Bron: - - -

(476.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met Novem voor het maken van programma's in het kader van het nationaal onderzoekprogramma zonne-energie.
Periode: 1988-

Bron: - - -

(477.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het instellen van een begeleidingscommissie zonne-energie voor het Nationaal Onderzoekprogramma Zonne-energie.
Producten: Beschikking
Periode: 1980-1985
Bron: Instelling Begeleidingscommissie zonne-energie Stcrt. 1980, 29, opgeheven Stcrt. 1985, 45

(478.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD
Handeling: Het aanwijzen van een waarnemer die bevoegd is tot bijwoning van de vergaderingen van de begeleidingscommissie zonne-energie en inzage te krijgen in alle stukken.
Periode: 1980-1985
Bron: Instelling Begeleidingscommissie zonne-energie Stcrt. 1980, 29 art. 5, opgeheven Stcrt. 1985, 45

(479.)

Actor: Begeleidingscommissie zonne-energie
Handeling: Het adviseren van de minister van Economische Zaken omtrent vormgeving en uitvoering van het nationaal onderzoekprogramma zonne-energie.
Producten: Adviezen
Periode: 1980-1985
Opmerking: Activiteiten die verder worden uitgevoerd door de begeleidingscommissie: evaluatie tussentijdse- en eindresultaten; advisering werkplan Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) en omtrent de halfjaarlijkse rapporten van ECN.
Bron: Instelling Begeleidingscommissie zonne-energie Stcrt. 1980, 29 art. 3, opgeheven Stcrt. 1985, 45

Waterkracht

Het totale technische potentieel aan met waterkracht op te wekken elektriciteit in Nederland is gezien het ontbreken van natuurlijk sterk glooiende rivieren en beken, niet erg groot.

In het kader van een meerjarig programma is door Novem onderzocht welke locaties wellicht in aanmerking komen voor realisatie van de geschatte waterkrachtbijdrage aan de totale elektriciteitsvoorziening in Nederland.

Het energieproductiebedrijf MEGA-Limburg heeft zich inmiddels sterk gemaakt voor realisatie van de projecten Borgharen, Born en Maasbracht.

De reeds gerealiseerde waterkrachtcentrales zijn: Hagestein (buiten bedrijf), Maurik, Alphen/Lith, Linne en Haandrik. Daarnaast zijn er enkele particulieren die middels waterkracht uitsparen op het gebruik van fossiele brandstof.

(480.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het ontwikkelen van beleid op het gebied van waterkracht.
Producten: o.a. beleidsnota's
Periode: 1974-

(481.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met Novem voor het maken van programma's in het kader van waterkracht.
Periode: 1974-
Bron: - - -

Biomassa en afvalverwerking

Biomassa is hernieuwbare brandstof van organische oorsprong.¹⁰⁵ Het grote voordeel ervan is, dat biomassa in tegenstelling tot fossiele brandstoffen bij gebruik als brandstof voor de energievoorziening vrijwel geen bijdrage levert aan de stijgende concentratie CO₂ in de atmosfeer. Grosso modo zijn er twee hoofdstromen van biomassa: organische reststromen en specifiek voor energiedoelen geteelde of geogoste biomassa. Bij deze laatste categorie kan het gaan om inlandse productie of om import. Voorbeelden uit de eerste categorie: dunningshout uit de bossen, snoeihout, sloophout, afval- en resthout van industriële oorsprong, cacaodoppen, bollenporie, zuiveringsslib, papierafval, e.d. Bij zogenaamde energieteelten gaat het in het algemeen om snelgroeiende houtachtige gewassen zoals miscanthus (olifantengras), populier, wilg e.d.

Sommige reststromen vallen in de categorie afval. Hierbij is van belang dat de eerste prioriteit van het afvalbeleid is, het tegengaan van het ontstaan van afval. Daarbij moet gedacht worden aan maatregelen in de sfeer van preventie, hergebruik, recycling en integraal ketenbeheer. Toch zal er ook na toepassing van deze maatregelen nog een behoorlijke hoeveelheid afval resteren. Uit het brandbare deel daarvan, dat in belangrijke mate uit biomassa bestaat, kan via diverse conversietechnieken energie worden gewonnen. Ook energiewinning uit waterzuiveringsinstallaties is een vorm van afvalbenutting voor energie.

Daarnaast is het ook mogelijk om energie te winnen uit specifiek daarvoor geteelde of geïmporteerde biomassa. Dat kan op diverse manieren, variërend van kleinschalige

verbranding in open haarden en houtkachels in de particuliere sfeer tot grootschalige toepassingen, zoals bijstook in kolencentrales of geavanceerde vergassing in speciaal daarvoor gebouwde installaties. Het gaat dus zowel om warmte-, gas- als om elektriciteits-producerende toepassingen; de laatste categorie levert echter veruit de grootste bijdrage. Daarnaast kunnen biobrandstoffen ingezet worden in het wegverkeer. Biobrandstoffen die inzetbaar zijn in het wegverkeer (biotransportbrandstoffen) als substituuat voor olieproducten als benzine en diesel, worden gevonden in bio-ethanol en biodiesel. Biodiesel wordt als vervanger van of toevoeging aan fossiele dieselbrandstof geproduceerd uit plantaardige oliën en vetten. Ook in benzine kunnen op biologisch materiaal gebaseerde bestanddelen worden toegepast.

Biobrandstoffen zijn uit technisch oogpunt betrekkelijk eenvoudig in te zetten in de transportsector. Naast de kosteneffectiviteit spelen ook het octaangetal, de beschikbaarheid en de distributie een belangrijke rol bij het veroveren van een marktaandeel. Het produceren van biobrandstoffen vergt echter ook energie. Bij de omzetting van biomassa in elektriciteit zijn deze verliezen in het algemeen aanzienlijk geringer.

Het Nederlandse onderzoek naar het gebruik van biomassa voor elektriciteitsopwekking vindt onder andere plaats bij KEMA, ECN, TNO, TU-Delft en de Universiteit van Twente.

Knelpunt voor verdere doorgroei van energiewinning uit biomassa en afval is de huidige kostprijs. Het stimuleren van techniekontwikkeling via onderzoek, haalbaarheidsstudies en demonstratieprojecten gericht op kostprijsverlaging is dan ook een belangrijk onderdeel van het beleid. Het programma Energiewinning uit afval en biomassa (EWAB) biedt daartoe het kader.

In dit kader wordt ook overleg gevoerd met potentieel aanbiedende en vragende partijen omdat het ontbreken van een specifieke markt van biomassabrandstoffen, waardoor onzekerheden bestaan ten aanzien van prijs, kwaliteit en voorzieningszekerheid 'n ander knelpunt is. Onderzocht worden mogelijkheden om biomassa te importeren evenals bioteelt in Nederland. Als onderdeel van de EWAB startte in 1994 het Nationaal Onderzoeksprogramma Biomassavergassing.¹⁰⁶

De inzet van biomassa in de energieopwekking wordt ook gestimuleerd door het fiscaal instrumentarium.

(482.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het ontwikkelen van beleid op het gebied van biomassa en afvalverwerking.
Producten: o.a. beleidsnota's
Periode: 1974-

(483.)

Actor: (voorlopige) Algemene Energieraad
Handeling: Het geven van adviezen inzake het te voeren beleid betreffende biomassa en afvalverwerking.
Periode: 1976-
Opmerking: In 1976 werd de voorlopige Algemene Energieraad opgericht Stb. 1976, 99, opgevolgd door de huidige Algemene Energieraad Stb. 1985, 287 en 611.
Bron: [Eerste] Energienota, HdTK 1974-1975, 13 122, nr. 2

(484.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met Novem voor het maken van programma's in het kader van biomassa en afvalverwerking.
Periode: 1974-
Bron: - - -

(485.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het in samenwerking met de minister van VROM ondersteunen van het Nationaal Onderzoekprogramma Hergebruik Afvalstoffen.
Periode: 1985-
Opmerking: Het onderzoekprogramma wordt uitgevoerd door Novem, voorheen door PEO en NEOM.
Bron: Dossierinventaris Economische Zaken, Nota Energiebesparing pagina 96, HdTK 1989-1990, 21 570, nrs 1-2

(486.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van VROM, voeren van overleg met afvalverwerkende bedrijven en elektriciteitsbedrijven voor een plan met betrekking tot de bijdrage van afvalverbranding aan de elektriciteitsopwekking.
Periode: 1989-
Bron: Nota Energiebesparing pagina 96, HdTK 1989-1990, 21 570, nrs 1-2

Omgevingswarmte

Met behulp van een warmtepomp kan 'onbruikbare' omgevingswarmte naar een bruikbaar niveau worden gebracht met behulp van een relatief klein deel primaire energie. Warmtepompen kunnen worden ingezet in zowel de woning- en utiliteitsbouw, land- en tuinbouw als industrie. In de eerst genoemde sector wordt een warmtepomp vooral voor ruimteverwarming ingezet. Bij toepassing in de land- en tuinbouw kan de warmtepomp

zowel dienen als ruimteverwarmingstechniek als procestechniek, bijvoorbeeld bij het indampen van mest. Bij industriële toepassingen is de warmtepomp vooral in gebruik voor terugwinning van rest- of afvalwarmte uit het proces.

Doelstelling van het beleid is de bijdrage van omgevingswarmte aan de energievoorziening verder te laten toenemen. Voor de periode tot en met het jaar 2000 zit de groei vooral in de industrie; daarna is ook in de gebouwde omgeving veel te verwachten van warmtepompen voor ruimteverwarming. Warmtepompen kunnen goed gecombineerd worden met andere technieken zoals warmte/krachtinstallaties, warmteopslag en koelinstallaties.

Onderzoek naar omgevingswarmte vindt plaats bij de technische universiteiten, de Landbouwniversiteit Wageningen, ECN, Gasunierresearch, Gastec, KEMA en TNO. Economisch gezien is, met name in de woningbouw, de warmtepomp nog niet altijd rendabel. Dit heeft vooral te maken met de hoge investeringskosten ten opzichte van reguliere verwarmingsopties. In de utiliteitsbouw ligt het economisch rendement iets gunstiger in verband met de gecombineerde toepassing met koeling. In de industrie is de warmtepomp in een aantal sectoren (bijvoorbeeld zuivel) al rendabel. In sectoren als de chemie zal de warmtepomptechnologie nog meer richting hoogtemperatuurtoepassingen moeten worden uitgebreid.

Verdere verhoging van het rendement van de warmtepomp door techniek- en systeemontwikkeling zal de kostprijs moeten verlagen. Tevens zullen hoge temperatuursystemen voor de industrie en lage temperatuursystemen voor de gebouwde omgeving ontwikkeld moeten worden. In het kader van een aantal Novem-programma's zal een en ander gestimuleerd worden.

In 1996 werd de subsidiefaciliteit voor warmtepompen beëindigd maar via fiscale maatregelen krijgt de toepassing een stimulans. Een wijziging in de Regulerende Energiebelasting (REB) maakt mogelijk dat in die gevallen waarin geen sprake is van gasaansluiting, een overheveling van de belastingvrije voet van gas naar elektriciteit mogelijk wordt. Dit betekent een stimulans voor de elektrische waterpomp.

Daarnaast is de warmtepomp nog geen algemeen bekende techniek en hebben installateurs en adviseurs onvoldoende kennis van en ervaring met warmtepompen. Door demonstratieprojecten en installateuropleidingen wordt meer bekendheid gegeven aan de warmtepomptechnologie.

(487.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het ontwikkelen van beleid op het gebied van omgevingswarmte.
Producten: o.a. beleidsnota's

(488.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het ontwikkelen en initiëren van warmtepompprogramma's.

(489.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het voorbereiden, vaststellen en wijzigen van de Regulerende Energiebelasting (REB).

Aardwarmte

Hoe dieper je in de aarde graaft, des te warmer het wordt. Wil je iets aan die warmte hebben, dan ben je er niet met wat eenvoudig graafwerk. In Midden Europa moet je voor iedere 3 graden warmtewinst 100 meter dieper de aarde in. Putten van aardwarmte-installaties zijn daarom soms wel 3 kilometer diep. Het principe van dit soort installaties is eenvoudig: een pomp haalt warm water omhoog, een warmtewisselaar onttrekt de warmte en het afgekoelde water gaat via een tweede put weer de grond in. Nederland heeft nog niet zo heel veel gedaan op het gebied van de aardwarmtewinning. Sinds de Energienota 1974 is gestart met onderzoek naar duurzame energiebronnen via Nationale Onderzoekprogramma's zo ook naar aardwarmte. Ter begeleiding van het Nationaal Onderzoekprogramma Aardwarmte is in 1980 een begeleidingscommissie ingesteld. Het onderzoek zelf wordt uitgevoerd door het Projectbureau Energieonderzoek dat is ondergebracht bij de Nederlandse organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek.

De Begeleidingscommissie Aardwarmte werd in 1980 ingesteld, Stcrt. 1980, 83. De commissie bestaat bij instelling uit 6 leden (inclusief de voorzitter) en heeft tot taak: de minister gevraagd of uit eigen beweging te adviseren omtrent uitvoering en vormgeving van het programma; evaluatie van tussentijdse en eindresultaten; adviseren over het ingediende werkplan en begroting alsmede halfjaarlijkse rapporten van het Projectbureau Energieonderzoek. De Minister kan een waarnemer aanwijzen die bevoegd is vergaderingen van de commissie bij te wonen en inzage te hebben in de stukken. De Minister zal de voorzitter hierover mededeling doen. Het secretariaat van de begeleidingscommissie berust bij PBE/TNO. De commissie werd 1 maart 1985 opgeheven Stcrt. 1985, 45

Ook internationaal bestaat er belangstelling voor deze vorm van energie. Zo heeft in 1993 de Europese Unie als doelstelling aanvaard het aandeel van duurzame energie in het totale energiegebruik van 3,5% in 1991 te verhogen tot 7,8% in 2005. Het voorziene aandeel aardwarmte zal in die periode moeten groeien van 0,4 miljoen ton olie-equivalenten tot 3,0 miljoen. Aardwarmte zal dan even veel energie leveren als windkracht en zonne-energie samen. Eind 1994 is gestart met het Nationaal Onderzoekprogramma Aardwarmte en energieopslag in Aquifers (NOAA). Het doel is de ontwikkeling en optimalisatie van systemen voor opslag van warmte en koude en de realisatie van een praktijk experiment diepe aardwarmte (2000-3000 m).

(490.)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het ontwikkelen van beleid op het gebied van aardwarmte.
Producten: Nationaal onderzoekprogramma aardwarmte (NOA) en energieopslag in Aquifers (NOAA).
Periode: 1980-
Bron: [Eerste] Energienota, HdTK 1974-1975, 13 122, nr. 2

(491.)

ACTOR: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het instellen van een begeleidingscommissie aardwarmte voor het Nationaal Onderzoeksprogramma Aardwarmte.
Producten: Beschikking
Periode: 1980-1985
Bron: Instelling begeleidingscommissie aardwarmte Stcrt. 1980, 83 opgeheven Stcrt. 1985, 45

(492.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD
Handeling: Het aanwijzen van een waarnemer die bevoegd is tot bijwoning van de vergaderingen van de begeleidingscommissie aardwarmte en inzage te krijgen in alle stukken.
Periode: 1980-1985
Bron: Instelling Begeleidingscommissie aardwarmte Stcrt. 1980, 83 art. 5, opgeheven Stcrt. 1985, 45

(493.)

Actor: Begeleidingscommissie aardwarmte
Handeling: Het adviseren van de minister van Economische Zaken omtrent vormgeving en uitvoering van het nationaal onderzoekprogramma aardwarmte.
Producten: Adviezen
Periode: 1980-1985
Opmerking: Activiteiten die verder worden uitgevoerd door de begeleidingscommissie: evaluatie tussentijdse- en eindresultaten; advisering werkplan Projectbureau Energieonderzoek ondergebracht bij de Nederlandse organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek (PBE/TNO) en omtrent de halfjaarlijkse rapporten van PBE/TNO.
Bron: Instelling Begeleidingscommissie aardwarmte Stcrt. 1980, 83 art. 3, opgeheven Stcrt. 1985, 45

Energieopslag

Energieopslagsystemen kunnen een belangrijke rendementsverbetering bij energiegebruik mogelijk maken. Dit is vanzelfsprekend in die gevallen waarbij, zonder een opslagmogelijkheid, energieoverschotten ongebruikt verloren zouden gaan. Zo is opslag essentieel bij het gebruik van natuurlijke energiestromen zoals zonlicht, wind en water.

Vanaf 1977 zijn er verschillende commissies bezig geweest met het energieopslag vraagstuk. Het ministerie van Economische Zaken was er steeds bij betrokken. Enkele van die commissies zijn:

- Begeleidingscommissie Magneto Hydrodynamische elektriciteitsopwekkinggenerator in 1977 door de Minister van Economische Zaken;
- Begeleidingscommissie Voorstudieplan Lievense, ingesteld in juni 1980 door de Minister voor Wetenschapsbeleid in overeenstemming met de Ministers van V&W en Economische Zaken.
- De (interdepartementale) Commissie Windenergie en Opslag, ingesteld in 1981;
- Commissie Appendix Plan Lievense (APL-Commissie) ingesteld in 1982;

De conclusies van de laatst genoemde commissie luiden dat grootschalige toepassing van windenergie, in combinatie met een opslagsysteem aantrekkelijk zijn voor de Nederlandse elektriciteitsvoorziening, zowel vanuit het oogpunt van energiebeleid (duurzaamheid, geen vervuiling, rentabiliteit, onafhankelijkheid) als vanuit het industriebeleid (innovatie, werkgelegenheid). Tevens wordt gesteld dat de SEP en haar deelnemers, en niet de overheid, de eerste verantwoordelijkheid dragen voor de beslissing over de bouw van een opslagsysteem. De regering besloot naar aanleiding van deze conclusies, tot een breder onderzoek. Hiertoe werd door de minister van Economische Zaken ingesteld de commissie Opslag en Elektriciteit¹⁰⁷. De commissie was een interdepartementale ad-hoc commissie met deelname vanuit Economische Zaken, VROM, L&V, V&W en O&W, alsmede NV SEP en NEOM NV en werd in 1984 ingesteld. Ze kreeg als opdracht advies uit te brengen mbt de technische en financiële haalbaarheid en de aanvaardbaarheid uit het oogpunt van milieu, natuur en planologie van een aantal mogelijke opslagsystemen voor de Nederlandse elektriciteitsvoorziening. De commissie heeft tevens als stuurgroep gefungeerd van het onderzoekprogramma opslagsystemen. De uitwerking van dit programma alsmede het programma management werd in handen gelegd van de NEOM, later Novem.

Thermische energie kan ondergronds worden opgeslagen. In het kader van het daarop gerichte onderzoeksprogramma, is een ondergronds energieopslag concept ontwikkeld waarmee op rendabele wijze in de winter kou kan worden opgeslagen ten behoeve van koelprocessen in de zomer, terwijl in de zomer warmte kan worden opgeslagen voor

ruimteverwarming. De opgeslagen warmte kan ook benut worden als warmtebron voor een warmtepomp.

De markt bestaat uit koeling en verwarming van kantoorgebouwen, proceskoeling in de industrie, koeling in land- en tuinbouw en verwarming in de woningbouw.

Ondergrondse watervoerende zandafzettingen (aquifers) die in vrijwel ons hele land voorkomen, zijn geschikt om er energie in de vorm van warmte of koude in op te slaan. Daartoe worden in zo'n aquifer putten geslagen op onderlinge afstand van 40 tot 100 meter. Uit een put wordt water opgepompt, via een warmtewisselaar gekoeld of verwarmd en vervolgens via de tweede put weer in de aquifer terug gepompt. Als er vraag naar energie is, wordt het verwarmde of gekoelde water uit de tweede put opgepompt, door de warmtewisselaar geleid waar energie aan het water wordt onttrokken, en vervolgens via de eerste put weer in de aquifer teruggebracht.

Het potentieel is groot. Een kantoorgebouw waarbij de energieopslag gekoppeld aan een warmtepomp voor koeling en verwarming zorgt, bespaart meer dan 50% op fossiele energie vergeleken met de huidige standaard. Met energieopslag is zowel op elektriciteit (voor koeling) als op gas (voor verwarming) te besparen.

Voor de Nederlandse adviesbureaus die ervaring met energieopslag hebben, zijn er exportkansen.

Een van deze adviesbureaus ontwerpt een energieopslagsysteem voor de nieuwe aankomst- en vertrekhal van de luchthaven van Oslo.

Ook is er een samenwerkingsverband tussen de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek ter introductie van energieopslag in België. Dit heeft reeds tot enkele projecten geleid.

Voor wat betreft energieopslag zijn er verschillende knelpunten. Zo heeft de projectontwikkelaar/ opdrachtgever die de investeringsbeslissing neemt niet het profijt van de economische voordelen gedurende de exploitatie van de energieopslag.

Ander knelpunt is dat bij het vaststellen van bestemmingsplannen en de uitgifte van grond onvoldoende rekening wordt gehouden met de benodigde energie-infrastructuur en de mogelijkheid van energieopslag in het bijzonder. Daarbij komt ook dat provincies die vergunning moeten verlenen voor het gebruik van grondwater voor energieopslag, over het algemeen huiverig staan tegenover dit gebruik. Ook is gebleken dat de meeste adviesbureaus weinig ervaring hebben met energieopslag en bij gevolg terughoudend zijn met het promoten ervan, terwijl eindverbruikers vaak niet overtuigd zijn van de bedrijfszekerheid van energieopslag installaties.

Het vierjarig Marktintroductieprogramma Energieopslag in Aquifers (MEA) dat in 1995 is gestart, beoogt een aantal oplossingen. Door de realisatie van een aantal demonstratieprojecten, zowel in de gebouwde omgeving als in de industrie, worden betrokken partijen bekend gemaakt met de voordelen van energieopslag.

(494.)

Actor: Minister van Economische Zaken

- Handeling: Het ontwikkelen van beleid op het gebied van energieopslag.
Producten: o.a. beleidsnota's
- (495.)
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het ontwikkelen en initiëren van Marktintroductieprogramma's
Energieopslag in Aquifers.
- (496.)
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden van regeringsstandpunten inzake opslag van energie.
Producten: Windenergie en Opslag HdTK 1981-1982, 17 500, nrs. 1-2, Windenergie
en Waterkracht HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 16
Periode: 1981-
Bron: Regeringsbesluit standpuntbepaling voorstudie plan Lieveense medio
1981.
- (497.)
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het instellen van de Begeleidingscommissie MHD-generator ter
advisering over het onder verantwoordelijkheid van de Technische
Hogeschool Eindhoven te voeren onderzoekprogramma.
Periode: 1977-
Opmerking: De Minister kan waarnemers aanwijzen, die bevoegd zijn de
vergaderingen van de Commissie bij te wonen en inzage te verlangen van
alle stukken.
Bron: Instellingsbeschikking no. 377/v/90, 23 februari 1977.
- (498.)
Actor: Begeleidingscommissie MHD-generator
Handeling: Het adviseren van de Minister van Economische Zaken over het onder
verantwoordelijkheid van de Technische Hogeschool Eindhoven te
voeren onderzoekprogramma MHD-generator.
Periode: 1977-
Bron: Instellingsbeschikking no. 377/v/90, 23 februari 1977.
- (499.)
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het overeenstemmen met de Ministers van WB en V&W inzake de
instelling van de Begeleidingscommissie Voorstudieplan Lieveense (BPL).
Periode: 1980-1982

Bron: Ministerraadsbesluit d.d. 20 juni 1980 Nota ontwikkeling
Markerwaardgebied

(500.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD

Handeling: Het deelnemen aan de vergaderingen van de Begeleidingscommissie
Voorstudieplan Lievense (BPL) door één of meer aangewezen
vertegenwoordigers

Producten: standpunten

Periode: 1980-1981

Opmerking: De BPL werd ingesteld door de Minister van WB die tevens het
secretariaat voert. Tevens hebben zitting in deze commissie Economische
Zaken en V&W

Bron: Ministerraadsbesluit dd 20 juni 1980

(501.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het instellen van de Commissie Windenergie en Opslag.

Periode: 1981-1982.

Opmerking: De Commissie bestond uit een coördinatiegroep, waaronder vier
werkgroepen n.l. Algemeen, Windenergie, Spaarbekken en
Opslagsystemen, het secretariaat werd gevoerd door Krekel van der
Woerd en Wouterse te Rotterdam, en een Beleidsgroep met DG's van
Economische Zaken, WB, FIN, V&W, VRO, BiZa en V&M.

Bron: Regeringsbesluit standpuntbepaling voorstudie plan Lievense medio
1981.

(502.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD

Handeling: Het deelnemen aan de vergaderingen van de Commissie Windenergie en
Opslag.

Periode: 1981-1982

Bron: Instellingsbeschikking Commissie Windenergie en Opslag.

(503.)

Actor: Commissie Windenergie en Opslag

Handeling: Het adviseren van de regering over energieopslagsystemen.

Periode: 1981-1982

Bron: Instellingsbeschikking Windenergie en Opslag

(504.)

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het instellen van de Commissie Opslag en Elektriciteit.
Periode: 1984-1988.
Opmerking: In deze commissie zijn naast Economische Zaken vertegenwoordigd de departementen van O&W, LAVI, V&W en VROM alsmede de NEOM BV en de NV SEP. Het voorzitterschap en het secretariaat berustten bij Economische Zaken
Bron: Regeringsstandpunt Windenergie en Opslag, HdTK 1981-1982, 17 500, nrs. 1-2, Regeringsstandpunt tav Apendix Windenergie en Waterkracht, HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 16, Eindrapport Maatschappelijke Discussie Energiebeleid HdTK 1984-1985, 18 830, nrs 1-2

(505.)

Actor: Minister van Economische Zaken/DGE/EBD
Handeling: Het deelnemen aan de vergaderingen van de Commissie Opslag en Elektriciteit.
Periode: 1984-1988
Bron: Instellingsbeschikking, opgeheven na regeringsstandpunt Stcrt. 1988, 174

(506.)

Actor: Commissie Opslag en Elektriciteit
Handeling: Het begeleiden van het onderzoeksprogramma Opslagsystemen.
Producten: adviezen
Periode: 1984-1988
Bron: Regeringsstandpunt Windenergie en Opslag, HdTK 1981-1982, 17 500, nrs. 1-2, Regeringsstandpunt tav Apendix Windenergie en Waterkracht, HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 16, Eindrapport Maatschappelijke Discussie Energiebeleid HdTK 1984-1985, 18 830, nrs 1-2

4.6 Bijlagen

4.6.1 *Bijlage 1 Overzicht actoren*

Begrip actor:

Actoren zijn overheidsorganen en privaatrechtelijke instellingen die een rol spelen op een beleidsterrein. In dit rapport zullen alleen de handelingen worden opgenomen van actoren die een publiekrechtelijke bevoegdheid hebben. De privaatrechtelijke instellingen die een belangrijke rol op het beleidsterrein spelen worden wel besproken.

Actoren-overheidsorganen

1. de minister van Economische Zaken

Vanaf 3 juli 1946 is het departement van Economische Zaken ingesteld en daarmee is de minister van Economische Zaken belast met het beleidsterrein energievoorziening. De energiecrisis in 1973 leidde er onder meer toe, dat energiebesparing en duurzame energie een niet meer weg te denken onderdeel gingen uitmaken van het beleidsterrein energievoorziening.

2. de directeur-generaal van het Directoraat-generaal voor Energie van het Ministerie van Economische Zaken (DGE)

Geeft leiding aan het DGE dat onder meer belast is met de voorbereiding en uitvoering van het beleid op het gebied van energiebesparing.

3. Nederlandse Onderneming Voor Energie en Milieu NV (Novem)

De Novem werd in april 1988 gevormd uit het Projectbeheerbureau Energieonderzoek (PEO) en de Nederlandse Energie Ontwikkelings Maatschappij (NEOM). Het werkterrein van PEO was primair energieonderzoek en -ontwikkeling, dat van NEOM primair demonstratie en implementatie. In 1989 werd het takenpakket van Novem nog uitgebreid doordat de activiteiten van de toenmalige Stichting Voorlichting Energiebesparing Nederland (SVEN) in Novem werden geïntegreerd.

De activiteiten van Novem kunnen ingedeeld worden in drie hoofdgroepen: uitvoering van de eigen programma's, uitvoering van overheidsregelingen op het gebied van energie en milieu en internationale activiteiten.

4. de Dienst Investeringsrekening (DIR)

Deze dienst van Economische Zaken heeft van 1979 tot 1992 gefunctioneerd en was onder andere belast met de uitvoering van:

- de energietoeslag van de Wet Investeringsrekening
- de Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie voor wat betreft het deel investeringen in energiebesparingstechnieken diversificatie en aanvragen van energiedistributiebedrijven
- de subsidieregeling energiebesparingstechnieken
- de subsidieregeling Nox-arme en energiezuinige verwarmingstoestellen m.b.t. aanvragen van energiedistributiebedrijven.

5. SENTER

Dit agentschap van Economische Zaken werd in 1992 opgericht en nam voor een deel de taken over van de DIR die werd opgeheven. Het is o.a. belast met de uitvoering van een aantal stimuleringsregelingen op het gebied van energietechnologieën onder meer het Besluit subsidies Energiebesparingstechnieken (BSET). In januari 1994 heeft SENTER een raamafpraak gemaakt met DGE inzake het uitvoeren van opdrachten in het kader van subsidieregelingen op energiegebied.

6. de Economische Controle Dienst (ECD)

De ECD is sinds 1976 werkzaam en onder andere belast met de controle op de naleving van de Wet energiebesparing toestellen.

7. andere ministers die bemoeienis hebben met een facet van energiebesparing c.q. duurzame energie, zoals de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu

8. Minister LNV/ hoofdingenieur-directeur voor de bedrijfsontwikkeling in de provincie

De Minister van LNV wil energiebesparende maatregelen in de agrarische sector en met name in de glastuinbouw stimuleren. Hij doet dit door gelden vrij te maken van de begroting. Met de uitvoering van de genoemde maatregelen is belast de hoofdingenieur-directeur voor de bedrijfsontwikkeling in de provincie.

9. de Algemene Energie Raad (AER)

Adviseert over het energiebeleid in het algemeen, maar ook over allerlei aspecten daarvan zoals energiebesparing en duurzame energie. De voorlopige AER werd bij koninklijk besluit van 13 maart 1976 ingesteld, Stb. 1976, 99. Vanaf 1 december 1985 was de instelling definitief, Wet AER Stb. 1985, 287 en 611.

10. de Landelijke Stuurgroep voor Energieonderzoek (LSEO)

De LSEO werd ingesteld op 25 februari 1974, Stcrt. 1974, 39. Ze werd onder de naam Stuurgroep Nationaal Programma wetenschappelijk onderzoek en technologische ontwikkeling op het gebied van de energie, officieel geïnstalleerd op 4 juni 1974, Stb. 1974, 254, door de Minister van Wetenschapsbeleid, mede namens de Minister van Economische Zaken. De groep kreeg als taak het opstellen van een Nationaal Programma in hoofdlijnen, het opstellen van een werkplan en een financieringsplan, uitwerking van het Programma in projecten, toezicht op de uitvoering en rapportering over het Nationaal Programma alsmede evaluatie van de resultaten, en het desgevraagd of uit eigen beweging verstrekken van advies aan de Ministers. De LSEO werd officieel 14 juli 1980 opgeheven en in maart 1980 opgevolgd door de REO.

11. de Voorlopige Raad voor het Energieonderzoek (REO)

De REO werd in 1980 bij koninklijk besluit, Stb. 1980, 135, voorlopig voor vijf jaar ingesteld. Ze kreeg tot taak het adviseren van de Minister van Economische Zaken over het te voeren beleid op het gebied van energieonderzoek. Verder moest de raad de resultaten van het energieonderzoek evalueren en daarover rapporteren. Tenslotte moest de raad het overleg bevorderen tussen alle partijen die bij het Nederlandse energieonderzoek betrokken zijn.. In 1983 werd besloten de REO op te heffen, Stb. 1983, 705.

12. de Begeleidingscommissie Aardwarmte

De commissie werd in 1980 ingesteld, Stcrt. 1980, 83, ter begeleiding van het Nationaal Onderzoekprogramma Aardwarmte. De commissie heeft tot taak: de minister gevraagd of uit eigen beweging te adviseren omtrent uitvoering en vormgeving van het programma; evaluatie van tussentijdse en eindresultaten; adviseren over het ingediende werkplan en begroting alsmede halfjaarlijkse rapporten van het Projectbureau Energieonderzoek ondergebracht bij de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek ten behoeve van Nijverheid, Handel en Verkeer (PBE/TNO). De commissie werd 1 maart 1985 opgeheven Stcrt. 1985, 45

13. de Stuurgroep Energiebesparingsprojecten in de Glastuinbouw

Deze stuurgroep werd ingesteld op last van de Ministers van Economische Zaken en LNV in 1981, Stcrt. 1981, 87, en werkt terug tot 13 augustus 1980. Zij had tot taak: het opstellen van een bestedingsplan voor de door de Ministers ter bevordering van energiebesparing in de glastuinbouw beschikbaar gestelde gelden; het selecteren en beoordelen van investerings-, onderzoeks-, en demonstratieprojecten die passen in het bestedingsplan; het bestedingsplan en de geselecteerde projecten aan de Ministers ter beslissing voorleggen; de Ministers adviseren over de voorbereiding van besluiten van het bestuur van de Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw, in welke besluiten regels worden gesteld voor subsidiëring van door de Ministers goedgekeurde investeringsprojecten

14. de Stuurgroep Nationaal Isolatieprogramma

De Stuurgroep rapporteert jaarlijks aan de Ministers van VROM en Economische Zaken over de voortgang van het programma. Daarnaast brengt de stuurgroep, gevraagd of ongevraagd advies uit aan de bewindslieden aangaande het programma of omtrent de aanpassing van het programma of de regeling.

15. de Adviescommissie Industriële Energiebesparing

vh beoordelingscommissie tenders industriële energiebesparing.

Deze commissie werd per 1 november 1990 ingesteld, Stcrt. 1990, 211. Het is de taak van de commissie om adviezen uit te brengen over de subsidieregeling en het Besluit tenders industriële energiebesparing.

16. de Programmavoorbereidingscommissie Rationeel Energiegebruik in de Industrie

De PVC-REI werd ingesteld op 14 oktober 1982 door de Minister van Economische Zaken.

De programmacommissie heeft een programma van onderzoek voorbereid ten behoeve van rationeel energiegebruik in de industrie. De commissie is per 1 maart 1985 opgeheven.

Keuringsinstituten

17. de Commissie Warmte/Kracht-Koppeling (WKK) in de industrie (en vervolgcommissie)

De commissie werd op grond van een advies van de AER medio 1979 in het leven geroepen (bestond al onofficieel eind 1978 HdTK 1982/83, 15802 nr 52 blz. 3. Ze kreeg als taak: nagaan wat de problemen zijn bij toepassing van WKK, het geven van aanbevelingen ter oplossing van deze problemen en gericht op de stimulering van toepassing van WKK in de industrie. Januari 1981 verschijnt het eindrapport. Begin 1982 wordt aan een vervolgcommissie met dezelfde samenstelling verzocht de resterende knelpunten aan te geven en oplossingen hiervoor aan te dragen.

18. de Gastec NV

NV VEG Gasinstituut is opgericht in de jaren zestig en is per 1 september 1992 Gastec NV gaan heten. Gastec NV, Nederlands Centrum voor Gastechnologie, houdt zich bezig met onderzoek en ontwikkeling, voorlichting en advies, engineering, keuring, certificatie, opleiding en training. Dit doet zij voor de energiebedrijven, fabrikanten en andere bedrijven en instellingen die behoefte hebben aan gastechnologische expertise. In Europees verband heeft Gastec NV als eerste Notified Body (officieel erkende keuringsinstantie) in Europa een EG-type-onderzoek-certificaat uitgereikt. Dit certificaat is de basis van het Europese CE-keurmerk.

19. de Begeleidingscommissie Magneto Hydrodynamische Elektriciteitsopwekking

De begeleidingscommissie is ingesteld per 23 februari 1977 door de Minister van Economische Zaken. De commissie had tot taak de Minister van advies te dienen over het onder verantwoordelijkheid van de Technische Hogeschool Eindhoven te voeren onderzoekprogramma MHD-generator.

20. de Begeleidingscommissie Voorstudieplan Lieveense

Deze commissie werd in juni 1980 ingesteld door de Minister van WB in overeenstemming met Economische Zaken en V&W. Ze kreeg de opdracht na te gaan of toepassing van een pompspaarbekken gecombineerd met windenergie-accumulatie een rendabele optie in het Nederlands energiebeleid is. In mei 1981 werd een rapport Windenergie en Waterkracht uitgebracht.

21. de Commissie Windenergie en Opslag

Deze commissie werd in augustus 1981 ingesteld door Economische Zaken. Ze had tot taak een regeringsstandpunt voor te bereiden naar aanleiding van het rapport Windenergie en Waterkracht, dat in mei 1981 aangeboden werd aan de Minister van WB. Het regeringsstandpunt volgde op 7 juli 1982.

22. de Commissie Opslag en Elektriciteit

De commissie was een interdepartementale ad-hoc commissie en werd in 1984 ingesteld. Ze kreeg als opdracht advies uit te brengen m.b.t. de technische en financiële

haalbaarheid en de aanvaardbaarheid uit het oogpunt van milieu, natuur en planologie van een aantal mogelijke opslagsystemen voor de Nederlandse elektriciteitsvoorziening. De commissie heeft tevens als stuurgroep gefungeerd van het onderzoekprogramma opslagsystemen.. In mei 1988 brengt de commissie haar eindrapport uit en wordt opgeheven. Aan de hand van het eindrapport volgt er een regeringsstandpunt.

23. de Programmavorbereidingscommissie Rationeel Energiegebruik in Verkeer en Vervoer (PVC-REV)

De PVC-REV is ingesteld per 11 december 1981 door de Minister van Economische Zaken. De commissie heeft een programma van onderzoek ten behoeve van rationeel energiegebruik bij verkeer en vervoer voorbereid. De commissie is per 14 juli 1983 opgeheven.

24. de Begeleidingscommissie Windenergie

Op basis van een interim-rapport van de Landelijke Stuurgroep voor Energie Onderzoek werd de begeleidingscommissie windenergie op 7 december 1976 bij ministeriële beschikking ingesteld. Ze kreeg als taken: het adviseren omtrent de uitvoering van het nationaal onderzoekprogramma windenergie; het jaarlijks beoordelen van het door ECN ingediende werkplan en de begroting; evaluatie van halfjaarlijkse rapporten ingediend door de ECN/Bureau Energie Onderzoek Projecten. De commissie werd op 1 maart 1985 opgeheven.

25. de Begeleidingscommissie Zonne-energie

De commissie werd in 1980 ingesteld ter begeleiding van het Nationaal Onderzoekprogramma Zonne-energie. De commissie heeft als taken: de minister gevraagd of uit eigen beweging te adviseren omtrent uitvoering en vormgeving van het programma; evaluatie van tussentijdse en eindresultaten; adviseren over het ingediende werkplan en begroting en over halfjaarlijkse rapporten van de stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN). De commissie werd op 1 maart 1985 opgeheven.

Actoren - niet overheidsorganen

1. Nederlandse Energie Ontwikkelingsmaatschappij BV (NEOM)

De NEOM BV werd in 1976 opgericht met een 100% deelname door de staat. De functie van NEOM was die processen aan te vatten, die uit energieoogpunt aantrekkelijk en uit economisch oogpunt, eventueel pas op langere termijn, rendabel lijken. Ze had dus een strategische taak bij de feitelijke toepassing van wat speurwerk en ontwikkeling als mogelijkheden aanreiken.

In 1988 werd NEOM BV met PEO geïntegreerd tot de Novem¹⁰⁸.

2. Stichting Projectbeheerbureau Energieonderzoek (PEO)

Projectbureau Energieonderzoek (PBE) en Bureau Energieonderzoekprojecten (BEOP)

werden in de zeventiger jaren op verzoek van de Minister van Economische Zaken door TNO en ECN opgericht en waren tot medio tachtiger jaren belast in opdracht van Economische Zaken met het beheer en de coördinatie van nationale energieonderzoekprogramma's die door Economische Zaken werden gefinancierd. (o.a. wind, zon, Rationeel Energiegebruik in de Gebouwde Omgeving (REGO), Industrie (REI), Verkeer en vervoer (REV), aardwarmte, warmtepompen e.d.) In 1984 werden deze bureaus gefuseerd tot PEO. De PEO had als taken: het doen van voorstellen inzake uit te voeren energieonderzoekprogramma's; het bevorderen, beheren en evalueren van onderzoeksprojecten en door Economische Zaken vastgestelde onderzoekprogramma's het sluiten van overeenkomsten met derden over het uitvoeren van onderzoeksprojecten; het ter beschikking stellen van de bij de Stichting aanwezige kennis en ervaring aan de Nederlandse overheid, instellingen ondernemingen; het bevorderen van en bemiddelen in samenwerking tussen Nederlandse onderzoekcentra op het gebied van energieonderzoek en het bedrijfsleven. In 1988 werd PEO met de NEOM BV geïntegreerd tot de Novem.

3. Stichting voorlichting Energiebesparing Nederland (SVEN)

De SVEN werd op 31 augustus 1976 opgericht. Ze stelde zich ten doel energiebesparing te bevorderen door het geven van voorlichting en adviezen aan het bedrijfsleven, instellingen, particulieren en overheden. De SVEN was belast met de uitvoering van diverse subsidieregelingen op het gebied van energiebesparing met name de regelingen inzake energiebesparingsadviezen. De SVEN is op 1 januari 1990 geïntegreerd in de Novem.

4. Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN)

De Stichting is op 20 juli 1976 bij notariële acte opgericht en voortgekomen uit de Stichting Reactor Centrum Nederland (die op 6 juli 1955 werd opgericht). Ze is belast met het ontwikkelen van fundamentele kennis en ervaring op diverse gebieden van de energievoorziening en stelt deze beschikbaar aan Nederlandse overheidsinstanties, instellingen en ondernemingen. Het onderzoek richt zich zowel op deelgebieden van energievoorziening zoals windenergie en brandstofcellen als op systeembenaderingen. Op grond van het kabinetsstandpunt inzake het Advies van de Commissie voor de Uitbouw van het Technologiebeleid met betrekking tot de vaststelling van de missies van de onderzoeksorganisaties heeft de Minister van Economische Zaken in 1990 de missie van ECN vastgesteld. De missievaststelling is bedoeld om helderheid te verkrijgen in de relaties met andere onderzoeksorganisaties

4.6.2 *Bijlage 2 Bronnen*

EG-regelgeving

rs Resolutie van de EG-Raad van 17 december 1975, PbEG, C 289
vaststelling doelstelling korte termijn op het gebied van

energiebesparing

vermelding energieverbruik op etikettering koel- en vriesapparatuur, 92/75/EEG PbEG L 297

uitvoeringsbepaling koel- en vriesapparatuur, 94/2/EEG PbEG L 45

aanpassing wetgeving Lidstaten inzake veiligheid en energiegebruik van gastoestellen, 90/396/EEG PbEG L 196

rendementseisen nieuwe olie- en gasgestookte cv ketels, 92/42/EEG PbEG L 167

Nationale regelgeving

Wet energiebesparing toestellen, Stb. 1986, 59

Besluit gastoestellen Stb. 1992, 124

Besluit houdende wijziging aanwijzing instelling controle van gastoestellen Stcrt. 1992, 162

Besluit rendementseisen cv-ketels Stb. 1993, 24

Aanwijzing instelling rendementsbeoordeling cv-ketels Stcrt. 1993, 184

Besluit tot wijziging van het Besluit rendementseisen cv-ketels Stb. 1993, 722

Besluit etikettering energieverbruik koel- en vriesapparatuur Stb. 1994, 673

Besluit aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Wet energiebesparing toestellen Stcrt. 1994, 243

Besluit houdende aanwijzing van ministers, in overeenstemming met wie gehandeld moet worden ter zake van besluiten op grond van de Wet energiebesparing toestellen Stb. 1988, 494

Kaderwet verstrekking financiële middelen Economische Zaken, Stb. 1991, 767
laatstelijk gewijzigd Stb. 1993, 767

Besluit subsidies energiebesparingstechnieken, Stb. 1993, 186 laatstelijk gewijzigd Stb. 1995, 148

Besluit tenders industriële energiebesparing, Stb. 1994, 176

Besluit subsidies energieprogramma's, Stb. 1994, 204

Besluit subsidies energiezuinige en emissiearme verwarmingstoestellen, Stb. 1993, 53
ingetrokken bij Stb. 1994, 147

Besluit subsidies windenergie, Stb. 1993, 187 gewijzigd Stb. 1994, 177 en laatstelijk
gewijzigd Stb. 1995, 147

Subsidiebeschikking advisering energiebesparing in bedrijven, Stcrt. 1977, 173
ingetrokken bij Stcrt. 1983, 168

Subsidiebeschikking energiebesparende investeringen in bedrijven, Stcrt. 1977, 175
laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1978, 137

Regeling steun demonstratieprojecten energiebesparing, Stcrt. 1977, 208 ingetrokken bij
Stcrt. 1983, 253

Subsidieregeling advisering energiebesparing en wkk 1983, Stcrt. 1983, 168 ingetrokken
bij Stcrt. 1983,253

Subsidieregeling energiebesparings- en milieuadviezen en haalbaarheidsonderzoeken
wkk 1991, Stcrt. 1990, 252 ingetrokken bij Stcrt. 1992, 48

Subsidieregeling energiebesparings- en milieuadviezen 1992, Stcrt. 1992, 48 gewijzigd
Stcrt. 1993, 14

Steunregeling advisering energiebesparing, WKK en demonstratieprojecten
energiebesparing 1984 (Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie) Stcrt. 1983,
253 laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1986, 196

Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1988, Stcrt. 1987, 250 ingetrokken
bij Stcrt. 1980, 98

Steunregeling energiebesparing en stromingsenergie 1990, Stcrt. 1990, 98 laatstelijk
gewijzigd Stcrt. 1990, 152

Subsidieregeling energiebesparing in bestaande gebouwen, Stcrt. 1991, 250 ingetrokken
bij Stcrt. 1994, 51

Subsidieregeling energiebesparingstechnieken, Stcrt. 1991, 250 ingetrokken via Besluit subsidies energiebesparingstechnieken, Stb. 1993, 186

Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing, Stcrt. 1990, 211 ingetrokken bij Stcrt. 1992, 48

Subsidieregeling tenders industriële energiebesparing 1992, Stcrt. 1992, 48 ingetrokken bij Besluit tenders industriële energiebesparing Stb. 1994, 176

Regeling financiële bijdragen energieprogramma's, Stcrt. 1992, 63 ingetrokken bij Besluit subsidies energieprogramma's, Stb. 1994, 204

Aanwijzingsbeschikking energietoelage Wet Investeringsrekening, Stcrt. 1980, 136 ingetrokken Stb. 1987, 624

Beschikking energiebesparende maatregelen in de glastuinbouw, Stcrt. 1981, 136

Energiebesparingprogramma Rijksoverheid, Stcrt. 1980, 205

Bijdrageregeling Nox-arme verwarmingstoestellen, Stcrt. 1990, 124, ingetrokken bij Stcrt. 1991, 250

Subsidieregeling Nox-arme en energiezuinige verwarmingstoestellen, Stcrt. 1990, 252 laatstelijk gewijzigd Stcrt. 1991, 250

Beschikking geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector Stcrt. 1981, 22 ingetrokken bij Stcrt. 1984, 69

Regeling geldelijke steun beperking energieverbruik in de non-profit sector 1984, Stcrt. 1984, 69

Geldelijke steun proefprojecten rationeel energiegebruik in de gebouwde omgeving Stcrt. 1984, 168

Regeling milieupremie windenergie, Stcrt. 1986, 249

Subsidieregeling windenergie 1992, Stcrt. 1991, 250

Kamerstukken

HdTK 1974-1975, 13 122, nr. 2:
[Eerste] Energienota

HdTK 1979-1980, 15 802, nrs. 1-2, 52:

Nota energiebeleid

HdTK 1981-1982, 17 500, nrs. 1-2:

Windenergie en Opslag

HdTK 1983-1984, 18 100, nr. 16

Windenergie en Waterkracht

HdTK 1983-1984, 18 100, nrs. 104, 111 XIII:

Rijksbegroting voor het jaar 1984, Economische Zaken

HdTK 1989-1990, 21 570, nrs. 1-2:

Nota Energiebesparing

HdTK 1993-1994, 23 561 nrs. 1-8:

Vervolgnota Energiebesparing

HdTK 1994-1995, 23 900 nr. 2 XIII:

Rijksbegroting voor het jaar 1995, Memorie van toelichting Economische Zaken

HdTK 1994-1995, 24 242, nr 1

Nota Energiebesparingsbeleid

HdTK 1995-1996, 24 250, nr. 3

Memorie van toelichting bij wijziging van de Wet belastingen op milieugrondslag in verband met de invoering van een regulerende energiebelasting.

4.6.3 *Literatuur*

Algemene Energieraad, jaarverslag 1991

Verslag van de werkzaamheden van de Algemene Energieraad in 1991, ‘s-Gravenhage 1992.

Duurzame energie in opmars, Actieprogramma 1997-2000, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1997.

EnergieNed-1993, Milieu Actie Plan

Uitgangspunten voor het tweede Milieu Actie Plan van de energiedistributiesector, Arnhem 1993.

GASTEC NV, jaarverslag 1992

Gastec NV, Nederlands Centrum voor Gasttechnologie, jaarverslag 1992, Apeldoorn, 1993.

Energiericht, Maar, H.G. de, (red.). Alphen aan de Rijn, 1987.

Meerjarenaafspraken over energie-efficiency, Resultaten 1995, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1996.

Meerjarenaafspraken over energie-efficiency, Resultaten 1996, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1997.

MEZ-1994, Energiebesparing:

Ministerie van Economische Zaken (DGE). Energiebesparing in de industrie 1994, Hoe, wat en wie. Brochure DGE. 's-Gravenhage, 1994.

Needis, de Needis structuur:

De Nationaal energie en Efficiency Data InformatieSysteem structuur, Petten, 1994.

NIP

Evaluatie 10 jaar Nationaal Isolatie Programma, Rotterdam 1988

Novem 1993

Novem profiel 1993. Utrecht, 1993.

Novem 1997. Utrecht 1997.

Novem/Senter-1995, Zonneboilers:

Zonneboilers, stand van zaken begin 1995. Delft, 1995.

Project reorganisatie rijksdienst, sanering interdepartementale commissies: Eerste en Tweede interim-rapport. 's-Gravenhage, 1984 en 1985.

Stimuleringsregelingen voor energiebesparing en duurzame energie, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1998.

VROM/Directie Lucht & Energie

Directieplan Lucht & Energie 1995

Werkplan 1995

DGE directie Energiebesparing en Duurzame energie

Interviews

De heer dr. J.J. de Jong, beleidsmedewerker directie EBD.

Mw. A. Stoffer, beleidsondersteunend medewerker directie EBD.

¹ Voor een definitie van handeling en actor raadplege men de vooraan het rapport toegevoegde bladzijden over het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn.

² Deze interviews vonden plaats op 17 en 19 juni 1997.

³ Staatsalmanak 1952, 683.

⁴ K.F.H. Schorer, 'Betrokkenheid van de nationale overheid bij de energievoorziening' In: H.G. de Maar (red.), *Energiericht* (Alphen aan den Rijn 1987), 80 - 84.

⁵ Ibidem, 86.

⁶ Ibidem, blz. 86-87.

⁷ Ibidem, 88.

⁸ Ibidem, 88.

⁹ Ibidem, 90

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem, 91

¹² De conclusie dat er voor 1973 geen duidelijk algemeen energiebeleid was, werd versterkt door de informatie verkregen uit een vraaggesprek met dr. Cameron van het Instituut voor Energiericht, gehouden op 7 november 1996 te Leiden.

¹³ Vanaf de Staatsalmanak 1946: Afdeling/directoraat Gasvoorziening; Afdeling/directoraat

Electriciteitsvoorziening; Afdeling/Bureau Mijnwezen.

¹⁴ Ibidem, 105.

¹⁵ Energienota 1974, 171.

¹⁶ Op 8 maart 1974 werd het instellen van een "adviesgroep energie" in de Staatscourant

bekendgemaakt.

¹⁷ Energienota 1974, 77-78.

¹⁸ Wet AER 1985, art. 3 lid 1.

¹⁹ Wet van vier juni 1992, houdende aanpassing van een aantal wetten aan de eerste tranche van de

Algemene wet bestuursrecht.

²⁰ Door de wijziging van de Grondwet in 1983 veranderde overigens het artikelnummer met

betrekking tot de wettelijke basis van permanente adviescolleges, van 87 in 79.

²¹ Memorie van Toelichting, zitting Tweede Kamer 1981-1982, kamerstuk 17446, nrs. 1-4

²² Stb. 1985, nr. 287.

²³ Wet op de AER 1985; art. 18 lid 1.

-
- ²⁴ Wet op de AER 1985; art. 13. Zie ook Reglement van Orde van de AER (10 juni 1992); art. 1
- ²⁵ Wet op de AER 1985; art. 14
- ²⁶ Wet op de AER 1985; art. 4, 8 lid 1-3.
- ²⁷ Wet op de AER 1985; art. 10, 11.
- ²⁸ Wet op de AER 1985; art. 12.
- ²⁹ *Plan van aanpak en werkwijze AER* ('s-Gravenhage 1992); 9, 10 en bijlage I, 5.
- ³⁰ Nota naar aanleiding van het verslag: Wet op de AER 1997, TK 95/96, 24582, nr. 5.
- ³¹ 1994 VWS.
- ³² TK 1995-1996, 24525, nrs. 1-2.
- ³³ Regelen met betrekking tot de opwekking, de invoer, het transport en de afzet van elektriciteit.
- ³⁴ *Energierecht*, Maar, H.G. de.
- ³⁵ Voor meer informatie over advies- en overlegorganen zie hoofdstuk delfstoffen.
- ³⁶ Voor meer informatie over de AER zie hoofdstuk algemeen energiebeleid.
- ³⁷ Stb.1899, 129.
- ³⁸ Stb. 1927, 159.
- ³⁹ Als resultaat hiervan werd een overeenkomst gesloten tussen de Staat en de NV SEP.
- ⁴⁰ De VEEN, sedert 1991 opgenomen in EnergieNED, is belast met de uitvoering namelijk het doorgeven van prijsgegevens aan het Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen
- ⁴¹ De minister van Defensie kan op grond van dit Besluit handelingen verrichten met betrekking tot radioactieve splijtstoffen, radioactieve ertsen en ioniserende straling uitzendende toestellen. De handelingen m.b.t. de landsverdediging en o.a. de bescherming tegen stralingsgevaar zijn opgenomen in: PIVOT-rapport nummer 25. F. van der Doe en M.L. Loef (samenstelling), Geef acht. Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945 - 1993. ('s-Gravenhage 1994), 117 - 118.
- ⁴² Institutioneel onderzoek naar aansprakelijkheidsverzekeringen en -ongevallen wordt in het kader van PIVOT bij het ministerie van Financiën verricht.
- ⁴³ G. Beks (samenstelling), Staatsdeelnemingen.
- ⁴⁴ Bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat vindt een afzonderlijk onderzoek naar het vervoer plaats.
- ⁴⁵ De milieuaspecten van kernenergie en de bescherming tegen straling zijn dan ook terug te vinden in het RIO milieu dat bij VROM werd samengesteld.
- ⁴⁶ A. Hoogerwerf, 'Beleid, processen en effecten', in: A. Hoogerwerf (red.), *Overheidsbeleid*. (Alphen aan den Rijn 1989⁴), 23 - 24.

⁴⁷ Onder een kernreactor wordt verstaan "een samenstel van splijtbare en eventueel andere stoffen waarin zich een kettingreactie kan ontwikkelen." Vgl. De Boer (1962), 100.

⁴⁸ Dit leidde tot de Wet financiering bouw en inrichting van een kernreactor in Nederland (Stb. 1954, 374).

⁴⁹ Kernreactoren zijn in diverse typen te onderscheiden, bijvoorbeeld: drukwaterreactoren; gasgekoelde reactoren; hoge flux reactoren; hoge temperatuur reactoren; kokend water reactoren; lage flux reactoren; licht water reactoren; snelle reactoren; suspensie reactoren; watergekoelde reactoren; zwaar water reactoren.

⁵⁰ Het Energieonderzoekscentrum Nederland (ECN) is sinds 1976 de opvolger van de RCN.

⁵¹ Vgl. de beschikking van de minister van Economische Zaken van 15 maart 1956, nr. 18/56 D.A.Z.

⁵² PB-EG, L 3/21 d.d. 5 januari 1984.

⁵³ Een onderzoek uitgevoerd door de N.V. Samenwerkende Electriciteits-Productiebedrijven te Arnhem, Ultracentrifuge Nederland N.V. te Almelo en Interfuel B.V. te Petten.

⁵⁴ In 1978 verscheen een aanvulling op dit advies.

⁵⁵ Tweede Kamer, zitting 1976-1977, 14 363, nr. 2.

⁵⁶ Vgl. Een versnelde procedure voor de Brede Maatschappelijke Discussie. Advies uitgebracht aan de minister van Economische Zaken op 19 januari 1981 ('s-Gravenhage 1981), 9.

⁵⁷ Tweede Kamer, zitting 1979-1980, 15 802, nrs. 11-12.

⁵⁸ Ioniserende stralen zijn: röntgen- en gammastralen, beta-, elektronen- en positronenstralen, protonenstralen, alphastralen, neutronenstralen, stralen van zware deeltjes, bestaande uit atoomkernen of delen daarvan.

⁵⁹ Zie Stb. 546 van 27 oktober 1965.

⁶⁰ Zie voor de hernieuwde instelling van de Commissie Reactorveiligheid het koninklijk besluit van 18 november 1987 (Stb. 525).

⁶¹ De Boer (1962), 96.

⁶² Dit leidde tot de Wet financiering bouw en inrichting van een kernreactor in Nederland (Stb. 1954, 374).

⁶³ Voor de handelingen betreffende het Fonds Ontwikkeling Snelle Kweekreactor (FOSK) zij verwezen naar het gedeelte kernenergie, internationaal van dit rapport.

⁶⁴ De ICK ressorteert onder de minister van Economische Zaken.

⁶⁵ Tweede Kamer, zitting 1979-1980, 15 802, nrs. 11-12, 111.

⁶⁶ Dit besluit trad op 1 februari 1958 in werking.

⁶⁷ Dit kunnen zijn de minister van Economische Zaken; van Defensie; van Buitenlandse Zaken; van Justitie; van Onderwijs en Wetenschappen; van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

⁶⁸ Met dank aan mw. mr. M.M.G. Hoedemakers, beleidsmedewerker bij het Ministerie van Economische Zaken, DGE. Interviews 31/10/96, 14/1/97.

⁶⁹ Energierecht, H.G. de Maar (Alphen a/d Rijn 1987), Euratomverdrag (ed. S&J 1967, slotakte), Europocket, Verdragsteksten van de Europese Unie (Deventer 1992), Kernenergierecht, een beschrijving van het internationale en nationale kernenergierecht, H.J. Zwam (Gouda 1985).

⁷⁰ Inventaris DGE nr. 233. De Memorie van Antwoord werd ondertekend door de ministers van BuZa, EZ, OKW en SZW. Zie ook: Goedkeuringswet Euratom Petten, TK nr. 6593

⁷¹ Het Aanvullend Programma (AP) loopt eind 1999 af. In Brussel worden voorbereidingen getroffen om te komen tot een nieuw AP.

⁷² Fusieverdrag art.8-9. Zie ook Kapteyn, Inleiding tot het recht, p.44

⁷³ In het Euratomverdrag betreffen de artikelen 161-164 de regelstellende bevoegdheden.

⁷⁴ Raadsbesluit 20 december 1957.

⁷⁵ Staatsblad 151, 1976.

⁷⁶ Voor een belangrijk deel ontleent aan H.G. de Maar, Energierecht. Alphen a/d Rijn 1987. Met dank aan ir. G.C. van Uiter, Directoraat-generaal voor Energie van het Ministerie van Economische Zaken.

⁷⁷ Tk 1978-1979, 13 122, nr. 34.

⁷⁸ Tk 1980-1981, 16 400, nr. 114.

⁷⁹ Tk 1982-1983, 17 600 - XIII, nr. 127.

⁸⁰ Idem.

⁸¹ Energierecht p. 295; dit was te danken aan de tegenstrijdige onafhankelijke adviezen die eind 1983 ter voorbereiding van de parlementaire discussie over SNR-300 werden opgesteld. De opstellers hadden geen toegang tot alle relevante documenten, en spraken elkaar tegen omtrent het volkenrechtelijke karakter van de samenwerking.

⁸² Rijksbegroting 1985-1986.

⁸³ Interview met mw. mr. M.M.G. Hoedemakers, 31/10/96, 14/1/97.

⁸⁴ Voor functies van de staat ten opzichte van UCN, zie Staatsdeelnemingen, Beks.

⁸⁵ Deze overzichten zijn niet compleet. Waar mogelijk is vermeld welke ministeries erbij betrokken zijn.

⁸⁶ Staatsalmanak 1998, p. M10.

⁸⁷ DGE zit anno 1999 midden in een reorganisatie waardoor de hier genoemde indeling verandert.

⁸⁸ De tekst over Meerjarenaafspraken is voor het belangrijkste deel afkomstig van

brochures van het ministerie van Economische Zaken, Directoraat-generaal voor Energie: Meerjarenaafspraken over energie-efficiency, Resultaten 1995 en Resultaten 1996.

⁸⁹ Zie ook de PIVOT-onderzoeken bij VROM.

⁹⁰ De algemene procesgang in de verschillende internationale gremia wordt behandeld in het hoofdstuk Delfstoffen.

⁹¹ In Nederland leidde dit onder andere tot invoering van de Wet Energiebesparing Toestellen, Besluit gastoestellen, Besluit etikettering energiegebruik koel- en vriesapparatuur, Besluit rendementseisen cv-ketels.

⁹² Zie voor een verklaring van de afkortingen het hoofdstuk Delfstoffen.

⁹³ Derde Energienota 1996, Ministerie van Economische Zaken.

⁹⁴ Duurzame Energie in opmars, Actieprogramma 1997-2000, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1997.

⁹⁵ Voor advies- en overlegorganen zie ook hoofdstuk Energiedelfstoffen.

⁹⁶ Zie de herintroductie van kolen, onderdeel van Delfstoffen.

⁹⁷ Voor een deel overgenomen uit de brochure "Novem 1997"

⁹⁸ HdTK 1974/75 13 122 nrs 1- 2.

⁹⁹ Nota Energiebesparing, HdTK 1989-1990, 21 570, nrs. 1-2.

¹⁰⁰ SERO richt zich op de Rijkshuisvesting en betreft daarbij alle bouwdiensten van het Rijk. Deze actor zal daarom uitgebreid worden behandeld in het rapport institutioneel onderzoek van VROM

¹⁰¹ De teksten betreffende de verschillende duurzame energieopties, zijn voor een belangrijk deel overgenomen uit Duurzame energie in opmars, Actieprogramma 1997-2000.

¹⁰² Staatsblad 254, 1974.

¹⁰³ Deze commissie werd ingesteld door de Minister van Economische Zaken. In 1985 werd zij opgeheven.

¹⁰⁴ Deze tekst is voor een belangrijk deel ontleend aan Duurzame energie in opmars, Actieprogramma 1997-2000, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1997. p. 43-45, 51-53.

¹⁰⁵ Deze tekst is voor een belangrijk deel ontleend aan: duurzame energie in opmars, Actie programma 1997-2000, Ministerie van Economische Zaken. Den Haag 1997.

¹⁰⁶ Voor meer informatie betreffende het Nationaal Onderzoeksprogramma Biomassavergassing raadplege men ook het pivotonderzoek betreffende milieubeheer (VROM).

¹⁰⁷ In deze commissie waren vertegenwoordigd de departementen van O&W, LAVI, V&W en VROM alsook de Nederlandse Energie Ontwikkelingsmaatschappij (NEOM) en de NV SEP.

¹⁰⁸ NOVEM is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) en wordt daarom behandeld onder het kopje overheidsorganen.